БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ
ЛТ II 2968
2000 / 37

n II 2968

РАД МАТИЦЕ СРПСКЕ

37

НОВИ САД
2000

Г II 2968

РАД МАТИЦЕ СРПСКЕ

37

НОВИ САД
2000

МИ ДОЛЕ ПОДПИСАНИ

добровољно се слажемо и установљавамо једно Дружство, као једно тело, које равним, и једним јединим духом за пользу и славу народну дище. I. Повод и намереније. — Начин намеренија получити. — Повод к заведенију овоґа Дружства јест једина љубов и ревност к општему благу; а намереније јест распространеније књижества и просвештенија народа Србскоґ, то јест, да се Књиге Србске рукописне на свет издају и распространявају, и то сад и отсад без престанка за свагда.

(4/16. фебруара 1826. године)

ОСНИВАЧИ МАТИЦЕ СРПСКЕ

у Пешти 1826. ґодине

Гаврило Бозитовац, 1798—1856
Јован Деметровић, 1778—1830
Јосиф Миловук, 1793—1850
Петар Рајић, 1780—1855
Андрија Розмировић, 1798—1835
Ђорђе Сташковић, 1782—1853
др Јован Хаџић, 1799—1869

11 II 2968

YU ISSN 0350-042 | UDK 061.229(497.113)(06)

РАД МАТИЦЕ СРПСКЕ

БРОЈ 37
ГОДИНА CLXXIV
ОД ОСНИВАЊА
МАТИЦЕ СРПСКЕ
2000

РАД МАТИЦЕ СРПСКЕ
Гласило Матице српске
(излази повремено)

Чланови Уредништа:
Миро Вуксановић
Милорад Грујић
Драган Стаић
Лепосава Шелмић

Уредник
Драган Стаић

Инв. бр. 157-143

Секретар Уредништва
Добрила Мартинов

Лектор и коректор
Татјана Дринић

Технички уредник
Вукица Туцаков

Уредништво: Матица српска, улица Матице српске 1, Нови Сад
Телефон: (021) 28-901 и 420-199 (централа)
Чланови Матице српске добијају *Рад* бесплатно

Штампа
DUPLEX, Нови Сад

Припрему овог броја *Рада Матице српске*
помогао је
Младен Мозетић, ГРАФИЧАР, Нови Сад

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ У НОВОМ САДУ

САДРЖАЈ

Матица српска
Извештај о раду Матице српске у 2000. години 5
Божидар Ковачек, Архитекта Матичиног раста 70
Чедомир Попов, Тихи склад Бошка Петровића и Матице српске 73
Драган Недељковић, Мајстор Петар Омчикус 76
Никша Стипчевић, Два моста према српској средњовековној књижевности — Иван В. Лалић и Милосав Тешић 82

Библиотека Матице српске
Извештај о раду Библиотеке Матице српске у 2000. години 90

Галерија Матице српске
Извештај о раду Галерије Матице српске у 2000. години 112

Сећање на будућност Матице српске (Анкета)
Чедомир Попов 135
Никша Стипчевић 139
Олга Микић 141
Витомир Вулетић 143
Милан Максимовић 145
Љубица Вранешевић 147
Никола Гаћеша 148
Живојин Гавриловић 149

In memoriam
Страхиња К. Костић 150
Славко Леовац 153
Властимир Перичић 154
Гојко Јањушевић 156
Умрли чланови Матице српске 158

МАТИЦА СРПСКА

Извештај о раду Матице српске у 2000. години

За Матицу српску година 2000. протекла је у знаку покушаја да се, након извесних поремећаја у раду насталих због тешке финансијске ситуације током ратне 1999. године, стање консолидује и, колико је то могуће, унапреди. Уз то, обављене су опсежне припреме за обележавање 175-годишњице оснивања установе: формирани су Почасни одбор и Одбор за прославу, начињен је Програм прославе и вођени су разговори о прибављању материјалне подршке за реализацију тог програма.

Замашни послови обављени су на формирању радних тела у Матици српској. Изабрани су секретари одељења, затим Уредништво *Летописа Матице српске*, уредништва свих научних зборника и других периодичних публикација, жирији Матичиних награда, уређивачки и редакциони одбори, те састав Статутарне комисије, Одбора Катедре итд. Једино састав Економског одбора, упркос неколиким покушајима, још увек није формиран.

Током 2000. године одржано је више свечаних и радних програма. На Свечаној седници одржаној 16. фебруара уредник *Летописа* проф. др Славко Гордић је поводом 175-годишњице оснивања *Сербске летописи*, тј. *Летописа Матице српске*, говорио о програмској концепцији и уређивачкој пракси часописа током 50-их година XX века. Том приликом свечано је уручена и Змајева награда за поезију за 1999. годину. Уместо лауреата Србе Митровића, који је због болести

био одсутан, награду је примила и песникову реч захвалности прочитала супруга Александра. О песниковом делу говорио је др Михајло Пантић, а стихове су казивали глумци Српског народног позоришта Гордана Јошић-Гајин и Александар Гајин.

На свечаном програму о Савиндану беседу под насловом „Свети Сава и ми, његово стадо несабрано" одржала је проф. др Даница Петровић, а запажен прилог дао је и хор Саборне цркве у Новом Саду „Свети Георгије" под управом диригента Богдана Ђаковића.

Свечаним књижевним и музичким програмом „Христос и Богородица у српском песништву", програмом у којем су учествовали академик Никша Стипчевић, песник Милосав Тешић, глумац Томислав Кнежевић и мушки академски хор „Споменак" под управом протојереја ставрофора Веселина Петровића, обележена је 2000-годишњица хришћанства. Истога дана је у Галерији Матице српске отворена изложба престоних икона из Фонда Галерије.

Додељене су и све награде планиране за 2000. годину. Награда „Младен Лесковац" припала је проф. др Радмили Маринковић за књигу *Светородна господа српска*. На додели награде 28. јануара о доприносу за проучавање српске средњовековне књижевности Радмиле Маринковић говорили су академици Мирослав Пантић и Светозар Петровић. Најбољи семинарски и дипломски радови студената књижевности, овога пута са Филолошког факултета у Београду (Љиљана Борјановић, Ненад Николић и Душанка Филиповић) и Филозофског факултета у Новом Саду (Милица Ружичић), награђени су Бранковом наградом, а свечана додела одржана је 27. децембра. И ове године студентима и средњошколцима су, за постигнуте успехе у раду, додељене награде из задужбинских фондова Матице српске. Награђени су: Миливоје Алановић, Михајло Бабин, Марија Божић, Маја Бранковић, Вељко Дубљевић, Димитрије Јевремовић, Јова-

Светосавска беседа

Додела награде „Младен Лесковац”

Програм посвећен Масарику

на Јоцић, Урош Кеча, Марко Клашња, Милана Ковачевић, Ивана Коњик, Ана Љубојевић, Сања Пантић, Драгана Пап и Александра Смирнов.

Одржан је и посебан, свечани програм посвећен некадашњем почасном члану Матице српске Томашу Гарику Масарику. Уз пригодну изложбу и богат музички прилог о Масариковој личности и његовом делу говорили су проф. др Божидар Ковачек, академик Василије Крестић и проф. др Јан Рихлик.

Издавачка делатност Матице српске је, упркос тешким приликама и ускраћеној помоћи Министарства за науку и технологију, очувала неке основне сегменте свог програма. Редовно је излазио *Летопис Матице српске* — појавило се 12 свезака овог часописа са укупно 1.946 страница. Изашли су, такође: 11 свезака научних зборника, од чега су три свеске двоброји са укупно 2.842 странице, *Темишварски зборник* бр. 2, два броја публикације *Језик данас*, пета књига Библиотеке „Змајева награда", четврта књига *Старих српских записа и натписа из Војводине* Петра Момировића, *Дневник (1936—1941)* Милана Јовановића Стоимировића, пет нових наслова едиције „Прва књига" Матице српске, као и први компакт диск у издању Матице српске.

Посебан напор уложен је у обезбеђивање средстава за објављивање *Историје Матице српске III* академика Живана Милисавца. Довршетак тога посла обрадовао је многе чланове Матице српске јер је тиме употпуњен један важан период историје наше установе и учињени су важни кораци у припреми за обележавање њене 175-годишњице.

Научноистраживачка делатност у Матици српској и даље се одвија под изузетно тешким условима јер је финансирање готово у целости ускраћено, укључујући и капиталне пројекте. Упркос тим тешким околностима, одржан је важан округли сто „Библиотека усмене књижевности и изучавање усмене књижевности" (19. октобар), као и два научна скупа: „Природне и математичке науке код Срба у другој половини XIX века" (30—31. октобар; скуп је Матица српска орга-

низовала заједно са Огранком САНУ у Новом Саду и Универзитетом у Новом Саду) и „Значајне српске личности из Темишвара, Арада и других места данашње Румуније" (2—3. новембар).

Матица српска је током 2000. године успешно сарађивала са многим институцијама као што су: САНУ, Вукова задужбина, Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ, Институт за књижевност и уметност, Удружење књижевника Србије, Музеј позоришне уметности из Београда, Огранак САНУ у Новом Саду, Универзитет у Новом Саду, Филозофски, Правни, Медицински, Природно-математички и Факултет техничких наука Универзитета у Новом Саду, Епископија бачка, Епископија сремска, Музеј Војводине, Покрајински завод за заштиту споменика културе Војводине, ИК Прометеј, ИК Тиски цвет из Новог Сада, Митрополија црногорско-приморска, Епископија шумадијска, Матица словачка у Југославији, Институт за српску културу из Приштине — Лепосавића, Српски културни центар „Свети Сава" из Суботице, Црквена општина Драгутиново из Новог Милошева, Градска библиотека „Владислав Петковић Дис", Културно-просветна заједница из Кикинде и др.

Међународна сарадња била је обележена покушајем да се са извесним установама настави успешна сарадња из претходног периода, да се са некима обнове а са некима тек успоставе везе и сарадднички односи. Успешно се сарађивало са установама и организацијама као што су „Просвјета" из Загреба, Савез Срба из Румуније, Епископија и викаријат темишварски, Самоуправа Срба из Мађарске, Епископија будимска, Академија наука и умјетности Републике Српске, Културни центар „Бански двор" и Филозофски факултет из Бањалуке, Филозофски факултет и Академија наука из Прага, Матица моравска из Брна, Матица словачка из Мартина, Матица лужичкосрпска из Будишина итд.

Један леп догађај са великом симболичком тежином збио се у лето 2000. године. Изворни потписи двојице оснивача установе, Јосифа Миловука и Гаврила Бозитовца, најзад су се, после готово 175 година, поново указали у пуном сјају првобитне слоге која је и довела до оснивања Матице српске.

Рад Матичиних органа

УПРАВНИ ОДБОР

У току 2000. године одржане су две редовне и једна ванредна седница Управног одбора.

Друга редовна седница Управног одбора одржана је 24. априла 2000. године. На седници су усвојени: Извештај о раду Матице српске за 1999. годину, Завршни рачун за 1999. годину и План рада за 2000. годину. Разматрани су и усвојени извештаји о раду Библиотеке Матице српске и Галерије Матице српске у 1999. години. Разматрање Извештаја о раду Издавачког предузећа Матице српске за 1999. годину скинуто је са дневног реда, јер достављени Извештај претходно није размотрио Управни одбор Издавачког предузећа Матице српске. Именована су следећа радна тела:

Статутарна комисија: проф. др Љубомирка Кркљуш (председник), Станко Шушњар (заменик председника), Боривој Јуришин (секретар), Ђорђе Вебер, Миро Вуксановић, Томислав Милић, Душан Николић, мр Драган Станић, Лазар Хаџић и мр Лепосава Шелмић.

Одбор Катедре Матице српске: мр Бранко Бешлин, проф. др Бранислав Ђурђев, Мирјана Зрнић, Олга Микић, проф. др Даница Петровић, проф. др Мато Пижурица и проф. др Драгиша Поповић.

Одељење за књижевност и језик

Уредништво *Летописа Матице српске*: проф. др Славко Гордић (главни и одговорни уредник), Војислав Карановић, Милица Мићић-Димовска, Саша Радојчић и Селимир Радуловић.

Уредништво *Зборника Матице српске за књижевност и језик*: проф. др Јован Делић (главни и одговорни уредник), проф. др Томислав Бекић, проф. др Јован Деретић, проф. др Марија Клеут, проф. др Новица Петковић, проф. др Љиљана Суботић и проф. др Иво Тартаља.

Уредништво *Зборника Матице српске за филологију и лингвистику*: дописни члан САНУ Александар Младеновић (главни и одговорни уредник), проф. др Јасмина Грковић-Мејџор, академик Милка Ивић, проф. др Јован Јерковић, проф. др Драгољуб Петровић, проф. др Мато Пижурица и проф. др Милорад Радовановић.

Уредништво *Зборника Матице српске за славистику*: проф. др Предраг Пипер (главни и одговорни уредник), мр Мирјана Бошков, проф. др Петар Буњак, проф. др Корнелија Ичин, проф. др Хелмут Јенч (Будишин), проф. др Мирослав Квапил (Праг), проф. др Лили Лашкова (Софија), др Љиљана Пешикан-Љуштановић, проф. др Људмила Поповић и проф. др Михал Харпањ.

Уредништво *Зборника Матице српске за класичне студије*: проф. др Ксенија Марицки-Гаћански (главни и одговорни уредник), проф. др Сима Аврамовић, проф. др Војислав Јелић, проф. др Нинослава Радошевић, проф. др Мирјана Стефановић и проф. др Бојана Шијачки-Маневић.

Уредништво едиције „Прва књига": др Михајло Пантић (главни уредник), Ласло Блашковић, др Владислава Гордић, Ненад Милошевић и Ђорђе Писарев.

Жири за доделу Бранкове награде Матице српске: проф. др Сава Дамјанов (председник), проф. др Војислав Јелић, др Александар Јерков, мр Љиљана Пешикан-Љуштановић и мр Зоран Суботички.

Језик данас: проф. др Иван Клајн (главни и одговорни уредник), проф. др Радојица Јовићевић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Милорад Радовановић, мр Милосав Тешић и проф. др Милан Шипка.

Чланови Уређивачког одбора едиције „Студије о Србима" (из Матице): проф. др Божидар Ковачек и проф. др Милорад Радовановић.

Одељење за друштвене науке

Уредништво *Зборника Матице српске за друштвене науке*: проф. др Милован Митровић (главни и одговорни уредник), проф. др Лазар Вркатић (секретар), академик Драгослав Антонијевић, проф. др Бранислав Ђурђев, проф. др Милош Марјановић, проф. др Часлав Оцић, проф. др Милијан Поповић, проф. др Љубинко Пушић и проф. др Војислав Становчић.

Уредништво *Зборника Матице српске за историју*: академик Славко Гавриловић (главни и одговорни уредник), проф. др Никола Гаћеша, проф. др Ранко Кончар, академик Василије Крестић и академик Чедомир Попов.

Одељење за природне науке

Уредништво *Зборника Матице српске за природне науке*: проф. др Рудолф Кастори (главни и одговорни уредник), проф. др Славка Гајин, проф. др Лазар Довниковић, проф. др Дарко Капор, проф. др Лазар Лепшановић, академик Војислав Марић, проф. др Слободан Петровић и проф. др Слободан Ћурчић.

Жири Пупинове награде Матице српске: проф. др Виктор Леви (председник), проф. др Мирјана Марковић, проф. др Мирјана Милорадов, проф. др Душан Сурла, проф. др Радован Попов, проф. др Слободан Царић и проф. др Владимир Катић.

Жири Награде професора Лазара Стојковића: проф. др Имре Молнар (председник), проф. др Рудолф Кастори, проф. др Милутин Ћировић, проф. др Марија Краљевић-Балалић и проф. др Драган Шкорић.

Одељење за ликовне уметности

За уредника *Зборника Матице српске за ликовне уметности*, свеске у којој ће бити објављени радови са одржаног научног скупа о поствизантијској уметности, именован је др Динко Давидов.

Одељење за сценске уметности и музику

Уредништво *Зборника Матице српске за сценске уметности и музику*: проф. др Божидар Ковачек (главни и одговорни уредник), проф. др Даница Петровић (заменица главног и одговорног уредника), проф. др Мирјана Веселиновић, др Зоран Јовановић, проф. др Каталин Каич, проф. др Душан Рњак, мр Душан Михалек (Израел) и академик Димитрије Стефановић.

Лексикографско-биобиблиографско одељење

Редакциони одбор *Лексикона писаца Југославије*: Живојин Бошков (главни уредник), Хермина Лежимирац (секретар), проф. др Марија Клеут, проф. др Страхиња К. Костић, мр Драган Станић, проф. др Мирјана Стефановић и проф. др Драгиша Живковић.

Уређивачки одбор Српског биографског речника: академик Чедомир Попов (главни уредник), Добрила Мартинов (секретар), проф. др Томислав Бекић, мр

Бранко Бешлин, мр Мирјана Бошков, мр Милица Бујас, епископ шумадијски др Сава Вуковић, Миро Вуксановић, академик Славко Гавриловић, проф. др Никола Гаћеша, проф. др Марија Клеут, проф. др Божидар Ковачек, академик Василије Крестић, проф. др Радош Љушић, проф. др Војислав Марић, академик Дејан Медаковић, др Петар Микић, проф. др Миливој Ненин, академик Мирослав Пантић, проф. др Даница Петровић, др Душан Попов, др Саво Скоко, академик Никша Стипчевић, проф. др Дарко Танасковић, академик Сима Ћирковић и мр Лепосава Шелмић.

Редакциони одбор Српског биографског речника: мр Милица Бујас (председник), мр Бранко Бешлин (потпредседник), академик Славко Гавриловић, проф. др Никола Гаћеша, Ђорђе Ђурић, Илија Комненовић, мр Мирјана Маринковић, Александра Марковић, мр Ема Миљковић, мр Горана Раичевић и мр Биљана Шимуновић.

Уредништво едиције „Библиографије": проф. др Предраг Пипер (главни уредник), Добрило Аранитовић, проф. др Александра Вранеш, мр Душица Грбић и Марија Јованцаи.

Темишварски одбор

Уредништво *Темишварског зборника*: проф. др Миодраг Јовановић (главни и одговорни уредник), Мирјана Малуцков, др Душан Попов, академик Чедомир Попов, др Миља Радан, проф. др Мирјана Стефановић, др Љубивоје Церовић и мр Лепосава Шелмић.

Свеске Матице српске

Уредништво за *Свеске Матице српске* (све серије): проф. др Никола Гаћеша (главни и одговорни уредник), проф. др Олга Гашић, проф. др Љубомирка Кркљуш, Олга Микић и проф. др Јелка Ређеп.

Уредништво Серије књижевности и језика: проф. др Јелка Ређеп (уредник), проф. др Ивана Антонић, проф. др Весна Берић, проф. др Сава Дамјанов и проф. др Бранко Момчиловић.

Уредништво Серије друштвених наука: проф. др Љубомирка Кркљуш (уредник) проф. др Радмило Достанић, проф. др Драган Коковић, проф. др Јелена Попов.

Уредништво Серије уметности: Олга Микић (уредник), проф. др Даница Петровић и мр Мирослав Радоњић.

Уредништво Серије природних наука: проф. др Олга Гашић (уредник), проф. др Војислав Јовановић, проф. др Јован Максимовић, проф. др Радован Попов, проф. др Љубинко Старчевић и проф. др Слободана Стојановић.

Рад Матице српске

Уредништво: мр Драган Станић (главни и одговорни уредник), Добрила Мартинов (секретар Уредништва), Миро Вуксановић, Милорад Грујић и мр Лепосава Шелмић.

У складу са закључком 123. редовне Скупштине Матице српске Управни одбор отворио је расправу о Тезама за разговор о *Матици српској* чији је аутор, председник проф. др Божидар Ковачек, утврдио текст и упутио га на расправу органима Матице српске. Како би расправа била што шира, текст Теза објављен је и у *Летопису Матице српске*.

Са жаљењем је прихваћена оставка проф. др Миодрага Јовановића на чланство у Одбору Одељења за ликовне уметности.

Усвојен је извештај о припреми за обележавање 175-годишњице Матице српске. Прихваћен је План организација скупова и других активности Матице српске.

Извршен је пријем нових редовних чланова Матице српске у јубиларној години.

На захтев Извршног одбора од 2. октобра 2000. године да се, због ванредних околности у земљи изазваних изборном кризом ради утврђивања резултата избора за председника Савезне Републике Југославије, хитно сазове ванредна седница Управног одбора, председник Матице српске проф. др Божидар Ковачек сазвао је за 6. октобар 2000. године **Прву ванредну седницу** Управног одбора. Након дискусије Управни одбор је донео закључак да Матица српска због измењених околности у односу на стање претходних дана тим поводом не даје изјаве нити саопштења.

Трећа редовна седница Управног одбора одржана је 26. децембра 2000. године. На седници је изабран Почасни одбор и Одбор за прославу 175-годишњице Матице српске.

Почасни одбор

Др Војислав Коштуница, председник СРЈ
Патријарх српски Павле
Академик Дејан Медаковић, председник САНУ
Академик Драгутин Вукотић, председник ЦАНУ
Председник АНУРС
Академик Бошко Петровић, почасни председник Матице српске
Проф. др Божидар Ковачек, председник Матице српске

Одбор за прославу

Стеван Бугарски, истраживач културног наслеђа Срба у Румунији
Владика Иринеј бачки
Владика Сава шумадијски
Миро Вуксановић, управник Библиотеке Матице српске
Ђорђе Ђукић, председник Извршног већа АП Војводине
Госпођа Миланка Карић, председница Карић фондације
Проф. др Божидар Ковачек, председник Матице српске
Проф. др Љубомирка Кркљуш, потпредседница Матице српске
Пера Ластић, председник Земаљске самоуправе Срба у Мађарској
Академик Војислав Марић, потпредседник Матице српске
Министар за везе са Србима ван Републике Србије
Мр Живота Михајловић, председник Војвођанске банке
Бранислав Лечић, министар културе Републике Србије
Др Драган Домазет, министар за науку и технологију Републике Србије
Мр Бранислав Поморишки, председник Извршног одбора града Новог Сада
Академик Чедомир Попов, председник Огранка САНУ у Новом Саду
Мр Драган Станић, секретар Матице српске
Академик Никша Стипчевић, потпредседник Матице српске
Мр Лепосава Шелмић, управница Галерије Матице српске

Усвојен је следећи Програм прославе 175-годишњице Матице српске:

Свечана седница Матице српске

предавачи:
Проф. др Божидар Ковачек о Матици српској
Академик Чедомир Попов о Светозару Милетићу

Књиге

— Живан Милисавац, *Историја Матице српске (1880—1918)*, трећи том, (одштампано);

— Душан Попов, *Историја Матице српске (1918—1941)*, четврти том, (припрема се за штампу);

— Божидар Ковачек, *Матица српска 1826—2001* (припрема се за штампу);

— *Речник српскога језика* (једнотомни, група аутора, рукопис није предат);

— *Речник српских говора Војводине* (редактор Драгољуб Петровић, изашла прва свеска);

— *Обратни речник српскога језика* (у штампи);

— Војислав Ј. Ђурић, *Српска средњовековна уметност и идеологија* (припрема се за штампу);

— *Преписка Лазе Костића* (приредио Младен Лесковац, редактура Душан Иванић и Милица Бујас, рукопис није предат);

— Милан Јовановић Стоимировић, *Дневник 1936—1941* (одштампано);

— *Монографија Галерије Матице српске* (припрема се за штампу);

— Станислав Живковић, *Српско сликарство XX века* (рукопис није предат);

— Олга Микић, *Портрети Срба у XVIII веку* (рукопис није предат);

— Мирјана Лесек, *Барокно сликарство у Срему* (припрема се за штампу);

— Душан Рњак, *Родитељске књиге Јоце Савића* (у штампи);

— Јадвига Сопчак, *Пољска авангардна драма на сценама Југославије* (у штампи);

— Петар Момировић, *Стари српски записи и натписи у Војводини* (4. том одштампан, 5. том у штампи);

— Славко Гавриловић, *Студије из привредне историје* (рукопис није предат);

— Душан Панковић, *Библиографија српске библиографије* (у штампи);

— Младен Стојанов, *Социологија сеоских колектива* (припрема се за штампу);

— Петар Милошевић, *Археологија и историја Сирмијума* (припрема се за штампу);

— *Темишварски зборник* (број 2. одштампан, број 3. припрема се за штампу);

— *Каталог библиотеке Текелијанума* (припрема се за штампу);

— *Каталог Српске књиге 1801—1867*, Библиотека Матице српске (припрема се за штампу);

— *Народне умотворине у „Летопису Матице српске"* (део рукописа није предат).

Научни скупови, округли столови

— Скуп словенских Матица;

— Округли сто о Историји Матице српске (поводом изласка два нова тома *Историје Матице српске*);

— *Историја природних и математичких наука (до 1918)* — зборник;

— *Здравље људи у Војводини* — зборник;

— Скуп о лексикографији и лексикологији;

— Скуп посвећен животу и раду академика Павла Ивића;

— Скуп посвећен Јовану Рајићу (са епархијама Бачком и Јегарском);

— Обележавање педесетогодишњице излажења *Зборника за природне науке*;
— Програм обележавања јубилеја Матице српске у Будимпешти (изложба, скуп: почасни чланови Матице српске из Мађарске).

Предавања, књижевно-уметнички програм

— Матица српска и проблеми српскога језика;
— Однос Матице српске и *Летописа Матице српске* према народним умотворинама;
— Задужбинарство у Матици српској;
— Популарна издања Матице српске;
— Свечана седница Библиотеке Матице српске;
— Свечана седница Галерије Матице српске;
— Лекари у Матици српској;
— Вече српске соло песме;
— Свечани програм „Исус Христос и Богородица у српском песништву";
— Књижевно вече добитника Змајеве награде.

Изложбе

— „Исус Христос и Богородица у ликовној уметности" (дела из Фонда Галерије Матице српске);
— „Српско сликарство XX века" (Станислав Живковић).

Електронски медији

— Презентација Матице српске на Интернету;
— Компакт диск о Матици српској.

Посебни послови

— Доградња Библиотеке Матице српске;
— Реконструкција и санација зграде Матице српске (поправка крова, кречење зграде, оправка и фарбање дрвенарије, реконструкција електричних инсталација, поправка постојеће и израда нове климатизације и друго);
— Поправка стилског намештаја;
— Реконструкција и санација зграде Галерије Матице српске;
— Обезбеђивање неопходне рачунарске опреме и повезивање у мрежу;
— Акција код надлежних органа у Општини Нови Сад за подизање споменика значајним личностима.

Председништво Матице српске овлашћено је да именује Одбор који треба да сачини анализу вођене расправе поводом *Теза за разговор о Матици српској*. Расправљало се о тексту професора Миодрага Поповића који је објављен у септембарској свесци *Летописа Матица српске*.

Извршен је пријем новоуписаних редовних чланова Матице српске.

Разматрано је материјално стање и ниво зарада запослених у Стручној служби Матице српске.

ИЗВРШНИ ОДБОР

У току 2000. године одржане су четири седнице Извршног одбора.

Прва седница Извршног одбора одржана је 13. марта 2000. године. Утврђен је предлог за састав следећих радних тела: Уредништво *Летописа Матице српске*, Уредништво *Зборника Матице српске за књижевност и језик*, Уредништво *Зборника Матице српске за филологију и лингвистику*, Уредништво *Зборника Матице српске за славистику*, Уредништво *Зборника Матице српске за класичне студије*, Уредништво едиције „Прва књига", Жири за доделу Бранкове награде, Уредништво *Језика данас*, Уређивачки одбор едиције „Студије о Србима" (представници Матице српске), Уредништво *Зборника Матице српске за друштвене науке*, Уредништво *Зборника Матице српске за историју*, Уредништво *Зборника Матице српске за природне науке*, Жири Пупинове награде, Жири Награде професора Лазара Стојковића, Уредништво *Зборника Матице српске за сценске уметности и музику*, Редакциони одбор *Лексикона писаца Југославије*, Уређивачки и Редакциони одбор Српског биографског речника и Уредништво за *Свеске Матице српске* (Серија књижевности и језика, Серија друштвених наука и Серија природних наука).

Проф. др Божидар Ковачек именован је за представника Матице српске у Комисији за образовање за дијаспору при Савезном министарству иностраних послова.

За представнике Матице српске у Организационом одбору за одржавање научног скупа посвећеном животу и раду академика Павла Ивића именовани су: проф. др Божидар Ковачек, проф. др Јован Јерковић и проф. др Мато Пижурица.

Закључено је да би на Одбору Одељења за књижевност и језик требало размотрити и предложити начин организације скупа „Књижевна дела о Христу и Богородици у православним културама".

Прихваћена је сарадња са Историјским институтом Чешке академије наука која се односи на размену публикација, а заједнички рад на понуђеним темама размотриће се на Одбору Одељења за друштвене науке, Секција за историју.

Друга седница Извршног одбора Матице српске одржана је 10. априла 2000. године. На седници је утврђен предлог извештаја о раду Матице српске у 1999. години. Одлучено је да се у име Извршног одбора и Председништва Матице српске упути писмо председнику Владе и Влади Србије у којем ће се изразити протест због неиспуњавања законских обавеза Владе Србије и надлежних министарстава у погледу финансирања делатности Матице српске. Утврђен је предлог завршног рачуна за 1999. годину, предлог плана рада и финансијског плана за 2000. годину. Утврђени су предлози за састав Статутарне комисије, Одбора Катедре, Уредништва едиције „Библиографије", Уредништва за *Свеске Матице српске*, Уредништва за *Свеске Матице српске* (Серија уметности) и Уредништва *Рада Матице српске*. Прихваћен је програм обележавања 150-годишњице рођења Томаша Гарика Масарика. Именована је Комисија за израду програма презентације Матице српске на Интернету у саставу: проф. др Зоран Будимац, проф. др Саша Кицошев и Добрила Мартинов. Прихваћен је предлог текста *Теза за разговор о Матици српској* и упућен Управном одбору на разматрање. Заказана је Друга седница Управног одбора за 24. април 2000. године.

Трећа седница Извршног одбора започета је 2. октобра 2000. године, а настављена 16. октобра 2000. године. Пре почетка седнице развила се дискусија о томе да ли Матица српска треба да изда саопштење и изрази свој став у вези са ванредним околностима у земљи насталим услед изборне кризе и утврђивања резултата избора за председника СРЈ. У току дискусије предлагано је да Матица позове све на разум, толеранцију и тачно утврђивање чињеница. Један број чланова Извршног одбора противио се томе јер Извршни одбор није надлежан да доноси такве одлуке. Било какво саопштење у том тренутку имало би политичке

конотације, што би био изузетак у историји Матице српске јер је она увек била изван политичких догађаја. Одлучено је да се затражи од председника Матице српске да закаже хитну ванредну седницу Управног одбора због ванредних околности у земљи. Трећа седница Извршног одбора је због дужине трајања прекинута и настављена 16. октобра 2000. године. Утврђен је предлог програма прославе 175-годишњице Матице српске и упућен одборима одељења на разматрање. Разговарало се о тексту проф. Миодрага Поповића „На катедри и око ње", који је објављен у септембарској свесци *Летописа Матице српске*. У дискусији је речено да у тексту има нетачности и да га није требало објављивати, а да би Уредништво убудуће, када су у питању овакви и слични текстови, требало да се консултује са компетентним људима из области на које се текст односи. Договорено је да се извод из Записника о овој тачки дневног реда достави Уредништву *Летописа Матице српске*.

Прихваћен је извештај о издавачкој делатности Матице српске. Закључено је да Статутарна комисија и Надзорни одбор треба да размотре проблеме у раду Издавачког предузећа Матице српске, као и расположиву документацију у вези са тим и да закључке доставе Извршном одбору на даље поступање.

Именовано је Уредништво сајта Матице српске на Интернету у саставу: мр Драган Станић, Саша Кицошев и Добрила Мартинов. Прихваћена је информација о поклону проф. др Катарине Бородевић и усвојен Ценовник ауторских и других сарадничких хонорара.

Четврта седница Извршног одбора Матице српске одржана је 18. децембра 2000. године. Утврђен је предлог за именовање Почасног одбора и Одбора за прославу 175-годишњице Матице српске. Утврђен је предлог Програма прославе 175-годишњице Матице српске и упућен Управном одбору на разматрање. Заказана је Трећа седница Управног одбора за 26. децембар 2000. године Прихваћена је информација о активностима Матице српске на обезбеђењу средстава за обављање делатности. Размотрен је материјални положај и ниво зарада запослених у Стручној служби Матице српске.

СТАТУТАРНА КОМИСИЈА

Статутарна комисија се није састајала у току 2000. године.

НАДЗОРНИ ОДБОР

У току 2000. године одржана је једна седница Надзорног одбора Матице српске. Била је то **Друга седница**, одржана 25. фебруара 2000. године. Надзорни одбор је након детаљног прегледа предлога и дискусије дао сагласност на предлог завршног рачуна Матице српске за 1999. годину. Такође је након детаљног разматрања дата сагласност на предлог финансијског плана Матице српске за 2000. годину. Усвојен је Извештај о зарадама запослених у Стручној служби Матице српске и констатовано да су зараде на веома ниском нивоу. Упућен је предлог Управном одбору да размотри ниво зарада запослених у Стручној служби Матице српске и изнађе решења за повећање и очување реалног нивоа зарада.

ЕКОНОМСКИ ОДБОР

Економски одбор Матице српске у новом саставу није именован, а у ранијем саставу није се састајао у току 2000. године.

Одељење за књижевност и језик

У Одељењу за књижевност и језик настојало се на томе да се током 2000. године оствари утврђени План рада. Одржан је континуитет у излажењу *Летописа Матице српске*, часописа *Језик данас*, а донекле и научних зборника. Скроман рад на организацији истраживачких пројеката, као и припреме посебних издања и друге активности из области књижевности и језика, одвијали су се и ове године у оквиру добијене суме средстава.

Одбор Одељења је у 2000. години одржао две седнице: 2. марта и 20. октобра, а Језичка секција један састанак 17. фебруара. На овим састанцима разматрана су следећа питања: предлог уредништава Матичиних публикација, Извештај о раду Одељења за књижевност и језик за 1999. годину, предлог програма рада Одељења за 2000. годину, одређивање рецензената приспелих рукописа, *Тезе за разговор о Матици српској*, научни пројекти Одељења — извештаји и предлози нових пројеката, расправе о језику и око језика (Једнотомни речник), нацрти других пројеката и др.

Одбор Одељења радио је у следећем саставу: проф. др Мато Пижурица (секретар), Славко Алмажан, проф. др Јанош Бањаи, проф. др Томислав Бекић, мр Мирјана Бошков, мр Бранислав Брборић, проф. др Гордана Вуковић, Миро Вуксановић, проф. др Славко Гордић, проф. др Даринка Гортан-Премк, проф. др Јасмина Грковић-Мејџор, проф. др Сава Дамјанов, проф. др Јован Делић, проф. др Мирослав Егерић, проф. др Душан Иванић, академик Милка Ивић, Бошко Ивков, Гојко Јањушевић, Даринка Јеврић, проф. др Војислав Јелић, проф. др Јован Јерковић, мр Мирјана Јоцић, проф. др Иван Клајн, проф. др Марија Клеут, проф. др Александар Лома, проф. др Ксенија Марицки-Гаћански, проф. др Слободан Ж. Марковић, проф. др Јелка Матијашевић, др Миодраг Матицки, проф. др Радивој Микић, Милица Мићић-Димовска, проф. др Александар Младеновић, проф. др Драгана Радовић-Мршевић, Марко Недић, проф. др Мирослав Николић, мр Васа Павковић, академик Мирослав Пантић, проф. др Новица Петковић, проф. др Драгољуб Петровић, проф. др Предраг Пипер, проф. др Милорад Радовановић, проф. др Михал Рамач, проф. др Јелка Ређеп, проф. др Слободан Реметић, академик Љубомир Симовић, проф. др Љиљана Суботић, проф. др Драго Ћупић, проф. др Михал Харпањ, проф. др Јован Чаћеновић и мр Младен Шукало.

Издавачка делатност

ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ

У познатим општим околностима, неповољним и драматичним, *Летопис Матице српске* трудио се да сачува ниво репрезентативног националног гласила окупљајући и подстичући на сарадњу најбоље српске ствараоце (песнике, прозаисте, есејисте, критичаре, књижевне историчаре, као и ауторе из других дисциплина). Неке теме су посебно привилеговане подизањем на ранг тематског блока или продубљенијег осврта — јубилеји *Летописа* и Матице, предстојећа трансформација Матице, Змајева награда за поезију и Награда „Младен Лесковац" за највредније остварење из књижевне историографије, двехиљадита година хришћанства, годишњица агресије НАТО-а на СР Југославију, поетичке и књижев-

ноисторијске контраверзе око трагедије, Шекспир, Црњански, Дучић, Попа итд. Запаженији писци (М. Павловић, М. Савићевић, М. Тешић), као и они чији је живот и стваралачки пут изненада прекинут (В. Деспотов, Г. Јањушевић), имали су у *Летопису* заокругленију презентацију и интерпретацију. Уз све знане рубрике („Поезија и проза", „Акценти", „Огледи", „Вибрације", „Наслеђе", „Критика" и „Разговор"), часопис је покренуо и анкету „Перспективе српске поезије", која се — после четири запажена одзива — наставља и у 2001. години. Уредништво је, махом у контексту укупног Матичиног деловања, постојано радило и на представљању часописа у медијима и на трибинама. Посебан значај и одјек имале су промоције у Новом Саду, Суботици, Врању, Бањалуци, Врбасу, Херцег Новом и Новом Милошеву.

Летопис је изашао у дванаест свезака — књиге 465 и 466 (јануарско-фебруарска и јулско-августовска) као двоброји, у укупном обиму од 124 штампарска табака.

Уредништво је до априлске свеске радило у саставу: проф. др Славко Гордић (главни и одговорни уредник), Војислав Карановић, Милица Мићић-Димовска и Селимир Радуловић, а од мајске свеске члан Уредништва је и Саша Радојчић. Секретар Уредништва био је Владимир Шовљански, лектори: Гојко Јањушевић, Соња Боб и Владимир Шовљански, коректори: Владимир Шовљански и Бранислав Карановић, технички уредници: Владислав Војнић Хајдук и Вукица Туцаков. Слог и прелом радио је Младен Мозетић — „Графичар" Нови Сад, а *Летопис* је штампан у штампаријама „Графоофсет" из Сремске Каменице и „Дуплекс" из Новог Сада.

ЗБОРНИЦИ

Зборник Матице српске за књижевност и језик. Уредништво је радило у саставу: проф. др Јован Делић (главни и одговорни уредник), др Љиљана Суботић (секретар), проф. др Томислав Бекић, др Јован Деретић, др Марија Клеут, др Новица Петковић и др Иво Тартаља.

Уредништво је одржало две седнице: 23. маја и 8. јуна.

Из штампе је изашла књига XLVI/1—3 за 1998. годину у обиму од 250 страна. Закључена је свеска XLVII/1 за 1999. годину и налази се на паусу. У припреми су: двоброј XLVII/2—3 за 1999, XLVIII/1 за 2000, као и двоброј XLVIII/2—3 за 2000. годину.

У свесци XLVII/1 за 1999. годину биће објављене следеће врсте прилога: студије и чланци (7), прилози и грађа (1), пројекти (2), оцене и прикази (12). Јавило се 8 нових аутора из Београда, Ниша и Новог Сада.

Зборник Матице српске за филологију и лингвистику. Уредништво је радило у саставу: проф. др Александар Младеновић (главни и одговорни уредник), проф. др Милорад Радовановић (секретар), академик Милка Ивић, проф. др Јован Јерковић и проф. др Драгољуб Петровић.

Уредништво је одржало две седнице: 2. марта и 29. јуна.

Из штампе су изашле свеска XL/2 за 1997. годину у обиму од 33,3 а.т, посвећена обележавању десетогодишњице смрти проф. др Јована Кашића, свеска XLI/1 за 1998. годину у обиму од 22,10 а.т. и свеска XLI/2 за 1998. годину у обиму од 24,54 а.т. Закључена је и предата техничком уреднику књига XLII за 1999. годину у величини од 60 а.т. посвећена успоменама на покојног академика Павла Ивића, као и књига XLIII за 2000. годину у величини од 45 а.т., посвећена 65-годишњици рођења проф. др Драгољуба Петровића. У књизи XLII за 1999. годину, посвећеној покојном академику Павлу Ивићу, биће објављена 33 научна

прилога и 15 критика и приказа. Аутори су из Новог Сада, Београда, Ниша, Љубљане и Питсбурга. Јавило се 6 нових сарадника. У књизи XLIII биће објављено 80 чланака и расправа. Аутори су из Новог Сада, Ниша, Београда, Варшаве, Москве, Братиславе, Бањалуке, Санкт Петербурга, Минска, Ужгорода, Итаке, Клагенфурта, Скопља, Будимпеште, Граца, Берлина, Нотингема, Познања и Минхена. Јавило се 19 нових сарадника.

Зборник Матице српске за славистику. Уредништво је радило у саставу: проф. др Предраг Пипер (главни и одговорни уредник), мр Мирјана Бошков, проф. др Петар Буњак, проф. др Корнелија Ичин, проф. др Хелмут Јенч, проф. др Мирослав Квапил (Праг), проф. др Лили Лашкова (Софија), проф. др Љиљана Пешикан-Љуштановић, проф. др Људмила Поповић и проф. др Михал Харпањ.

У Културном центру Београда 16. марта о *Зборнику Матице српске за славистику* у контексту јубилеја Матице српске и 30 година излажења часописа говорио је проф. др Предраг Пипер.

Уредништво је одржало две седнице: 22. априла и 5. децембра.

Из штампе су изашле свеска 52 за 1997. годину у обиму од 361 стране, двоброј 54—55 за 1998. годину у обиму од 308 страна и двоброј 56—57 за 1999. годину у обиму од 232 стране. Закључен је и двоброј 58—59 за 2000. годину и налази се код лектора, као и број 61 (библиографија до сада изашлих 60 бројева) за 2001. годину.

У двобројима 54—55/1998. и 56—57/1999. са радовима о српској, руској, украјинској, белоруској, пољској, чешкој, лужичкосрпској, словачкој и бугарској књижевности, или са радовима о језицима тих књижевности, као и са славистичким радовима из области компаративистике, историје и типологије словенских књижевности, језика и култура, интертекстуалности, рецепције словенских књижевности и другим славистичким радовима, појављује се 64 сарадника (35+29) из Југославије, Бугарске, Пољске, Русије, САД, Украјине, Чешке, међу којима је и 25 нових сарадника (9+16). Објављени су прилози по врстама: студије и расправе (8+8), прилози и грађа (6+7), прикази (17+13), хронике (5+8).

Зборник Матице српске за класичне студије. Уредништво је радило у саставу: проф. др Ксенија Марицки-Гаћански (главни уредник), проф. др Сима Аврамовић, проф. др Војислав Јелић, проф. др Нинослава Радошевић, проф. др Мирјана Стефановић и проф. др Бојана Шијачки-Маневић.

Уредништво је радило на припреми друге свеске која ће ускоро бити предата техничком уреднику.

Језик данас — гласило Матице српске за културу усмене и писане речи. Уредништво је радило у саставу: проф. др Иван Клајн (главни и одговорни уредник), проф. др Милорад Радовановић (секретар), проф. др Радојица Јовићевић, проф. др Мато Пижурица, мр Милосав Тешић и проф. др Милан Шипка.

Уредништво је одржало две седнице: 17. априла и 16. септембра.

У 2000. години из штампе су изашли бројеви 11 и 12. Било је 145 претплатника.

Конверзију за Интернет омогућавао је Балша Стипчевић.

У 2000. години лекторске послове за научне часописе обављали су: Дејан Милорадов, мр Милица Бујас, проф. др Љиљана Пешикан-Љуштановић, Вера Борисенко, Људмила Поповић и проф. др Предраг Пипер, коректорске: Вера Василић, Мирјана Јовановић, Каћа Сунајко и Дејан Милорадов, а послове техничког уредника др Александар Младеновић, Владислав Војнић Хајдук и Вукица Туцаков. Преводе резимеа на немачки сачинио је проф. др Томислав Бекић, на енглески проф. др Предраг Новаковић, а преводе на руски сачинила је Валентина Девић. Компјутерски слог за све зборнике припремао је Младен Мозетић —

„Графичар”, а штампу су припремале штампарије „Графоофсет” из Сремске Каменице, „Верзал”, „Дуплекс” и „Идеал” из Новог Сада.

ЕДИЦИЈА „ПРВА КЊИГА”

У 2000. години Уредништво је радило у саставу: Ласло Блашковић, проф. др Владислава Гордић, Ненад Милошевић и др Михајло Пантић.

Уредништво је одржало две седнице: 16. маја и 21. маја.

Октобра 2000. године из штампе је изашло пет књиге ове едиције, које чине коло за 2000. годину:

213. Александра Унтервегер, *Нисам Ева* (роман);
214. Боривоје Адашевић, *Еквилибриста* (приче);
215. Зорица Несторовић, *Јован Суботић — драмски писац* (студија);
216. Ана Сеферовић, *Дубоки континент* (песме);
217. Драгослав Ђорђевић, *Одаја за реч* (песме).

Цело коло је ликовно опремио Владимир А. Милић, коректорка је била Јулка Ђукић, а техничка уредница Вукица Туцаков.

У Свечаној сали Матице српске 18. децембра одржана је промоција овог кола у којој су учествовали књижевни критичар Младен Весковић, Михајло Пантић и аутори. Коло је 28. октобра представљено публици на Сајму књига. Говорили су главни уредник Михајло Пантић и аутори.

ЕДИЦИЈА „СТУДИЈЕ О СРБИМА”

Уређивачки одбор едиције „Студије о Србима” у 2000. години радио је у саставу: академик Павле Ивић (председник), др Добросав Бјелетић, проф. др

Јован Јерковић, Срећко Јовановић, проф. др Слободан Ж. Марковић и др Петар Пијановић. У међувремену је делимично измењен састав Редакције (Матицу српску у Редакцији представљају проф. др Божидар Ковачек, проф. др Јован Јерковић и проф. др Милорад Радовановић). Едицију заједнички објављују Вукова задужбина, Матица српска и Завод за издавање уџбеника и наставних средстава из Београда.

Редакција је радила паралелно на припреми више рукописа који су доспели до различитих фаза припремљености за штампу. У припреми је „Историја српске књижевности" П. Ј. Шафарика, зборник радова о говору Карашевака А. Албијанића, Ф. Геземана и Е. Петровича.

БИБЛИОТЕКА „ЗМАЈЕВА НАГРАДА"

Октобра 2000. године из штампе је изашао зборник посвећен Срби Митровићу, добитнику Змајеве награде Матице српске за 1999. годину, под насловом *Поезија Србе Митровића*, у обиму од 176 стране. Зборник се састоји из пет делова: први део чине *Две беседе* изречене приликом доделе награде, други део *Нови критички прилози* са шест објављених прилога, трећи део је рубрика *Скица за фотобиографију*, четврти *Грађа за библиографију Србе Митровића*, док пети део чине *Прилози*. Уредници издања су проф. др Славко Гордић и мр Драган Станић. Лекторске и коректорске послове радио је Владимир Шовљански, техничка уредница је била Вукица Туцаков. Компјутерски слог је поверен Младену Мозетићу — „Графичар", а штампа „Верзалу" из Новог Сада.

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

У току 2000. године прилив рукописа посебних издања био је, као и 1999. године, знатно смањен, што је и последица успоренијег рада на научноистраживачким пројектима у Матици српској, а вероватно и последица општег смањења могућности за публиковање.

У 2000. години из штампе су изашле следеће књиге:

Речник српских говора Војводине, св. 1(А—Б), у редакцији проф. др Драгољуба Петровића, обима 160 страна и 2.353 одреднице. Ову књигу је Матица издала у сарадњи са ИК Тиски цвет. Сарадници на овој књизи су Светлана Малин-Ђурагић, Дејан Милорадов и Каћа Сунајко, рецензенти проф. др Мато Пижурица и проф. др Драго Ћупић. Коректорске послове на рукопису ове књиге обавили су проф. др Драгољуб Петровић, Светлана Малин-Ђурагић, Дејан Милорадов и Каћа Сунајко, технички уредник био је Владислав Војнић Хајдук, а текст је уносила Светлана Малин-Ђурагић.

У Свечаној сали Матице српске 20. октобра одржана је промоција на којој су говорили: проф. др Божидар Ковачек, др Мирослав Николић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Драгољуб Петровић и проф. др Драго Ћупић.

Стари српски записи и натписи из Војводине, IV део, Петра Момировића, садржи записе и натписе од броја 4.164 до броја 8.174, у временском раздобљу од 1864. до 1981, обима 439 страна. Матица српска је ову књигу објавила заједно са Покрајинским заводом за заштиту споменика културе Војводине. Рецензети књиге су академик Славко Гавриловић и проф. др Љиљана Суботић. Уређивачки одбор: академик Славко Гавриловић, проф. др Јован Јерковић, Бранка Кулић, проф. др Мато Пижурица и проф. др Љиљана Суботић. Коректорске послове на овој књизи обавиле су мр Душица Грбић и мр Катица Шкорић, а технички уредник био је Владислав Војнић Хајдук.

Промоција књиге Владимира Ћоровића *Лукијан Мушицки — студија из српске књижевности* одржана је 12. априла 2000. године. На промоцији су учествовали: академик Бошко Петровић, проф. др Душан Иванић, проф. др Ненад Љубинковић и проф. др Мирјана Стефановић, која је и приређивач ове књиге.

Научноистраживачка делатност

РЕЧНИЦИ САВРЕМЕНОГ СРПСКОГ КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА
(руководилац пројекта проф. др Мато Пижурица)

У току 2000. године радило се на следећим темама:

Речник савременог српског језика — једнотомни
(носилац теме проф. др Егон Фекете)

У 2000. години радило се на редактури припремљеног текста. Посао није завршен јер је редактор др Мирослав Николић био спречен породичним разлозима и заузет завршним пословима на *Обратном речнику српског језика*.

Речник српског књижевног језика — шестотомни
(носилац теме проф. др Јован Јерковић)

Због недостатка средстава и чекања на једнотомни речник рад на овом пројекту сасвим је заостао.

ДИЈАЛЕКАТСКИ РЕЧНИК ВОЈВОДИНЕ
(руководилац пројекта проф. др Драгољуб Петровић)

Почетком 2000. године убрзани су послови око закључивања прве свеске речника који је назван *Речник српских говора Војводине*. Тако је у априлу добијена коначна верзија прве свеске која је предата на прелом. Након урађене коректуре и припреме за штампање, први примерци речника су у јуну угледали светлост дана.

Када је из штампе изашла прва свеска, почели су се стварати услови за бржи, лакши и модернији рад на пројекту.

У Свечаној сали Матице српске 20. октобра одржана је промоција *Речника српских говора Војводине* у присуству еминентних гостију. На промоцији су говорили председник Матице српске проф. др Божидар Ковачек, затим др Мирослав Николић, те рецензенти речника проф. др Драго Ћупић и проф. др Мато Пижурица, као и редактор речника проф. др Драгољуб Петровић.

Децембар је био веома значајан месец за пројекат. Хонорарна сарадница Светлана Малин-Ђурагић засновала је радни однос с Матицом српском. Од спонзора АМБ Графике и Агровојводине — Комерцсервиса добијена су два компјутера. На тај је начин омогућено да се рад на изради друге свеске убрза.

Централна картотека проширена је за око 6.000 картица. Од приложника др Танасија Бокорова Речник је добио око 1.000 картица из Иланце, док је од Богдана Т. Станојева добијена богата лексичка грађа из Јасенова са око 2.000 картица. Стални сарадник Речника Дејан Милорадов је, обрадивши своју лексичку збирку за магистарски рад, приложио око 3.000 картица из Бачке Паланке, Фу-

тога, Новог Сада, Каћа, Ковиља, Тителa, Туријe, Сота, Нештина, Ирига, Нерадина, Инђије и Крчедина.

Сво троје сарадника почело је компјутерску обраду одредница: Светлана Малин-Ђурагић слово В, Каћа Сунајко слово Г, а Дејан Милорадов слово Д.

Крајем децембра пројекту се као сарадница придружила Ивана Црњак која је почела ексцерпцију материјала из штампаних извора.

РЕЧНИК СЛАВЕНОСРПСКОГ ЈЕЗИКА

(руководилац пројекта проф. др Александар Младеновић)

У току 2000, као и у прошлој години, припремљени су извори из којих због недостатка средстава није ексцерпирана грађа.

ЛИНГВИСТИЧКИ РЕЧНИЦИ

(руководилац пројекта проф. др Даринка Гортан-Премк)

У 2000. години у оквиру овога пројекта радило се на два лингвистичка речника: завршавао се *Обрaтни речник срйскоѓа језика* и вршиле су се припреме за рад на Семантичко-деривационом речнику српскога језика.

Обрaтни речник срйскоѓа језика Мирослава Николића изашао је из штампе у јануару 2001. године. Речник обухвата преко 163.000 одредница (лема), са подацима о изворима сваке од ових речи. Овај речник је највеће лингвистичко-лексикографско дело ове врсте у словенском свету. Он представља неопходну и изузетно добру основу за све наредне — преко нам потребне — лингвистичке речнике.

Семантичко-деривациони речник српскога језика заснован је средином 2000. године (предлог о заснивању овога пројекта поднела је 15. маја 2000. проф. др Даринка Гортан-Премк, носилац пројекта). Концепција овог речника утврђивана је и пре заснивања пројекта. Основне идеје проверене су на два међународна конгреса. Урађена је и огледна свеска будућег речника и њу је др Даринка Гортан-Премк разаслала многим лингвистима, нашим и страним, с молбом да ставе своје примедбе и дају сугестије. Одговори су пристигли, концепција је прихваћена, сугестије су биле корисне. Према добијеним сугестијама измењен је и првобитни назив речника Речник деривационих гнезда у Семантичко-деривациони речник српског језика.

Основу овога речника чиниће будући једнотомни речник. Чим он буде готов и чим аутори Семантичко-деривационог речника буду добили дискету са текстом речника, приступиће се изради компјутерских програма за речник.

БИБЛИОТЕКА УСМЕНЕ КЊИЖЕВНОСТИ
(руководилац пројекта др Миодраг Матицки)

У сарадњи са Институтом за књижевност и уметност из Београда настављен је рад на припремању и издавању значајних рукописних и часописних збирки народних умотворина.

Поводом изласка из штампе десет књига Библиотеке усмене књижевности коју заједнички издају Институт за књижевност и уметност и Матица српска, 19. октобра 2000. године одржан је у Матици српској округли сто на тему „Библиотека усмене књижевности и изучавање усмене књижевности данас". Уводно излагање поднео је проф. др Божидар Ковачек, председник Матице српске. О предстојећим пословима, као и о мањим усменим формама у овој библиотеци,

говорио је др Миодраг Матицки, уредник ове едиције, а посебна саопштења поднели су: Нада Милошевић-Ђорђевић: „Ка успостављању терминологије народне књижевности", Зоја Карановић: „Уједињена омладина српска и Библиотека усмене књижевности", Марија Клеут: „Сакупљање и издавање јуначких епских песама — некада и данас", Љиљана Пешикан-Љуштановић: „Сакупљачка мана Библиотеке усмене књижевности" и Бошко Сувајџић: „Изучавања варијаната у јужнословенском контексту *Орање Марка Краљевића*". Пријављена су и саопштења Ненада Љубинковића: „Народна књижевност — литература — да или не?" и Валентине Питулић: „Народне песме са Косова у Библиотеци усмене књижевности". Сва ова саопштења биће објављена у *Свескама Матице српске*.

У дискусији је закључено да се не треба „предавати сиротињи" када је реч о тиражима ове библиотеке (првих шест књига објављено је у 1.000 примерака, а последње две у 300). Подржана је класификација народних умотворина у овој библиотеци начињена према бечком издању Вукових *Српских народних пјесама*, јер одговара циљу да се у овој библиотеци саберу најзначајнија усмена дела нашег народа, а предвиђено је и одржавање посебног округлог стола посвећеног овој теми. Поред сугестија да аутори морају тежити усаглашавању терминологије у пропратним студијама Библиотеке, истакнут је значај изворне терминологије коју у овим књигама налазимо (напомене записивача).

Том приликом покренута је иницијатива да се поводом годишњице Матице српске у једној књизи саберу три раније објављене књиге народних умотворина у *Летопису Матице српске*, од којих су прве две постале реткост: Марија Клеут, *Лирске народне песме у „Летопису Матице српске"*; Миодраг Матицки, *Епске народне песме у „Летопису Матице српске"* и Снежана Самарџија, *Народне приповетке у „Летопису Матице српске"*. Као четврти део књиге први пут би била објављена *Збирка народних пословица у „Летопису Матице српске"* (око 700), која је обимнија од збирке Вука Караџића.

УПОРЕДНО ПРОУЧАВАЊЕ КЊИЖЕВНОСТИ И КУЛТУРЕ
(носилац пројекта проф. др Војислав Јелић)

У оквиру овог пројекта постоје три теме:

Античка и српска књижевност — упоредна и типолошка истраживања

Сарадници су индивидуално радили на својим научним задацима.

Лукретије и античка атомистика у српској књижевности и култури (проф. др Ксенија Марицки-Гаћански). Према плану је настављено истраживање рецепције античке атомистичке филозофије код Срба. Интересовања су усмерена на проучавање података о античкој атомистици и филозофији природе и о терминологији и философемама с којима се упознају српски читаоци у наведеном периоду, јер је то веома утицало на неке аспекте књижевне продукције тога времена.

На научном скупу у Огранку САНУ у Новом Саду 30. октобра поднет је реферат под насловом „Хеленска филозофија природе (Περι φυσεως) у српским часописима у другој половини XIX века". Рад је емитован и на Трећем програму Радио Београда, а сада је у штампи у зборнику радова са скупа.

У Зборнику радова са 19. научног скупа Естетичког друштва Србије посвећеног српској естетици у XX веку објављено је саопштење *Естетика светлости у студијама о Његошу Мирона Флашара*. У раду се анализирају неки аспекти Његошевог односа према античкој књижевности.

Компаративним проучавањима античке и наше новије културе посвећен је и рад поднет на 11. међународном философском симпосију у Олимпији (Грчка) 13—18. августа под насловом „The *Cosmopolitan* Idea in 4th Century BC Athens: The Case of Isocrates". У раду се анализира ревалоризација раније општеприхваћених вредности античког хуманизма и класичног наслеђа, до које је дошло у новије време како у свету тако и код нас. Од новог „читања" антике умногоме ће зависити и неки приступи у упоредним и типолошким истраживањима античке и српске књижевности. Полазиште у овом раду чини анализа „космополитске" идеје хеленског ретора Исократа из четвртог века пре нове ере и њена актуелност. Рад се штампа у Грчкој.

Рад о Аници Савић-Ребац, иако завршен, није објављен из објективних разлога. Нису објављени ни материјали са Међународног скупа књижевних преводилаца, где треба да се публикује рад „О превођењу у антици", који није другде могао бити штампан.

Проучавање језичко-књижевне проблематике у антици настављено је из компаративног угла проучавањем неких запостављених аспеката. Рад о преводилачким концепцијама латинског аутора Светог Хијеронима (IV—V век нове ере) налази се у штампи у књизи *Демони буре и област снова*. Античке и модерне теме III, КОВ, Вршац, библиотека „Атлас ветрова".

О руководиоцу пројекта Мирону Флашару организован је научни скуп одржан на Филозофском факултету у Новом Саду 21. децембра 1999. године под насловом „Мирон Флашар: античке, светска и српска књижевност". На скупу је суделовало 14 учесника, а радови се налазе у штампи у *Зборнику за класичне студије Матице српске* бр. 2 за 2000. годину. Сви радови су током 2000. године били емитовани на Трећем програму Радио Београда, у оквиру емисије „Нови увиди" чија је уредница Радмила Глигић.

Упоредним проучавањима српске књижевности у односу на грчку књижевност било је посвећено и излагање на Међународном научном скупу одржаном од 3. до 5. октобра на Универзитету Ататурк у Смирни (Турска). Ту је поднет рад „The Nobel Price Winners Ivo Andric and Giorgos Seferis Between East and West: A Parallel". Рад ће бити објављен у зборнику радова са скупа, а у српској верзији у *Свескама* Задужбине Иве Андрића у Београду.

На интердисциплинарном скупу „Антика у Југославији — области и рецепција", који је у оквиру Друштва за античке студије Србије организован 23. септембра 2000. године у Београду, поднето је саопштење под насловом „Васа Вујић као хеленист". У раду се испитују погледи овог значајног директора Карловачке гимназије управо на упоредна питања грчке и српске културе. Учествовала су 24 научника и сви радови ће бити објављени у *Зборнику за класичне студије Матице српске* бр. 3 за 2001. годину. Пре тога се радови емитују на Трећем програму Радио Београда у поменутој редовној емисији.

Од тема предвиђених програмом рада за 2000. годину није реализован рад пријављен за 19. светски историјски конгрес у Ослу августа 2000. године због недостатка финансијских средстава.

Античка реторика у *Руководству* Аврама Мразовића у списима Ђорђа Малетића (проф. др Војислав Јелић). У протеклој години настављена су истраживања наших приручника за реторику XVIII и XIX века. Посебна пажња посвећена је приручницима Аврама Мразовића и Ђорђа Малетића. Рад на овој теми показао је да компаративно испитивање у овој области не сме занемарити још један важан приручник из истога времена, онај из пера Јована Стерије Поповића. Стерија је имао, као што је познато, неке предлошке за свој приручник, као и старији Мразовић и нешто млађи Малетић. Отуда је на Међународном научном скупу слависта прочитан рад под насловом „Однос прозе и поезије код Стерије и Малетића". Овај рад показује да је у испитивању ове сложене проблематике било неопходно узети у обзир не само Малетићеву *Реторику* већ и његов при-

ручник за поетику под насловом *Теорија поезије*. Рад је објављен у зборнику са поменутог научног скупа.

Српски хронографи
(носилац теме мр Мирјана Бошков)

У 2000. години испитиван је необјављени рукопис хронографа који се чува у Историјском музеју у Москви. Након текстолошке и језичке анализе текста, која је извршена према снимцима 254 листа тога рукописа, утврђено је да се ради о руском препису *Српског хронографа* који је настао у XVIII веку у Москви. Тако је на основу тог у нашој науци нерегистрованог споменика на завршетку рукописне историје Српског хронографа установљена још једна њена нова, руска етапа.

Из штампе је изашао рад *Палеја с тумачењима у српској књижевној баштини (Међународни научни скуп Осам векова Хиландара — историја, духовни живот, књижевност, уметност и архитектура*, октобар 1998, САНУ, Београд, 2000, 403—416) у којем се, између осталог, говори и о идентификовању *Палеје с тумачењима* у хиландарском рукопису на шта је, иначе, навело проучавање рукописне традиције Српског хронографа.

Проза Данила Киша у југословенском и европском контексту
(носилац теме проф. др Јован Делић)

У 2000. години у средишту истраживања био је Кишов однос према немачкој књижевности. Резултати тога истраживања саопштени су на Међународном научном скупу у Вукове дане. Рад није припремљен за штампу. Такође је прерађен и допуњен рад *Зашто Е. С. чита Спинозу* и објављен у *Зборнику радова професора Филозофског факултета у Бањалуци*.

Научни скупови

Одржана су два састанка Организационог Одбора научног скупа о лексикологији и лексикографији „Дескриптивна лексикографија стандардног српског језика и њене теоријске основе" (18. и 25. маја 2000), који је планиран да се одржи 10, 11. и 12. априла 2001. године.

Округли сто „Библиотека усмене књижевности и изучавање усмене књижевности" одржан је 19. октобра. Матица српска и Институт за књижевност и уметност у Београду публиковали су десет књига (од 1983. године до данас) и то је био повод да се организује округли сто на ову тему. У програму су учествовали: др Божидар Ковачек, др Ненад Љубинковић, др Нада Милошевић, др Зоја Карановић, др Марија Клеут, др Љиљана Пешикан-Љуштановић, др Валентина Питулић, др Миодраг Матицки и мр Бошко Сувајџић. Радови са Округлог стола биће публиковани.

Награде

Змајева награда Матице српске

На свечаној седници Матице српске 16. фебруара 2000. године додељена је традиционална Змајева награда Матице српске за 1999. годину песнику Срби

Митровићу за целокупно песничко дело, а поводом књиге *Узмицање* у издању Рада, Београд, 1999. године. О поезији Србе Митровића говорио је Михајло Пантић, а глумци Гордана Јошић-Гајин и Александар Гајин читали су стихове из књига награђеног песника. Змајеву награду за 1999. годину у име одсутног Србе Митровића примила је и песникову поздравну реч прочитала његова супруга Александра. Жири Змајеве награде радио је у саставу: Предраг Палавестра (председник), Славко Гордић, Радивоје Микић (консултован), Михајло Пантић и Милосав Тешић.

Бранкова награда Матице српске

Жири за доделу Бранкове награде Матице српске радио је у саставу: др Сава Дамјанов (председник), др Војислав Јелић, др Љиљана Пешикан-Љуштановић, мр Зоран Суботички (у одсуству др Александра Јеркова).

Жири је једногласно одлучио да додели:

— прву награду — Душанки Филиповић, студенткињи Филолошког факултета из Београда, за рад „Програмски избори народних умотворина: *Младићство народног генија* (1924) Растка Петровића и *Од злата јабука* (1958) Васка Попе";

— другу награду — Ненаду Николићу, студенту Филолошког факултета из Београда, за рад „Смисао онтолошке противречности у Пекићевом роману *Време чуда*";

— две треће награде — Љиљани Борјановић, студенткињи Филолошког факултета из Београда, за рад „Естетика снова у прози Лазе Лазаревића" и Милици — Мими Ружичић, студенткињи Филозофског факултета из Новог Сада, за рад „Простор као најважнији елемент у књижевном делу хендикепираних људи".

Награде су уручене 27. децембра 2000. године. Награђене је поздравио и награде им уручио председник Матице српске проф. др Божидар Ковачек, а о награђенима је говорила чланица жирија проф. др Љиљана Пешикан-Љуштановић. Награђени су прочитали одломке из својих радова.

Награда „Младен Лесковац"

Ова награда, која се додељује за најбоље научно дело из области историје српске књижевности, за 1997, 1998. и 1999. годину додељена је проф. др Радмили Маринковић за књигу *Светородна господа српска, истраживања српске књижевности средњег века*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд, 1998. Награда је уручена 28. јануара 2000. године. О професору Лесковцу говорио је академик Мирослав Пантић, а о лауреату академик Светозар Петровић. Жири је радио у саставу: академик Мирослав Пантић (председник), проф. др Мирослав Егерић, академик Зоран Константиновић, академик Славко Леовац и академик Светозар Петровић.

Међународна сарадња

Матица српска је наставила сарадњу са Институтом за славистику и балканистику Руске академије наука у Москви. Још је у штампи пети том зборника под насловом „Руско-српске културне везе X—XX века" који треба да изађе у Москви. Као и прошле године, услед недостатка средстава није било могуће организовати научни скуп нити одлазак нашег дела Редакције у Русију.

Остварени су контакти са Матицом моравском, Матицом лужичких Срба, Словачком матицом, Чешком матицом, а успостављена је и успешна сарадња са културно-просветним друштвом „Просвјета" из Загреба.

Одељење за друштвене науке

Током 2000. године Одбор Одељења за друштвене науке Матице српске радио је у следећем саставу: др Мила Босић, проф. др Мило Бошковић, др Олга Брукнер, проф. др Лазар Вркатић, Душан Вујичић, проф. др Гордана Вукадиновић, др Гордана Вуксановић, академик Славко Гавриловић, проф. др Никола Гаћеша, др Велика Даутова-Рушевљанин, проф. Даница Димитријевић, Жарко Димић, проф. др Радмило Достанић, мр Сања Ђајић, проф. др Александар Касаш, проф. др Саша Кицошев, проф. др Гордана Ковачек-Станић, проф. др Ранко Кончар, проф. др Љубомирка Кркљуш, проф. др Мишо Кулић, проф. др Милош Марјановић, проф. др Слободанка Марков, др Петар Милошевић, проф. др Милован Митровић, академик Чедомир Попов, проф. др Милијан Поповић, проф. др Љубинко Пушић и академик Никола Тасић.

Одбор Одељења у новом саставу у протеклој години састао се два пута: 29. фебруара и 17. октобра, и расправљао о свим активностима Одељења везаним за научноистраживачку и издавачку деланост и за текућу проблематику. Највећи проблем Одељења и даље је недостатак средстава за финансирање научноистраживачког рада, који је предуслов за квалитетну и компетентну издавачку делатност Одељења и Матице у целини.

Издавачка делатност

ЗБОРНИЦИ

Зборник Матице српске за друштвене науке. У току 2000. године о *Зборнику Матице српске за друштвене науке* водила су бригу два Уредништва. До седнице Управног одбора, одржане 24. априла 2000. године, Уредништво је радило у саставу: проф. др Младен Стојанов (главни и одговорни уредник), проф. др Милош Марјановић (секретар Уредништва), проф. др Бранислав С. Ђурђев, проф. др Милован Митровић, проф. др Милијан Поповић, проф. др Љубинко Пушић, проф. др Војислав Становчић и проф. др Славко Царић. На седници Управног одбора 24. априла 2000. године изабрано је ново Уредништво у саставу: проф. др Милован Митровић (главни и одговорни уредник), проф. др Лазар Вркатић (секретар Уредништва), академик Драгослав Антонијевић, проф. др Бранислав С. Ђурђев, проф. др Милош Марјановић, проф. др Часлав Оцић, проф. др Милијан Поповић, проф. др Љубинко Пушић и проф. др Војислав Становчић.

Маја 2000. године из штампе је изашла 104—105. свеска *Зборника* за 1998. годину у обиму од 30 а.т. Уредништво је у овој свесци прихватило идеју проф. др Милоша Марјановића да тема броја буде „Насеља и становништво" и да радови објављени у овом броју Зборника буду део резултата научноистраживачког рада на истоименом пројекту у оквиру Одељења. Пошто је проф. др Милош Марјановић носилац пројекта Насеља и становништво, Уредништво га је задужило да уреди ову 104—105. свеску *Зборника* за 1998. годину.

Прва седница Уредништва *Зборника Матице српске за друштвене науке* у новом саставу одржана је 29. маја 2000. године. На тој седници закључено је да *Зборник* неће мењати концепцију — остаће мултидисциплинаран, са чешће планираним тематским бројевима и живим, савременим темама.

На седници 17. октобра 2000. године Уредништво је у начелу закључило 106—107. свеску *Зборника* за 1999. годину. Током децембра 2000. године проф. др Милован Митровић, главни и одговорни уредник *Зборника*, одлучио се за дефинитиван садржај *Зборника*. Рукописи су на лекторисању. Такође, на седници 17. октобра 2000. године Уредништво се договорило о темама за наредна два јубиларна броја, 108. свеску *Зборника* за 2000. годину и 109. свеску *Зборника* за 2000. годину. Наиме, *Зборник Матице српске за друштвене науке* покренут је 1950. године, тако да је у 2000. години доживео свој педесети рођендан.

У току 2000. године лекторске и коректорске послове на *Зборнику* радила је Вера Василић, преводилачке др Предраг Новаков, а послове техничког уређивања вршили су Владислав Војнић Хајдук и Вукица Туцаков.

Зборник Матице српске за историју. О овом зборнику Матице српске до седнице Управног одбора одржане 24. априла 2000. године бринуло је Уредништво у саставу: академик Славко Гавриловић (главни и одговорни уредник), проф. др Никола Гаћеша, академик Василије Крестић, проф. др Ранко Кончар, академик Чедомир Попов, академик Сима Ћирковић. Управни одбор је на поменутој седници изабрао нови састав Уредништва: академик Славко Гавриловић (главни и одговорни уредник), проф. др Никола Гаћеша, проф. др Ранко Кончар, академик Василије Крестић и академик Чедомир Попов.

Новембра 2000. године из штампе је изашла 58. свеска *Зборника* за 1998. годину, у обиму од 34 а.т.

Маја 2000. године у штампу је предата 59—60. свеска *Зборника* за 1999. годину. У децембру су урађени друга ревизија и регистар.

На седници Уредништва 26. маја 2000. године закључена је 61—62. свеска *Зборника* за 2000. годину. Уредништво се определило за двоброј највише због лоших финансијских услова и већ стеченог искуства да Министарство за науку и технологију Србије, иако обавезно Законом о Матици српској, од маја 1998. године не финансира Матичине зборнике. Главни и одговорни уредник академик Славко Гавриловић донео је дефинитивну одлуку о садржају *Зборника* у децембру, кад је одлучио да у овај број уврсти и три предавања посвећена Томашу Гарику Масарику. Предавања су одржана на свечаности 25. октобра 2000. године поводом 150 година његовог рођења. Овај број доноси, како је уобичајено за сваких десет бројева, и Садржај по ауторима свезака 51—60 (1995—1999) који је сачинила Анкица Васић.

У току 2000. године лекторске и коректорске послове на *Зборнику* радила је Вера Василић, преводилачке послове су обављали проф. др Томислав Бекић, др Предраг Новаков и госпођа Валентина Девич, а послове техничког уређивања Владислав Војнић Хајдук и Вукица Туцаков.

Свеске Матице српске (Серија друштвених наука). У току 2000. године није изашла ниједна *Свеска* из Серије друштвених наука.

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

У оквиру Одељења за друштвене науке Матице српске у 2000. години из штампе је изашла књига:

Историја Матице српске (1880—1918), трећи том, академика Живана Милисавца. Рецензенти су проф. др Божидар Ковачек и академик Чедомир Попов. Главни и одговорни уредник је проф. др Бранислав Ђурђев. Регистар је сачинила Ђурђица Милисавац-Новаковић. Лектор је Гојко Јањушевић, коректор Владимир Шовљански, а технички уредник Владислав Војнић Хајдук. Ова књига је објављена захваљујући финансијској помоћи Министарства културе, Министар-

ства за науку и технологију, Привредне коморе Војводине, Војвођанске банке и Нафтне индустрије Србије.

У штампи се налазе следеће књиге:

Историја Матице српске (1918—1941), четврти том, аутора др Душана Попова. Рецензенти овог дела *Историје Матице српске* су проф. др Никола Гаћеша, академик Чедомир Попов и мр Биљана Шимуновић. Главни и одговорни уредник је проф. др Бранислав Ђурђев, лектор и коректор Владимир Шовљански, а технички уредник Вукица Туцаков.

Човек и природа — Здравље људи у Војводини, Зборник радова са истоименог мултидисциплинарног научног скупа, који је одржан 17—18. јануара 2001. године. Рукописи су припремљени и предати у штампу током децембра 2000. године, пре одржавања научног симпозијума, тако да се очекује да овај зборник радова изађе из штампе до Свечане седнице 16. фебруара 2001. године. Главни и одговорни уредници су проф. др Драгиша Поповић и проф. др Бранислав С. Ђурђев, а зборник је уредио и припремио проф. др Драгиша Поповић. Одржавање научног скупа и издавање зборника омогућили су Министарство за више и високо образовање, Министарство за науку и технологију, Војвођанска банка и Медицински факултет.

У припреми за штампу је књига:

Археологија и историја Сирмијума, др Петра Милошевића. Књига је лекторисана и ради се на сређивању прилога и фотографија.

У оквиру Одељења налазе се и следећи рукописи:

„Уздин", монографија, Тодора Милована;

„Студије из друштвене и привредне историје Војводине (XVIII—XIX век), књига прва — Властелинства у Срему и Источној Славонији", академика Славка Гавриловића;

„Социологија сеоских колектива", проф. др Младена Стојанова

„Гастарбајтерско село", проф. др Милоша Марјановића.

Научноистраживачка делатност

НАСЕЉА И СТАНОВНИШТВО ВОЈВОДИНЕ
(руководилац пројекта проф. др Милош Марјановић)

Овај дугогодишњи пројекат Одељења обједињује археолошка, историјска, социолошка, етнолошка, антрополошка и демографска истраживања прошлости и садашњости војвођанских насеља и њиховог становништва. На појединим темама овог пројекта осим носилаца истраживања ради и већи број истраживача које су ангажовали сами руководиоци истраживања. Самосталне теме и носиоци истраживања у 2000. години били су:

Средњовековна насеља и становништво у Крашовској жупанији
(носилац теме академик Сима Ћирковић)

Сеоске установе и обрасци културе
(носилац теме проф. др Милован Митровић)

Градска насеља и становништво Војводине
(носилац теме проф. др Љубинко Пушић)

Културни обрасци сеоско-градског становништва Војводине
(носилац теме проф. др Драган Коковић)

Делинквенција градске и сеоске омладине у Војводини
(носилац теме проф. др Мило Бошковић)

Стање и перспективе ревитализације села Војводине
(носилац теме проф. др Крстан Малешевић)

Компаративна социолошка студија о четири војвођанска села
(носилац теме проф. др Милош Марјановић)

Урађен је упитник за испитивање верског живота у војвођанским селима и прикупљена и објављена грађа за пет војвођанских села у зборнику радова *Сеоске цркве и гробља у Војводини*, едиција „Пчеса", Нови Сад, 2000.

Село Гај — етнолошке студије
(носилац теме проф. др Никола Ф. Павковић)

Северна Бачка — етнолошке студије
(носилац теме проф. др Бранко Ћупурдија)

Шајкашка — етнолошке студије
(носилац теме Весна Марјановић)

Антрополошка истраживања Шајкашке у последњих 100 година
(носилац теме проф. др Живојин Гавриловић)

Лаћарак — историјска студија
(носилац теме Мирослава Вулетић)

Монографија Ковина
(носилац теме Богдан Бранковић)

Монографија Сомбора
(носилац теме Милан Војновић)

ИСТОРИЈА МАТИЦЕ СРПСКЕ
(руководилац пројекта др Душан Попов)

Током 2000. године уложени су велики напори да светлост дана угледају два тома *Историје Матице српске*: трећи том аутора академика Живана Милисавца и четврти том аутора др Душана Попова. Намера је Матице српске да се ове књиге, изузетно значајне за историју саме установе, као и за културну историју српског народа уопште, промовишу у години јубилеја Матице српске, прослави њене стоседамдесетпетогодишњице постојања.

АРХЕОЛОШКО-ИСТОРИЈСКА СЛИКА ФРУШКЕ ГОРЕ
(руководилац пројекта академик Никола Тасић)

У 2000. години у плану рада на пројекту било је одржавање једног научног скупа под насловом „Фрушка гора и гравитационо подручје у праисторији". Припремни радови су обављени, али због недостатка средстава скуп није одржан па је одложен за следећу годину. Сагласност за учешће дало је деветнаест стручњака који би поднели реферате.

Сарадња са Огранком САНУ у Новом Саду такође се одвијала у смањеном обиму. Довршени су сви радови који се односе на Фрушку гору и део Срема. Рукопис је припремљен за штампу. Остали теренски радови на Фрушкој гори у 2000. години из познатих разлога нису могли да се остваре.

СРЕМСКА ЖУПАНИЈА У СРЕДЊЕМ ВЕКУ
(руководилац пројекта академик Сима Ћирковић)

У протеклој години није било услова за обимнији рад, па је он био ограничен доступном грађом. У оквиру тих ограничених напора била су два тежишта: Ковинска жупанија и средњовековни Сирмијум. Систематски су прегледани извештаји о археолошким истраживањима за све епохе на територији широј од саме Ковинске жупаније, чије прецизније разграничење треба да проистекне из резултата овог истраживања. Такође је прикупљена грађа из најновијих свезака *Дипломатара Жигмундовог времена*, које покривају прве две деценије XV века, као и грађа из турског периода и нешто грађе на идентификацији насеља. У сремском делу тематике Даница Димитријевић је прегледала литературу о ранохришћанском периоду Сирмијума, а академик Сима Ћирковић прикупљао је грађу за идентификацију средњовековног града Мачва, значајног за разумевање збивања на тлу Срема у данашњем смислу.

ПРИЛОЗИ ЗА ИСТОРИЈУ ВОЈНЕ ГРАНИЦЕ
(руководилац пројекта академик Славко Гавриловић)

Током протекле године на овом пројекту били су ангажовани: мр Владан Гавриловић, академик Славко Гавриловић, проф. др Никола Гаћеша, др Чедомир Денић, др Војин Дабић, проф. др Љубомирка Кркљуш, мр Средоје Лалић, мр Мирко Митровић, мр Павле Станојевић, др Љубивоје Церовић, др Милан Чуљак и Павле Штрасер. Академик Славко Гавриловић је истраживао војно-граничарску тематику у РОМС-у, Војвођанском музеју и на ксерокопијама снимљеним у архивима у Бечу и Будимпешти. Тежиште истраживања чине историјат Шајкашког батаљона и Сремске војне границе и Вараждински генералат од XVII до средине XIX века. Током 2000. академик Славко Гавриловић објавио је низ значајних радова о историји Срба у Крајини: *Стеничњак XVII и XVIII века*, Зборник САНУ о Србима у Хрватској са статистичким подацима о православним Србима у Горњој крајини, подацима о националном идентитету Срба у Славонији и Хрватској од XVI до XIX века, о историји српске земаљске милиције у Банату у XVIII веку, о Јеврејима у Земуну и Петроварадинској регименти. Написао је и двадесет биографија граничарских официра за Српски биографски речник. Др Милан Чуљак истраживао је војно-граничарске породице Новић и војне представнике породице Бранковић, као и племићке повеље граничарских официра из породице војводе Шупљикца. Др Војин Дабић припремио је за публиковање монографију „Карловачки генералат до средине XVIII века", мр Мирко Митровић наставио је са проучавањем Банатске војне границе у XVIII и XIX веку, а мр Владан Гавриловић је за Српски биографски речник урадио четрнаест биографија граничарских официра и проучавао списе о породици граничарског капетана Милоша Војновића. Проф. др Никола Гаћеша и проф. др Љубомирка Кркљуш наставили су своја изучавања реликата Војне границе у XIX и XX веку, др Љубивоје Церовић је завршио књигу о граничарским официрима који су се средином XVIII века одселили у Русију и тамо остварили бриљантне војне каријере. Мр Средоје Лалић припремио је рад са подацима из руских архи-

ва о граничарским официрима одсељеним у Русију током XVIII века, Павле Штрасер је прикупио податке о граничарским официрима као манастирским ктиторима и приложницима током XVIII века, а мр Павле Станојевић је припремао публиковање архивских обавештајних књига са подацима о Војној граници у XVIII веку. Сви ови резултати истраживања постигнути су без финансијске подршке Матице српске.

СРПСКИ НАРОДНИ ПОКРЕТ У ВОЈВОДИНИ 1848—1849
(руководилац пројекта академик Славко Гавриловић)

Резултати рада већег броја сарадника (Стеван Бугарски, епископ шумадијски др Сава Вуковић, мр Владан Гавриловић, академик Славко Гавриловић, академик Милорад Екмечић, проф. др Божидар Ковачек, академик Василије Крестић, проф. др Љубомирка Кркљуш, проф. др Радош Љушић, мр Дејан Микавица, Радован Мићић, академик Владимир Стојанчевић, академик Чедомир Попов, др Милан Чуљак и др) садржани су у зборнику радова под насловом *Српски покрет у Револуцији 1848—49*, објављеном 2000. године. Истраживања на архивској грађи вршена су у РОМС-у и Архиву Војводине. Објављени су радови академика Славка Гавриловића *Јован Суботић у Српском народном покрету 1848—49* и *Писмо из Темишвара о приликама у Банату поткрај 1848. године*, проф. др Марије Клеут *Једно сведочење о годинама 1848—1849* и мр Владана Гавриловића *Обавештења и сазнања Вука Караџића о Српском народном покрету* и *Сведочанства о војним заслугама Ђорђа Стратимировића у Српском народном покрету 1848—1849.* Радови су објављени у научним часописима Матице српске. Матица српска није финансирала истраживања.

ТЕОРИЈА И ФИЛОЗОФИЈА ПРАВА У СРБА
(руководилац пројекта проф. др Милијан Поповић)

У току овог извештајног периода, оптерећеног тешким материјалним проблемима, сарадници су своја истраживања наставили пропитивањем теорије и филозофије права у Срба између два светска рата, а једним делом предмет истраживања су били и почеци теорије и филозофије права у Срба у XIX веку. Настављена су истраживања научног дела Слободана Јовановића, једног од најистакнутијих представника теорије права у Срба између два светска рата. Резултате својих истраживања у протеклом периоду већина сарадника је објавила као засебне монографије или научне расправе у часописима и зборницима, у којима су на систематизован начин изложене критичке оцене о доприносима српских теоретичара права и правних филозофа. У протеклој години у раду на пројекту учествовали су: проф. др Данило Баста (Београд), проф. др Гордана Вукадиновић (Нови Сад), проф. др Милијан Поповић (Нови Сад), проф. др Снежана Савић (Бањалука) и проф. др Мирољуб Симић (Ниш). Проф. др Милијан Поповић је у овом извештајном периоду објавио књигу *О филозофији права код Срба.*

АРИСТОТЕЛОВА ФИЛОЗОФИЈА
(руководилац пројекта проф. др Лазар Вркатић)

На овом пројекту Одељења за друштвене науке Матице српске, иако без финансијске подршке, настављена су истраживања сарадника. Проф. др Лазар Вркатић истраживао је појам Бога као јединства бића и времена у мишљењу,

проф. др Миленко Перовић бавио се основним појмовима Аристотелове практичке филозофије (разборитост, врлина самодовољност, стварност, деловање), проф. др Мишо Кулић наставио је своја истраживања Аристотеловог схватања хеленске уметности, пре свега трагедије. У Матици српској је јуна 2000. године промовисана књига професора Кулића *Језик ἀрије језика*, која је објединила његова истраживања онтологије, теологије и антропологије као теограматичког искуства бивствовања. У рад пројекта укључили су се и млађи сарадници мр Александар Калуђеровић, мр Милотка Молнар и мр Драган Проле.

ИСТОРИЈА БАНКАРСТВА У ВОЈВОДИНИ
(руководилац пројекта проф. др Никола Гаћеша)

На основу генералног уговора између Војвођанске банке и Матице српске утврђено је да ће пројекат бити остварен до децембра 2000. године. То је подразумевало да ће до тог доба Матица српска располагати са коначно уобличеним рукописом наведеног пројекта. Међутим, због познатих ратних догађања 1999. године потписан је Анекс Уговора којим је рок за израду монографије продужен до марта 2001. године. Сарадници су почетком септембра 2000. године предали рукописе чији је обим био око 85 а.т.

Од предаје рукописа, односно научно обрађених тема, до сада је обављено редиговање, а у току је лекторисање текста који обухвата трећи период (од 1945. до 2000. године) историје банкарства. Истовремено са лекторисањем одвија се и рад на сређивању научне апаратуре, што је веома сложен и крајње одговоран посао.

Редиговање завршених текстова обавила је редакторска група у следећем саставу: за први период (од половине XIX века до 1918) академик Славко Гавриловић, за други период (1918—1945) проф. др Ранко Кончар и за трећи период (1945—2000) проф. др Ненад Вуњак и мр Душан Бошковић. Завршни редакторски посао обавља проф. др Никола Гаћеша, стручни руководилац пројекта, са циљем да унификује монографски текст и уклони све оно што би рукопису евентуално давало обележје зборника радова. Редиговање текстова обављено је успешно, иако је реч о стручном и методолошком послу *sui generis*, будући да двадесет два аутора поседује исти толики број стилова, стваралачких манира и методолошких поступака, што је све требало свести на истоветне стандарде, почев од правописно-стилских и терминолошких до стручних и методолошких.

Руководство пројекта повремено је одржавало састанке на којима је разматран ток предвиђених послова. На последњем састанку било је речи о плану рада за 2001. годину.

Према томе, завршни послови у реализовању пројекатске тематике одвијају се успешно. Монографија „Историја банкарства у Војводини" могла би бити готова у јубиларној години Матице српске а за годишњицу Војвођанске банке крајем 2001. године.

Одељење за природне науке

Током 2000. године Одбор Одељења за природне науке радио је у следећем саставу: проф. др Драгиша Поповић (секретар Одељења), др Владимир Аксин, др Теодор Атанацковић, др Љиљана Будаков, проф. др Милан Вапа, проф. др Милорад Велисављев, проф. др Живојин Гавриловић, проф. др Славка Гајин, проф. др Олга Гашић, проф. др Божо Далмација, проф. др Лазар Довниковић, проф. др Божидар Д. Јовановић, проф. др Дарко Капор, проф. др Марија Краљевић-Балалић, академик Рудолф Кастори, проф. др Лазар Лепшановић, проф. др Јован Максимовић, академик Војислав Марић, проф. др Милан Матавуљ, др Зоран Машић, проф. др Драгутин Михајловић, проф. др Иван Михаљев, проф. др Божа Пал, проф. др Ђура Паунић, проф. др Слободан Петровић, проф. др Невенка Рончевић-Бабин, проф. др Нада Ружић, академик Богољуб Станковић, проф. др Душан Сурла, проф. др Павле Томић, проф. др Слободан Ћурчић, проф. др Владимир Хаџић, академик Олга Хаџић, проф. др Драгослав Херцег, проф. др Маријана Царић и проф. др Смиљка Шимић.

Одбор Одељења се у минулој години састао два пута: 25. фебруара и 18. октобра.

Одељење је и у протеклој, као и у неколико ранијих година, радило у тешким материјалним условима, имајући у виду чињеницу да се научноистраживачки рад Одељења није финансирао. Напори чланова сарадника овог Одељења усмерени су на то да, и поред наведених тешких услова, делују на остваривању утврђеног програма рада кроз координацију научноистраживачке и издавачке делатности, као и кроз сарадњу са осталим Одељењима Матице српске преко постојећих пројеката, *Зборника Матице српске за природне науке*, засебних монографских студија и *Свезака Матице српске* (Серија природних наука).

Издавачка делатност

ЗБОРНИК

Зборник Матице српске за природне науке. У току 2000. године о *Зборнику Матице српске за природне науке* водила су бригу два Уредништва. До седнице Управног одбора Матице српске, одржане 24. априла 2000. године, Уредништво је радило у следећем саставу: академик Рудолф Кастори (главни и одговорни уредник), проф. др Славка Гајин (секретар Уредништва), проф. др Слободан Глумац, проф. др Дарко Капор, академик Војислав Марић, проф. др Јосиф Милин, проф. др Слободан Петровић и проф. др Слободан Ћурчић. Како би *Зборник* обезбедио и међународно учешће у пословима Редакције, Уредништву су се придружени следећи чланови из иностранства (Consulting Editors): проф. др Атанас Атанассов (Бугарска), др Peter Hocking (Аустралија), проф. др Monique Simmonds (Велика Британија), проф. др Günter Schilling (Немачка), проф. др György Varallyay (Мађарска). На седници Управног одбора Матице српске 24. априла 2000. године изабрано је ново Уредништво у саставу: академик Рудолф Кастори (главни и одговорни уредник), проф. др Славка Гајин (секретар Уредништва), проф. др Лазар Довниковић, проф. др Дарко Капор, проф. др Лазар Лепшановић, академик Војислав Марић, проф. др Слободан Петровић и проф. др Слободан Ћурчић. Страни чланови Уредништва су остали исти.

Марта 2000. године из штампе је изашла 96. свеска *Зборника* за 1999. годину у обиму од 7 а.т.

На седници Уредништва 24. фебруара 2000. године закључена је 98. свеска *Зборника* за 2000. годину и у току је штампање.

На седници Уредништва 14. септембра 2000. године закључена је 99. свеска *Зборника* за 2000. годину. Овај број се припрема за штампу.

У току 2000. године лектуру српског текста и коректуру *Зборника* радила је Вера Василић, а лектуру енглеског текста и преводилачке послове радио је Срђан Вранеш. Послове техничког уредника радили су Владислав Војнић Хајдук и Вукица Туцаков.

У финансирању штампања изашлих *Зборника* у Одељењу за природне науке Матице српске у току 2000. године учествовали су Научни институт за ратарство и повртарство у Новом Саду и Научни институт за ветеринарство у Новом Саду. У ту сврху коришћена су и средства из Легата Савете и Лазара Стојковића.

Свеске Матице српске (Серија природних наука). У току 2000. године из штампе није изашла ниједна свеска из Серије природних наука.

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

У 2000. години из штампе је изашла књига:

Насеља Срема — географске карактеристике, проф. др Слободана Ћурчића. Ова монографија је резултат научноистраживачког рада на пројекту Одељења за природне науке Проучавање Фрушке горе. Рецензенти су проф. др Небојша Царић и проф. др Драгољуб Бугарски. Књига је заједнички издавачки подухват Матице српске и Института за географију ПМФ у Новом Саду. Лектор и коректор ове монографије је Вера Василић, а технички уредник Владислав Војнић Хајдук. Штампање ове књиге помогла је и Задужбина Велимира и сина му Душана Бугарског.

У штампи се налази књига:

Човек и природа — Здравље људи у Војводини. То је зборник радова са мултидисциплинарног истоименог научног скупа који ће се одржати у Матици српској 17. и 18. јануара 2000. године. Рукописи су припремљени и предати у штампу током децембра 2000. године, пре одржавања научног симпозијума, тако да се очекује да Зборник радова ускоро изађе из штампе. То ће бити прво посебно издање Одељења за природне науке Матице српске објављено у години јубилеја и посвећено 175-годишњици Матице српске.

У припреми за штампу налазе се следећи рукописи:

Еколошка анализа вегетације фрушкогорског лесног платоа, др Браниславе Буторац. Књига је резултат научноистраживачког рада на пројекту Одељења за природне науке Проучавање Фрушке горе. Рецензенти су проф. др Слободанка Стојановић и проф. др Момчило Којић.

Еколошка диференцијација врста шумског дрвећа у Србији, др Војислава Мишића и др Анке Динић. Рецензенти су проф. др Слободанка Стојановић и др Драгица Обратов-Петковић.

ПРОУЧАВАЊЕ ФРУШКЕ ГОРЕ
(руководилац пројекта проф. др Слободан Ћурчић)

Циљ истраживања на овом дугогодишњем мултидисциплинарном пројекту јесте допуна досадашњих проучавања фрушкогорске регије са становишта хемије, биологије, биохемије, географије и других природних наука новим научним сазнањима. Научна истраживања у 2000. години нису финансирана и одвијала су се на нивоу кабинетских обједињавања истраживачког материјала.

У оквиру овог пројекта рад се одвијао на две теме:

Биолошки активне материје биљака Фрушке горе — етарска уља
(носилац теме проф. др Олга Гашић)

Настављена су раније започета истраживања на изучавањима монотерпена, дитерпена и сесквитерпена. До сада је највише литературе сакупљено из области етарских уља, због њихове примене у прехрамбеној индустрији и козметици.

Насеља Фрушке горе
(носилац теме проф. др Слободан Ћурчић)

У протеклој години објављена је књига проф. др Слободана Ћурчића, *Насеља Срема — географске карактеристике*, у којој је аутор објединио резултате својих истраживања на овом пројекту.

ИСТОРИЈА МЕДИЦИНЕ И ЗДРАВСТВЕНЕ КУЛТУРЕ НА ТЛУ ДАНАШЊЕ ВОЈВОДИНЕ
(руководилац пројекта проф. др Милорад Велисављев)

И током 2000. године настављена су истраживања на овом дугогодишњем пројекту који на својим пројектним задацима окупља научне посленике Одељења за природне и Одељења за друштвене науке Матице српске, а који имају за циљ да хронолошки проуче историју медицине, фармације, ветерине, као и историју медицинских дисциплина појединачно. Ради се на другом делу другог тома *Историје медицине*. Носилац истраживања је др Јован Максимовић. Истраживање обухвата период 1845—1918. године. У току је писање текста.

ПРОУЧАВАЊЕ ВРШАЧКИХ ПЛАНИНА
(руководилац пројекта проф. др Небојша Царић)

Завршени су сви текстови који чине монографију Вршачких планина а резултат су вишегодишњих истраживања на истоименом пројекту. Пре предаје рецензентима потребно је неке делове рукописа иновирати актуелним стањем. Предмет истраживања је друштвена географија која обухвата становништво и привреду овог краја. Поглавље о становништву обухвата размештај савремене популације, промене размештаја и броја становника, природни прираштај, миграције, структуре становништва и домаћинства. Поглавље о привреди садржи текстове о природним и друштвеним условима за привређивање, пољопривреди, индустрији и услужним делатностима.

ИСТОРИЈА ПРИРОДНИХ НАУКА У СРБА
(руководилац пројекта академик Војислав Марић)

Циљ овог пројекта је да се проуче прошлост појединих природних наука (астрономија, математика, механика, физика, хемија, биологија, геологија, географија), дела научника међу Србима, као и дела оних личности које су значајно утицале на њих. Одељење за природне науке Матице српске, Универзитет у Новом Саду и Огранак САНУ у Новом Саду припремили су и одржали 30. и 31. октобра 2000. године научни симпозијум са међународним учешћем „Природне и математичке науке у Срба 1850—1918".

ЧОВЕК И ПРИРОДА — ЗДРАВЉЕ ЉУДИ У ВОЈВОДИНИ
(руководилац пројекта проф. др Драгиша Поповић)

На седници Одбора Одељења за природне науке одржаној 25. фебруара 2000. године усвојен је програм рада на новом пројекту овог Одељења под називом Човек и природа. Поднаслов за прву годину рада је „Здравље људи у Војводини". Протекла година је прошла у припремању овог научног симпозијума. До краја године сакупљени су радови свих учесника и груписани у следеће тематске целине: природна својства Војводине и њихов утицај на здравље људи, опште карактеристике популације у Војводини, друштвени аспекти (историјски, правни, социокултурни, економски и технолошки), општи медицински аспекти и посебни медицински аспекти. Припремљено је 36 саопштења која ће бити објављена у зборнику радова са овог научног скупа.

РИТОВИ ВОЈВОДИНЕ — ЈУЧЕ, ДАНАС, СУТРА
(руководилац пројекта др Анте Вујић)

Проучавање ритских подручја могуће је само кроз реализацију комплексних истраживања која би обухватила значајан број научних дисциплина у циљу упознавања физичкохемијских, географских и биолошких одлика ових станишта. У 2000. години настављена је реализација предвиђених програма, редигованих због недостатка финансијских средстава. Обављени су организациони послови, а теренска истраживања настављена су у складу са материјалним могућностима, и то она везана за горње Подунавље, Ковиљско-петроварадински рит и доње Подунавље. Код изучавања алувијалних равни досадашња истраживања сводила су се углавном на кабинетски рад, прикупљање и обраду литературе и картографског материјала. Овим проучавањима обједињени су рељеф и насеља ритова.

ИСПИТИВАЊЕ ПЕРИОДИЧНОСТИ ПРИРОДНИХ ПОЈАВА
(руководилац пројекта проф. др Божидар Д. Јовановић)

У природи постоји низ цикличних појава, мање или више правилних, које су веома важне за свакодневни живот. Задатак овога пројекта је да управо те појаве проучи, протумачи и да, по могућности, одреди њихове узроке и последице. Руководилац пројекта је своја истраживања ограничио на испитивање утицаја Сунчеве активности на протицај воде, овога пута у реци Сави. Рад је саопштен на Научној конференцији бугарских и југословенских астронома.

Научни скупови

Резултати рада на пројекту Историја природних наука у Срба саопштени су на симпозијуму под насловом „Природне и математичке науке у Срба 1850—1918", одржаном 30. и 31. октобра 2000. године у организацији Одељења за природне науке Матице српске, Универзитета у Новом Саду и Огранка САНУ у Новом Саду. Том приликом је 29 учесника саопштило 32 рада. Библиотека Матице српске је приредила пратећу изложбу књига и рукописа значајних за историјат природних наука. Саопштења на овом научном скупу дала су резултате који употпуњују истраживања на овом пројекту и представљају континуитет у истраживању историјата природних наука под окриљем Матице српске и осталих суорганизатора.

Награде

Крајем 2000. године расписан је конкурс за доделу Награде професора Лазара Стојковића. Награда ће се доделити и уручити добитнику марта 2001. године.

Одељење за ликовне уметности

Одбор Одељења за ликовне уметности је током 2000. године радио у следећем саставу: проф. др Мирослав Тимотијевић (секретар Одељења), проф. др Бранко Вујовић, проф. др Иван Ђорђевић, проф. др Станислав Живковић, др Вера Јовановић-Дунђин, мр Бранка Кулић, др Мирјана Лесек, др Војислав Матић, Олга Микић, др Оливера Милановић-Јовић, мр Слободан Милеуснић, проф. др Сретен Петковић, мр Зоран Ракић, академик Гојко Суботић, проф. др Драгутин Тошић, мр Лепосава Шелмић и проф. др Марица Шупут.

Током 2000. године одржане су две седнице Одбора Одељења за ликовне уметности: 9. марта и 20. октобра. На седници Одбора Одељења која је одржана 9. марта разговарало се о могућностима довршавања припреме рукописа посебних издања. Дискутовало се и о (не)могућностима рада на пројектима због потпуног изостанка финансирања Министарства за науку и технологију Републике Србије. Изнето је уверење да пројекте не треба гасити него покушати радити спонзорским средствима. Поставило се и питање могућности штампања публикација које се припремају, с обзиром да се ни за то не добијају потребна материјална средства од Министарства за науку и технологију Републике Србије. Председник Матице говорио је о припремама за прославу 175-годишњице Матице српске.

На седници одржаној 20. октобра 2000. године разматране *су Тезе о Матици српској* проф. др Божидара Ковачека, председника Матице српске. *Тезе* су поздрављене као леп догађај јер представљају покушај да се тематизују нека од основних питања постојања и да се разреше проблеми Матице српске, као и да се испита данашња ситуација. Проф. др Божидар Ковачек говорио је о улози Матице српске у оквиру целог српског етноса. Предложено је да се Матица српска што потпуније обавести о страдалим српским културно-историјским споменицима на тлу садашње и бивше Југославије. Разговарало се и о могућностима евидентирања и очувања преосталих споменика на поменутим подручјима, као и оних у Мађарској и Румунији. Одбор Одељења је предложио да се за Уредника *Зборника Матице српске за ликовне уметности* предложи проф. др Мирослав Тимотијевић. Такође је договорено да проф. др Мирослав Тимотијевић, као мандатар којег је предложило Одељење, да предлог Уредништва *Зборника* и да се тај предлог пошаље писмено свим члановима Одбора Одељења. Уз евентуалне нове предлоге и сугестије прочишћен списак би се затим предао Управном одбору Матице српске.

Издавачка делатност

ЗБОРНИК

Зборник Матице српске за ликовне уметности. У припреми за штампу су свеске за 1995/1996. годину и за 1997/1998. годину.

У изради су Садржај *Зборника Матице српске за ликовне уметности* од броја 1 до броја 30 и Регистар *Зборника* од броја 1 до броја 25, на којима ради Добрила Јерков. Регистру који је у изради придодаће се и већ постојећи регистри *Зборника* од броја 26 до броја 30.

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

У припреми за штампу су следеће књиге:

Барокно сликарство у Срему, др Мирјане Лесек (рецензенти: др Вера Јовановић-Дунђин и др Мирослав Тимотијевић);

Уметност и идеологија у средњовековној Србији, академика Војислава Ј. Ђурића (рецензенти: академик Дејан Медаковић и академик Сима Ћирковић).

У припреми су следеће књиге:

Српско сликарство XX века, др Станислава Живковића (рецензенти: др Драгутин Тошић и проф. др Миодраг Јовановић). Ова књига ће бити публикована у сарадњи са Галеријом Матице српске;

Портрети Срба у XVIII веку у Војводини, Олге Микић, (рецензенти: проф. др Мирослав Тимотијевић и др Оливера Милановић-Јовић).

Научноистраживачка делатност

УМЕТНИЧКЕ ТОПОГРАФИЈЕ ГРАДОВА У СРБИЈИ
(руководилац пројекта др Оливера Милановић-Јовић)

У току 2000. године радило се на следећим темама у оквиру овог пројекта:

Уметничка топографија Новог Сада
(носилац теме др Оливера Милановић-Јовић)

Као и претходних, тако је и ове 2000. године услед недостатка средстава изостало ангажовање спољних сарадника за рад на валоризацији и опису архитектонских објеката и предмета примењене уметности, за рад на истраживању и сакупљању података у старијој литератури у архивима и библиотекама и за припрему синтетичких текстова о појединим дисциплинама и периодима ликовне уметности.

Настављен је рад на сакупљању грађе која се односи на историју архитектуре и градитељске делатности Новог Сада у XVIII, XIX и XX веку.

Уметничка топографија Земуна
(носилац теме проф. др Бранко Вујовић)

СРПСКА СРЕДЊОВЕКОВНА МИНИЈАТУРА И ИСТОРИОГРАФИЈА
(руководилац пројекта проф. др Сретен Петковић)

У току 2000. године радило се на две теме у оквиру овог пројекта:

Српска минијатура 1459—1690
(носилац теме проф. др Сретен Петковић)

Током 2000. године сарадник на теми мр Зоран Ракић обављао је завршне теренске послове, и то сопственим средствима. На предлог носиоца теме проф. др Сретена Петковића целокупна до сада сакупљена грађа и документација уступљена је колеги Ракићу, који се током рада на теми одлучио да пише докторску дисертацију о српској минијатури у доба турске власти. Тако ће се рад на теми окончати на најбољи начин, обимним синтетичким радом.

Историографија српске уметности
(носилац теме проф. др Сретен Петковић)

Услед недостатка средства, рад на овој теми је током 2000. године мировао. Последњих година радило се на студији о академику Владимиру Петковићу, којој би били придодати његови одабрани радови. Уколико би се обезбедила материјална средства, следеће године би се ова књига могла припремити за штампу.

СРПСКИ СРЕДЊОВЕКОВНИ ЖИВОПИС И ИКОНОПИС
(руководилац пројекта проф. др Сретен Петковић)

У току 2000. године радило се на две теме:

Српски иконопис од XIII до XVII века
(носилац теме др Бранислав Тодић)

Српске црквене задужбине у Македонији
(носилац теме проф. др Иван Ђорђевић)

СРПСКА УМЕТНОСТ XVIII И XIX ВЕКА
(руководилац пројекта академик Дејан Медаковић)

У току 2000. године радило се на следећим темама у оквиру овог пројекта:

Иконе и иконостаси Карловачке митрополије
(носилац теме проф. др Мирослав Тимотијевић)

Портрети Срба у XVIII веку
(носилац теме Олга Микић)

Сређивана је, евидентирана и снимљена раније прикупљена грађа. Пише се уводна студија за монографију о портретима Срба XVIII века.

Српска уметност у румунском Банату
(носилац теме проф. др Миодраг Јовановић)

Српска уметност у доба романтизма
(носилац теме проф. др Миодраг Јовановић)

Уметност на подручју Фрушке горе
(носилац теме др Војислав Матић)

Сакупљана је и углавном припремљена грађа за објављивање монографије неколико фрушкогорских манастира: Беочин, Бешеново, Велика Ремета. Фотографисани су калкирани, исцртани и фотографисани написи у манастиру Крушедол. У потпуности је припремљен за објављивање рукопис за монографију са фотографијама и цртежима за манастир Беочин.

СРПСКА УМЕТНОСТ У XX ВЕКУ
(руководилац пројекта проф. др Станислав Живковић)

У току 2000. године радило се на следећим темама:

Српско сликарство XX века
(носилац теме проф. др Станислав Живковић)

С обзиром на веома ограничене материјалне околности током 2000. године, рад на теми „Српско сликарство XX века" био је сведен на проверавање историографских елемената, углавном по библиотекама. Поред тога, настављено је писање главног текста за планирану публикацију, односно изложбу.

Историцизам у српској уметности
(носилац теме проф. др Миодраг Јовановић)

Изложба у Сомбору 1910. године
(носилац теме проф. др Драгутин Тошић)

Одељење за сценске уметности и музику

Одбор Одељења за сценске уметности и музику Матице српске у 2000. години радио је у следећем саставу: академик Димитрије Стефановић (секретар Одељења), проф. др Мирјана Веселиновић, проф. др Драгослав Девић, др Зоран Јовановић, проф. др Каталин Каич, проф. др Божидар Ковачек, проф. др Петар Марјановић, проф. др Соња Маринковић, проф. др Душан Михаиловић, др Мелита Милин, Предраг Момчиловић, проф. Ненад Остојић, др Даница Петровић, мр Мирослав Радоњић, проф. др Душан Рњак, проф. Душан Трбојевић, мр Лука Хајдуковић и др Нице Фрациле.

У оквиру раније утврђеног плана и програма рад се одвијао у смањеном обиму, с обзиром да, као и претходних година, нису добијена никаква материјална средства од Министарства за науку и технологију Републике Србије. Радило се на пројекту Уметничка остварења последње четвртине нашег миленијума, на припреми зборника, на организацији музичких вечери и других програма.

Одбор Одељења састао се: 13. марта и 23. октобра 2000. године. На седници од 13. марта разговарало се о оствареним резултатима рада у 1999. години и о плану рада за 2000. годину. Чланови Одбора Одељења посебно су тражили да се у Извештају о раду Матице српске отворено и јасно истакне неприхватљив однос Министарства за науку и технологију Републике Србије према издаваштву и научним пројектима у Матици. Усвојен је предлог за чланове Уредништва *Зборника Матице српске за сценске уметности и музику*. Проф. др Божидар Ковачек говорио је о припремама за прославу 175-годишњице Матице.

На седници 23. октобра разговарало се о *Тезама о Матици српској* које је предложио проф. др Божидар Ковачек, председник Матице српске. *Тезама* је након обимне дискусије дата принципијелна подршка, уз извесне предлоге и сугестије. Прочитан је Програм прославе 175-годишњице Матице српске. Примећено је да је врло амбициозан. Дати су још неки предлози за прославу од којих издвајамо следеће: да се током наредне јубиларне године одрже предавања и музичке вечери некадашњих сарадника Матице као што су Тихомир Остојић, Морфидис, Петар Коњовић, Милоје Милојевић, Исидор Бајић, Душан Радић и други; да се у години јубилеја Матице српске организује научни скуп са темом „Матица и њени међународни контакти протеклих 175 година"; да се у Српском народном позоришту одржи предавање под насловом „Добитници Матичиних награда за драмска дела", а да се затим изведе једна од драма.

На повременим састанцима појединих чланова Одбора Одељења и других сарадника са секретаром Одељења, академиком Димитријем Стефановићем, и са проф. др Божидаром Ковачеком, председником Матице српске, решавани су текући радни проблеми.

Одељење ни ове године није добило средства за научноистраживачки рад.

Издавачка делатност

ЗБОРНИК

Зборник Матице српске за сценске уметности и музику. На седници Одбора Одељења за сценске уметности и музику 13. марта 2000. године предложен је и прихваћен предлог за Уредништво *Зборника Матице српске за сценске уметности и музику* у следећем саставу: проф. др Божидар Ковачек (главни и одговорни

уредник), проф. др Даница Петровић, (заменица главног и одговорног уредника), проф. др Мирјана Веселиновић, Зоран Јовановић, мр Душан Михалек (Израел), проф. др Душан Рњак, академик Димитрије Стефановић. За чланицу Редакције предложена је и проф. др Јадвига Сопчак из Пољске, али је разговор са њом одложен због њеног здравственог стања.

У штампи је свеска *Зборника* бр. 24—25 за 1999. годину. Садржај ове свеске чине: студије, чланци, расправе (6 радова), сећања, грађа, прилози (6 радова) прикази (5 радова) и in memoriam (1 рад). Свеска 24—25, обима 25 штампарских табака, закључена је на седници Уредништва *Зборника* 29. јуна 2000. године.

У припреми је и свеска бр. 26—27 за 2000. годину.

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Књиге у штампи:

Редитељске књиге Јоце Савића, др Душана Рњака (рецензенти: др Божидар Ковачек и др Петар Марјановић);

Авангардна пољска драма у Југославији, др Јадвиге Сопчак (рецензенти: др Божидар Ковачек и Боро Драшковић).

Рукопис за књигу *Посредничка улога традиције и културе у тамбурашкој музици Војводине*, др Марка Е. Форија, на енглеском језику, обима 29 а.т., налази се већ више година у Одељењу. Одређени су рецензенти: др Драгослав Девић и др Нице Фрациле. Нађен је и преводилац, али пошто није било средстава за превођење поменуте књиге, нису написане ни рецензије.

КОМПАКТ ДИСК

Ове године појавио се први компакт диск у издању Матице српске са композицијама које су снимљене на Музичкој вечери Матице српске 10. маја 2000.

године. Извођач је пијаниста Иван Динић. Компакт диск је представљен јавности 13. децембра. После поздравног обраћања публици проф. др Божидара Ковачека, председника Матице српске, о компакт диску и Ивану Динићу као уметнику своје утиске изнеле су Марија Адамов и Гордана Крајачић, музиколози. Иван Динић одсвирао је неколико композиција Листа, Рахмањинова и Скрјабина.

Научноистраживачка делатност

УМЕТНИЧКА ОСТВАРЕЊА ПОСЛЕДЊЕ ЧЕТВРТИНЕ НАШЕГ МИЛЕНИЈУМА
(руководилац пројекта проф. др Божидар Ковачек)

Овај заједнички пројекат Матице српске и Академије уметности у Новом Саду садржи петнаест тема. У Матици српској ради се на девет тема. Основни циљ пројекта је да се маркантни феномени разних уметности (драмска књижевност, глума, режија, музика, музичко-сценска уметност и др.) осветле као обележја одређених временских сегмената у последњих 250 година. Пројекат је конципиран тако да стваралачки обједини научне потенцијале истраживача различитих струка и профила. Предложене теме већином нису до сада истраживане. Програм и план рада на пројекту у 2000. години састојао се у прикупљању стручне литературе, библиографском и архивистичком истраживању. Свака тема има свој план, динамику и методологију истраживања.

У Матици српској се у 2000. години радило на следећим темама у области театролошких истраживања:

Позоришно дело Милана Грола
(носилац теме др Зоран Јовановић)

Планирано истраживање током 2000. године о Милану Гролу као драматургу, управнику и законописцу није завршено. Приводи се крају сређивање библиографске грађе и литературе о Милану Гролу. Обим планираних истраживања за 2000. годину није обављен због недостатка материјалних средстава.

Немачка штампа о српским представама у Великом Бечкереку 1851—1875
(носилац теме проф. др Каталин Каич)

Завршено је сакупљање и сређивање грађе из периодике прикупљене у Архиву Зрењанина. Завршено је писање студије „Немачка штампа и Кнежевићева трупа у Великом Бечкереку".

Функција сцене и сценског у приповедној и романескној прози наших и европских великана
(носилац теме др Софија Кошничар)

Током 2000. године наставило се са обрадом грађе југословенских аутора (Иво Андрић, Милош Црњански, Милорад Павић и др.). У току је фаза писања текста и сређивања рукописа.

У оквиру исте теме радило се и на припремању студије „Позоришни живот Срба у Великом Бечкереку и Петровграду (од почетака око 1800. до 1945)". За потребе овога рада прикупљен је највећи део грађе на терену (у Зрењанину: Архив, Библиотека, Позориште „Тоша Јовановић", неке приватне збирке и доку-

ментације; у Новом Саду: Позоришни музеј Војводине, Архив Војводине, Српско народно позориште, Војвођански музеј). У току је систематизација грађе по плану пројекта за ту студију и писање текста за поједина поглавља студије.

Пољска драма у Југославији
(носилац теме проф. др Јадвига Сопчак, у сарадњи са мр Весном Крчмар)

У току 1999. године настављено је, у складу с могућностима, истраживање проф. др Јадвиге Сопчак у Пољској и мр Весне Крчмар у Новом Саду о југословенско-пољским позоришним везама. Проф. др Јадвига Сопчак је у оквиру Позоришног музеја у Лођу радила на теми „Мрожек на сценама у Другој Југославији". Наставља истраживање у свим позориштима у Пољској и Југославији у којима је остварена југословенско-пољска сарадња.

Српско народно позориште од 1900. до 1914. године
(носилац теме Зоран Максимовић, ментор проф. др Божидар Ковачек)

Током протекле године настављено је сакупљане грађе у фондовима Бачко-бодрошке жупаније, Торонталске жупаније, Министарства вера и просвете Угарске, Магистрата слободног краљевског града Новог Сада и периодику везану за рад овог нашег најстаријег театра с почетка овог века до Првог светског рата.

У Матици српској се у 2000. години радило на следећим темама у области музиколошких истраживања:

Феномени народне музике
(носилац теме проф. др Драгослав Девић)

У току 2000. године завршен је рад на следећим подтемама: „Гајде у Војводини", „Свадбене песме у Шајкашкој" и „Ојкача — савремени вокални облик у Војводини Срба из Хрватске" (вишегласно архаично певање звано ојкача у Кордунаша, Банијаца, Личана).

Место и значај виолине у музичкој традицији Срба и Румуна у Војводини
(носилац теме др Нице Фраџиле)

Током 2000. године, због потпуног изостанка финансијских средстава за истраживачки рад, ова тема је мировала јер је сакупљање грађе везано искључиво за рад на терену. Минимална средства су добијена пре четири године, а тада сакупљена грађа већ је обрађена.

Фундаментална истраживања за историју српске музике — музика
у српској штампи XVIII и XIX века
(носилац теме проф. др Даница Петровић)

Ове године, као и неколико протеклих, нису постојала финансијска средства за организовање и обављање научноистраживачког рада. Зато су послови на ексцерпирању грађе из старе штампе прекинути. Остало је отворено питање набавке једног компјутера и софтвера који би одговарао одлагању већ постојеће грађе, њеној обради и коришћењу.

Рад на сакупљању грађе значајне за историју српске музике, а смештене у Рукописном одељењу Матице српске, наставља се са студентима музикологије Академије уметности у Новом Саду. Један магистрант ради такође на обради новосадске штампе XIX века.

До сада прикупљен материјал коришћен је приликом писања неколико студија.

Видови сталности и променљивости музичких дела на крају XX века
(носилац теме проф. др Мирјана Веселиновић)

У оквиру наведене теме током 2000. године у фокусу истраживања били су критеријуми за успостављање објективистичке, онтолошке и феноменолошке перспективе назначеног питања. Објављено је и неколико текстова, од којих један и у иностранству. Носилац теме проф. др Мирјана Веселиновић учествовала је на неколико научних скупова националног и интернационалног карактера, са прилозима које су све организатори скупа одабрали за публиковање. С обзиром да је материјална подршка у потпуности изостала, прецизнији подаци о раду на овој теми остају у личној евиденцији носиоца теме.

Музичке вечери Матице српске

У 2000. години одржано је четрнаест концерата соло и камерне музике. Разноврсни, квалитетни и занимљиви програми привукли су велики број посетилаца и новинара. Скоро све концерте снимио је Радио Нови Сад, а неколико и ТВ Нови Сад (Редакција преноса и спољних снимања).

Преглед Музичких вечери Матице српске у 2000. години:

2. фебруар. Извођач: Јелица Глигоријевић, клавир, Београд. Програм: Шуман и Лист.

13. април. Представљена је књига др Данице Петровић *Хиландарски ктитори у православном појању* и компакт диск са снимцима песама у извођењу црквеног хора „Свети Стефан Дечански" из Новог Сада и Студијског хора Музиколошког института САНУ из Београда. У првом делу програма о књизи су говорили академик Димитрије Стефановић и аутор, док је други део програма чинио концерт хора „Свети Стефан Дечански". Диригент је била Тамара Петијевић, а солиста појац Ненад Ристовић. Изведене су песме са компакт диска.

23. март. Вокални солистички концерт „Стара српска певана поезија". Песме је тумачио и певао Миодраг Милановић, баритон, првак опере Српског народног позоришта уз клавирску сарадњу Данијеле Ходобе Леш. На програму су биле композиције непознатих композитора на стихове М. Козачинског, З. Орфелина, Ј. Рајића, Д. Обрадовића, Ј. Хаџића, Ј. С. Поповића, Н. Грујића, Ј. Суботића, М. Орешковића, Ј. Илића и др.

10. мај. Концерт пијанисте Ивана Динића из Панчева. На програму су биле композиције Листа, Рахмањинова и Албениза.

25. мај. Одржано је „Вече ауторске музике Уроша Дојчиновића за гитару". Свирали су Елена Луњова, Одеса (Украјина), Урош Дојчиновић и камерни оркестар гитара „Јосип Славенски" из Београда, са диригентом Драганом Петровићем.

1. јун. Вече је било посвећено 75-годишњици рођења Душана Трбојевића. Свирао је пијаниста Душан Трбојевић. На програму су биле композиције Бах-Бузонија, Бах-Хеса, Моцарта, Милошевића, Дебисија и Шопена.

8. јун. Београдски академски трио у саставу: Драгана Раић, клавир, Владан Лочар, виолина и Дејан Травица, виолончело. Изведене су композиције Хајдна, Шумана и Брамса.

28. септембар. Приређен је концерт под називом „Уметност фуге", посвећен Јохану Себастијану Баху. На клавиру су четвороручно свирале пијанисткиње Снежана Николајевић и Весна Кршић.

25. октобар. Одржан је концерт у спомен Томаша Гарика Масарика. Учествовали су: Душан Трбојевић, клавир, Миодраг Милановић, баритон, Милица Стојадиновић, сопран, Соња Антунић, флаута, Михал Будински, виолина, Ивана Андрић, клавир, Ирис Кобал, клавир, Маја Грујић, клавир, Васа Стајкић, баритон и Александар Узелац, клавир. Изведена су дела Јаначека, Дворжака, Сука, Мартинуа, а на почетку и на крају програма отпевана је Масарикова омиљена народна песма *Тече вода тече*.

8. новембар. Вече је било посвећено клавирској музици Ерика Сатија у извођењу Бранке Парлић.

15. новембар. Десетогошњицу рада прославио је Београдски гудачки квартет приредивши концерт у Свечаној сали Матице српске. Састав квартета: Невенка Татић, прва виолина, Божидар Радосављевић, друга виолина, Дејан Роквић, виола, и Душан Стојановић, виолончело. Изведене су композиције Шуберта и Бородина.

22. новембар. Лаура Леваи-Аксин и Зоран Крајишник одржали су концерт у Галерији Матице српске. На програму су била дела Баха, Шуберта, Бричалдија и Пјацоле.

27. децембар. Приређен је вокални солистички концерт на којем су изведене песме Николе Ђурковића, зачетника српске вокалне музике. Песме је тумачио и певао Миодраг Милановић, уз клавирску сарадњу Данијеле Ходобе Леш.

Остале активности

Организовано је писање и обављена је ревизија текстова о музичарима и позоришним људима за Српски биографски речник (проф. др Даница Петровић, слово В и део слова Г).

И ове године проф. др Даница Петровић организовала је и водила три Летње школе црквеног појања и хорског певања „Корнелију у спомен", у манастиру Јошаница, Сремским Карловцима и Трстенику. Летња школа у манастиру Јошаница је под покровитељством епископа шумадијског др Саве Вуковића добила и простор и стално време одржавања. Међу предавачима су били и сарадници Матице српске: епископ шумадијски др Сава Вуковић, проф. др Сретен Петковић, проф. др Даница Петровић, академик Димитрије Стефановић и проф. др Мирослав Тимотијевић.

Одељење је учествовало у припреми Светосавске беседе која је одржана 26. јануара 2000. године. Беседу „Свети Сава и ми, његово стадо несабрано" одржала је проф. др Даница Петровић. Хор Саборне цркве у Новом Саду „Свети Георгије" са диригентом Богданом Ђаковићем извео је на почетку програма *Оче наш*, по руском традиционалном певању и *Тропар св. Сави*, трећег гласа, хармонизација за мешовити хор „Стевана Мокрањца". На крају програма изведене су следеће композиције: *Стихира св. Сави, Словес твојих ученијем*, 4. гласа, из хиландарског неумског рукописа XVIII века, транскрибовао Д. Стефановић, појац Ненад Ристовић; *Стихира св. Сави*, 4. гласа, карловачки напев, запис Бранка Цвејића, појци Ненад Ристовић и Миодраг Близанац; *Свети српски просветитељи*, Косте П. Манојловића за мешовити хор; *Достојно јест*, Корнелија Станковића, *Песма Богородици* за мешовити хор; *Химна св. Сави*, Стевана Ст. Мокрањца за мешовити хор.

Лексикографско-биобиблиографско одељење

Рад Лексикографско-биобиблиографског одељења одвијао се под руководством секретара Одељења проф. др Предрага Пипера и Одбора Одељења у следећем саставу: проф. др Весна Берић, мр Бранко Бешлин, проф. др Зоран Будимац, мр Милица Бујас, епископ шумадијски др Сава Вуковић, Миро Вуксановић, др Динко Давидов, проф. др Марија Клеут, академик Војислав Кораћ, академик Василије Крестић, Хермина Лежимирац, академик Војислав Марић, Добрила Мартинов, академик Дејан Медаковић, проф. др Даница Петровић, др Душан Попов, академик Чедомир Попов, мр Мирослав Ранков, Никола Рацковић, проф. др Десанка Стаматовић, академик Никша Стипчевића, мр Лепосава Шелмић и мр Биљана Шимуновић.

Током 2000. године одржана је XIV, XV и XVI седница Одбора Лексикографско-биобиблиографског одељења.

Четрнаеста седница одржана је 7. фебруара 2000. године. Председавао је новоизабрани секретар Одељења проф. др Предраг Пипер. Присуствовали су чланови Одбора Одељења у новом саставу: мр Бранко Бешлин, мр Милица Бујас, Миро Вуксановић, др Динко Давидов, Хермина Лежимирац, Добрила Мартинов, мр Мирослав Ранков, проф. др Десанка Стаматовић и академик Никша Стипчевић. Такође су присуствовали: председник Матице српске проф. др Божидар Ковачек, Татјана Дринић, Ђорђе Ђурић, Александра Јовановић и Александра Марковић.

Поред усвајања Записника са XIII седнице Одбора Одељења на овој седници прихваћен је Извештај за 1999. и План рада за 2000. годину. Предложено је да се Уређивачки одбор Српског биографског речника допуни следећим личностима: мр Бранко Бешлин, Миро Вуксановић, проф. др Миливој Ненин, проф. др Даница Петровић и мр Лепосава Шелмић, а да у Редакциони одбор уђу нови чланови: Ђорђе Ђурић, Илија Комненовић и Александра Марковић. Донета је одлука да се Министарству за науку и технологију Републике Србије предочи став Матице српске да је неопходно ревалоризовати дуговања Министарства за капиталне пројекте од октобра 1998. године, када је обустављено финансирање. Предложено је да, уколико Председништво оформи Одбор за организацију прославе јубилеја Матице српске, у његов рад буду укључени и чланови Одбора Лексикографско-биобиблиографског одељења.

Петнаеста седница одржана је 20. октобра 2000. године. Председавао је секретар Одељења проф. др Предраг Пипер. Присуствовали су чланови Одбора Одељења: проф. др Весна Берић, мр Милица Бујас, Хермина Лежимирац, академик Војислав Марић, Добрила Мартинов, проф. др Даница Петровић, др Душан Попов, академик Чедомир Попов, Никола Рацковић, проф. др Десанка Стаматовић и мр Биљана Шимуновић. Такође су присуствовали: Татјана Дринић, Ђорђе Ђурић, Александра Јовановић и Александра Марковић.

На седници је усвојен Записник са XIV седнице и разматрана су битна питања о самој Матици српској. Водио се разговор о програму председника Матице српске проф. др Божидара Ковачека садржаном у тексту под насловом *Тезе за разговоре о Матици српској*. Чланови Одбора су изнели низ идеја о будућности Матице српске. Такође се разговарало о програму прославе јубилеја Матице српске. Присутнима је предочен предлог програма прославе, са којим су се чланови Одбора Одељења начелно сложили и допунили га новим идејама.

Шеснаеста седница одржана је 28. децембра 2000. године. Седници је председавао секретар Одбора Одељења проф. др Предраг Пипер. Присуствовали су

чланови: проф. др Весна Берић, мр Милица Бујас, Хермина Лежимирац, Добрила Мартинов, академик Чедомир Попов, мр Мирослав Ранков, Никола Рацковић и мр Лепосава Шелмић. Такође су присуствовали: Татјана Дринић, Ђорђе Ђурић, Александра Јовановић и Александра Марковић.

Поред усвајања Записника са XV седнице Одбора прихваћен је уз предложене допуне текст Извештаја о раду у 2000. години, као и План рада за 2001. годину. На седници је одлучено да се јавно похвали рад и ангажман запослених на пројектима Одељења који су добром организацијом и анимирањем сарадника допринели да се рад настави и у протеклој, веома тешкој години. Такође је закључено да уредници Српског биографског речника треба да се ангажују на писању оних биографија за које није могуће наћи сараднике који би посао урадили у постојећим условима неизвесне исплате хонорара. Одлучено је да се током 2001. године напишу биографије на слова А и Б за Српски биографски речник. Донесена је и одлука да се одржи темпо публиковања једне књиге годишње из едиције „Библиографије". Предложено је да се на адекватан начин бележи и вреднује рад сарадника који се одричу хонорара. Одлучено је да се током јубиларне године на пригодним свечаним и радним манифестацијама научној јавности стави до знања да је лексикографија стратешко опредељење Матице српске и њена будућност, као и то да се до прославе Матичиног јубилеја припреме текстови о пројектима, о историјату Лексикографско-биобиблиографског одељења, фотографије и други прилози којима би Одељење било представљено на Интернету.

Издавачка делатност

Припремају се за штампу књиге:

Библиографија српске библиографије 1851—1879, први део, Душана Панковића. Припрема је у завршној фази. Извршено је додатно лекторисање текста, због чега је потребно поново урадити регистре.

Јужнословенски народи у мађарској периодици.

Научноистраживачка делатност

ЛЕКСИКОН ПИСАЦА ЈУГОСЛАВИЈЕ
(руководилац пројекта Живојин Бошков)

Током протекле 2000. године настављен је рад на припреми V тома *Лексикона*. Тешка финансијска ситуација успорила је рад на остваривању плана предвиђеног за ову годину. Скоро две године сарадници нису примили заслужени хонорар. Зато је прилив рукописа за V том смањен и представља минимум у раду на овом пројекту. Укупан број написаних биографија за V том на слова О, П, Р и С је 1.014 личности, са 536 фотографија на око 185 а.т. У овој 2000. години обрађено је свега 78 писаца са 32 фотографије на око 15 а.т. Допуњено је 35 раније обрађених биографија. Редакција је примила библиографију превода југословенских писаца на енглески језик за период 1991—1998. Аутор ове библиографије је Васа Д. Михаиловић. Све рукописе су прегледали уредници и редактори. Овом приликом захваљујемо се сарадницима на доприносу и стрпљењу и њихова имена објављујемо: Добрило Аранитовић, Ласло Блашковић, Мирјана М. Вукашиновић, Гордана Ђилас, Милојко П. Ђоковић, Драгана Ђоковић-Папић, Бориша Милићевић, Гордана Томић-Радојевић, Никола Рацковић, Боривој Чалић, Лука Штековић.

Извештај о написаним биографијама за V том изложен је у табели која следи.

написане биографије	1.014
ненаписане биографије	186
укупно	1.200

Извештај о написаним биографијама за V том изложен је у процентима у табели која следи.

написане биографије	84,5%
ненаписане биографије	15,5%

СРПСКИ БИОГРАФСКИ РЕЧНИК
(руководилац пројекта академик Чедомир Попов)

Током 2000. године одржане су седнице Редакционог и Уређивачког одбора Српског биографског речника.

Седница Редакционог одбора одржана је 25. априла 2000. године. Председавао је главни уредник академик Чедомир Попов. Присуствовали су: мр Бранко Бешлин, мр Милица Бујас, академик Славко Гавриловић, проф. др Никола Гаћеша, Ђорђе Ђурић, проф. др Божидар Ковачек, проф. др Радош Љушић, академик Војислав Марић, Александра Марковић, Добрила Мартинов и академик Сима Ћирковић. Том приликом припремљена је седница Уређивачког одбора. На седници је потврђена неопходност спровођења одлуке са претходне седнице да уредници епоха и делатности најмање једном у месецу, а дана који сами одаберу, дођу у Матицу српску и у непосредном контакту са стручним тимом разреше проблеме и договоре се о наредним задацима. Договорено је да уредници епоха прегледају спискове задужења и предложе нове, ажурније сараднике како би се убрзало писање биографија. Предложено је да се на планираној седници Уређивачког одбора размотри могућност публиковања првог тома Српског биографског речника 2001. године. Да би се разрешили проблеми доношења имена личности (под именом или презименом) из средњег века и турске епохе, договорено је да се одржи посебан састанак уредника тих епоха и редактора. Предложено је да се на седници Уређивачког одбора донесе одлука о илустративном материјалу неопходном за објављивање првог тома. Уочена је потреба да уредници епоха одреде ауторе за писање биографија црквених личности. Одлучено је, такође, да мр Бранко Бешлин на планираној седници Уређивачког одбора образложи критеријуме за израду Азбучника XX века и поткрепи их примерима. Пре седнице свим члановима Уређивачког одбора неопходно је омогућити увид у Азбучник личности XX века. За рецензенте су одређени др Љубодраг Димић и др Милан Ристовић. Предложено је и да се на седници Уређивачког одбора одреди однос Српског биографског речника према Српској енциклопедији.

Седница Уређивачког одбора Српског биографског речника одржана је 9. и 10. јуна у манастиру Јошаница захваљујући доброти др Саве Вуковића, епископа шумадијског. Председавао је академик Чедомир Попов, главни уредник, а присуствовали су: мр Бранко Бешлин, мр Милица Бујас, др Сава Вуковић, проф. др Никола Гаћеша, Ђорђе Ђурић, проф. др Божидар Ковачек, Илија Комненовић, проф. др Радош Љушић, академик Војислав Марић, Александра Марковић, Добрила Мартинов, проф. др Миливоје Ненин, академик Мирослав Пантић, проф.

др Даница Петровић, др Душан Попов, академик Никша Стипчевић, проф. др Дарко Танасковић и мр Биљана Шимуновић. Такође је присуствовала Татјана Дринић, хонорарна сарадница Српског биографског речника.

На седници је одлучено да се рад на првом тому настави убрзаним темпом и да се уложе сви напори како би се први том Српског биографског речника публиковао 2001. године, када се навршава 175 година од оснивања Матице српске. Одлучено је да се у оквиру првог тома Српског биографског речника објаве биографије личности на слова А и Б и да се, с обзиром да је Министарство за науку и технологију Републике Србије обуставило средства, изнађу други начини за финансирање пројекта. Академик Мирослав Пантић прихватио се дужности уредника дубровачке и бокељске књижевности. На седници је усвојен Азбучник Српског биографског речника за XX век. Такође је одлучено да у Азбучнику буду они странци који су се инкорпорирали у српску историју. Што се илустративног материјала тиче, одлучено је да се доносе само црно-бели портрети личности једнаког формата, а да се број фотографија одреди према материјалним могућностима. За уредника илустративног материјала именован је Илија Комненовић. Констатовано је да је грађа коју поседује Српски биографски речник власништво Матице српске, те се према томе подаци не смеју давати на увид пре него што буду одштампани. Одлучено је и да се, уколико материјалне прилике дозволе, предложи Извршном одбору да се ревалоризују неисплаћени хонорари од марта 1999. године. На седници је изражена одлучност да први том што пре изађе из штампе, без обзира на све материјалне и друге тешкоће.

Током протекле године и поред тешких услова постигнути су завидни резултати. Поред сарадника који су до сада сарађивали ангажовано је још 43 нова сарадника, специјалиста за поједине струке и области, са територије целе Југославије. Број написаних биографија повећан је за 350. Пристигле биографије прегледали су главни уредник академик Чедомир Попов, уредници појединих епоха и струка и редактори, тако да је од до сада пристиглих за објављивање прихваћено 3.000 биографија за период до 1918. године. Азбучник није коначан, он се стално допуњује новим личностима. Неке од пристиглих биографија својим квалитетом не задовољавају стандарде пројекта, па се дају другим сарадницима на поновну обраду. У датотекама пројекта постоји посебан фонд биографија тзв. ефемерних личности, као и биографије странаца који немају елемената да буду уврштени у Српски биографски речник (за неке личности то се могло утврдити тек када је биографија била готова). У протеклој 2000. години из Азбучника је изостављено око 140 личности.

Извештај о написаним биографијама по словима изложен је у табели која следи.

	А	Б	остала слова
написане биографије	530	740	1.730
ненаписане биографије	156	477	
укупно	686	1.217	

Извештај о написаним биографијама по словима изражен у процентима за први том.

	А	Б
написане биографије	77%	61%
ненаписане биографије	23%	39%

Рад на припреми првог тома не тече истим темпом у оквиру различитих епоха. О томе сведоче подаци изложени у следећој табели која садржи извештај о написаним биографијама по епохама за први том (слова А и Б).

	I	II	III	IV	V	VI
написане биографије	97	107	178	201	360	327
ненаписане биографије	72	60	62	78	229	132
укупно	169	167	240	279	589	459

Извештај о написаним биографијама по епохама у процентима за први том (слова А и Б).

	I	II	III	IV	V	VI
написане биографије	57%	64%	74%	72%	61%	71%
ненаписане биографије	43%	36%	26%	28%	39%	29%

Пошто у протеклој 2000. години пројекат није финансиран, може се констатовати да су предочени резултати постигнути захваљујући несебичном раду личности ангажованих на овом пројекту. Објављивањем њихових имена изражавамо им велику захвалност.

Проф. др Весна Берић, мр Бранко Бешлин, Радивој Бојовић, Љубица Бошковић, Мирјана Брковић, мр Милица Бујас, Вера Василић, Југослав Вељковски, Бојка Вулетић, Миро Вуксановић, мр Владан Гавриловић, академик Славко Гавриловић, проф. др Никола Гаћеша, Кармен Гњеђ-Мијовић, др Бранислав Глигоријевић, др Сава Дамјанов, Радоје Драшковић, Татјана Дринић, Мица Ђенић, Милан Ђуканов, Ђорђе Ђурић, Љиљана Ђуровић, Велимир Иветић, Добросав Илић, Соња Јерковић, мр Јасна Јованов, проф. др Војислав Јовановић, Каталин Каич, проф. др Марија Клеут, проф. др Божидар Ковачек, др Вања Краут, проф. др Радош Љушић, др Јован Максимовић, др Милош Маленковић, Мирђеа Маран, академик Војислав Марић, Александра Марковић, Добрила Мартинов, Душан Мартиновић, др Петар Микић, др Оливера Милановић, Раде Милосављевић, проф. др Миливој Ненин, др Александар Николић, проф. др Даница Петровић, Петар Пећинар, проф. др Предраг Пипер, др Душан Попов, академик Чедомир Попов, мр Горана Раичевић, проф. др Раде Ракита, мр Мирослав Ранков, др Саво Скоко, Ненад Урић, академик Сима Ћирковић и мр Лепосава Шелмић.

СРПСКИ БИОГРАФСКИ РЕЧНИК (1918—1945)

(руководилац потпројекта мр Бранко Бешлин)

Током 2000. године Азбучник 1918—1945. дат је на увид члановима Уређивачког одбора. Као стручњаци за тај период проф. др Љубодраг Димић и проф. др Милан Ристовић прегледали су Азбучник и написали позитивне рецензије. На седници Уређивачког одбора Српског биографског речника рецензије су дате на увид и Азбучник је са малим примедбама усвојен. Азбучник садржи 7.500 личности чије је животно дело остварено до 1945. године. Овај Азбучник подложан је променама и биће допуњаван до самог формирања појединих томова. Неке личности ће бити изостављене уколико бољи увид у њихову биографију покаже да не задовољавају критеријуме за улазак у Српски биографски речник. Донета је одлука да се биографије појединих личности могу давати ауторима на обра-

ду. С обзиром на катастрофалну материјалну ситуацију то није учињено. О томе да је написан мали број биографија сведочи и табела која садржи извештај о написаним биографијама по словима за двадесети век (1918—1945).

	А	Б	остала слова
написане биографије	21	34	22
ненаписане биографије	253	587	

ПРЕНУМЕРАЦИЈА НА СРПСКУ КЊИГУ
(потпројекат)

На овом потпројекту радила је већи део године хонорарно Татјана Дринић, уз консултације са Владимиром Отовићем. Набављен је рачунар и инсталиран рачунарски програм који је као дипломски рад урадио Светозар Радојчин, студент Природно-математичког факултета. Програм је у експерименталној фази. Уочено је да су потребне још многе дораде и интервенције како би програм у потпуности задовољио планиране захтеве.

СРПСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА
(руководилац пројекта академик Чедомир Попов)

Рад на Српској енциклопедији током 2000. године био је у директној зависности од материјалних средстава. Сачињен је обједињени Азбучник са око 40.000 одредница. Такође је сачињен Азбучник по струкама. До краја године одржаће се састанак шефова стручних редакција.

БИБЛИОГРАФИЈЕ
(руководилац пројекта проф. др Предраг Пипер)

Рад на пројекту Библиографије током 2000. године настављен је углавном према плану за ту годину.

Библиографија југословенске лингвистичке русистике (1986—1990) је пред завршетком. Завршен је рачунарски унос основног дела библиографије. У току је израда регистара. Због одсуства једног од коаутора (једносеместрална специјализација у Аустралији) предаја рукописа је морала бити одложена до почетка пролећа 2000. године.

Радећи на библиографији часописа *Мисао*, Добрило Аранитовић обрадио је око 5.030 јединица, уредио их и нумерисао по УДК систему, урадио регистре шифара, иницијала, псеудонима и преводилаца. Предстоји израда предметних регистара и попис по свескама.

Библиографија листа *Српска пчела* је у завршној фази. Планирано је да током 2000. године рукопис буде предат на рецензирање, али је то одложено.

У завршној фази је и израда библиографија Садржај *Летописа Матице српске* (1971—1980).

Рад на *Библиографији Матице српске* (шеста књига) и библиографији Јована Стерије Поповића у фази је исписивања грађе.

Укратко, рад на неким библиографијама у едицији одвија се успешно и према плану, а на некима је успорен, по свему судећи из разлога више силе. Динамика и ефикасност рада на појединим библиографијама у принципу доста за-

виси од финансијске подршке израде библиографија и обезбеђивања средстава за њихово штампање у року који не би био сувише дуг. Од тога зависи и проширивање круга сарадника, као и проширивање самог пројекта новим библиографским истраживањима. Хонорари су из познатих објективних разлога ниски и нередовни, а такође из финансијских разлога објављивање библиографија је успорено. Другим речима, у условима када се све дуже чека на објављивање давно завршених библиографија сарадници са доста основа могу да закључе да би и њихови предати радови могли исто толико чекати на средства за штампање, па их то не подстиче на поштовање договорених рокова за предају рукописа.

Научни скупови

На иницијативу председника Матице српске проф. др Божидара Ковачека, а у организацији Лексикографско-биобиблиографског одељења и Темишварског одбора, у Матици српској је 2. и 3. новембра 2000. одржан међународни скуп „Значајне српске личности из Темишвара, Арада и других места данашње Румуније". У раду скупа учествовало је четрнаест научника из Југославије и шеснаест из Румуније. Изложени радови ће у целости бити објављени у *Темишварском зборнику*, а Српски биографски речник ће радове искористити за израду биографија личности о којима је на скупу било речи. Радови саопштени на овом скупу донели су нова сазнања о Србима који су живели и радили на територији данашње Румуније, умногоме захваљујући истраживањима на самим изворима података. Постигнути резултати указују на потребу да се и наредних година организују слични скупови, који би донели нове биографије мање истражених личности.

Рукописно одељење

Рад Рукописног одељења Матице српске одвијао се под руководством управника Одељења мр Бранка Бешлина и Одбора Одељења у саставу: Соња Боб, проф. др Зоран Будимац, др Магдалена Веселиновић-Шулц, проф. др Никола Гаћеша, Звонимир Голубовић, др Чедомир Денић, Голуб Добрашиновић, мр Золтан Ђере, Илија Комненовић, проф. др Ранко Кончар, мр Средоје Лалић, Радован Мићић, мр Павле Станојевић и Стојан Трећаков.

Током 2000. године одржане су две седнице Одбора Рукописног одељења. Прва седница одржана је 10. фебруара 2000. године. Председавао је новоизабрани управник Одељења мр Бранко Бешлин. Поред усвојеног Записника са претходне седнице и Извештаја из 1999. године усвојен је и План рада Одељења за 2000. годину. Истакнуто је да се Одељење у циљу што боље техничке опремљености и рада по савременим методама, које подразумевају рачунарску опрему и адекватне програме, мора определити за израду интерног програма који ће пружити одговарајуће резултате рада.

Друга седница одржана је 19. октобра 2000. године. Председавао је управник Одељења мр Бранко Бешлин. Након усвојеног Записника са претходне седнице разговарало се о програму председника Матице српске проф. др Божидара Ковачека који је под називом *Тезе за разговоре о Матици српској* презентиран Матици српској. Присутни чланови Одбора Одељења су у односу на понуђени програм изнели низ ставова и идеја у вези са будућим радом Матице српске.

Издавачка делатност

У издању Матице српске изашла је књига архивске грађе коју поседује Рукописно одељење Матице српске под називом *Милан Јовановић Стоимировић — Дневник 1936—1941*, са именским и географским регистром (рецензенти: др Миливој Ненин и мр Биљана Шимуновић, 562 стр.). Књигу су приредили Стојан Трећаков и Владимир Шовљански.

Архивистичка делатност

Током протекле 2000. године основна делатност Одељења одвијала се у складу са приликама, могућностима и околностима у којима је било не само Рукописно одељење него и Матица српска као установа од изузетног значаја.

Делатност Одељења одвијала се у складу са програмским циљевима који подразумевају прикупљање грађе, евидентирање, сређивање, израду информативних средстава, информисање и издавање архивалија на коришћење.

Главни архивистички послови — обрада Фонда Матице српске и збирки Одељења, као и рад са истраживачима обављали су се на уобичајени начин.

Током прошлих година учињени су први кораци ка стварању услова за компјутерску обраду грађе. Услед сложене финансијске ситуације која је пратила Матицу српску, није остварен план Одељења када је у питању додатна техничка опремљеност. Услед тога није остварен план који је био у вези са радом на компјутерској обради архивске грађе.

У оквиру међубиблиотечке позајмице, на молбу госпође Милице Керкез-Баковић, саветнице из Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис" из Чачка, Рукописно одељење је 19. априла 2000. године поклонило фотокопије рукописних песама Владислава Петковића Диса у циљу реализације изложбе „Завичај Дису" која је приређена поводом 120-годишњице Дисовог рођења. Исто тако, на молбу господина Недељка Радловића, секретара Културно-просветне заједнице из Кикинде, Рукописно одељење је 6. децембра 2000. године омогућило реализовање обележавања 100-годишњице рођења Душана Васиљева тиме што је поклонило фотокопије рукописне грађе везане за име Душана Васиљева.

Обављане су редовне референтске дужности које подразумевају припрему седница Одбора Одељења, преписку са сарадницима Одељења, пријем и разврставање приспеле грађе у одговарајуће збирке, вођење књиге улазног инвентара (поклона и откупа) и финансијске послове (откуп грађе).

Контактирано је са познатим личностима из наше културе ради архивирања њихове преписке у Рукописном одељењу.

На позив Архива Србије да присуствује обавезним консултацијама ради полагања стручног архивистичког испита, Бранислав Карановић је у периоду од 11. децембра до 20. децембра 2000. године боравио у Београду.

ФОНД МАТИЦЕ СРПСКЕ

Обрада Фонда Матице српске обухвата обрађен други део Записника Матице српске за годину 1866. (регеста, именски, предметни, географски и регистар занимања), укупно обрађених 88 страна; Записник Матице српске за годину 1867. (регеста, именски, предметни, географски и регистар занимања), укупно обрађених 190 страна. Рађено је на фотокопирању рукописне грађе Одељења, као и на појединим пословима за потребе Општег одељења.

ЗБИРКА ПИСАМА

Инвентарисано је 140 писама и откуцано 280 картона (58.651—58.790) за каталоге писама по адресату и адресанту (преписка Рашка Димитријевића). За каталог личности које се помињу у писмима написано је 18 картона са 32 одреднице.

За публиковање *Каталога збирке писама* извршена је ревизија 400 писама и исто толико одредница.

ЗБИРКА МАНУСКРИПАТА

Обрађено је 88 рукописа, односно 2.017 страна. Независно од обрађених рукописа реализовано је, кориговано, уазбучено и унесено у каталог 633 каталошких листића. Од обрађених рукописа треба издвојити:

— садржај поштанских књижица „Постиљона" Јована Јовановића Змаја „Упозорења објективног читаоца" (Властоја Д. Алексијевића) а у одбрану епископа жичког Николаја Велимировића из 1968. године;

— биографије и библиографије професора, суплената и предавача у Београду на Великој школи (1808—1813) и Лицеју (1838—1864);

— оглед посвећен Ђорђу Мушицком: „Један Илирац у Србији кнеза Михаила";

— оглед посвећен Вукашину Радишићу;

— пројекат правила Првог београдског друштва за удомљавање девојака из 1899. године;

— позив на упис у Прву грађанску задругу у Краљевини Србији из 1900. године;

— чланак посвећен Кости Таушановићу;

— пореску књижицу бивше краљице Наталије Обреновић од 1906—1908. године;

— позив самосталним радикалима Левачкога среза из Рековца из 1906. године;

— позив бирачима округа Моравског;

— мапу Косова нађену у Корћи из Другог светског рата (ручна израда);

— рукопис „Развој породице Алексијевић и њен допринос српској култури" (са библиографијом радова);

— трагигротеску из 1957. године „Кастинци или Добро је и то знати" аутора Властоја Д. Алексијевића, која представља својеврстан времеплов и најављује почетак политичких превирања код нас.

У оквиру предметне обраде обрађено је 640 рукописа (М.7330—М.7970), откуцано је и уазбучено 1.565 каталошких картона, на појединим местима извршена је ревизија раније унетих података у инвентарној књизи рукописа и именском каталогу. Радило се у Комисији за процену и откуп архивске грађе, као и на преради текста о Рукописном одељењу за публикацију о архивима на територији СР Србије у издању Архива Србије.

ЗБИРКА ФОТОГРАФИЈА

Обрађено је 320 фотографија из Фонда Матице српске, откуцано и уазбучено 200 каталошких картона. Током године припремане су фотографије за *Историју Матице српске* др Душана Попова.

Нова грађа

ТЕКУЋА АРХИВА МАТИЦЕ СРПСКЕ

У току године Рукописно одељење је преузело из Општег одељења следећу грађу:

— фотографије промоција и свечаности током 1999. године;

— фотографије са Скупштине Матице српске и Светосавске беседе у Матици српској (135 фотографија);

— позивнице и плакат поводом свечаности посвећене Матици српској у Бањалуци у Вијећници Банских двора;

— пословну кореспонденцију бившег секретара Матице српске др Душана Попова коју чини 140 разгледница и писама (Блаже Конески, проф. др Коста Милутиновић, академик Живан Милисавац, проф. др Александар Форишковић, проф. др Божидар Ковачек, проф. др Александар Младеновић и многи други);

— парту књижевника Драгише Пењина;

— фотографију Милана Пражића;

— признање Матици српској од Планинарско-смучарског савеза Војводине поводом 75 година организованог планинарства у Војводини;

— захвалницу Матици српској од Планинарско-смучарског друштва „Вршачка кула" из Вршца поводом 50 година постојања друштва;

— грунтовницу за Текелијину цркву и школску зграду.

ОТКУП ГРАЂЕ

Од изузетне је важности за Одељење откуп грађе од Бранислава Цацановића из Београда — документ Српски дневник — *Даница* и 69 писама следећих аутора: Н. Радонић, Н. Дучић, Ј. Суботић, Н. Бородјевић, М. Костић, И. Ћирић, В. Илић, Ј. Ст. Поповић.

ПОКЛОНИ

У протеклој години Рукописном одељење су уручили поклоне следећи дародавци:

— Библиотека Матице српске: рукопис академика Бранислава Ђурђева „Белешке на тему о периодизацији у историји";

— оставина Лазара Стојковића из Новог Сада: каталози, новински чланци, бележнице, лична документа, фотографије, цртежи и др;

— проф. др Катарина Бородјевић из Новог Сада: рукописна грађа из поклон-библиотеке проф. др Катарине и академика Славка Бородјевића (22 пакета рукописне заоставштине);

— мр Бошко Брзић из Будисаве: два броја *Рада Матице шајкашке;*

— Љубица Вранешевић из Новог Сада поклонила је текстове проф. Љ. Вранешевић: биографија, текст „Међународни дан жена", некролог „Павле Вујевић 1881—1966", исечци из штампе и чланци о проф. Љубици Вранешевић као и неколико рукописа проф. Бранислава Вранешевића: „Иларион Руварац", „Полит-Десанчић", биографија проф. Б. Вранешевића и родослов и мемоари проф. Б. Вранешевића;

— Драгољуб Гаварић из Београда: 67 позивница, 7 фотографија, 15 текстова о ауторима, књигама, издавачима и 8 текстова у вези са Наградом „Глигорије Возаровић", 36 писама и 8 честитки, прилози са коментарима у вези са ауторским рукописом „Сећање о људима из бившег живота", 21 предмет из личне документације, 15 пропусница, текст који припада двадесет и првом поглављу Са писцима и о њима — одељак Књижевници у ауторском рукопису Сећање о људима, списак објављених ауторских текстова у часописима, књигама и зборницима, дневним и недељним листовима Југославије и Садржај текста ауторског рукописа Сећање о људима, напомене о коришћењу ауторског рукописа „Сећања о људима из бившег живота", четири свеске *Дневника* у периоду од априла 1999. до 10. маја 2000. године и две свеске *Дневника* у периоду од 17. марта 2000. до 22. августа 2000. године;

— академик Славко Гавриловић из Новог Сада: преписка академика Славка Гавриловића која обухвата део од 109 писама и разгледница следећих аутора: Коста Милутиновић, Милан Јевтић, Стојан Бербер, Иван Јуришић, Марко Миљановић, Владо Стругар и многи други;

— Голуб Добрашиновић из Београда: два сепарата о архивској грађи о Вуку Караџићу;

— Паја Дудварски из Новог Сада: „Родослов породице Дудварски", некадашње племићке породице Николе Дудварски која се као прва српска породица населила у месту Ада (некад Острово);

— Ђура Исаковић из Новог Сада: рукописни „Дневник, тровековна хроника о породици Исаковић";

— др Милорад Ковачев из Новог Сада: публикација аутора Милорада Ковачева *Из лекарске перспективе* под називом „Живот, рад и судбина проф. Ђорђа Јовановића" и фотокопија фотографије академика и оснивача Медицинског факултета у Београду Ђорђа Јовановића;

— проф. др Божидар Ковачек, председник Матице српске из Новог Сада: рукописна грађа о проблемима језика и језичке политике хронолошки сређена од 1985. до 1988. године и грађа која је у вези са Европском међупарламентарном скупштином православља (ЕМСП), Фонд јединства православних народа, као и један текст аутора Слободана Узелца и пословна преписка Стевана Петровића и Горане Раичевић;

— мр Средоје Лалић из Новог Сада: архивска грађа о Централном државном историјском архиву Украјине — Кијев, Извештај о централном државном војно-историјском архиву СССР — Москва и Извештај о пробним истраживањима у централном државном архиву древних аката СССР — Москва;

— Милан Максимовић из Новог Сада: рукописна заоставштина М. Максимовића која садржи лична документа и преписку;

— академик Војислав Марић из Новог Сада: албум са фотографијама из Скопља у периоду од 1912. до 1913. године;

— Владимир Миланков из Српске Црње: фотографија са откривања спомен-плоче академског вајара Александра Зарина;

— Зоран Мирковић из Новог Сада: рукописна књига утисака из 70-их година из радио емисије ПС (Паркет салон);

— Бранко Мићић из Новог Сада: два рукописа: „Ратна зима у Мркоњићу" и „Записи и сазнања о прошлости српског православног народа у Бугојну и ближој околини";

— Радован Мићић из Новог Сада: писмо Богдана Бранковића из Ковина упућено Радовану Мићићу;

— Душан Пажђерски из Новог Сада: писмо упућено Јулију Бенешићу (пољски језик);

— др Душан Попов из Новог Сада: три писма аутора Милана Бартоша, Милана Коњовића и В. Петровића (фотокопије писама);

— Богдан Станојев из Новог Сада: рукопис А. Огњановића „Натошевић, учитељско-деоничарско друштво у Новом Саду";

— академик Александар Тишма из Новог Сада: писмо Вере Рорлих рођ. Бошковић, југословенске Јеврејке, кћерке новинара Жиге Бошковића;

— Лука Хајдуковић из Новог Сада: две разгледнице Душана Васиљева упућене супрузи Милојки Васиљев рођ. Малетић.

Услужна делатност

Сви архивисти Одељења радили су у читаоници и депоу Рукописног одељења.

У току године грађу из збирки Одељења користило је 125 истраживача. Они су остварили укупно 305 посета Одељењу, од тога један 25 посета, један 15, један 14, један 13, један 8, четворо 7, десеторо 6, петоро 5, петоро 4, деветоро 3, двадесеторо 2 и седамдесет троје једну. Истраживачи су долазили највише из Новог Сада и Београда, затим из Бачке Паланке, Велике Плане, Земуна, Ирига, Ковачице, Ковиља, Руме, Српске Костајнице, Српске Црње и Футога.

Истраживачи су проучавали писма, рукописе, фотографије, записнике и архиву Матице српске и користили приручну библиотеку Одељења. Током годи-

не издато је 650 писама, од чега је 254 фотокопирано; 590 рукописа, од чега је 231 фотокопиран; 413 фотографија, од чега је 131 фотокопирана и преснимљена.

У току године Одељење су посетила и четири истраживача из иностранства: Светлана Адаменко, асистент на катедри за славистику у Лавову (Украјина), Стеван Бугарски, публициста из Темишвара (Румунија), Артем Кирпиченок, студент историје из Јерусалима (Израел) и др Андреј Шемјакин, научни сарадник Института за славистику Руске академије наука Москва (Русија).

Одељење су више пута посетили студенти Академије уметности из Новог Сада предвођени проф. др Даницом Петровић.

Тематским периодичним изложбама Библиотека Матице српске је током године обележила више значајних јубилеја из наше и светске културне баштине, користећи се током истраживања и грађом из Рукописног одељења. Најзначајније међу њима тицале су се имена и дела Ђуре Даничића, као и обележавања јубилеја Матице српске и *Летописа Матице српске*.

Научноистраживачка делатност

ПРЕПИСКА ЛАЗЕ КОСТИЋА

(руководиоци пројекта др Душан Иванић и мр Милица Бујас)

Током протекле године настављен је рад на пројекту са нешто измењеном концепцијом. Одлучено је, наиме, да се укупна преписка објави у две уместо у три књиге. Настављени су упоређивање и писање коментара и остали пратећи послови. У току рада нађено је неколико нових писама познатих кореспондената, а пронађена су и два нова кореспондента.

Рукопис прве књиге биће припремљен за штампу и предат током фебруара 2001. године.

Темишварски одбор

Прва седница Темишварског одбора после изборне скупштине Матице српске одржана је 29. септембра 2000. године. Размотрен је план рада Одбора у наредном периоду посебно у односу на *Тезе за разговор о Матици српској* председника проф. др Божидара Ковачека. Прихваћен је извештај о активностима у вези са организацијом скупа о значајним српским личностима из Темишвара, Арада и других места данашње Румуније. Упућен је и предлог да се Катедра за српски језик и културу из Темишвара уврсти у списак Катедара које предлажу кандидате за доделу Бранкове награде. Током 2000. године рад Темишварског одбора био је усмерен на припреме научног скупа о знаменитим српским личностима из Темишвара, Арада и других места данашње Румуније.

Издавачка делатност

ЗБОРНИК

Темишварски зборник. Средином 2000. године, захваљујући посебном залагању уредника проф. др Божидара Ковачека, изашао је из штампе други број *Темишварског зборника*. На његовом јавном представљању у Матици српској одржаном 29. септембра 2000. године говорили су: Стеван Бугарски, проф. др Миодраг Јовановић и проф. др Божидар Ковачек.

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Крајем 2000. године објављена је књига проф. др Миодрага Јовановића *Српски манастири у Банату* у издању ИК Драганић. Како је аутор користио сазнања и искуства стечена радом на пројектима Одељења за ликовне уметности и Темишварског одбора, може се сматрати да у књизи постоји удео и Матице српске.

Научни скупови

У Матици српској, у сарадњи са Лексикографско-биобиблиографским одељењем, 2. и 3. новембра 2000. године одржан је скуп „Значајне српске личности из Арада, Темишвара и других места данашње Румуније". Од позваних тридесет шест на скупу је учествовао и говорио тридесет један сарадник Матице српске, међу њима петнаест из Румуније.

Катедра Матице српске

У раду Катедре Матице српске током 2000. године узели су учешће најеминентнији научни радници, сарадници Матице српске из земље и из иностранства и својим научним представљањем појединих научних проблема, теорија, идеја и књига дали допринос развоју научне мисли уопште.

Мр Слободан Милеуснић је 9. фебруара одржао запажено предавање о стању споменика културе на Космету после познатих рушења и уништавања. Након овог предавања Катедра Матице српске је обележила 19. фебруара 150-годишњицу рођења М. Еминескуа. У априлу месецу одржана су два значајна предавања — проф. др Сава Бабић говорио је на тему „Свето знање Беле Хамваша", а предавањем Виде Огњеновић обележена је 175-годишњица рођења Стефана Митрова Љубише. На Катедри Матице српске 20. априла представљена је издавачка делатност Института за српску културу из Приштине — Лепосавића.

Проф. др Владимир Глишин је 4. маја одржао предавање о геномској биологији. Проф. др Јован Максимовић је 20. јуна одржао предавање „У славу Галену" и на тај начин је обележена годишњица великана медицинске мисли. Књига Милоша Јевтића, *Исходишта Дејана Медаковића*, представљена је 24. маја, а 6. јуна обележен је јубилеј Руске матице у Новом Саду (1925—1941). Катедра је уприличила и јавно представљање портрета академика Младена Лесковца и академика Бошка Петровића, рад академика Петра Омчикуса, а 13. септембра у са-

Сликар Сава Стојков, ранији добитник Масарикове награде, предаје Матици српској на дар портрет Томаша Гарика Масарика

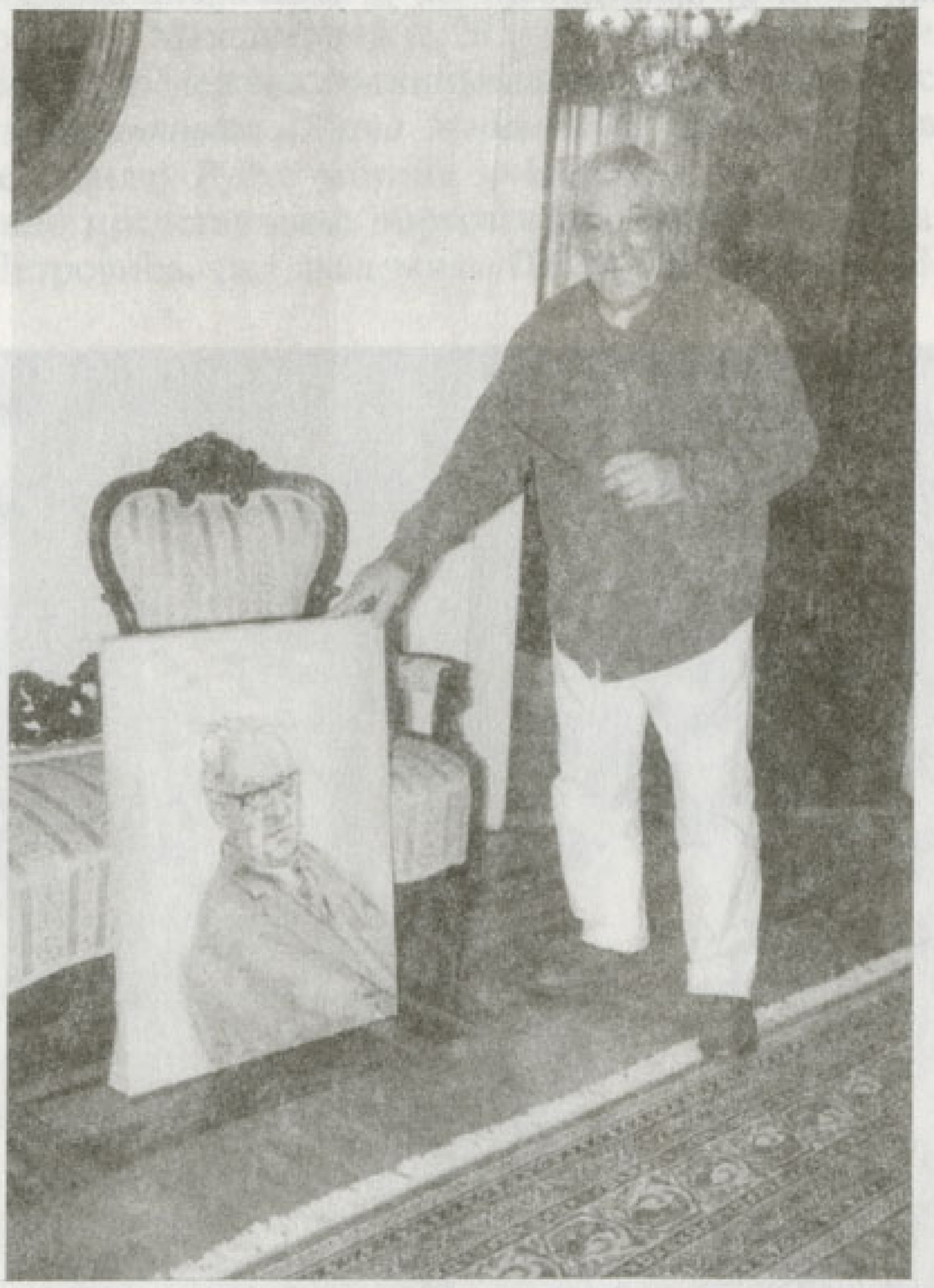
радњи са Самоуправом Срба у Мађарској и Српском самоуправом у Будимпешти на Катедри је представљена књига *Етнографија Срба у Мађарској 1, 2.* Предавањем гошће из Енглеске проф. др Кетрин Мери Мекроберт представљен је научној јавности недавно откривен глагољски рукопис. Др Сава Дамјанов је поводом 250-годишњице рођења Вићентија Ракића одржао посећено предавање 21. септембра, а 17. октобра академик Михаило Ђурић је на Катедри говорио о идеји практичке филозофије. У октобру су организовани Дани Томаша Гарика Масарика, почасног члана Матице српске. Библиотека Матице српске је у предворју Матице српске поставила изложбу „Масарик и Матица српска", а предавања су одржали проф. др Јан Рихлик из Прага, академик Василије Крестић и проф. др Божидар Ковачек. Академик Милка Ивић је својом беседом 8. новембра подсетила на дело и личност Ђуре Даничића. Поводом обележавања педесете годишњице Музеја позоришне уметности Србије представљена је књига др Петра Волка *Српско позориште и илустрована историја драмског театра.* Свечана академија поводом 2000 година хришћанства, на којој су учествовали академик Никша Стипчевић, песник Милосав Тешић, глумац Томислав Кнежевић и мушки академски хор „Споменак", уприличена је 15. децембра.

Сви програми били су врло посећени, уз уобичајено добар медијски одазив.

ДВА ПРЕДСЕДНИЧКА ПОРТРЕТА: МЛАДЕН ЛЕСКОВАЦ И БОШКО ПЕТРОВИЋ, РАД ПЕТРА ОМЧИКУСА

АРХИТЕКТА МАТИЧИНОГ РАСТА

С пијететом и присенком туге, која ево већ десету годину траје, сећамо се данас академика, професора, председника Младена Лесковца. Захвалност човеку који је досегао врхове духовног живота нашега народа јесте и биће у Матици српској непрекинута емотивна жица сплетена с најдубљим поштовањем. И да нећемо, то би беспоговорно налагала његова дела која у нашој националној култури, а поготову у науци, остају завек неподељена пролазност јер су од најплеменитије грађе на коју се не хватају корозивне наслаге времена.

Када се зачињала високошколска настава у Новом Саду, био је међу пресудним замајцима овога великог подухвата. Нико јасније, бриткије, образложеније од њега, а ослањајући се највише на традиције Матице српске, није одредио меру потребе и права, зрелости и способности ове средине да има универзитет. У оснивачком је тиму и први декан Филозофског факултета у Новом Саду.

Био је шеф катедре за књижевност, која смишљеном политиком, бригом око окупљања кадрова, високим достојанством научне мисли и стваралачким предавачким умећем свога шефа, ускоро постаје једна од најбољих у земљи. Све до одласка у пензију, Младен Лесковац је свим генерацијама студената био узор етичности и мудрости, њихов најпоштованији учитељ. Његова брига о развоју Новосадског универзитета не престаје ни тада. Године 1974. Младен Лесковац је председник Матичине комисије за оснивање Академије уметности, која је данас међу најугледнијим факултетима ове врсте у земљи.

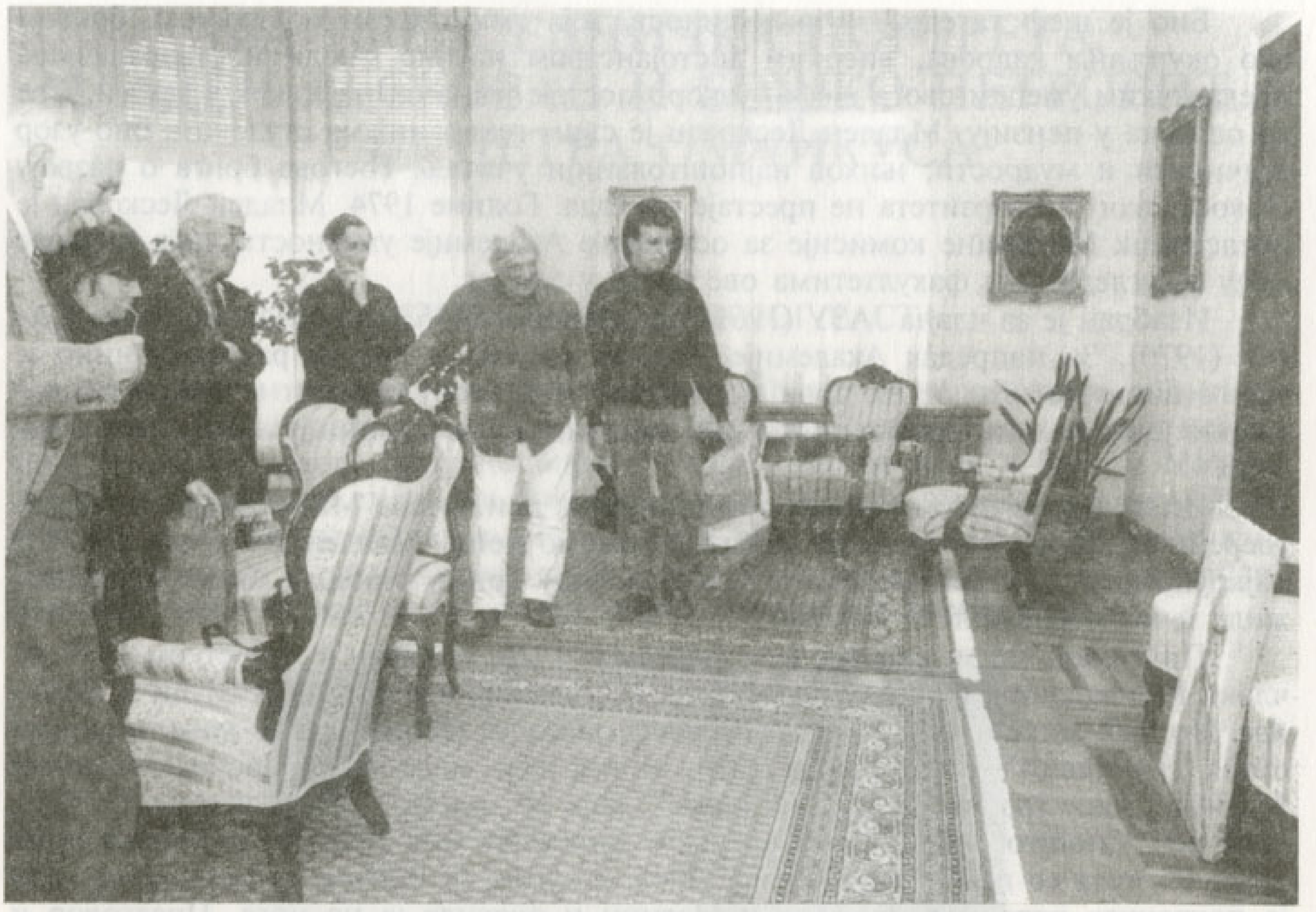
Изабран је за члана ЈАЗУ (1961), за дописног (1963) па редовног члана САНУ (1970). За напредак Академије, својим идејама и својим радом, учинио је много више но што се на први поглед слути. Његову оданост и утицај плодотворно је осећала и Српска књижевна задруга, чију је традицију ценио веома високо.

Ипак, његов први духовни домицил била је и остаће Матица српска. Данас уверено и већ са историјском свешћу можемо рећи: Младен Лесковац је међу најкрупнијим личностима које су кроз Матицу српску прошле, њоме се обележиле и њу обележиле и оплодиле.

Прве своје песме објавио је у *Летопису*, 1925. Изабран је, почетком 1937, за члана Књижевног савета и Уредништва Матичиних издања, укључујући и *Летопис*. Но, већ августа 1938. у *Гласу Матице српске* уз његово име у овим органима стоји: „у оставци". Био је, дакле, међу онима који, мада врсни писци, ондашњој Матици „нису требали, нити она њима", који су „ишли у раскорак с њом". Њихова реч, „пошто се годинама слушало мишљење или пратила иступања оних других", чула се после ослобођења, 1945, књигом *О Матици српској данас*, која је покренула коренште промене у Матици и осовила је на ноге. Предговор и програмски чланак у тој преважној књизи дао је Младен Лесковац.

Као службеник Матице, управник Библиотеке од 1945, Младен Лесковац није међу часницима Матице, сем што је члан Уредништва *Летописа* 1947—1958. Али управљајући Библиотеком безмало пуну деценију, он је ову Матичину установу претворио од полуприватне, рекло би се музејске збирке књига, у модерну јавну књижницу; приближио је функцији једне од југословенских националних библиотека, сетимо се само важних и лепих фототипских издања која је покренуо. До тада члан Уредништва, од 1958. до 1964. био је главни уредник *Летописа Матице српске* који је тада у уском кругу најбољих југословенских часописа; врснођом сарадника, чистом, зналачком уређивачком концепцијом и вредношћу објављених прилога. Створена је промишљена равнотежа нашег и страног књижевног материјала, успостављен прави однос савремености и прошлости, досегнута разина високе обавештајности а без занемаривања теоријских, естетских питања.

Године 1953. покренуо је *Зборник за књижевност и језик Матице српске*, часопис који ће уређивати четврт века и створити од њега један од најугледнијих периодика наше хуманистичке науке. Штампао је безмало педесет свезака часописа, окупио 190 сарадника из читаве земље и из иностранства, на научном послу изучавања наше литературе. Његов часопис је био књижевноисторијски оријентисан, досегао је код нас највиши ниво научне поузданости и стекао изузетно висок углед. Управо стога што је тематски гравитирао ка култури и књижевности XVIII и XIX века, часопис је постигао завидну специјалистичку аналитичност, објавио велики број крупних и безброј мањих научних открића, богатећи научна сазнања о нашој културној баштини. Дакако, веома често је наша књижевна прошлост приказивана у корелацији са општом, европском књижевношћу, а посебно са књижевностима суседних народа. У руке новог Уредништва предао је 1978. часопис највишег реномеа.

Десет година (1969—1979) био је председник Матице српске, у време када она делује пуним научним размахом. У том периоду покренути су изузетно важни пројекти и публикације: Српски биографски речник, Изучавање Фрушке горе, *Зборник за славистику, Зборник за историју, Рад Матице српске*. Излази из штампе први том биобиблиографског *Лексикона писаца Југославије*, довршава се *Речник српскохрватскога књижевног језика*, уз низ других посебних публикација. У Издавачком предузећу, чијем Савету Младен Лесковац председава, објављују се значајни корпуси македонске и словеначке књижевности, започиње рад на мађарској, а завршава се издавачки подухват Српске књижевности у 100 књига. Под његовим председништвом прослављена је стопедесетогодишњица Матице српске како пристоји најстаријој нашој институцији културе. Од 1983. почасни је члан Матице чије се мишљење увек помно ослушкује. Тада се зачео и његов последњи велики стваралачки подухват *Сабрана дела Лазе Костића* која без њега још дуго не би просинула у нашој култури. А и када би се појавила из нечије друге руке, јамачно не би досегла узоритост награде Вукове задужбине која му је уручена 1990. године.

Стваралачку авантуру духа почео је стиховима — како би млад човек друкчије! Али већ тада, пре шест и по деценија, са далеко ширим видокругом но што се од младића очекује. Већ прве његове објављене песме откривају мислиоца који емотивно коментарише најдубља, егзистенцијална питања живота. Његови стихови, малобројни, стали су безмало сви у једну недавно објављену књигу, надрасли су тренутке младалачке узбуђености, пробили се кроз уска окца времена до антологија које у данашње време запамћују најлепше речи прошлих. Оставио их се брзо да би своје белетристичке дарове поделио с другима, преводећи. Превођење с француског и мађарског, коме се давао пуним срцем и зато с антологијским успехом, остаће му племенити одмор и забава дуго. Преводећи и пишући, не често, али изврсно, о страним књижевностима, употребом својих пре-

богатих знања из страних књижевности у студијама о нашој, допринео је ширењу наших духовних видика ка најбољим делима света.

Тим послом, који се још довршава припремањем преписке Лазе Костића, Лесковчево руковођење научним пословима у Матици још увек траје.

Песник Раша Попов изрекао је стих:

„Ми пролазимо, а Матица остаје".

Ову просту а многозначну мисао није довршио, није како то Матица пролази кроз време. А она остаје као константа српског духовног живота тиме што остају дела у њој створена, што у њој остају, и то не само на портретима, архитекте њенога раста међу којима, часно и уздигнут на достојан историјски пиједестал стоји Младен Лесковац.

Проф. др Божидар Ковачек

ТИХИ СКЛАД БОШКА ПЕТРОВИЋА И МАТИЦЕ СРПСКЕ

Кад ми је секретар Матице српске понудио да у овој свечаној прилици одржим слово о нашем почасном председнику, једном од доиста ретких у Матичиној дугој и часној историји, прихватио сам то готово без размишљања. И Матицу и Бошка Петровића, помислио сам познајем толико колико је довољно да у њиховој преко шест деценија дугој вези препознам и истакнем оно што је најзначајније, чиме је Петровић, својом креативном активношћу, обогатио и задужио ову древну установу српског духа и културе и због чега му је она узвратила, одликовавши га својом највишом титулом почасног председатеља.

А онда сам се уплашио. Зар под овим кровом да о Бошку Петровићу говорим у присуству живог и здравог Славка Гордића, који је о њему написао „пусте либре"?

Тешио сам се: мој је задатак да осветлим само улогу Бошка Петровића у Матици и тај сегмент његовог животног опуса. али, врага! Кад сам стао прибирати своја знања о Бошку, о његовим књигама које сам прочитао, о ономе што сам из властите четрдесетогодишње сарадње с Матицом и њеним људима сазнао, указала ми се готово невероватна чињеница (или је то само утисак који се не да ни проверити ни доказати): потпуни склад личности и дела Бошка Петровића, у свим његовим деловима и аспектима, међу којима рад у Матици заузима високо место. Колико смо само пута слушали упозорења како ваља двојити стваралачеву биографију и његово дело, како уметничка креација може да буде у широком раскораку са животом свога творца.

Ништа од тога код Бошка Петровића. Све путање његовог живота, сви разноврсни садржаји његовог књижевног производа и све области његовог просветарског, културног, друштвеног и мисаоног активизма су тако међусобно испреплетени да се нити могу једно од другог отргнути, нити једно без другог разумети. Зато морам, ја скромни читалац Петровићевих романа и приповедака (нажалост не и писама), да изрекнем и понеку нескромну реч о његовом литерарном штиву, не толико о његовој поетици и естетици, колико о његовој етици и метафизици: о тематици, о филозофији људске и историјске егзистенције нашег човека, тла и народа, којима се бави Бошко Петровић. Без тога нема ваљаног ни довољно заокруженог погледа у смисао и суштину његовог полувековног креативног присуства у Матици српској. Упоришне тачке његовог живота, његовог књижевног опуса и његовог прегнућа у преображавању, уздизању и чувању ове велезначајне тековине српског национа су увек једне те исте. Те упоришне тачке неки критичари и тумачи његовог књижевног дела називају, с правом, Петровићевим вертиналама и виде их у поетичности и метифизичкој (филозофској) осмишљености сваког његовог рада, у њиховој историчности, у брizи за језик

којим се чува суштина и дух културе овог народа. У праву су, дакле, и они који у том опусу виде „рефлексивне обрасце" и „епско-поетске рефлексе", и „метафизичке квалитете", и „националну епопеју", као и „епопеју о смислу живота".

Да су све ове дефиниције тачне и да, истовремено потврђују савршени склад целине Петровићевог дела, уз сву његову неуклопљивост у жанровско-типолошке схеме и конвенције, на које с разлогом указује Гордић, потврђују и сами прекрасни и за књижевне сладокусце изазовни наслови његових књига: збирки песама, есеја, приповедака, романа. Ослушнимо их: *Земља и море, Руј, Лагано промичу облаци, Дневник немачког војника, Разговор о тајнама, Дан међу сликама*, а пре свега и изнад свега вишезначни, вишеструко асоцијативни *Долазак на крај лета* и велелепни *Певач*. Све је у тим насловима, од рационалне емотивности, преко тихе носталгичности, до обуздане поетичности. У свим тим делима — а то је оно, ако није претенциозно да кажем, што мене посебно привлачи — сусрећу се, прожимају или болно сударају појединац и историја, узнемирени и уздрхтали човек и студен незаустављивог времена, властити народ и његова трагична историја судбина у токовима европске цивилизације и „цивилизације", опојна арома завичаја и ветрови европских пространстава, низине моралне и историјске беде и високи узлети хуманости и лепоте појединачног и колективног духа.

Оно што у свим овим обједињеним контраверзама понајвише импресионира јесте Петровићево темељно, емпиријско, научно али и дубоко проживљено разумевање и осећање историје свога народа, њених порука и поука, њених понављања и неочекиваних обрта, њених континуитета и дисконтинуитета, њене моћи и немоћи. То је управо оно осећање које је Младен Лесковац назвао „историзмом родољубивим и очајним", а Славко Гордић „Антејском везом са тлом". Али ова веза са завичајем и родом код Петровића не значи подлегање фатуму прошлости и проклетству наслеђа, јер она није само историјска већ је и

природна, друштвена, искуствена и интелектуална, дакле и рационална и емотивна. Његa доиста — како сам, на ранкеовски начин каже — интересује, пре свега — „како се све то заправо збило", али не искључиво, нити првенствено, из разлога фактографске прецизности и ситничарења, нити ради хроничарског бележења историјских збивања, већ да би свој уметнички доживљај и своју филозофску рефлексију учинио аутентичнијим и људскијим. У својим делима, у *Певачу*, „роману епопеји" пре свега, Петровић спаја векове да би проверио историјска искуства и разоткрио суштину судбине свога народа и својих ближњих, од једног ропства до другог, од једног рата до другог, од једне побуне до друге, судбину испуњену жртвама, страдањима, али и сталним отимањима из канџи историјског зла.

И као што је у свом богатом књижевном опису — набијеном једном много више унутрашњом него спољашном динамиком и драматиком, једном дисциплинованом и утаженом енергијом и емоцијом, без великих патетичних речи и гестова — служио култури, језику и духовном подизању свога народа, тако је исто чинио и у свом полувековном служењу добру и интересу Матице српске. А у њој је он био, у мом Банату би рекли „све и свја": уредник Издавачког предузећа, главни уредник, колико древног толико и славног *Летописа*, значајни учесник многих Матичиних капиталних подухвата (од *Правописа* и *Речника српскохрватског језика*, преко *Лексикона писаца* и Српских писаца у 100 књига, до *Језика данас*), а изнад свега десетогодишњи секретар и осам и по година председник, да бисмо га данас поздрављали као Матичиног почасног председника — трећег у њеној 175 година дугој историји. Али све то није потпуно и не би било довољно без оног најважнијег и ненарушивог сагласја његове елегантне одмерености и духовне равнотеже, његове једва приметне истрајности и енергичности, његовог читавог хабитуса, са духом, традицијом и природом саме Матице српске.

Доживети у овом зверском XX веку високе године, налазити половину тога века склад са једном оваквом институцијом и бити њен заштитни знак у последњих 10 трагичних година — није ли то права срећа у животу Бошка Петровића?

Академик Чедомир Попов

МАЈСТОР ПЕТАР ОМЧИКУС

Нисам случајно био „наводација" и „кум", предлажући Матици, посредством секретара Драгана Станића, да за портретисту својих председника, Младена Лесковца и Бошка Петровића, изабере маестра Петра Омчикуса. Са Младеном Лесковцем одлазио сам, априла и маја 1972, у Жантијн, у улицу Дедувр, где је атеље Петра Омчикуса. Шестог маја ту смо прославили Ђурђевдан, крсно име Младена Лесковца, уз Петров већ историјски камин, где су се пекле рибе на граделе, а у присуству Живорада Стојковића и Данила — Бате Стојковића, приспелог из Београда (са добро печеним прасетом).

Управо смо били завршили недељу југословенске културе на Сорбони, а у крилу Grand Palais-a, на перону крај величанственог моста руског императора Александра Трећег, у дворанама кадрим да приме Петрове „сличурде" — његов је то израз, израз љубитеља великих платана, надахнутог српском манастирском традицијом, што подразумева да су живописцу цели зидови стајали на располагању. Уз отварање незаборавне изложбе Петра Омчикуса представљено је песништво Десанке Максимовић, све то пред публиком од око две хиљаде Парижана, не само француског и српског језика. Тако је Петар, који је стално осећао отпор према галеристима јер се није подвргавао њиховом одвећ комерцијалном духу,

па ни њиховим стешњеним просторима, добио амбијент достојан његових монументалних слика, које су у Grand Palais-у слободно дисале и речито говориле. А тема је била актуална: Петар се од природе, од свог мора и крша, окренуо цивилизацији... Којој цивилизацији? Наличју њеном — мистерији шлемова, загонеткама штитова и палица, наравно полицијских, и барикадама на париским булеварима, у Латинском кварту. Уз то, усред лепоте, а мимоилазећи идилу, приказивао је одвратни отпад, опасна загађења. Било је то моћно сликартсво које упозорава. Ту бескомпромисну уметност Рене де Солије, у својој врло запаженој књизи, крсти као „Жестоко сликарство", Жорж Будај је настојао на „уметности експресије", Војислав Ј. Ђурић је у тумачење унео и светлост са наших страна, Миро Главуртић је указивао на новине у тематици и поступку, Жанин Вардот се огласила из *Фиґаро*-а, Слободан Милетић из *Политике* итд.

Париз, иако завршено класично дело, незадрживо се даље градио — тај Париз који је урбанистички подвиг, у коме ништа не стрчи и на све стране се отварају дивни видици, заокружују се складне перспективе, најједном је узнемирен и потресен, јер високе новоградње угрожавају не само хармонију прелепог града него и племениту хуманост живота у њему. Кад се над Монпарнасом дрско уздигла да ли педесето или седамдесетоспратница, Петар Омчикус је то ново здање, што се надмеће са Ајфеловом кулом, представио, 1973, као усправљени саркофаг, као црни мртвачки ковчег, над идиличним плавичастим крововима „града светлости", налик на бескрајна голубија јата. И како ме је та слика одушевила, он ми ју је одмах даровао, јер — да будем савршено јасан — Петрове цене су за пријатеље биле толико симболичне да има смисла говорити само о поклонима, а не о купопродаји. Тако ја имам, чини ми се, седам слика Петра Омчикуса, међу којима су његови аутопортрети и мој портрет, корчуланski бријачи и насушни хлебови, улични полицијски водени топови и поменути *Montparnasse bienvenue*.

Свечаностима на Сорбони, којима је присуствовао и Младен Лесковац, редовно поздрављан као председник Матице српске, дакле изузетан почасни гост коме је давано преимућство над амбасадором Ивом Војводом, па и над доајеном Сорбоне, биле су повод и прилика да се тих дана уговори Петрова изложба у Новом Саду, на Радничком универзитету „Радивој Ћирпанов", коју сам имао част да отворим, у присуству председника Лесковца, 9. маја 1973, завршивши беседу речима: „Пред вама је, уважени председниче и драги Новосађани, Одисеј српског сликарства". Петар је тада заиста личио на Одисеја, неуморног и храброг борца на валовима не само морским него и судбинским.

Омчикус се потврдио као мајстор портрета! Да је знао да ће Младен Лесковац једнога дана бити у галерији изабраних, он би га већ тада много усредсређеније посматрао и запажања скицирао. Тренуци су пропуштени, па ће уметник морати да свог поштованог пријатеља наслика по далеком ишчилелом сећању, а уз помоћ фотографија, што није карактеристичан Петров поступак. Другог патријарха ове знамените свесрпске установе, нашег сад почасног председника Бошка Петровића, сликао је друкчије. Посматрао га је у више прилика, ловећи карактеристичан израз, трагајући за суштином човека. Резултат је очигледан, сјајан. Лик Бошка Петровића сачуван је за вечност. Јер у том портрету дошао је до пуног изражаја Омчикусов дар за проницање у бит карактера. Кад ту бит открије, пажљиво посматрајући човека, Петар ради брзо, скоро силовито. Више времена му је потребно за опсервацију него за реализацију.

Знам како је мене сликао 1979. Био сам у постељи, мучила ме грозница, вероватно грип. Причали смо, а онда је почео да слика: брзо сам био готов. Цела сеанса трајала је непуна два сата. Али... једно око, лево, било је мање од десног. И некако спуштено, не у истој равни. Нисам ништа рекао, тајну сам схватио касније: Петар Омчикус је приметио оно што ја нисам стигао да видим, а још нису видели ни лекари. Ја сам заиста имао неких здравствених тешкоћа којих нисам био свестан све док нисам доживео, у Вашингтону, срећом лакши, мождани удар. Па и ових дана, због тих скривених процеса, имао сам дупле слике којих сам се једва ослободио. Хоћу да кажем: уметник наслућује, он неке појаве открива и пре научника. То је оно на шта упозорава А. П. Чехов: „Сећам се, пре две-три године читао сам неку причу француског писца ... у којој је аутор, описујући министрову кћер, вероватно ни сам то не слутећи, дао тачну клиничку слику хистерије; тад сам помислио да чуло уметника понекад вреди колико мозак научника... Данас бих радо поверовао Боклу, који је у размишљању Хамлета о праху Александра Македонског и иловачи открио да је Шекспир био упознат са законом размене материја, то јест *видео је способности уметника да предухитрују посленике науке.*" О том сам размишљао кад сам се суочио са сопственим портретом на ком ми је Петар насликао различито очи. Сетио сам се и Бодлерових речи да „у уметности, као у механици, нема случајности".

Једне ликове Петар слика лакше, друге теже. Имам утисак да се с ликом покојног, вазда ведрог Војислава Ђурића, доста намучио. Тражио је нешто иза ведрине и видео измаглице и облаке. То је наслутио, али као да није дорекао. У најбољим случајевима Петар Омчикус открива оно чега модел није свестан или је то његова тајна, скривена суштина. Узећу, најпре, два примера: портрете Владимира Петровића Пижона и Славице Башић из Орловата, односно Гринштата. Ја сам кумовао у првом случају, донекле и у другом.

Знао сам да бескомпромисном Петру прети зима, да живи оскудно премда се не жали, делује крепко и ведро, како доличи неуморном борцу Одисеју. А у Нансију сам упознао и често виђао Звездину легенду, Владимира Петровића Пижона, којега је у лоренског прволигаша дозвао славни Мишел Платини. Ја сам се шалио с Владимиром: „Е, мој Владо, некад си ти играо у великој Црвеној

звезди, а ја предавао на великом Београдском универзитету; онда си ти заиграо у знаменитом лондонском Арсеналу, а ја отворио, за нашу књижевност, уметност и културу, двери Сорбоне. Живот тече и пролази, мој Владимире, па ти сад пикаш лопту у скромном француском прволигашу Нансију, као што ја предајем на том релативно малом Универзитету, старом, познатом, али где су Београд и Сорбона? Видим да си поручио портрет код неког самоука који добро црта, али уметник није. Ради као фотограф. Ти треба да добијеш прави уметнички портрет, а ових дана ће велики сликар Петар Омчикус бити код мене. Он је у уметности бар оно што си ти био у ногомету. Имаш да позираш!"

Није толико позирао колико га је Петар у различитим околностима посматрао. И портрет је настао. Пижон је био неспокојан. Да ли је то он? Јесте он, али какав? Ни налик на улично дете из улице Милана Ракића под Звездаром, него прави енглески џентлмен. Није улепшан, али јесте оплемењен, као преображен. „То си ти, Владо, онај којег не познајеш, јер ниси свестан ко си и шта си. Уметник то зна, он је то открио." Открио је Петар племениту природу Пижонову, која је постала његова судбина; он се не сналази у измењеном прозаичном свету, у ком је увелико сазрео и презрео. Као тренер Црвене звезде, после две-три изгубљене утакмице, Пижон подноси оставку, сматра се недостојним да води велики тим. Камо среће да се, после неуспеха, тако смерно повлаче и они што стоје на челу наших градова, министарстава, република. Они то не чине. Ни наш суграђанин Бошков то не чини после неуспеле турнеје по Далеком истоку. А Петров портрет, Владимир Петровић, повукао се јер није успео. Она племенита црта карактера коју је уметник из свога модела извукао на површину лика — дошла је до изражаја у часном поступку. Пижон сигурно није у овом стилу размишљао, али кад сам чуо шта је учинио, сетио сам се Петровог портрета којим је наговештено управо такво, савесно и благородно, понашање овог јунака.

Говорим вам, драги пријатељи, о стварима које нисте могли сазнати. Такав је случај и госпође Славице, из Орловата, односно Гринштата на Deutsche Weinstrasse (Немачком винском путу) у долини Рајне. Др Анђелко Башић, родом Сремац из Ашање, велики је пријатељ Петра Омчикуса и Косе Бокшан. Он и Славица имају ону дивну „сличурду" са безброј ликова узбуђених навијача и голманом који се устремио на лопту; међу тим ликовима препознајемо и неке наше познанике, знамените Србе. Башићи имају и Балканску улицу, и Петров аутопортрет, и једно купусиште, и један шљивик. И не само што они имају, него су и другим нашим људима у Немачкој препоручили да узму Петрове слике. Поменућу др Борка Чудовића, чувеног ортодонта из Кајзерслаутерна, једног од првих у Европи који поседује један дивни Београд и једно Петрово море; инжењере Алену и Стевана Живкова, из Манхајма, који се диче портретом госпође Алене, родом Карловчанке; психијатра др Станоја Свиленковића и госпођу, из Гермерсхајма крај Шпајера, који такође поседују један Петров аутопортрет, своја два портрета, изузетно успела, један багрењак и један шљивик. Не заборављам ни Жарка Ракића, дописника *Политике* из Франкфурта, који има Омчикусове шљиве и багреме. Све су то Петрови обожаваоци или модели, а у овом случају наводација је био др Анђелко Башић, којег упоређујем са Пјером Безуховом, јер, као Толстојев јунак, повезује најопречније људе и средине, који без таквог благородног посредника никад не би дошли у прилику да опште и пријатељују. Сад ћу открити свој наум: у Rheinland-у има двадесетак Омчикусових добрих слика па сам већ у преговорима да се тамо негде, у Хајдслбергу, или Вормсу, или Шпајеру приреди једна изложба овог сликара. Но све је то увод у оно што ћу сад рећи: ја сам, не једном, сугерисао да Петар уради портрет Башићеве супруге, лепе госпође Славице из Орловата. Маестро ју је насликао, али... њега није занимала

њена лепота него њена туга. Какав је то портрет! Она је сва окренута у себе, утонула у своју жалост, дубоку жалост за јединим сином, изузетно даровитим младићем који је живот изгубио у саобраћајној несрећи, негде на Романији, док је знаменитости и пределе отаџбине с поносом показивао својој девојци Немици, која је научила српски и ћирилицу, и другим пријатељима из долине Рајне, који су волели и воле Србе. Аутора портрета занимала је не лепа спољашност привлачне госпе Славице Башић, него притајена и пригушена суштина, а то је неизбрисива, неизлечива туга, и он је ту тугу извукао на видело као главно обележје личности.

Друкчији је портрет једне друге жене, задовољне, која је, за боравка у Паризу, имала времена да више пута позира. Ја сам ишао у Режевић да видим тај изванредни портрет, један од најбољих: реч је о Милици, супрузи Светозара Вукомановића Темпа. Као женски, тај портрет самосвесне особе, држи равотежу са такође веома успелим мушким, на ком је оличен Радован Самарџић, представљен као раскошна, екстравертована личност. Уз значајног историчара и већ поменуте припаднике покољења блиских Петровом — за повест овог доба остају овековечени ликови: Добрице Ћосића, Војислава Кораћа, Дејана Медаковића, а издвојио бих портрет Никше Стипчевића који одликује више него бискупско, рекао бих кардиналско достојанство, човека од уверења, али не и од вере, јер Никша истиче да није верник, али јесте човек од јаких начела. Неки портрети баш разголићују карактер, све до непријатне суштине, рецимо — Лазара Трифуновића и Живорада Стојковића. Други су налик на поему о човеку, песму пријатеља о пријатељу: такви су портрети Неда Фарчића, личности наизглед ломне, у ствари — крилате. Гледајући витку фигуру, рекао бих да је и звучна, те да ће засвирати. Човек-виолина назвао бих то дело из 1983.

Не можемо поменути све. Ако превише набрајам, то је стога што смо смртни, што припадници наших покољења нагло одлазе а дела треба памтити и

уклесати у повест која измиче. Можда је најлепши Петров аутопортрет, као и неколико других значајних слика, али не само Омчикусових него и Саве Шумановића, Уроша Предића и других — код једног стоматолога, др Ненада Миловића, родом из Ужица, у швајцарском старом граду Цофингену. На моју молбу Петар Омчикус је насликао и Иву Андрића, за први међународни научни скуп о великом писцу.

У књижари L'Age d'Homme у Паризу, недалеко од монументалне цркве Saint-Sulpice, суочавамо се с неколико Омчикусових платана: ту је слика бомбардовања Сурдулице, коју упоређују са Пикасовом *Герником*; уметнички она се равна са *Погребом у Белој Луци*, не једном упоређиваном са *Сахраном у Орнану* од Курбеа. У парискоj књижари су и портрети Владимира Димитријевића, Добрице Ћосића и још неких савременика. А у Југословенском културном центру изложена су друга платна, настала током бомбарадовања овог града, затим престонице наше, а ту се помаљају и ликови злочинаца, морбидни попут оних моралних наказа на сликама Домијеа, Гоје и других великих узора што су жигосали насиља и злодела.

Великим темама Петар Омчикус се уписује у нашу, европску и светску историју; а језиком симбола он општи и са митовима. Његов *Угљар* није случајно неке подсетио на Атланта или Атласа, а мени је било угодно кад је моју књигу *Дијаспора и отаџбина* осмислио са више цртежа Сизифа.

Пред нама је, драги пријатељи, значајан сликар, велики родољуб, храбри грађанин света. Пред нама је — понављам оно што рекох у Новом Саду 1973 — Одисеј нашег сликарства. Добро је учинила Матица српска кад је таквом уметнику поверила да наслика двојицу својих патријарха, почившег Младена Лесковца и још физички чилог и духовно крепког Бошка Петровића. На многаја љета, драги пријатељи!

Проф. др Драган Недељковић

(Реч у Матици српској, 7. јуна 2000)

ДВА МОСТА ПРЕМА СРПСКОЈ СРЕДЊОВЕКОВНОЈ КЊИЖЕВНОСТИ — ИВАН В. ЛАЛИЋ И МИЛОСАВ ТЕШИЋ

1.

На стаблу овог чврсто сазданог песништва, како је растао „језик страха и језик наде" (*Последња четврт), страха* и *наде* од човекове бачености у време, које је краће од оштрог блеска муње, тако је песник у древној форми византијског религијског песништва, канону, нашао границе (али унутрашње, садржинске, а не формалне) међу којима ће разместити и свој страх и своју наду, вративши се, преко канона, извору страха и наде хришћанског човека — Господу и Богородици, али и *Старом* и *Новом завету*. Византијско-литургичка форма канона кристализовала се већ почетком IX века (Андреј Крићанин, Теофан Граптос, Јован Дамаскин, Теодор и Јосиф Студит), а чврстина те кристализације је и одговарала Лалићевој потреби за границом и изазовом форме. Тема која га је заокупљала навела га је да се укотви у овој старој форми, која, потом, одређује и садржину. *Четири канона* морала су да буду четири, не само зато што су имала да буду антитеза Елиотовим четирма квартетима, и да дозову у сећање ову велику поему европског матафизичког песништва XX века. Нумеролошка композиција књиге веома је важна за све оне који су познавали апстрактни симболизам XII и XIII века, који се заснивао на библијској егзегези. Довољно је призвати у сећање дело Хуга од Сан Виктора *De scripturis et scriptoribus Sacris Praenotatiuncula*, као и ранија дела Никомаха из Гераса чији је *Увод у науку о бројевима*, поглавито заслугом Мартијана Капеле из V века (*De Nuptiis Mercurii et Philologiae*), постао темељ средњовековне нумерологије, па и симболике бројева у *Vita nova* и у *Комедији* Дантеа Алигијерија. А Лалићева култура сеже веома далеко, и дубоко, па безмало да нема простора европске културе до којега се није пружио коран Лалићевог радознања.

Лалић се чврсто држао организације и структуре византијског канона, онако како га је реформисао Јован Дамаскин. Зато Лалић у сваком канону има девет тропара, који држе девет библијских песама, управо онако како их је описао Димитрије Богдановић у своме познатом раду *Византијски књижевни канон у српским службама средњег века* (*О Србљаку*, СКЗ, Београд 1970, 97—125). У сва четири канона, Лалић је следио строгу садржинску структуру византијског канона, вазда цитатом указујући на библијску песму и призивајући њену садржину и егзегетички смисао на који упућује, а поштујући њихов традиционални редослед. Прва песма је Мојсијева, по изласку из Египта и преласка Црног мора (2. Мојс. 15, 1—19); друга, такође Мојсијева, коју Лалић не испушта иако је претећа, што је византијски канон чинио (5. Мојс. 32, 1—43), трећа, песма пророчице Ане (1. Цар. 2, 1—10); четврта, пророка Авакума (Авак. 3, 1—13); пета, молитва пророка Исаије (Ис. 26, 9—19); шеста, молитва Јонина у утроби кита (Јона 2, 3—10); седма и осма, о тројици младића у пећи вавилонској (Дан. 3, 26—56, 57—58); девета, песма Богородице на Благовести (Лука 1, 46—55). Десету песму, молитву Захарије, оца Јована Претече (Лука 1, 68—79), Лалић није узео у обзир, јер се држао друге песме. Завршни тропар је и код Лалића у свакој песми сваког канона — богородичан. Из сваке песме библијске, оним редом који смо истакли следећи Димитрија Богдановића и самог Лалића, наш песник издваја један или неколико

цитата, који у окружењу Лалићевих стихова зраче новим и друкчијим значењем. Негде он на цитат указује („каже књига"), а другде не. Понегде се цитати и понављају, свуда где је Лалић мислио да ће овај поступак помоћи досезању општег смисла који је стално имао на уму.

Цитати, сабрани у целину, носе и своје посебно значење, нешто друкчије од целине песама из којих су издвојени. Издвојеност им даје посебну оштрину и категоричност. А окружени Лалићевим текстом, у свакој песми понаособ, клизањем значења, стичу нову сематичку и песничку вредност. Свака песма, у свакоме од четири канона, завршава се богородичним. Цитати у богородичним деловима узети су из средњовековне химнографије, источне и западне. А следећи поуке Томаса Стернса Елиота, и прихваћене поступке XX века, Лалић у богородичне уноси, у оригиналу, неколике стихове из химне-молитве светога Бернарда коју је Данте Алигијери уприличио на почетку 33, завршног, певања *Paja*. Разуме се, следећи управо елиотовске поступке, Лалић ничим не указује одакле су узети ови стихови. У првоме канону, у првоме стиху богородичне прве песме налази се први стих молитве светога Бернарда: „*Vergine madre, figlia di tuo figlio*" („Девице мајко, кћери сина свога"). Овај исказ био је врло чест у средњовековној химнографији, а нарочито је годио барокним песницима у XVII веку, који су у унутрашњој супротности оваквог исказа налазили језгро своје поетике. У канону другом, у првоме стиху богородичне прве песме јесте трећи стих Бернардове молитве: „termine fisso d'eterno consiglio" („чврсти циљу вечне одлике"). У трећем канону, првоме тропару, у богородичном, други је стих исте молитве: „umile e

alta piu che creatura" („понизна и узвишена више од иког створења"). А у богородичном првога тропара четвртог канона, сретамо деветнаести стих Бернардове молитве: „In te misericordia, in te pietate" („у те је самилости, у теби је милости"). Ова четири цитата распоређена су с наглашеном правилношћу у последњем тропару сваке прве песме сва четири канона.

У богородичиним се Лалић ослања и на Петрарку, не само на Дантеа. Петраркин *Канцонијер* (*Rerum vulgarium fragmenta*) завршава се славном канцоном Богородици, која има да измоли за грешника (Петрарку) искупљење и опроштај његових грехова које је починио када је био обузет земаљским страстима. Богородица ће му помоћи препоруком код Сина да се у миру Петраркина душа прихвати међу блаженог. Канцона почиње славним стихом „*Vergine bella, che di sol vestita*" („Девице лепа, сунцем оденута"), што можемо назрети у скривеном Лалићевом цитату „А ти у сунце обучена" у богородичном петом песме другога канона. „Сунчаности" јесте атрибут Богородице и у хумнографији источне цркве. Али ослањање на Петраркин једанаестерац је више него очевидно. Петрарка је преузео из средњовековне латинске химнографије атрибут Богородичин — „maris stella" у стиху „Di questo tempestoso mare stella" („Звездо олујног овог мора"), а и Лалић ће зазвати „ту звезду што над морем трепери" (II, 2, богородичан, 2. стих), као што ће и у икосу шесте песме првога канона, у богородичном, назвати је „звездо мора". А и раније, у звирци *Писмо* имамо складно саздану песму под латинским насловом *Ave maris stella*. Када је припремао *Писмо*, Лалић је већ организовао у своме песничком уму велико здање *Четири канона*. Истина, у преводу св. Јеронима, као што тврде неки текстолози, класични атрибут Богородичин је гласио „*stilla maris*" („капи мора"), а доцнији преписивачи су „stilla" преобратили у „stella", па је тако настао стални атрибут латинске, а и византијске химнографије. Богородични су у Лалића окупани молитвеним тоном славне Петраркине канцоне.

Противстав старозаветног Бога-ратника и новозаветне Богородице, противстав Страха и Наде, окончава и разрешава последњи тропар четвртог канона који јесте нова химна: „Достојно јесте славити стварност у градиву нестварног...". Песникова метафорика, његов текст који се само служи интекстом цитата, усмерена је сва према Богородици. Ова четири канона јесу једна вазнесена, нова химна Богородици-Наде а тежак зазор од „тмуше" и „несавршенства" створеног. У прилог овом тврђењу може да послужи и савршена Лалићева песма *Шапат Јована Дамаскина*, из збирке *Писмо:*

„Опрости преступ моје пролазности
Која се чуди као правди нада,
Опрости мојој кости, мојој злости,
Али кучини чудо. Овде. Сада."

Можемо се упитати какво је било кретање Лалићеве песничке имагинације при творењу *Четири канона*. Цитатност је била граница коју је Лалић изабрао, определивши се намерно за облик византијског песничког канона који је могао да упозна и у књигама *Србљака*, који је издала Српска књижевна задруга пре више од четврт века. Била му је потребна та форма, по нашем мишљењу, да би створио оквир за семантички противстав, егзистенцијално проживљени, између *страха* и *наде*. Страх оличава старозаветни Бог, Бог велики ратник који је „одсутна милост", „тврд на сузама", јер од „протусловља твога згрушала светска се тмуша", јер је „усложио језик и замрсио знакове", Творац „заданог несавршенства" и „непојамног нереда". Све наведене библијске песме су у тесној вези са ликом Бога-оца који се ишчитава у Књизи о Јову. „Срџба" Бога-оца стравила је

Лалића, као што читамо из ранијих збирки, још далеких седамдесетих година. У пренесеном значењу он се вазда бојао оних претњи које можемо читати у књизи пророка Исаије (29, 3—4): „јер ћу те опколити војском, и стегнућу те опкопима и подигнућу супрот теби куле. Па ћеш оборен говорити са земље, и из праха ћеш муцати, а глас ће ти бити са земље као у бајача и из праха ћеш шапућући говорити". Лалић неће да говори из праха нити да буде оборен.

Нада јесте Богородица, која „види раздор у срцу вољених ствари" и „чује болесни шум кад куца срце света"; она има да моли да се песнику, човеку, опрости „страх мој / што ме, каже књига, по своме сатвори лику". Богородица је „нови корен", и „корену новом храм", али она је и „нови корен" песниковој нади.

2.

Тешићева поезија је сасредила, згуснула, свеколика искуства модерне поезије. Поетике које су раздешавале ред речи и ритма овде су се нашле укроћене у строгом систему, који Тешић веома ретко, скоро никада не нарушава. Осећа се само есенција искуства поезије двадесетог века. Управо зато Тешићева песма захтева понављана читања да бисмо досегнули све њене вредности. И зато ће она дуго трајати у књижевној свести нашој.

Други део Тешићеве књиге *Седмица* носи наслов „Мала служба". Сам наслов нас упућује на жељено *литургијско* обележје. Обележје које има свој унутрашњи ритам. Димитрије Богдановић је, давно, пре више од четврт века, у блиставом есеју протумачио смисао — и богослужбени и естетички — литургијског ритма, „склада који се постиже хармонизовањем многобројних делова, у нарочитом поретку и са особеним *ритмом*". Тешићева „Мала служба" са својих пет песама, кондаком, стихиром, глосама, њиховим смењивањем, као да хоће да укаже на ту врсту ритма, о коме Богдановић каже следеће:

„Цело то литургијско збивање кроз које теку стари српски књижевни текстови има, дакле, свој ритам. Типик служи да обезбеди правилност у смењивању текстова и радњи; он треба да ритмизује књижевну материју, у стварном, људском простору и времену. Но, како све ове радње и текстови имају свој смисао, њиховим се ритмичким организовањем открива значењска веза која је са своје стране психолошки и етички креативна. Тако се „објављује" порука коју ваља претворити у живот. У крајњој линији, све се то налази у служби човековог преображавања, све то има дубокорелигиозну или, можда тачније, религиозноантрополошку функцију".

Тај ритам код Тешића има своје чврсто унутрашње значење и зрачење, а тиме и поруку, што је распоређено по свим песмама, које се коначно сажимају у Песми петој: „Житнице челна, послушај ромор", у којој, без икакве усиљености, без насиља над текстовима, бивају заједно поновљени *богородични* из четири песме, са својих седам сјајних инвокација Богородице: „*Пречиста, крени; Претечна, ступи; Преблага сијај; — Купино вечна; Житнице челна; Ведрице блага; — Обрво Тројства*". Симетрично уланчане инвокације: три сакрална елатива (*пре-*) с императивом, три именичка вокатива с придевом и коначно — сводна *обрва Тројства* — 3 + 3 + 1. И именице и елативи јесу из традиционалне симболике Богородичиних атрибута из химнографије источне и западне. „Ритмичким организовањем открива се значењска веза". Читалац као да се позива да се врати на прећашње песме и да, поново, сваки појединачни *богородични* поново учита после строфа које претходе једном од четири *богородична*. Као да је у питању онај „закон отвореног завршетка", о коме говори Димитрије Богдановић.

Пре „Мале службе" Тешић је сместио „Малу катизму", седам песама за седам дана, за једну седмицу. *Псалми Давидови*, цео *Псалтир*, у источном хришћанству, издељен у двадесет катизми, имао је да се прочита током једне седмице, на што указује Богдановић (1+2) x 6 + 2 = 20, у чему се види „примарни литургијски ритам" и седмични „стандардни круг". Тешић је свео број песама на седам кратких, управо да би овај део своје песничке конструкције повезао с првим делом — „Седмицом". На тај начин ствара једну органску песничку целину, која је повезана не само сакралним и симболичним бројем *седам*, већ и духовно-религиозном садржином коју сугерише прототекст *Псалама Давидових*, прототекст који треба имати у свести при читању Тешићеве поезије. Александар Јовановић у наведеном Предговору указао је на места у 55, 102, 103, 22, 92. и 83. библијском *псалму* у којима се налази наговештај и подстицај за Тешићев псалмопев. Али најдубљи подстицај јесте заправо целина *Псалама Давидових*, цео Псалтир, јер је он у језгру хришћанске побожности, а поглавито у православљу јесте важан део богослужења; истина у целом западном хришћанству превођење *Псалама Давидових* на националне језике у једном времену, нарочито после Тридентског концила, чинило је безмало посебан књижевни жанр. И зато код Тешића „Мала катизма" чини важан део „Седмице с малим јутрењем", чији је други део „Мала служба".

Читање врло сложених песничких структура, а Тешићева јесте врло сложена, има такође свој ритам. Слојеви значења се постепено откривају, никако у једном брзом читању, као што понекад бива, али у том случају ретко, при читању прозних приповедних текстова. Ти слојеви значења не постају сасвим јасни једновремено, мада први утисак бива, рекли бисмо, јединствен. Он се тек потом разлучује. Најпре уочавамо форму коју је песник одабрао. Она већ сама по себи носи једно значење, као што смо видели када је у питању Тешићев *рондо*, или у другом делу *кондак*, *стихира* или *светилан*. Потом уочавамо организацију и одбир стиха и систем рима и њихово значење и дозивање значења. Онда постајемо свесни значења које песник хоће да изазове старим, и вазда обнављаним. Реторичким и поетичким фигурама, мада у критичким текстовима, данас ретко сре-

ћемо анализу фигура и тропа. Јер још давне 1935. године Пол Валери је записивао да тумачење (критика) модерног песништва занемарују фигуре, које имају прворазредну улогу. И, коначно, сав се читачки напор сабере у укупан смисао тог „другог начина филозофирања". Да укажем само на једном примеру на који начин Тешић фигуром алитерације, врло учестаним понављањем фонеме <р>, појачава укупан смисао треће песме, у облику *рондоа* — „уторку":

„Под крилом Среде Уторак је гавран,
што модрим граком, слепим од модрине,
са разбој-боја, црновесник, сабран,
у жалост збере брда и долине —
а крене куд ли пољем изван песме,
о крцат *тор* му љубичица кресне.

Под крилом Среде Уторак је гавран,
вредринин тмурак, који са ластара
ништине тек ће: Цветај, Ружо квара,
из растрој-строја, што је ногом саткан,
кроз јесен-сену, зрелој дуњи пада
однеси бол ми гривом водопада!
Под крилом Среде Уторак је гавран."

Гавран јесте лексем-симбол у овој песми, смештен на крају стиха којим песма почиње а који постаје рефрен у рондоу; понављање фонеме <р> из стиха у стих призива стално у сећање тај основни лексем ове песме, што јесте функција алитерације, као и сродних фигура — консонанце, етимолошке фигуре, хомоиотелеутона. С друге стране, рима повезује финалне лексеме 1, 3. и 10. стиха — *гавран — сабран — саткан*, творећи посебну семантичку целину. Коришћење многих фигура и чини да нам поезија Милосава Тешића изгледа „густа".

Има један књижевноисторијски феномен на коме се ваља задржати. Још од времена Доситеја и Вука српска средњовековна књижевност држана је пострани, безмало као страно тело које се није уклапало у Доситејев просветитељски хоризонт нити у Вукову радњу. Године 1911. предговор књизи („Неколико речи унапред"), која се појавила у Српској књижевној задрузи, Милоје Башић овако је започео:

„Наша стара књижевност је веома мало позната ширему читалачком свету. О њој он мање зна него и о нашој средњој, дубровачкој књижевности. Њу једва да знају нешто, веома површно и више номенклатурно, они који су свршили наше средње школе, а њихов је број, наравно, доста мали. То недовољно знање у многом је још и погрешно."

Миливоје Башић је био у праву. Доситејевска и вуковска традиција спојила се била у то доба са Скерлићевим рационализмом и безмало функционалистичким поимањем књижевног чина. Скерлић као да је начинио нову брану уклапању српске средњовековне књижевности у творачку књижевну свест. Романтички писци, нарочито драматичари, јесу били окренути средњем веку, али су се заустављали на историјским догађајима и личностима. Књижевност је остајала део црквене радње и богослужења. Ови стари текстови нису заокупљали пажњу ни Богдана Поповића. Јесте, Павле Поповић је у своме *Прегледу српске књижевности*, драгоценој књизи, српској средњовековној књижевности посветио дужну, и зналачку, пажњу. Али у свести оних који су творили, тада, модерну књижевност, она није постојала. Песници су били окренути европским видокрузима. Авангардни писци почетком двадесетих година нису марили за средњи век, а надреа-

лизам је одбацивао и помисао да би наши средњовековни текстови могли да крију однеговану поезију, која би могла да уђе у појам књижевног чина. А њена реторизованост само их је могла још више учврстити у том уверењу. Уосталом, такав тренутак је био и у западноевропским литературама. Нисмо се ми по тој дубокој цезури много разликовали од других. Доцније су се песници, у егзистенцијалној јези, окретали религиозним темама. Али боготражитељство, рецимо оно позног, а сјајног, Дучића, а и потоњих песника, не значи да је српска средњовековна књижевност постајала део књижевне свести и оних који су песниковали као и оних који су, читајући, с песмом се поистовећивали. Религиозна поезија постоји независно од форми средњовековне поезије. Миливоје Башић је још дуго бивао у праву, тврђења из његовог у времену далеког предговора и даље су имала важење:

„Међутим, фразе како је стара српска књижевност сва црквено-богословског карактера, како је празна и без вредности, промицале су све више, тако да је према њој стварана одвратност у стиху оних који је ни мало нису знали. Стручни пак зналци бавили су се њоме онако како се научници баве, хладно и сухопарно, не налазећи у њој никаквог другог интереса сем научног, и објављујући често врло занимљиве производе старе српске књижевности у скроз стручним, једва и за интелигенцију доступним листовима."

По моме мишљењу, преломни тренутак, који се дуго припремао, настао је 1970. године када је Српска књижевна задруга објавила *Србљак*, после вишегодишњих припремних радњи. Дотле смо имали важне научне студије из пера Ђорђа Сп. Радојчића, Владимира Мошина и његових сарадника у Археографском одељењу Народне библиотеке, Радмиле Маринковић, Димитрија Богдановића и Ђорђа Трифуновића. Али *Србљак* је омогућио да српско средњовековно песништво постане доступно свима који су се песништвом бавили. Не више само као предмет проучавања и тумачења, већ као подстицај за обликовање нових песничких исказа. А и духовно, и културно, окружење се постепено мењало. Милитантни атеизам је почео да јењава, српској култури као да више није било довољно да у паганским слојевима тражи подстицајне митологеме, било да су из грчко-античке традиције, или из словенске и старосрпске митологије. Јер Чајкановићева студија *О срп̃ском врховном богу* једно време је била најчитанија научна књига, а посезало се често и за фототипским издањем старих студија Натка Нодила (Логос, Сплит). У том, ранијем, културном окружењу и настала је велика песничка синтеза Васка Попе, која је обележила цело једно раздобље српске књижевности, као што је, на други начин, хеленизам Јована Христића био емблематичан. Поезија не живи у празнини, под стакленком, у безваздушном простору. Она може да буде пригодна, као што свуда бива, општећи с неким историјским контекстом мање или више директно. Тада јој је опет, мање или више, обезбеђена пролазност. Може да буде у вези, мање или више, са ширим и дубљим духовним и културним окружењем. Тада је много мање угрожена пролазношћу. Јер увек постоје две врсте контекста, један је пролазан, други је трајан.

Српска књижевност се данас у једном свом току постепено *христијанизује*. Али да би једно важно искуство српске средњовековне поезије постало творачки подстицај, било је неопходно да њене *форме* добију нови живот. Једна књижевна епоха живи у својим *формама*. Модерно поимање књижевне историје напустило је, рекао бих, Крочеово одбацивање родова и врста као непесничких чињеница. Не можемо данас замислити Ариостов или Тасов епос занемарујући форму у којој је поетска материја исказана. Српска средњовековна поезија имала је своје форме, које јесу литургијског усмерења, дакле обредног, али свака поезија јесте један обред на који, приступајући тексту, ми унапред пристајемо. Те форме почеле су поново да живе у поезији Ивана В. Лалића и Милосава Теши-

ћа, а и у *Светилнику* Светлане Велмар-Јанковић. У питању је друга, трајнија, врста контекста. Стара српска књижевност је на велика врата поново ушла у нашу литературу, на књижевно животан начин, бачен је дуг мост преко безмало двовековне празнине. А Миливоје Башић, коначно, више није у праву.

Академик Никша Стипчевић

(Реч у Матици српској, 15. децембра 2000)

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Извештај о раду Библиотеке Матице српске у 2000. години

Библиотека Матице српске у потпуности је остварила свој Програм рада у 2000. години настављајући да се успешно развија и повезује богату традицију са захтевима и потребама информатичког времена. Радила је у складу са републичким законима о библиотечкој делатности, о културним добрима, као и другим прописима. Управни одбор радио је у саставу: проф. др Марија Клеут (председник), мр Душица Грбић, Ђорђе Виловски, мр Мирослав Ранков и мр Драган Станић, и на својим седницама усвојио је Извештај о раду и Завршни рачун БМС за 1999. годину, Финансијски план за 2000, Програм рада у 2001. години и Инвестициони програм изградње зграде БМС (IX измене и допуне). На седници Надзорног одбора, који је радио у саставу: Дејан Живанац (председник), Боривој Јуришин и Радован Мићић, размотрени су Завршни рачун за 1999. и Финансијски план за 2000. Предложено је Управном одбору БМС да оба документа усвоји. Делатност БМС финансирана је из републичког буџета, преко Министарства културе Републике Србије, а део средстава обезбедило је Министарство за науку и технологију и Министарство за везе са Србима изван Србије. Министарство просвете Републике Србије у 2000. години није подржало рад БМС.

Настављени су послови на припреми штампаних каталога рукописних молитвеника и требника. Завршена је компјутерска обрада српских књига XIX века (5.500 јединица). За каталог Текелијанума редиговано је 2.420 записа. Настављена је обрада Библиотеке Српске гимназије новосадске, Библиотеке Бачке епархије и Донације Никол и Сретена Марића.

Свим видовима набавке БМС је примила и у своје збирке укључила 43.517 публикација. Обавезни примерак размењивала је са Народном библиотеком Србије и Централном народном библиотеком Црне Горе „Ђурђе Црнојевић" са Цетиња и слала Народној и универзитетској библиотеци „Петар Кочић" у Бањалуци и Југословенском библиографском институту у Београду. Остатак публикација намењен је Народној и универзитетској библиотеци у Приштини и упућен у размену или на поклон библиотекама у Војводини. Традиционалном сарадњом са око 300 иностраних институција размењено је 12.603 публикације.

При БМС је основана Библиотека Срба из дијаспоре за коју је обезбеђена посебна просторија и опрема. Ова библиотека радила је у складу са Протоколом о сарадњи са Министарством за везе са Србима изван Србије и утврђеном Концепцијом о раду.

Ажурно је обављана именска, предметна и децимална обрада нових публикација, као и ретроспективна обрада уз истовремену ревизију збирки. У електронски каталог БМС унесено је укупно 53.906 записа. Током године обављена је ревизија 10.300 књига, 1.289 годишта периодике и 3.939 јединица посебних збирки. Ревизијом је обухваћено укупно 453.160 јединица. Формирано је 33.515 предметних и 46.772 децималне одреднице. Библиографски је обрађено 1.858 књига.

У БМС је учлањено 4.500 корисника. Они су током 2000. године користили укупно 44.524 публикације. Читаонице су имале толико посетилаца да није било довољно места. Успорена доградња нове зграде отежавала је рад са читаоцима.

У Рефералном центру БМС обављено је 268 тематских претраживања (базе података на компакт дисковима, Интернету, хосту DIALOG). Међубиблиотечком позајмицом из иностранства поручене су 54 књиге и 73 копије чланака. Истражена је цитираност 105 научних радника. За међународну базу AGRIS издвојено је, обрађено и послато 965 записа.

У лабораторији за конзервацију и рестаурацију заштићено је 10.524 оштећених листова публикација, а у фотолабораторији је израђено 89.884 микроснимака.

БМС је наставила да прати и помаже рад 44 високошколске библиотеке у Војводини. Објављена је годишња анализа њиховог рада, обављено шест стручних надзора и организована два стручна семинара. Редовно је одржавана оперативност рачунарског система и радило се на заштити електронске базе података у којој је на крају године било 677.511 записа.

Пригодним изложбама и пратећим каталозима БМС је обележила годишњице Јохана Гутенберга, *Летописа Матице српске*, Христофора Џефаровића, Ђуре Даничића, Светозара Ћоровића, Жака Превера, *Отаџбине*, Марка Тајчевића, Вићентија Ракића, Михаја Еминескуа, *Шумадинке* и Рајнер Марије Рилкеа.

У 2000. години објављена је књига мр Душице Грбић *Знакови старих књига*, као и *Годишњак БМС за 1999. годину*, *Библиографија књига у Војводини за 1998. годину*, *Анализа рада високошколских библиотека у Војводини за 1999. годину*, *Билтен приновљених књига на страним језицима* (два броја), *Вести: гласило БМС* (четири броја) и једанаест каталога изложби БМС.

Наменским средствима из републичког буџета, обезбеђеним преко Министарства културе Републике Србије (1.680.000 динара), настављени су завршни радови на фасади нове зграде БМС и започети унутрашњи радови сређивањем опреме за климатизацију.

Крајем 2000. године БМС је ушла у два пројекта Пакта за стабилност за Југоисточну Европу које спроводи Гетеов институт у Београду. Пројекти су намењени куповини нових књига и бесплатном приступу Интернету.

Укупну делатност БМС редовно су пратили дневни и други листови (*Политика*, *Дневник*, *Новости*, *Данас*, *Блиц*, *Глас јавности*, *Војводина*, *Грађански лист*, *Борба*), радио и телевизијске станице.

БМС је посетило неколико група студената, библиотекара и научних радника из наше земље и иностранства, којима су приказани историјски развој Библиотеке и њене савремене функције.

СТАРА И РЕТКА КЊИГА И ЛЕГАТИ

Послови на опису рукописних молитвеника и требника БМС приводе се крају. У току је припрема каталога са научним прилозима за штампу, који ће чинити осму књигу у серији „Ћирилске рукописне књиге Библиотеке Матице српске".

Завршени су послови на компјутерској обради српских књига 1801—1867. године. У току је редакција записа и припрема каталога за штампу који ће садржати око 5.500 јединица, а појавиће се као трећа књига у едицији „Каталог старих и ретких књига Библиотеке Матице српске".

Према подацима у инвентарима БМС, Библиотеци Текелијанума припојена је још 181 књига (ове књиге су пресигниране из разних збирки БМС), а укупан број записа из ове збирке у електронској бази БМС сада износи 7.059. За каталог те збирке у овом периоду редиговано је 2.420 записа (укупно до сада редиговано је 6.705 записа). Из компјутерске базе БМС у току је излиставање редигованих

записа по језицима са циљем да се уради њихова коректура и да се приреди каталог за штампу — трећи у серији „Каталог легата Библиотеке Матице српске".

Компјутерски су обрађене 4 новокупљене књиге XVIII века, од којих је једна српска (*Собраније разних недељних поученија*, Беч, 1794), а три су руске (*Камен вере*, Москва, 1729; *Служабник*, Кијев, 1736; *Псалтир*, Чернњигов, поч. XVIII века; *Молитвослов*, Кијев, XVIII век).

Компјутерски је обрађена 261 хрватска књига XIX века.

Обрађено је и 77 књига које су издвојене приликом ретроспективне обраде у БМС и припојене одговарајућим збиркама (4 књиге XVIII века и 52 књиге XIX века на мађарском језику, 4 књиге на словеначком језику XIX века, 28 књига из библиотеке Васе Стајића, 11 књига из збирке Александра Сандића, 2 књиге из библиотеке Аврама Ђукића и по једна књига из збирке Ђоке Мијатовића и Стевана Јосифовића).

У оквиру послова на уређењу и обради Донације Никол и Сретена Марића примљено је 11 књига, обрађено је 55, а број редигованих записа износи 1.205.

Из Библиотеке Српске православне велике гимназије у Новом Саду, која се налази у БМС, компјутерски је обрађено 939 књига.

Из Библиотеке Бачке епархије сигнирано је и обрађено 746 књига.

У електронску базу БМС унето је 839 нових записа на микрофилму, а 263 раније унета записа прерађена су у новој масци.

У Читаоници за ритете издато је на коришћење 1.087 раритетних књига, 210 наслова периодике и 28 микрофилмова. Од публикација које не припадају раритетима овде је читано 480 књига и 99 наслова периодике.

НАБАВКА И РАЗМЕНА ПУБЛИКАЦИЈА

БМС је путем свих видова набавке (обавезни примерак, куповина, размена, поклон, депозит) током 2000. године примила и у своје збирке укључила укупно 43.517 публикација: 14.566 књига, 25.320 бројева периодике и 3.631 јединицу за посебне збирке. Обавезним примерком примљено је 28.406, куповином 815, разменом 5.201, поклоном 8.916 и депозитом 179 публикација.

У компјутерску базу ажурно су уношени подаци о свим публикацијама које су током 2000. године различитим видовима набавке пристигле у БМС. Публикације су сигниране, инвентарисане и предате у обраду. У пријему књиге унето је и 8.805 записа у оквиру рада на ретроспективном уносу књига из збирки БМС. Настављено је са излиставањем инвентарне књиге из компјутерске базе. БМС од 1991. године поседује инвентарне књиге за монографске публикације у 90 томова које су штампане на основу података са рачунара.

На основу Протокола о сарадњи са Министарством за везе са Србима изван Србије при БМС је основана Библиотека Срба из дијаспоре. Куповином, поклоном и разменом за ову збирку набављена је 291 књига и 34 наслова периодике, а на адресе 94 удружења Срба у свету, лектората и славистичких центара упућено је 1.563 књиге и 1.294 броја периодике.

Обавезни примерак

Обавезним примерком збирке БМС обогаћене су током 2000. године за 6.914 књига, 19.758 бројева новина и часописа и 1.734 јединице посебних збирки.

БМС је од штампарија у Војводини током 2000. године прикупила обавезним примерком укупно 58.708 публикација. Обавезни примерак размењивала је са Народном библиотеком Србије у Београду, Централном народном библиоте-

ком Црне Горе „Ђурђе Црнојевић" са Цетиња и слала Народној и универзитетској библиотеци „Петар Кочић" из Бањалуке и Југословенском библиографском институту у Београду. Преостале публикације из обавезног примерка прикупљеног у војвођанским штампаријама (11.694) намењене су Народној и универзитетској библиотеци у Приштини и распоређене су за поклоне народним и високошколским библиотекама у Војводини, за слање Србима у Мађарској и Румунији као и за размену са иностраним библиотекама.

У оквиру послова на прикупљању обавезног примерка редовно су рађене провере недостављених публикација и у 46 штампарија упућене су опомене. У сарадњи са инспекторима Министарства културе Републике Србије обављена је контрола 12 штампарија. Настављен је и посао на систематском попуњавању збирке текуће југословенске периодике.

Куповина

Значајан начин комплетирања збирки у БМС представља и куповина којом се систематски попуњавају празнине у националном фонду. На овај начин БМС је током 2000. године употпунила своје збирке са 580 књига, 16 публикација за посебне збирке и 50 бројева часописа и новина.

У оквиру координиране набавке страних научних часописа коју обезбеђује Министарство науке Србије БМС је примила 55 бројева периодике. Нажалост, због немогућности платног промета са иностранством, БМС већ годинама не купује стране научне и стручне књиге као и референсну литературу. Из скромне понуде на домаћем тржишту ове године је купљено само 27 књига и 87 публикација за посебне збирке.

Размена

Немогућност куповине нових научних и стручних публикација на страним језицима, БМС делом надокнађује разменом са иностраним библиотекама и институцијама. На овај начин БМС је током 2000. године, од својих партнера у иностранству (преко 300 институција из 54 земље) примила 1.456 књига, 3.503 броја периодике и 23 публикације за посебне збирке. На овај начин БМС омогућује својим корисницима да прате књижевну, културну и научну делатност у овим земљама али и набавља многе публикације о нама, као и преводе наших аутора објављене у свету. БМС такође помаже слањем књига и периодике (пре свега свих издања Матице српске и БМС) Србе у Мађарској и Румунији, као и удружења Срба у дијаспори. Од посебног значаја су књиге и часописи које БМС шаље на адресе стотинак славистичких центара и лектората за српски језик на универзитетима широм света. БМС је током 2000. године у иностранство послала 3.463 књиге и 4.158 бројева серијских публикација.

Разменом са библиотекама и институцијама у Југославији примљено је 219, а послато 770 публикација (издања БМС и МС).

Поклон

После обавезног примерка најобимнији вид набавке је поклон. Током 2000. године БМС је на поклон примила 13.993 публикације на разним језицима. Након провере, у збирке су укључене 5.342 књиге, 1.768 публикација за посебне збирке и 1.806 бројева серијских публикација. Преостале публикације, за које је утврђено да их БМС поседује, распоређују се за поклоне другим библиотекама и за слање у размену.

У 2000. години БМС је добила у оквиру Пакта за стабилност Југоисточне Европе, а посредством Гетеовог института из Београда, средства у износу од 40.000 немачких марака за куповину књига. За ова средства је купљено 110 иностраних публикација (референсна литература) као и 1.599 домаћих публикација које нису стигле обавезним примерком.

Током ове године БМС је библиотекама и научним радницима у нашој земљи на поклон послала 3.274 примерака својих издања књига и периодике, као и 1.022 књиге из збирке дупликата.

Депозитом FAO и UNESCO примљено је 138 књига и 39 бројева периодике и 2 публикације за посебне збирке.

КАТАЛОШКО-БИБЛИОГРАФСКА ОБРАДА ПУБЛИКАЦИЈА

У току 2000. године ажурно је рађена именска, предметна и децимална обрада нових публикација на рачунару а настављена је и ретроспективна обрада и ревизија публикација о којима се подаци налазе у лисним каталозима БМС.

Укупно је обрађено 50.760 публикација (књиге, чланци, наслови периодике, уметнички каталози, ноте, плоче, географске карте, планови, ситна и документациона грађа и друге публикације). Урађен је 1.031 CIP запис за публикације пре штампања. У Одељењу за каталошко-библиографску обраду у компјутерску базу Библиотеке унето је 41.398 нових записа. Формирано је 43.515 предметних и 46.772 децималне одреднице.

Настављена је редактура обраде публикација и уједначавање записа, у циљу побољшања квалитета, прецизности и информативности електронског каталога БМС, као и рад на уједначавању предметних и децималних одредница.

Каталошка обрада књига

Обрађено је укупно 25.113 књига и у базу БМС унесено 22.940 записа. Формирано је 22.558 предметних и 21.873 децималне одреднице. Преконтролисано је 8.696 записа радника чија је обука у току, а прегледањем базе уједначено је и исправљено 4.929 записа. Разрешене су све погрешне и дупле сигнатуре и инвентарни бројеви и пресигнирано је 125 књига.

Аналитичка обрада текстова у периодици

Комплетно су обрађена 9.892 текста из нових и старих бројева *Летописа Матице српске*, осам научних зборника Матице српске, *Годишњака БМС*, *Поља*, *Слободне Војводине*, *Филозофских истраживања*, *Језика данас*, *Гласника историјског друштва Војводине*, *Југословенског историјског часописа*, *Теолошког прегледа* и *Богословља*. Формирано је 8.658 предметних и 11.797 децималних одредница. У електронску базу унето је 8.945 нових записа.

Библиографска обрада

Настављено је прикупљање и обрада грађе за Библиографију књига у Војводини за 1999. и 2000. годину, као и допуне из ранијих година. Дистрибуирана је *Библиографија књига у Војводини за 1997.* а објављена је *Библиографија за 1998. годину*. Библиографски је обрађено 1.858 књига са 6.976 аналитичких јединица садржаја. Редигован је и уједначен 1.681 библиографски запис. Каталошки је обрађено 1.910 књига и формирано 3.011 предметних и 2.220 децималних одредни-

ца. Прегледано је 5.499 књига из обавезног примерка и у привремени инвентар уведено је 2.615 књига.

Завичајна збирка

Настављено је попуњавање, обрада и заштита Завичајне збирке Војводине. Обрађено је 1.377 књига и у базу унето 387 записа (део публикација обрађен је приликом обраде војвођанског обавезног примерка за Библиографију књига у Војводини). Формирано је 398 предметних и 488 децималних одредница. Сигнирано је 1.968 књига. Обрађена су 393 чланка из *Слободне Војводине* и *Зборника Матице српске за књижевност и језик*, формиране су 393 предметне и 391 децимална одредница. За попуну Збирке предато је 367 дезидерата и проверено 773 књиге и 34 годишта периодике. За заштиту је издвојена 341 публикација. Редиговано је 90 и уједначен 41 запис. Пресигнирано је 65 публикација Завичајне збирке.

Са посебним сигнатурама попуњавана је и обрађивана збирка издања Матице српске, САНУ и ЦАНУ.

Обрада периодике

Укупно је обрађено 1.388 наслова часописа и новина, а у електронски каталог унесено је 1.078 нових записа. Сигнирано је 949 нових наслова. Децимално је обрађено 980 наслова. Редигована су 43 записа. Евидентиране су допуне за 248 наслова текуће и старе периодике (3.268 годишта са укупно 23.521 бројем). Израђено је и уложено у радну картотеку и јавни каталог 2.211 каталошких листића. Пресигнирана су 104 наслова (1.052 годишта са 10.508 бројева). Ревидирано је 128 наслова периодике (1.367 годишта са 11.818 бројева). Ретроспективно је обрађено 1.289 годишта. Евидентирана су 72 наслова (217 годишта са 2.641 бројем) за отпис због оштећености. Проверена су 14.364 наслова периодике за премештање у депозит.

Посебне збирке

За Картографску збирку, Збирку музикалија, Ликовно-географску збирку и Збирку ситног и документационог материјала укупно је примљено 1.991 публикација. Сигнирано је и појединачно инвентарисано 5.950 јединица. Укупно је обрађено 5.807 публикација и у базу је унесено 5.710 записа. Формиране су 6.543 предметне и 6.449 децималних одредница. После обраде и коришћења у магацин је уложено 6.506 публикација. За заштиту је евидентирано 60 публикација, а за попуну збирки проверено је 750 публикација. Прегледана су и редигована 423 записа а уједначено 5.650 записа и одредница. Пресигнирано је 111 публикација.

РЕВИЗИЈА ЗБИРКИ

Већ осму годину у БМС се упоредо са ретроспективном обрадом публикација обавља и ревизија збирки. Ревизија је тако организована да је омогућено непрекидно информисање и услуживање читалаца. У 2000. години обављена је ревизија око 10.300 књига, 1.289 годишта периодике и 3.959 јединица из посебних збирки. До сада је обављена ревизија укупно 341.581 књиге, 37.096 годишта периодике и 74.483 публикације посебних збирки, укупно 453.160 јединица. Овим пословима била је посвећена седница Стручног већа БМС.

ЕЛЕКТРОНСКИ КАТАЛОГ

Током 2000. године у електронски каталог БМС, највећи те врсте у нашој земљи, унесено је укупно 53.906 записа. У компјутерској бази 31. децембра 2000. било је 677.511 записа (559.428 књига, 19.570 наслова периодике, 59.280 чланака и 39.233 публикације посебних збирки). Сваки од ових записа компјутерски је претражив по стотинак параметара.

Електронски каталог БМС био је доступан и на Интернету, преко сервиса Telnet. Веза са Интернетом остваривана је у оквиру Академске мреже Србије, а за брже коришћење свих ресурса глобалне информационе и комуникационе мреже обезбеђен је и приступ посредством EUNET-а. Интернет је највише коришћен за претраживање јавно доступних каталога великих светских библиотека и издавачких кућа, као и за размену електронске поште.

Информатичари су редовно пратили и одржавали рачунарски систем БМС и обављали заштиту електронске базе података. Програмска опрема је коришћена и развијана према потребама БМС. Из електронске базе припремљена је *Библиографија књига у Војводини за 1998. годину* (уз израду пауса за њено штампање), као и два броја *Билтена приновљених књига на страним језицима*, инвентарне и топографске књиге и спискови публикација.

ЧУВАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПУБЛИКАЦИЈА

У БМС је учлањено 4.500 корисника. Највећи број корисника су матуранти гимназија и средњих школа, студенти, професори, асистенти и сарадници Универзитета.

У читаоницама Библиотеке коришћено је око 26.000 књига и 3.400 наслова часописа и новина.

Највише су коришћене књиге и часописи на српском, енглеском и немачком језику. Публикације су претежно из области књижевности, филологије и лингвистике, медицине, технике и привреде.

Професорима Универзитета и другим научним радницима, који су дугогодишњи чланови Библиотеке, и радницима Матичиних институција издато је 9.500 књига. Издања до 1950. године која БМС чува у само једном примерку и књиге са посветама из личних библиотека нису издаване ван читаоница Библиотеке.

Библиотекари су користили 3.180 књига и 2.144 наслова часописа и новина за поставке изложби, потребе информација и других стручних послова.

Од страних часописа изложених у читаоницама у слободном приступу највише су коришћени часописи на енглеском језику.

Поред упутстава корисницима о коришћењу каталога (класичних и електронског) и референсне збирке, информатори су давали информације и припремали тематске листе на основу електронске базе, библиографских извора и литературе. Урађен је велики број тематских претраживања за израду матурских, семинарских и дипломских радова, а и за потребе научног рада. Припремљени су спискови литературе и копије чланака на основу захтева корисника из земље и иностранства. Нетачни библиографски подаци су исправљени са спискова тражене литературе.

Библиотека је примила 715 захтева за међубиблиотечку позајмицу из земље и иностранства, а за потребе својих читалаца упутила је 76 захтева у друге библиотеке и институције.

У топографску евиденцију књига (каталог у свескама и електронски) унети су подаци за 30.559 књига.

Топографска евиденција књига из личних библиотека излистава се путем компјутера и у магацину се на основу тих укоричених листова раде контроле смештаја.

Подаци за 4.598 годишта часописа, 46.000 бројева недељних листова и за 516 месечних комплета дневних листова забележени су на топографским картонима периодике и унети у записе у електронском каталогу.

Месечни комплети текућих дневних новина и часописа издвојени су за коричење, као и публикације које су оштећене приликом коришћења.

Стални проблем Библиотеке је недостатак адекватног простора за правилан смештај публикација. То је посебно изражено у зимским месецима, пошто су страна књига и периодика, новија годишта југословенске периодике, комплетна музејска збирка и део посебних збирки смештени у дислоцираној згради Чешког магацина, удаљеној четири километра од БМС. Књиге се за читаоце доносе свакодневно, али се током зимских месеци не улажу у полице, јер је овај простор без грејања.

У току летњих месеци почело је измештање неактуелне периодике из централног магацина у Чешки магацин и окупљене су у посебну целину периодичне публикације које је објављивала и објављује Матица српска.

Књиге и периодика су након обраде и коришћења у читаоницама уложене у магацине.

За потребе читалаца и БМС урађено је око 120.000 копија на ксероксу.

ЗАШТИТА ПУБЛИКАЦИЈА

Током 2000. године Одељење заштите публикација БМС радило је у складу са програмом рада на спровођењу мера техничке заштите библиотечке грађе, као и на усавршавању прописаних и примењених метода рада.

Организован је сталан, стручан и детаљан преглед појединачних примерака књига и периодике из редовног фонда БМС. Преглед је започет од југословенске књиге I формата и праћен издвајањем и књиговезачком заштитом оштећених примерака. Установљена је и евиденција о оштећеним примерцима који ће бити заштићени књиговезачким поступцима, али и о оним чији степен оштећења захтева примену конзерваторско-рестаураторских метода.

У лабораторији за конзервацију и рестаурацију у овом периоду конзервисано је 10.524 а рестаурисано 10.522 оштећена листа раритетних књига и периодике и грађе из посебних збирки БМС, а 71 књига је уз рестаурацију и реконструкцију повеза укоричена. Обављена је конзервација и рестаурација 66 графичких листова, власништво Галерије Матице српске, а радник Одељења је у манастиру Хиландар радио на заштити 24 рукописне књиге.

У фотолабораторији је настављено микрофилмовање књига из легата Саве Текелије као и израда фотографија и принтер копија за потребе корисника. Израђено је 89.884 микроснимка, 208 фотографија, 502 принтер копије и дуплицирана 3 филма.

У књиговезници је укоричено у тврд повез са позлатом 215 томова новина, 622 тома часописа, 906 публикација. У мек повез повезане су и преповезане 5.024 публикације. Поправљене су и преповезане 783 старе књиге. Повезана су и 1.594 примерка фотокопиране или умножене грађе. За заштиту публикација које се не кориче израђена је 1.931 фасцикла. Позлатом је отиснуто 1.765 наслова, накашрано 696 примерака, израђено 4.220 коверата, 502 заштитне кошуљице, 118 кутија-књига за заштиту раритета и 60 различитих кутија и обављени су други књиговезачки послови.

РЕФЕРАЛНИ ЦЕНТАР

Непубликовани извори информација и полупубликације

Инвентарисано је и именски обрађено 294 научноистраживачка пројекта и 32 теме и тиме су именски обрађени сви пројекти преузети из Фонда за научни рад Војводине.

У електронску базу су унесени подаци за 214 пројеката, као и подаци за 215 докторских дисертација и магистарских радова.

Започета је ревизија и пресигнирање фонда докторских дисертација (1.297 записа).

Централни каталог стране периодике у Војводини

По пријему листинга из Народне библиотеке Србије у 17 библиотека су послати упитници за допуну података за страну периодику за 1999. годину, за ажурирање база INOCAS и KOORDI. Допуњени подаци су унети у електронску базу, а затим су послати у Народну библиотеку Србије. Ове базе инсталиране су у Рефералном центру са подацима до 1998. године.

У YUBIN је послат списак сигли библиотека сарадница у Војводини, ради ажурирања Каталог страних серијских публикација у конвенционалном облику.

БАЗА ПОДАТАКА О БАЗАМА ПОДАТАКА У БИБЛИОТЕКАМА СРБИЈЕ (YUBASE)

У Центар за научне информације и рефералну делатност Народне библиотеке Србије послати су подаци о пројектима, докторским, магистарским и стручним радовима ради обнављања YUBASE.

YU-AGRIS

У изради југословенске базе података о публикованим изворима информација и полупубликацијама из пољопривредних наука (YU-AGRIS) прегледано је 1.742 документационе јединице, од тога је за обраду издвојено и обрађено 965. Сви преузети апстракти су лекторисани. На магнетни медиј је унесено 965 записа. У Рим (FAO-AGRIS) је послато електронском поштом 965 записа.

Услуживање корисника

Истраживање цитираности. — Истраживана је цитираност радова 90 научника у иностраним часописима према бази Science Citation Index и Social Sciences Citation Index (у папирној верзији, на компакт дисковима и онлајн DIALOG-у) при чему се дошло до 3.645 цитата.

У Индексима научних цитата на Интернету (Web of Science) истражена је цитираност радова за 15 научника и пронађен је 181 цитат. Сва претраживања су представљена библиографским подацима.

Тематска претраживања. — Обављана су на компакт дисковима: Science Citation Index, Social Sciences Citation Index, Agris, Agricola, Index Translationum и др., онлајн DIALOG-у и на Интернету. Било је 268 претраживања а издвојено је 4.831 записа који су штампани или снимани на дискете.

Од фирме Infotechnology Supply добили смо компакт дискове специјализованих база података које не поседује Референтни центар. Са овим базама упознали смо кориснике и имали 21 претраживање са 1.560 записа.

У Индексима научних цитата на Интернету (Web of Science) било је 25 тематских претраживања а издвојено је 558 записа.

Међубиблиотечка позајмица и издавање примарних публикација. — Међубиблиотечком позајмицом из иностранства је поручено 54 књиге и 73 копије чланака.

Издавање примарног материјала из збирки Референтног центра. — Из наших збирки је коришћено 372 публикације (докторски и магистарски радови, југословенски стандарди и научноистраживачки пројекти).

Нови компакт дискови

Крајем децембра 2000. године БМС је добила од Министарства за науку и технологију Републике Србије базу ProQuest Medical Library на компакт дисковима (210 дискова) од јануара 1994. до јуна 2000. године. Произвођач ове базе је UMI — A Bell & Howell Company (USA). База садржи 216 медицинских часописа који су покривени од корица до корица и претраживи су по наслову и апстракту. Неки од ових часописа су у периоду од 1995. до 1999. године у пуном тексту (full-text база). База је инсталирана и тестирана у Референтном центру БМС и веома је драгоцена, нарочито због чланака у пуном тексту. Захваљујући Фонду за отворено друштво (Open Society Institute — OSI) БМС добила је бесплатно коришћење ове базе на Интернету.

EIFL Direct је заједнички пројекат EBSCO Publ. и Open Society Institute. Ова база се користи у 40 земаља света, првенствено у Централној и Источној Европи и бившем СССР-у.

Обезбеђено је претраживање следећих база података:

1. Academic Search Elite — покрива око 1.380 часописа из области друштвених наука, књижевности, образовања итд;
2. Business Source Premier — покрива око 1.700 часописа из области менаџмента, економије, финансија итд;
3. MasterFILE Premier — покрива око 1.850 часописа из области пословних информација, здравства;
4. Comprehensive MEDLINE Plus Full-Text — база из медицине и биомедицинских истраживања која садржи и 89 наслова часописа у пуном тексту;
5. Newspaper Source Plus — покрива 128 новина из САД, а 6 наслова новина покривени су у пуном тексту.

Библиотекари Референтног центра присуствовали су једнодневном курсу у Београду, база је тестирана и доступна корисницима од јануара до марта 2001. године.

Као произвођач YU-AGRIS базе БМС је добила на поклон следеће компакт дискове произвођача FAO (Food and Agricultural Organization of the United Nations): AGRIS CD-ROM (1998 и 1999) — Међународни информациони систем за пољопривредне науке и технологију; FAODOC (1980—1994 и 1995—2000) који садржи избор FAO публикација у пуном запису; AGROVOC (2000) Multiligual Agricultural Thesaurus — вишејезични пољопривредни тезаурус који садржи 16.607 дескриптора; CARIS (2000) Current Agricultural Research Information System — међународни информациони систем о научним пројектима који су у току и има исти обим као и AGRIS.

Библиотека је набавила и следеће компакт дискове чији је произвођач EBSCO Publishing: The Serials Directory (јануар 1999) — садржи информације о

182.000 наслова часописа из свих области; Newspaper Source (јануар 1995 — јануар 1999) — садржи чланке из 7 америчких новина; Social Science Source (јануар 1993 — јул 1998) — садржи информације о чланцима из 700 часописа из области политичких наука, психологије и др.

Библиотека је набавила следеће компакт дискове, произвођача SilverPlatter: PestBank (фебруар 1994 — фебруар 1996) — база података о пестицидима; VETCD (1973—1988; 1989 — новембар 1995) — база података из области ветеринарских наука; PARASITECD (1973—1988; 1989—2000) — база података о паразитима; CAB ABSTRACTS (1984—1986; 1993 — јул 1995) — база података из пољопривреде; FSTA — Food Science and Technology Abstracts (1969 — септембар 1994) — база података о науци и технологији производње хране; AGRIS (1986—1988) — база података из пољопривредних наука; BEASTCD (1988 — фебруар 1995) — база података о животињама; GeoRef (1985 — август 1990; 1988 — јун 1995) — база података о минералима.

Дискови произвођача SilverPlatter набављени су у сврху промоције и едукације. Са овим базама су упознати корисници Рефералног центра БМС који су их претраживали и издвојили преко 1.500 записа.

МАТИЧНИ ПОСЛОВИ

Током 2000. године Одељење за матичне послове пратило је и помагало рад и развој мреже коју чине 44 библиотеке факултета, виших школа и научних института у Војводини, у складу са законским обавезама из домена матичности и уз сарадњу са Народном библиотеком Србије.

Високошколским библиотекама упућени су упитници и прикупљени су текстуални и статистички упитници на основу којих је израђена и публикована *Анализа рада високошколских библиотека у Војводини за 1999. годину*. Подаци из упитника унети су на персонални рачунар у оквиру програмског пакета Мрежа библиотека Србије, а одговарајућа дискета упућена је Народној библиотеци Србије.

Стручна помоћ пружена је библиотечким јединицама Правног факултета, Пољопривредног факултета, Филозофског факултета, Медицинског факултета, Више техничке школе и Више педагошке школе у Новом Саду и Техничког факултета у Зрењанину. Свим високошколским библиотекама упућена су обавештења о роковима и начину полагања стручних испита.

Обављени су стручни надзори у библиотечким јединицама Института за историју, Института за славистику, Института за румунски језик, Института за мађарски језик, Института за педагогију и психологију и Медицинског факултета у Новом Саду.

За библиотекаре високошколских библиотека организована су два стручна семинара са темама „Реферална делатност у високошколским библиотекама у Војводини" и „Улога високошколских библиотека у процесима наставе".

У Читаоници стручне литературе примане су нове публикације из библиотекарства и информатике и услужено је 138 корисника.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

БМС је у 2000. години објавила следећа издања:

— Едиција „Трагови", књига IX: Душица Грбић, *Знакови старих књига*;

— Марија Јованцаи (редактор), Љиљана Крајшић, Ката Мирић, *Библиографија књига у Војводини за 1998. годину*;

— *Годишњак БМС за 1999. годину*;
— *Билтен приновљених књига на страним језицима* (два броја);
— *Анализа рада високошколских библиотека у Војводини за 1999. годину*;
— *Вести: гласило БМС* (четири броја);
— Једанаест каталога изложби БМС (од броја 46 до броја 56).

ИЗЛОЖБЕ

БМС је изложбама и пригодним каталозима обележила неколико значајних јубилеја из наше и светске културне баштине. Коришћена је грађа из збирки БМС и Рукописног одељења Матице српске.

За традиционалну Свечану седницу Матице српске постављена је изложба о *Летопису Матице српске*, поводом 175-годишњице излажења овог часописа.

Пригодним поставкама обележене су 600-годишњица од рођења Јохана Гутенберга, 300-годишњица Христофора Џефаровића, 175-годишњица Ђуре Даничића, 125-годишњица Светозара Ћоровића, 100-годишњица Жака Превера, 125-годишњица *Отаџбине*, 100-годишњица Марка Тајчевића, 250-годишњица Вићентија Ракића, 150-годишњица Михаја Еминескуа, 150-годишњица *Шумадинке* и 125-годишњица Рајнер Марија Рилкеа. Постављене су и изложба о Томашу Масарику и изложба „Природне и математичке науке у Срба 1850—1918".

Поменуте изложбе и каталоге припремила је Ксенија Светличић у сарадњи са Јеленом Станић, Радованом Мићићем, мр Катицом Шкорић, Драганом Обрадовић, Весном Укропином, мр Мирјаном Брковић, Надом Вујић, Адриене Пинтер, Људмилом Иваз, Јасном Карталовић, Маријом Маховац, Катом Мирић, Весном Шилобад и Татјаном Јазић-Савин, библиотекарима БМС, и са архивистима Рукописног одељења Матице српске.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Настављена је традиционална сарадња у размени публикација са око 300 институција из 54 земље света. Укупно је размењено 12.603 публикације. Депозитом FAO и UNESCO БМС је примила 179 публикација а набављено је 16 страних база података на компакт дисковима.

За Библиотеку Срба из дијаспоре набављена је 291 књига и 34 наслова периодике а удружењима Срба у свету, лекторатима и славистичким центрима упућено је 1.563 књиге и 1.294 броја периодике.

Припремљено је, процесирано и послато 965 јединица за међународну базу података AGRIS. Настављена је међубиблиотечка позајмица публикација преко Британске библиотеке у Лондону, као и онлајн претраживање хоста DIALOG.

БМС је користила Интернет посредством Академске мреже Србије и EUNET-a, а њен електронски каталог био је доступан корисницима глобалне информационе мреже и сервиса Telnet.

Библиотека је обновила своје чланство у Међународној асоцијацији библиотека и библиотечких удружења (IFLA).

БМС у пројектима Пакта за стабилност

Крајем 2000. године у оквиру Пакта за стабилност за Југоисточну Европу почела је реализација програма намењених култури. У нашој земљи ове пројекте спроводи Гетеов институт који од свог оснивања 1951. године преко 128 својих огранака у 76 земаља света унапређује међународну културну сарадњу и негује

немачки језик у иностранству. Из средстава Пакта за стабилност обезбеђен је новац за развој градских библиотека у Подгорици, Нишу, Чачку и Крагујевцу, као и за Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић" у Београду и за БМС у Новом Саду. Пројекти су намењени куповини нових књига и приступу Интернету, а предвиђено је да трају четири године.

У БМС остваривање овог програма почело је у новембру прошле године, када је за набавку књига у 2000. години обезбеђено 40.000 немачких марака. Три четвртине ове своте утрошено је за куповину страних књига на енглеском, немачком, француском, шпанском и италијанском језику, и то референсне литературе, енциклопедија, речника и сличних издања. Набавка ових публикација изузетно је значајна за кориснике БМС јер су у протеклој деценији, због санкција и материјалних недаћа, књиге из иностранства стизале само разменом. За остатак новца купљено је 1.599 књига наших издавача које БМС није имала у својим збиркама.

Други пројекат намењен је бесплатном коришћењу Интернета, глобалне информационе и комуникационе мреже. За овај пројекат издвојено је 10.000 немачких марака. Набављена су три персонална рачунара PENTIUM III, ласерски принтер и обезбеђена је одговарајућа комуникациона опрема. Рачунари су постављени у јавном каталогу и у Рефералном центру БМС.

УЧЕШЋЕ НА СТРУЧНИМ СКУПОВИМА, ПРИЗНАЊА, НОВЕ КЊИГЕ

Библиотекари БМС током 2000. године учествовали су у активностима Библиотекарског друштва Србије, Заједнице високошколских библиотека и Заједнице библиотека Србије, као и на неколико стручних и научних скупова у нашој земљи и иностранству.

Радован Мићић изабран је за председника Библиотекарског друштва Србије. Мр Мирјана Брковић радила је као члан Жирија за Награду „Стојан Новаковић".

Лазар Чурчић, библиотекар саветник БМС у пензији, добио је Награду „Милорад Панић Суреп" за 2000. годину. Вида Зеремски, библиограф саветник БМС у пензији, добитник је Награде „Стојан Новаковић" за књигу *Милан Коњовић: Библиографија*.

На 6. скупштини високошколских библиотека Србије у Новом Саду мр Жељко Вучковић и Новка Шокица презентовали су десетогодишњи развој електронског каталога БМС.

На семинару о Интернету у Љубовији Миро Вуксановић казао је свој есеј „Отвореној књизи".

У раду скупа „Паштровићи — историја, култура, природа" у Петровцу на Мору учествовала је мр Мирјана Брковић, саопштењем „Жена у Паштровским исправама".

На Сусретима библиографа у спомен др Георгија Михаиловића у Инђији саопштења су поднеле Марија Јованцаи: „Библиографије у издањима Матице српске", мр Мирјана Брковић: „Српске књиге штампане у Венецији у XVIII и XIX веку" и Гордана Ђилас: „Библиографија Милана Коњовића Виде Зеремски".

Петер Хајнерман поднео је саопштење „Базе података БМС" на саветовању у Градској библиотеци у Сенти.

На Сабору библиотекара Срема у Иригу представљен је књижевни портрет Мира Вуксановића, а мр Жељко Вучковић отворио је изложбу о Јохану Гутенбергу.

На саветовању о завичајним збиркама у Чачку саопштења су поднели Радован Мићић: „Електронски каталог БМС — библиографски извор за завичајне збирке у Србији" и Гордана Ђилас: „Аспекти завичајности и Завичајна збирка БМС".

Радован Мићић учествовао је на научним скуповима: „Књижевна топографија Панчева" са радом „О Николи и Кости Милутиновићу" и „Значајне српске личности из Румуније" са радом „Књижевни и национални посленик Никола — Ника Николић".

Георг Јовановић радио је на конзервацији и рестаурацији рукописних књига у манастиру Хиландару.

Радован Мићић учествовао је на Конференцији о сарадњи библиотека у Карпатском басену у Будимпешти.

На међународном саветовању библиотекара у Шарошпатаку Петер Хајнерман представио је издавачку делатност БМС.

У издању новосадског „Невкоша" објављена је књига Радована Мићића *Лука Милованов Георгијевић*.

Мр Маргита Киш објавила је своју прву књигу *Херојско доба мађарске Библије*, у издању Друштва за мађарску културу у Југославији и „Логоса".

У издању београдске „Просвете" објављена је нова књига Мира Вуксановића, *Семољ гора*, азбучни роман у 878 прича о ријечима. За ову књигу Миро Вуксановић добио је Награду Вукове задужбине за уметност, Награду Скупштине Црне Горе „Мирослављево јеванђеље", Просветину награду за прозу за 2000. годину и Борбину награду „Оскар Давичо".

У Колекцији „Одговори" објављена је књига разговора Милоша Јевтића са Миром Вуксановићем, под насловом *Каже Миро Вуксановић*.

СЕДНИЦА СТРУЧНОГ ВЕЋА БМС

У Малој сали Матице српске 22. децембра 2000. године одржана је седница Стручног већа БМС на којој је размотрен досадашњи ток ретроспективне обраде и ревизије збирки БМС. Председавао је мр Жељко Вучковић, координатор за делатност, а уводно излагање поднела је мр Ружица Симин-Допуђа, руководилац Одељења за каталошко-библиографску обраду публикација.

Ретроспективна обрада књига, са којом се упоредо обавља и ревизија, започета је 1991. године. Ревизија је тако организована да је омогућено непрекидно информисање и услуживање читалаца.

У току ретроспективне обраде са концептних листића и „de visu" у базу је укупно унето око 438.000 записа. Од тога су око 331.300 монографије, 35.900 годишта периодике и око 70.800 публикација из посебних збирки. Као припрема за унос података са листића извршена је топографска контрола за око 126.000 публикација, а за остале публикације (312.000), у току уноса „de visu".

Потпуно је ретроспективно обрађен први формат југословенске, мађарске, енглеске и део немачки књиге и славистике. У току је ретроспективна обрада другог формата југословенске, енглеске, мађарске, немачке књиге, славистике и четвртог формата југословенске књиге. По завршетку његове обраде наставиће се са ретроспективном обрадом трећег формата. Већи део књига на француском језику, део на румунском и на другим језицима унет је у базу са концептних ли-

стића, али није урађена редакција записа и контрола потпуности сигнатурног низа.

Ретроспективно је обрађен и мањи број књига из Завичајне збирке. Потпуно је ретроспективно обрађена збирка нота, компакт дискова, уметничких каталога, географских атласа, планова и географских карата другог, трећег и петог формата, фотографија и разгледница са уметничким садржајем, а у току је обрада грамофонских плоча, касета, графичких листова, географских карата четвртог и првог формата и Збирке ситноштампаног и документационог материјала.

У дискусији је истакнуто да се послови ретроспективне обраде и ревизије збирки успешно одвијају, али да је неопходно њихово систематско стручно праћење и извештавање о резултатима ревизије. Договорено је да се стриктно поштују упутства о начину пресигнирања публикација, да се искористе сви слободни инвентарни бројеви, као и да се у поља 996 и 997 уносе подаци о статусу монографских и серијских публикација. Све измене у начину организације и обављања поменутих послова биће писмено документоване и разрађене на редовним радним састанцима у Одељењу за обраду публикација, чиме ће се дати допринос квалитету и информативности електронске базе БМС.

ИЗГРАДЊА НОВЕ ЗГРАДЕ

Полазна вредност улагања у изградњу нове зграде током 2000. године планирана је у обиму који би омогућио: реализацију свих преосталих радова на изградњи самог објекта (32.529.552,55 динара, односно 2.033.097,00 немачких марака) или бар дела преосталих радова у простору намењеном смештају нараслих збирки (магацини на I и II спрату нове зграде), машинским салама за смештај купљене термомашинске опреме и на уређењу дела приземља ради проширења каталога. Вредност овог скраћеног инвестиционог програма била је 15.544.599,23 динара, односно 971.537,45 немачких марака.

Са реализацијом се кренуло крајем 1999. године када су закључени уговори са ДП „Монтажа" из Београда, преко главног извођача радова. Обједињени су термомашински, електро и хидроинсталатерски радови у машинским салама који имају апсолутни приоритет у овој фази градње. Процењено је да би у оквиру добијених 500.000,00 дин. из 1999. године и планираних 5.000.000,00 дин. за 2000. годину велики део ових радова могао бити завршен. Међутим, до краја 2000. године дозначено је само 1.680.000,00 динара, односно 64.681,80 немачких марака што је успорило реализацију уговорених радова. Највише је урађено на систему климатизације где је завршено повезивање опреме у машинским салама и канала за развод ваздуха по објекту, али је недостатак средстава радове зауставио у фази набавке и монтаже пумпи које заокружују овај систем.

Од раније авансираних радова током 2000. године највише се урадило на облагању фасаде гранитним плочама. Завршено је око 70% фасаде, дворишна и обе бочне. Радови на уличној фасади чекају решење за израду фризова и украсних профилација.

Током 2000. године завршен је поступак око доношења Регулационог плана блока Библиотеке Матице српске у Новом Саду (*Службени лист Града Новог Сада*, број 14/2000) чиме су се стекли услови за наставак рада на изради пројектне документације за комплетан будући библиотечки комплекс (око 16.820 м^2).

Крајем године сачињене су IX измене и допуне Инвестиционог програма којима је утврђена вредност свих преосталих радова са жељом да се изградња заврши током 2001. године када се прославља 175-годишњица оснивања Матице српске и наше Библиотеке.

ЗАЈЕДНИЧКИ И ОПШТИ ПОСЛОВИ

Управни одбор је одржао XVIII и XIX седницу на којима је усвојен Извештај о раду и Завршни рачун за 1999. годину, Финансијски план за 2000, допуна Програма рада за 2000. годину, Програм рада за 2001. годину и Инвестициони програм изградње зграде Библиотеке Матице српске у Новом Саду (IX измене и допуне).

На Седмој седници Надзорног одбора размотрени су Завршни рачун за 1999. и Финансијски план за 2000. годину и предложено је Управном одбору БМС да се оба документа усвоје.

Даниела Кермеци и Весна Дрљача су у Народној библиотеци Србије положиле стручни испит и стекле стручно звање библиотекара.

Општи, заједнички и административни послови обављани су благовремено.

Посебна пажња је посвећена функционалности, инвестиционом одржавању и реновирању опреме и простора (окречени су радни и магацински простори, атријуми су оплемењени новим засадима, обављене су поправке електроинсталација, подстанице за централно грејање и климатизације).

Уређен је и опремљен радни простор Библиотеке Срба из дијаспоре.

Опремљене су три станице за претраживање Интернета.

Настављена је изградња специјалних трезора у Збирци раритета и постављене су нове полице за смештај публикација.

У Рефералном центру су застакљене витрине за смештај и излагање компакт дискова.

Застакљене су изложбене витрине и витрине за смештај Библиотеке Косте Милутиновића.

Постављене су настрешнице над прозорима магацина као и нова настрешница над клупама за одмор корисника.

У Чешком магацину је уведена вода и канализација и постављен је санитарни чвор.

Обављена је контрола и сервисирање противпожарних апарата, АДП централе, хидраната, јонизујућих јављача пожара и громобранских инсталација. Оправљене су камере у систему видео заштите БМС.

Референт за противпожарну заштиту је положио стручни испит.

Осигурана је имовина БМС за 2000. годину.

ДАРОДАВЦИ БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ У 2000. ГОДИНИ

Витко Алексић (Београд)
Слободан Алексић (Сремска Каменица)
Живојин Андрејић (Рача)
Живко М. Андријашевић (Бар)
Љиљана Андрић (Нови Сад)
Љубисав Андрић (Нови Сад)
Миодраг Андрић (Нови Сад)
Здравко Антонић (Београд)
Предраг Апић (Торонто)
Јон Баба (Нови Сад)
Батрић М. Бакић (Врбас)
Љиљана Бањанин-Corradi (Торино)
Петар Баштић (Нови Сад)
Слободан Бељански (Нови Сад)
Радивој Берар (Нови Сад)
Стојан Бербер (Сомбор)
Весна Берић-Ђукић (Нови Сад)
Милана Бикицки (Нови Сад)
Ленка Блехова-Челебић (Подгорица)
Славко Богдановић (Нови Сад)
Чедомир Богићевић (Подгорица)
Зоран Богнар (Београд)
Браца Бонифације (Ванкувер)
Катарина Бороjевић (Нови Сад)
Драгомир Брајковић (Београд)
Мирко Бранков (Милвоки, САД)
Мирослав Брна (Бачки Петровац)
Стеван Бугарски (Темишвар)
Татјана Бугарски (Нови Сад)
Миле Величковић (Зајечар)
Зоран Вељановић (Суботица)
Радмила Војновић (Нови Сад)
Петар Вујачић (Београд)
Добривој Вујин (Кикинда)
Стојан Вујичић (Будимпешта)
Бранко Вујовић (Београд)
Дејан Вукићевић (Краљево)
Сава (Вуковић), епископ шумадијски (Крагујевац)
Гордана Вуксановић (Нови Сад)
Миро Вуксановић (Нови Сад)
Витомир Вулетић (Нови Сад)
Ђорђе Вучетић (Нови Сад)
Јованка и Младен Вучинић (Нови Сад)
Жељко Вучковић (Ириг)
Надежда Вучковић (Сремски Карловци)
Петар Вучуревић (Нови Сад)
Предраг Вучуровић (Нови Сад)
Љубо М. Вушуровић (Цетиње)
Никола Гавриловић (Нови Сад)
Славко Гавриловић (Нови Сад)
Зено Гарбан (Букурешт)
Славица Гароња-Радованац (Београд)
Иванка Гаћеша (Нови Сад)
Славомир Гвозденовић (Темишвар)
Lorenzo Gerster (Цирих)
Владимир Глишин (Санивејл, САД)
Анкица Голдман (Нови Сад)
Димитрије О. Големовић (Београд)
Радивоје Грбић (Београд)
Вујадин Гудељ (Нови Сад)
Љиљана Давидовић (Нови Сад)
Милан Давидовић (Београд)
Здравко Делетић (Беране)
Милан Дивјак (Нови Сад)
Милан С. Димитријевић (Београд)
Жарко Димић (Сремски Карловци)
Вера Добривојевић (Шабац)
Радивој Додеровић (Нови Сад)
Владимир Допуђа (Нови Сад)
Наташа Дробњак (Нови Сад)
Недељко Дујаковић (Суботица)
Лили Дукова (Нови Сад)
Ковиљка Ђачић (Нови Сад)
Биљана Ђелевић (New Carlisle, САД)
Гордана Ђилас (Нови Сад)
Милојко П. Ђоковић (Београд)
Драгиша Ђорђевић (Панчево)
Живко А. Ђорђевић (Аранђеловац)
Милош Ђорђевић (Лепосавић)
Бранко Ђукић (Футог)
Хаџи Никодим Ђураков (Манастир св. Романа, Ђунис)
Јелена Ђурђевић (Нови Сад)
Ненад Ђуретић (Нови Сад)
Душан Ђурић (Остин, САД)
Добрислав Ђуровић (Нови Сад)
Мирослав Егерић (Нови Сад)
Тадија Ераковић (Нови Сад)
Бранко Жежељ (Ветерник)
Божа Живановић (Торонто)
Драгиша Живковић (Нови Сад)
Гордана Заварко (Нови Сад)
Људмила Иваз (Нови Сад)
Јанко Н. Ивановић (Сремска Митровица)
Радомир В. Ивановић (Београд)
Бошко Ивков (Нови Сад)
Рајко Игић (Чикаго)
Крстивоје Илић (Шабац)
Љиља Илић (Оџаци)
Микица Илић (Босут)
Јожеф Ишпанович (Нови Сад)

Мирјана и Зоран Јакобац (Петроварадин)
Клара Јаковчевић (Суботица)
Станимир Јакшић (Нови Сад)
Обрад Јанчић (Суботица)
Стеван Л. Јевтић (Нови Сад)
Милева Јерковић (Ветерник)
Јеромонах Јован (Цетињски манастир)
Василије Јовановић (Нови Сад)
Георг Јовановић (Нови Сад)
Љубивоје Јовановић (Ариље)
Мирослав Јовановић (Њујорк)
Тодор Јовановић (Београд)
Видојко Јовић (Београд)
Владимир Јовичић (Београд)
Рајко Јуришић (Бач)
Иван Т. Калуђеровић (Панчево)
Чедо Капор (Сарајево)
Ágnes Kacziba (Сегедин)
Маргита Киш (Нови Сад)
Лепосава Кљаић (Нови Сад)
Бранислав Ковачевић (Подгорица)
Светлана Ковачевић (Будимпешта)
Божидар Ковачек (Нови Сад)
Јелена Ковачек (Нови Сад)
Светозар Кољевић (Нови Сад)
Јован Комшић (Нови Сад)
Вера Конфино (Париз)
Теодора и Вукашин Копривица (Нови Сад)
Зорица Корица-Аћимовић (Нови Сад)
Коста Костић (Београд)
Радомир — Рале Костић (село Дучице, Никшић)
Василије Крестић (Београд)
Alexander Krischan (Беч)
Здравко Крстановић (Београд)
Славица Крстић (Нови Сад)
Ђурица Крстоношић (Футог)
Рајко Кузмановић (Бањалука)
Триша Кујача (Српско Сарајево)
Тодор Куљић (Београд)
Жолт Лазар (Нови Сад)
Предраг Лазаревић (Бањалука)
Борис Лазић (Париз)
Лазар Лепшановић (Нови Сад)
Љиљана Лукић (Бијељина)
Слободан Лукић (Бијељина)
Момчило Лучић (Нови Сад)
Александра Љубинковић (Нови Сад)
Ненад Љубинковић (Београд)
Лиа Магду (Нови Сад)
Милан Максимовић (Нови Сад)
Станоје Максимовић (Јагодина)
Милош Маленковић (Нови Сад)
Дамир Малешев (Нови Сад)
Драгана Малешевић (Нови Сад)
Мирјана Малуцков (Нови Сад)
Данко Б. Марин (Сремска Митровица)
Радмила Маринковић (Београд)
Војислав Марић (Нови Сад)
Петар Марков (Нови Сад)
Драгана Марков-Келечић (Нови Сад)
Владимир Марковић (Београд)
Живко Марковић (Нови Сад)
Мира Н. Матарић (Пасадена, САД)
Владислав Матић (Нови Сад)
Душан Ђ. Матић (Београд)
Сергеј Дмитријевич Матвејев (Београд)
Штефанија Маћко (Нови Сад)
Лазар Машановић (Београд)
Слободан Машић (Београд)
Дејан Медаковић (Београд)
Ђорђе Микић (Бањалука)
Жељко Милановић (Баточина)
Слободан Г. Милеуснић (Београд)
Жива Милин (Темишвар)
Бранислав Милић (Нови Сад)
Јелена Милојковић-Ђурић (Остин, САД)
Никола Милосављевић (Нови Сад)
Јелена Миљанић (Врбас)
Горан Мимица (Тревизо, Италија)
Ката Мирић (Нови Сад)
Зоран Мирковић (Нови Сад)
Предраг Мирковић (Нови Сад)
Боривој Миросављевић (Нови Сад)
Јован С. Митровић (Бор)
Душан Мићић (Нови Сад)
Радован Мићић (Нови Сад)
Живомир Младеновић (Београд)
Александар Мрђан (Нови Сад)
Гаврило Мудрински (Пожаревац)
Said Mujtaba Musavi Lari (Кум, Иран)
Gerhard Neweklowsky (Клагенфурт, Аустрија)
Милан Недељков (Будакалас, Мађарска)
Предраг Драган Недић (Београд)
Милан Недовић (Нови Сад)
Јованка Николић (Нови Сад)
Ратко Николић (Нови Сад)
Рале Ништавић (Нови Сад)
Никола Обрадовић (Темерин)
Радивој Обрадовић (Апатин)
Агнеш Озер (Нови Сад)
Милош Окука (Минхен)
Јованка Оцокољић (Нови Сад)
Никола Павковић (Београд)
Драгољуб Павлов (Нови Сад)
Душан Владислав Пажђерски (Нови Сад)

Ирина Папуга (Нови Сад)
Милан Парошки (Нови Сад)
Дејан Пашић (Инђија)
Светозар Пејовић (Бачка Паланка)
Радмила Пена (Беч)
Александар М. Петровић (Нови Сад)
Живан Петровић (Рума)
Илија Петровић (Нови Сад)
Мери Петровић-Брлас (Галфпорт, САД)
Бранислав Пешић (Подгорица)
Иван Пивнички (Нови Сад)
Крсто Пижурица (Подгорица)
Иван Пинтер (Нови Сад)
Ђорђе Писарев (Нови Сад)
Стеван Пиштевић (Ириг)
Милан Н. Плавшић (Чикаго)
Лазар Попара (Нови Сад)
Небојша Попов (Београд)
Радован Попов (Нови Сад)
Ружица Поповић (Лос Анђелес)
Славомир Поповић (Београд)
Феодора Поповић (Нови Сад)
Боривој Попржан (Нови Сад)
Пеђа Протић (Нови Сад)
Драгутин Радан (Бањалука)
Михаи Радан (Темишвар)
Ева Радин (Нови Сад)
Николета Радић (Нови Сад)
Амфилохије (Радовић), митрополит Црногорско-приморски, Зетско-брдски и Скендеријски (Цетиње)
Ивана Радовић (Нови Сад)
Коста Радовић (Подгорица)
Слободан Радовић (Ужице)
Монах Јован (Радојичић) (Манастир Хиландар)
Озрен М. Радосављевић (Црвена Црква)
Селимир Радуловић (Нови Сад)
Иван Растегорац (Београд)
Илија Растовић (Сомбор)
Никола Рацковић (Подгорица)
Боривој Рашуо (Београд)
Благоје Реба (Нови Сад)
Чедомир Ребић (Београд)
Слободан Реметић (Београд)
Љубомир Рогуља (Нови Бечеј)
Драгољуб Русовић (Нови Сад)
Ненад Савановић (Нови Сад)
Свенка Савић (Нови Сад)
Светозар Савковић (Буковац)
Салман Салман (Вашингтон)
Кароль Силађи (Будимпешта)
Ласло Силађи (Нови Сад)
Ружица Симин-Допуђа (Нови Сад)
Вида Симић-Маљковић (Мелбурн)
Мирко Скакић (Бањалука)
Срђан Солдатовић (Нови Сад)
Љиља Стаменовић (Нови Сад)
Драган Станић (Нови Сад)
Милић Станковић (Београд)
Светозар Стијовић (Београд)
Биљана Стикић (Нови Сад)
Никша Стипчевић (Београд)
Светлана Стипчевић (Београд)
Ранко Стјепановић (Српски Брод)
Ђоко Стојичић (Праг)
Драгољуб Стојџић (Сремска Митровица)
Зоран Стошић Врањски (Сомбор)
Богдан Терзић (Београд)
Александар Тишма (Нови Сад)
Мирјана Тодоровић (Нови Сад)
Ђорђе Вид Томашевић (Торонто)
Иван Тончев (Нови Сад)
Милисав Трифковић (Нови Сад)
Радица Туцаков (Нови Сад)
Велько Ћирковић (Суботица)
Лаза Ћовић (Нови Сад)
Слободан Ћурчић (Нови Сад)
Милан Узелац (Нови Сад)
Ференц Ури (Сремска Каменица)
Reiko Uchida (Odawara City, Јапан)
Шћепан Ушћумлић (Београд)
Александар Фотић (Београд)
Петер Хајнерман (Нови Сад)
Liliana Heer (Буенос Аирес)
Мирослав Хорватски (Нови Сад)
Дарко Хохњец (Нови Сад)
Tamara Hocking (Канбера)
Мирослав Цветинов (Бачка Паланка)
Предраг Цветковић (Смедеревска Паланка)
Предраг Цветковић (Трстеник)
Томислав Н. Цветковић (Лесковац)
Душан Чампраг (Нови Сад)
Јулијана Чапо (Нови Сад)
Чен Ен Боо (Пекинг)
Јосип Чикош (Нови Сад)
Слободан Човић (Нови Сад)
Бошко Чоловић (Нови Сад)
Лука Шекара (Српско Сарајево)
Олга Шепец (Београд)
Кароль Шереш (Нови Сад)
Данко Шипка (Познањ, Пољска)
Софија Шкорић (Торонто)
Маргита Шнел-Живановић (Бачка Паланка)
Милан Шоћ (Нови Сад)
Младен Шукало (Бања Лука)

L'Age d'Homme (Лозана, Швајцарска)
„Агенција Оскар" (Зајечар)
Алдемо (Београд)
Амбасада Аустрије (Београд)
Amt der Niederösterreichischen Landesregierung (St. Pölten, Аустрија)
Архив Војводине (Нови Сад)
Australian Prescriber Mailing Service (Канбера)
Bahá'í International Community (Њујорк)
Библиотека XX век (Београд)
Библиотека „14. новембар" (Бујановац)
Библиотекарско друштво Србије (Београд)
БМГ (Београд)
Verein griechischer Studenten und Akademiker in Wien (Беч)
Вискоза (Лозница)
Виша пословна школа (Нови Сад)
Војно-медицинска академија (Београд)
Војнотехнички институт (Београд)
Volkswagenstiftung (Hildesheim, Немачка)
World Tourism Organization — WTO (Мадрид)
World Food Programme (Рим)
Вуков и Доситејев музеј (Београд)
Вукова задужбина (Београд)
Галерија Матице српске (Нови Сад)
Гамбит (Јагодина)
Гарди (Нови Сад)
Генерални конзулат СРЈ (Цирих)
Градска библиотека (Нови Сад)
Градска библиотека (Суботица)
Градска библиотека (Чачак)
Градска библиотека „Владислав Петковић Дис" (Чачак)
Градска библиотека „Жарко Зрењанин" (Зрењанин)
Градска управа, Град Београд
Градски завод за хитну медицинску помоћ (Београд)
Графосрем (Рума)
Grosvenor Productions Ltd. (Лондон)
Гутенбергова галаксија (Београд)
Data Press (Београд)
Département de Science Politique, UQAM (Монтреал)
Дидакта (Нови Сад)
Диспанзер за кардиоваскуларне болести (Сомбор)
Дневник — издавачка делатност (Нови Сад)
Добрица књига (Нови Сад)
Dokumentationsstelle für neuere österreichische Literatur (Беч)
Дом културе (Врбас)
Дом омладине (Панчево)
Дом ученика средњих школа (Сремска Митровица)
„Драганић" (Београд)
Друштво архитеката Новог Сада
Друштво за путеве Србије (Београд)
Друштво за русински језик, књижевност и културу (Нови Сад)
Друштво математичара Југославије (Београд)
Друштво математичара Србије (Бесград)
Друштво медицинских биохемичара Југославије (Београд)
Друштво мултипле склерозе Војводине (Нови Сад)
Дунав филм (Београд)
Економски институт (Београд)
Економски институт (Скопље)
Економски факултет (Крагујевац)
Економски факултет (Суботица)
Енигматика (Београд)
Encyclopaedia Britannica, Inc. (Лондон)
Епархија браничевска (Пожаревац)
Епархијски управни одбор Епархије сремске (Сремски Карловци)
European Commission on Preservation and Access (Амстердам)
Желнид Д.О.О. (Београд)
Завод за заштиту здравља (Суботица)
Заједница југословенске електропривреде (Београд)
Здравље (Лесковац)
Змајеве дечје игре (Нови Сад)
ИМК — 14. октобар (Крушевац)
Институт за архитектуру и урбанизам Србије (Београд)
Институт за геологију и палеонтологију (Београд)
Институт за српску културу из Приштине (Лепосавић)
Институт информацијских знаности (Марибор)
Institut für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde (Тибинген, Немачка)
International Atomic Energy Agency — IAEA (Беч)
International Development Research Council (Norcross, САД)
International Labour Office (Женева)
Интерсистем-картографија (Београд)
Интерхит (Ниш)
Инфопрес (Нови Сад)

Iskra Periodical (Northempton, Велика Британија)
Islamic Area Studies Project (Токио)
IFLA (Хаг)
Japan Publications Trading Co. (Токио)
Japanese Association of Russian Scholars (Токио)
Japanese Publications Trading Co. Ltd. (Токио)
ЈУБИН (Београд)
Jugoslawisch-österreichischen Solidaritätsbewegung (Беч)
Југословенски преглед (Београд)
Југословенски центар за права детета (Београд)
Каирос (Сремски Карловци)
Katedra slavistiky Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity (Прешов, Словачка)
Књига-комерц (Београд)
Књижевна задруга Другари (Јазак)
Књижевна омладина Србије (Београд)
Књижевне новине (Београд)
П. П. Конзул (Зајечар)
Конзулат СРЈ (Малме, Шведска)
Култура (Београд)
Културни центар Бански двор (Бањалука)
Културни центар Новог Сада
Културно-просветна заједница (Зајечар)
Lanno Publishers (Тилт, Белгија)
Learned Information Europe Ltd. (Оксфорд)
Librime (Брисел)
Magyarságkutató Tudományos Társaság (Суботица)
Маркетинг Тусами (Нови Сад)
Матица српска (Нови Сад)
ИП Матице српске (Нови Сад)
Матица српска Републике Српске (Бањалука)
Матична библиотека „Светозар Марковић" (Зајечар)
Медицински институт Универзитета Црне Горе (Подгорица)
Међународна политика (Београд)
Међурепубличка заједница за културно-просвјетну дјелатност (Пљевља)
Министарство вера Републике Србије (Београд)
Министарство за везе са Србима ван Србије (Београд)
Министарство културе Републике Србије (Београд)
Московски центар „Карнеги" (Москва)
Музеј жртава геноцида (Београд)
Музеј науке и технике (Београд)
Музеј позоришне уметности Србије (Београд)
MCB University Press (Бредфорд, Велика Британија)
Народна банка Југославије (Београд)
Народна библиотека (Бор)
Народна библиотека (Добој)
Народна библиотека (Крагујевац)
Народна библиотека (Крушевац)
Народна библиотека (Пожега)
Народна библиотека „Бора Станковић" (Врање)
Народна библиотека „Доситеј Обрадовић" (Стара Пазова)
Народна библиотека „Др Душан Радић" (Врњачка Бања)
Народна библиотека „Карло Бијелицки" (Сомбор)
Народна библиотека „Радослав Веснић" (Краљево)
Народна библиотека Србије (Београд)
Народне новине (Ниш)
Народни музеј (Врање)
Научно друштво Србије (Београд)
Нопал (Бачка Паланка)
Одбор за стандардизацију српског језика (Београд)
Организација жена Црне Горе (Подгорица)
Országos Széchényi Könyvtár (Будимпешта)
Освит (Нови Сад)
ИП „Ошишани јеж" (Београд)
Партенон (Београд)
Планинарско друштво „Занатлија" (Нови Сад)
Планинарско-смучарски савез Војводине (Нови Сад)
Планинарско спортско друштво „Железничар" (Нови Сад)
Plenum Publishing Corporation (Њујорк)
Политика А. Д. (Београд)
Пољопривредни факултет (Београд)
Пољопривредни факултет (Нови Сад)
Правни факултет (Београд)
Правни факултет (Крагујевац)
Природно-математички факултет (Подгорица)
Прометеј (Нови Сад)
Просвета (Ниш)
Редакција часописа *Живинарство* (Београд)
Редакција часописа *Физикална терапија* (Београд)

Редакција часописа *Физичка култура* (Београд)
Републички завод за статистику (Београд)
Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање запослених (Београд)
Републички хидрометеоролошки завод (Београд)
Rural Development Administration Library (Сувон, Јужна Кореја)
Савез економиста Србије (Београд)
Савез пољопривредних инжењера и техничара Југославије (Београд)
Савез Срба у Румунији (Темишвар)
Савезни завод за интелектуалну својину (Београд)
Савезно министарство за иностране послове, Сектор за дијаспору (Београд)
Савезно министарство за одбрану (Београд)
Савезно министарство за развој, науку и животну средину (Београд)
Самоуправа Срба у Мађарској (Будимпешта)
Санимеџ (Београд)
Светови (Нови Сад)
Slawische Seminar (Бон)
СОКОЈ (Београд)
Societäts-Verlag (Франкфурт)
Србијашуме (Београд)
Srbica Books (Торонто)
Средња економска школа (Сомбор)
Српска академија наука и уметности (Београд)
Српска православна Епархија будимска (Будимпешта)
Српска православна Црквена општина арадска (Арад, Румунија)
Српска радикална странка (Београд—Земун)
Српска читаоница у Иригу
Српско културно друштво „Просвјета" (Загреб)
Стеријино позорје (Нови Сад)
Студио филателије (Београд)
Удружење за судску медицину Југославије (Београд)
Удружење књижевника Србије (Београд)
Удружење ратних и мирнодопских војних инвалида Србије (Београд)
Ukrainian Weekly „Church and Life" (Мелбурн, Аустралија)
UNESCO (Париз)
Универзитет у Крагујевцу
Универзитетска библиотека (Подгорица)
Унија биолошких научних друштава Југославије (Београд—Земун)
Уредништво часописа *ДАНС* (Нови Сад)
FAO (Рим)
Фестивал филмског сценарија (Врњачка Бања)
„Филип Вишњић" (Београд)
Филозофски факултет, Библиотека Катедре за историју (Београд)
Филозофски факултет, Институт за социологију (Ниш)
Фонд за хуманитарно право (Београд)
Fritz Thyssen Stiftung (Келн)
Футура публикације (Нови Сад)
Хелсиншки одбор за људска права у Србији (Београд)
Хунгаролошки институт (Нови Сад)
Carnegie Corporation (Вашингтон)
Центар за војнонаучну документацију и информације (Београд)
Центар за мултикултуралност (Нови Сад)
Center for Cultural and International Studies (Техеран)
Централна библиотека Војске Југославије (Београд)
Commonwelth of Australia (Канбера)
Council on Library and Information Resources (Вашингтон)
Црква Исуса Христа Светаца последњих дана (Нови Сад)
Црногорска академија наука и уметности (Подгорица)
Cheongju Early Printing Museum (Cheongju-city, Јужна Кореја)
Christliche Stimme Verlagsgesellschaft (Минхен)
Штампарија Просвета (Нови Сад)

ГАЛЕРИЈА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Извештај о раду Галерије Матице српске у 2000. години

Галерија Матице српске је у 2000. години остваривала Програм рада следећи циљеве и задатке Матице српске у складу са својим Статутом и позитивним законским прописима о музејској делатности и заштити културних добара. Посебна пажња је посвећена припремама за издавање Монографије, завршним радовима на конзервацији и рестаурацији икона Банатске епархије, приређивању изложби посвећених обележавању 2000 година хришћанства и изложбама дародаваца Галерије Матице српске.

Поводом обележавања 153-годишњице Свечана седница је одржана у суботу 14. октобра. Дан Галерије је поздравном речју отворио проф. др Миодраг Јовановић, председник Управног одбора. Проф. др Божидар Ковачек, председник Матице српске, говорио је о предстојећој 175-годишњици Матице српске а мр Лепосава Шелмић о четвртом броју *Именослова пријатеља Галерије Матице српске*. Добротворима, дародавцима, спонзорима и пријатељима подељене су захвалнице и пригодне књиге. Мр Бојана Борић-Брешковић, директор Народног музеја у Београду, са неколико речи осврнула се на гостујућу изложбу Народног музеја у Београду „Бомбардовању упркос — дела из здања Владе Републике Ср-

Свечана седница — отварање изложбе „Јерусалим и српска култура"

бије". Изложбу приређену поводом обележавања 2000 година хришћанства „Јерусалим и српска култура" отворио је др Динко Давидов уз учешће Његовог преосвештенства епископа бачког др Иринеја (Белешка са Свечане седнице арх. бр. 0102-73/15 од 14. новембра).

Ове године завршио се двогодишњи, врло успешан пут по Војводини, изложбе „Манастир Хиландар — осам векова српске душе", приређене са Савезним одбором за обележавање 800 година манастира Хиландара. Изложба је од отварања 17. септембра 1998. године до враћања у Галерију 6. септембра 2000. године приређена у 35 места широм Војводине и видело ју је преко 30.000 посетилаца (Извештаји Савезном одбору за обележавање 800 година манастира Хиландара арх. бр. 0302-23/1 од 9. фебруара и 0302-23/7 од 23. октобра).

У протеклој години Галерија је остварила успешну сарадњу са Матицом српском, Библиотеком Матице српске, Народним музејом, Музејом Вука и Доситеја и Историјским музејом Србије у Београду, Покрајинским заводом за заштиту споменика културе у Новом Саду, Српском академијом наука и уметности — Огранак у Новом Саду, Музејом савремене уметности, Спомен-збирком Павла Бељанског, Музејом Српске православне цркве, Музејом Срема у Сремској Митровици, Школом за уметничке занате из Шапца, Савезним одбором за обележавање 800 година манастира Хиландара, Пољопривредним музејом у Кулпину, Отвореним универзитетом у Суботици и бројним пријатељима, дародавцима, спонзорима и спољним сарадницима.

Редовну делатност Галерије финансирало је Министарство културе Републике Србије. У остваривању Програма рада у 2000. години урађени су следећи послови:

ПОПУЊАВАЊЕ ЗБИРКИ

Евиденција и откупи

У току године одржано је шест седница Комисије за попуњавање и заштиту Уметничког фонда. На седницама је расправљано о делима понуђеним на откуп, о поклоњеним делима, заштити Уметничког фонда и о потребним конзерваторско-рестаураторским захватима на експонатима у сталној поставци и на иконама Банатске епархије (Записници арх. бр. 0103-29/2 од 16. фебруара; 0103-29/4 од 2. јуна; 0103-29/11 од 27. јуна; 0103-29/15 од 29. септембра; 0103-29/17 од 22. новембра; 0103-29/19 од 21. децембра).

У приватном власништву у Новом Саду, Бечеју, Београду и Сенти евидентирано је двадесет радова следећих аутора: Непознатог челикоресца XIX века, *Петроварадин*; Непознатог иконописца XIX века, *Свети Никола/Васкрсење Христово*; Михаила С. Петрова, *Портрет Жарка Васиљевића*; Александра Кумрића, *Груж-Маслине*; Стевана Максимовића, *Околина Новог Сада*; Миленка Шербана, *Др Стојанка Иванчевић*; Милана Коњовића, *Волови*; Миливоја Николајевића, *Приморске куће са барком*; Бошка Петровића, *Композиција*; Мирјане Шипош, *Мртва природа*; Зденке Подовецки, *Св. Никола*; Ивана Алексића, *Свети великомученик Георгије*; Христофора Жефаровића и Томаса Месмера, *Насловни лист са потписом Христофора Жефаровића/Силни Стефан (Тријумфални лик цара Душана на коњу)* из *Стематографије* (1. издање, 2. варијанта); Афанасија Трухменског (Сферова), *Исус Христос са сценама из Старог и Новог завета*; Јохана Георга Мансфелда, *Архимандрит Јован Рајић* и *Роду и обществу* (из књиге Јована Рајића *Историја разних славенских народов*); Миленка Д. Ђурића, *Аутопортрет*; Ивана Табаковића, *Чинија са воћем*; Миленка Шербана, *Милица Матановић, рођ. Рогуља* и Уроша Предића, *Портрет непознатог господина (Милан Савчић ?)*.

Откупљено је дванаест радова следећих аутора: Г.К. Ричардсона по Виљему Хенрију Бартлету, *Будим и Пешта* (инв. ГМС/У 4355); Јобст Ригела по Лудвигу Рохбоку, *Коморан* (инв. ГМС/У 4356); Ј. М. Колба и К. Гунгела по Лудвигу Рохбоку, *Нови Сад и Петроварадин* (инв. ГМС/У 4357); Јохана Габриела Фридриха Попела, *Београд* (инв. ГМС/У 4358); Борнигера, *Илок* (инв. ГМС/У 4359); непознатих челикорезаца XIX века, *Остроґон* и *Петроварадин* (инв. ГМС/У 4360); Непознатог челикоресца XIX века, *Петроварадин* (инв. ГМС/У 4361); Михаила С. Петрова, *Портрет Жарка Васиљевића*, песника, секретара Матице српске и уредника *Летописа Матице српске* (инв. ГМС/У 4419); Христофора Жефаровића и Томаса Месмера, *Насловни лист са потписом Христофора Жефаровића/Силни Стефан (Тријумфални лик цара Душана на коњу)* из *Стематоґрафије*, 1. издање, 2. варијанта, Беч, 1741. године (инв. ГМС/У 4674); Афанасија Трухменског (Сверова) по Симону Ушакову, *Исус Христос са сценама из Староґ и Новоґ завета* (инв. ГМС/У 4703); Јохана Георга Мансфелда према цртежу Јакова Орфелина, *Роду и обществу* и *Архимандрит Јован Рајић*, из књиге Јована Рајића *Историја разних славенских народов* (инв. ГМС/У 4718, 4719).

Поклони

Захваљујући поклонима двадесет осам дародаваца и једног донатора Уметнички фонд Галерије обогаћен је за 435 радова (340 инв. бројева) од четрдесет једног уметника. Рад Мире Сандић, *Мешовити хор*, гипс 1974, дело је од великог значаја а остала су у категорији културног добра.

Вељко Михајловић, графичар и сликар из Београда, поклонио је графику *Риба* (инв. ГМС/У 4354); Душан Тодоровић, сликар из Новог Сада, мапу са осам цртежа *Острво у мислима мојим* и петнаест слика: *Динамична иґра*, *Иґра*, *Ноћна иґра*, *Динамика уласка у простор акције X*, *Траґ*, *Острво у мислима мојим I и II*, *Златне нити за Аријадну*, *Река светлости*, *Боравиште снова (Месечев портал)*, *Капија жудње*, *Сунчев портал*, *Узани пролаз*, *Врата светлости*, *Капија времена* (инв. ГМС/У 4362—4377); Јелена Жупанић, рођ. Моч, из Новог Сада, бронзану плакету са ликом свога оца *др Александар Моч*, председника Матице српске, рад вајара Ђорђа Јовановића (инв. ГМС/У 492/1); Миодраг Нагорни, сликар и графичар из Београда, четрдесет један цртеж: *Сликар Љубица Сокић Цуца*, *Сликар Бранко Миљуш*, *Сликар Војислав Марковић*, *Сликар Радивој Бербаков*, *Сликар Борислав Топузовић*, *Портрет Човека (Модел)*, *Аутопортрет*, *Госпођица*, *Сликар Заволовшек Јанез*, *Брат са аваном (Светислав Наґорни)*, *Мајка чита штампу*, *Мајка у кујни*, *Пред оґледалом*, *Менза*, *Кочијаш у Београду*, *На улици*, *Оґледало, младост и старост*, *Месар*, *Читање новина/Сликар Бранко Манојловић*, *Читање књиґе*, *Одмор уз читање*, *Моја мајка се одмара у Власотинцу*, *Тетка Косара Мрвић спава*, *Одрезак код месара*, *Сцена у „Народном позоришту”*, *Циґанчица*, *Војни музеј на Калемеґдану*, *Париска улица са Библиотеком и Ликовном академијом*, *Степенице на Калемеґдану*, *Мајка Заґорка чита новине у Власотинцу*, *Мајка се одмара читајући штампу*, *Сценски ликови у ґрупи*, *Ђак учи*, *Живот се изнова рађа*, *Снаґа разума*, *Рука и пчела*, *Школка*, *Школка на жалу*, *Материнство*, *Додир I*, *Додир II* (инв. ГМС/У 4378—4418); Сава Стојков, сликар из Сомбора, десет слика: *Амбар и свињац*, *Стара бара*, *Жито и салаш*, *Јесен на селу*, *Сеоске баште*, *Бачки канал*, *Бели покривач*, *Златна поља*, *Тршчара*, *Портрет Олґе Микић*, управнице Галерије Матице српске (инв. ГМС/У 4420—4428, 4482); Павле Блесић, сликар из Сомбора, двадесет једну слику: *Шор*, *Заборављени зид II*, *Из циклуса Шкриња I*, *Медаљони II*, *Велики запис*, *Запис III*, *Два медаљона*, *Медаљони — полиптих*, *Сребрна слика I*, *Време је учинило своје II*, *Слика XVII*, *Залутали портрет буњевке*, *Титов тријумф — јудејски ћилен*, *Портрет тетка Линке*, *Напуште-*

на капија, *Из породичног албума X*, *Илкићева капија II*, *Фидији у част — ергастине*, *Припремни цртеж за композицију Титов тријумф — јудејски плен*, *Из нумизматичке збирке IV*, *Управница мр Лепосава Шелмић са колективом* (инв. ГМС/У 4429—4448, 4717); Владимир Богдановић, сликар из Новог Сада, цртеж *Портрет Радивоја М. Ковачевића, помоћника управника Галерије Матице српске* (инв. ГМС/У 4449); Петар Мојак, сликар и керамичар из Сремске Каменице, четрнаест слика и две керамике: *Троугао*, *За космос (Барка)*, *Циклус столице*, *Кристални односи*, *Драма (Жеља за летењем)*, *У неизвесност (Павле Радовановић)*, *Милош Црњански*, *Стварање света*, *А сутра?*, *Признање*, *Група*, *Циклус птице*, *Тачка А*, *Притисак*, *Човек и људи*, *Циклус Човек и људи* (инв. ГМС/У 4450—4465); Аранка Мојак, керамичарка из Сремске Каменице, шест керамика: *Велика риба (Зелена)*, *Деца*, *Птица и цвет*, *Литература као инспирација*, *Сакривена деца*, *Корен и стабло* (инв. ГМС/У 4466—4471); Ружица — Беба Павловић, сликарка из Београда цртеж *Анђео који плаче* и слику *Аутопортрет са крзном* (инв. ГМС/У 4472, 4720); Мира Сандић, вајарка из Београда, скулптуру *Мешовити хор* (инв. ГМС/У 4481); Олга Ивковић, новинарка из Новог Сада, стопедесет четири цртежа, пастела и акварела, радове покојног супруга архитекте Драгана Ивковића: *Сликарева мајка Радојка Ивковић*, *Портрет сестре Вере Дрецун*, *Улица у Пожаревцу*, *Опатија*, *Београд-Калемегдан*, *Циганка/Анатомске студије костију*, *Акт жене*, *Глава Цигана*, *Аутопортрет*, *Двориште у Пожаревцу*, *Кучајна*, *Улица у Београду*, *Улица у Будви*, *Истамбул — Аја Софија*, *Истамбул — Базар*, *Истамбул — Галата мост*, *Нови Сад-Католичка црква*, *Париз — Нотр Дам I*, *Париз I*, *Париз II*, *Братислава*, *Милочер*, *Амстердам*, *Амстердам II*, *Брисел — Градска кућа*, *Кућа у Гану*, *Белфаст*, *Ташкент*, *Маузолеј у Самарканду*, *Медреса у Самарканду*, *Трг у Сенти Андреји I*, *Трг у Сенти Андреји II*, *Брисел — Главни трг*, *Црква у Брижу*, *Севиља I*, *Севиља II — Шпански трг*, *Малага*, *Тунис — Сиди Бусаид*, *Керуан*, *Канари — Порто дела Круз*, *Пекинг*, *Пјонг Јанг*, *Родос — Линдос*, *Родос*, *Дубровник*, *Краков*, *Сингапур — Кинеска четврт*, *Шпанија — Кастељон*, *Нови Сад*, *Рим — Пантеон*, *Трг у Венецији*, *Напуљ*, *Милочер*, *Огулин*, *Новосадски кровови*, *Новосадски кровови — Ћирпанова улица*, *Нови Сад — Изградња вишеспратнице на углу Војвођанске и Булевара ослобођења*, *Нови Сад — Део старе железничке станице*, *Брно*, *Мртва природа — Лале*, *Нови Сад са Петроварадинском тврђавом под снегом*, *Париз III*, *Париз Нотр Дам II*, *Црква Сен Жермен у Паризу*, *Париз — Монмартр*, *Будва*, *Будва II*, *Петроварадинска тврђава*, *Охрид*, *Портрет супруге Олге Инђић*, *Нови Сад — Дунав*, *Блед*, *Нови Сад — Тршчаре*, *Градска кућа у Новом Саду*, *Тврђава под снегом*, *Улица Модене у Новом Саду*, *Нови Сад — Зграда Марије Трандафил*, *Каменьар на Дунаву*, *Нови Сад — Владичански двор*, *Сат*, *Цавтат*, *Мртва природа са сатом*, *Барселона — Сагрsuperа Фамилија*, *Барселона*, *Пашићева улица — Кућа породице Берић*, *Валета*, *Загреб — Сљеме*, *Поглед на Нови Сад I*, *Орошеса*, *Поглед на Нови Сад II*, *Црквени торњеви*, *Глифада*, *Каменьар на Дунаву*, *Мртва природа са флашама*, *Мртва природа са бокалом и јабукама*, *Штокхолм*, *Шпанија — Тоса*, *Шпанија — Сент Фелиу*, *Шпанија — Љорет дел Мар*, *Аутопортрет*, *Загреб — Максимир*, *Бела Црква*, Скицен блок са 20 листова пастела, Скицен блок са 16 листова пастела, 15 цртежа за књигу песама Жарка Васиљевића (инв. ГМС/У 4486—4590) и мапу дрвореза (штампа) Ђорђа Андрејевића Куна *За слободу* (инв. ГМС/У 4714); Владан Станојев, адвокат из Новог Сада, четири графике: *Скупштина Слепаца*, *Сабор цара Душана*, по Димитрију Стакићу, *Милица Стојадиновић Српкиња*, *Стефан Урош, краљ српски и Ана, кћи М. Палеолога*, радове непознатог литографа (инв. ГМС/У 4591, 4592, 4619, 4620); Богдан Станојев, наставник из Новог Сада, три литографије: *Дипломa новосадског српског занатлијског певачког друштва Невен*, рад Љубише Ђ. Милутиновића (инв. ГМС/У 4593) и *Други српски устанак*, *Сеоба Срба*, радове Франтишека Малог (инв. ГМС/У

4672, 4673); Ана Бешлић, вајарка из Београда, четири скулптуре: *Црна скулптура*, *Портрет Марије Црнобори*, *Портрет Габриела Ступице*, *Јастук VI* (инв. ГМС/У 4595—4598); Иванка Ацин, вајарка из Новог Сада, двадесет шест новогодишњих честитки (један цртеж и двадесет пет графика), радове Емира Драгуља, Драгослава Живковића, Бошка Карановића и Миодрага Нагорног (инв. ГМС/У 4599—4602); Драгица Балабановић из Футога, дванаест копија зидног сликарства и четири слике, радове покојног супруга сликара конзерватора Петра Балабановића: *Богородица (Детаљ композиције Вазнесење Христово)*, *Св. Ратник*, *Св. Ратник*, *Богородица Елеуса са Христом Хранитељем*, *Попрсје Арханђела*, *Апостол Петар*, *Арханђел*, *Св. Ананије*, *Св. Азарије*, *Св. Јован Крститељ*, *Богородица*, *Јеванђелист Лука*, *Јеванђелист Марко*, *Јеванђелист Јован*, *Јеванђелист Матеј* (инв. ГМС/У 4603—4618); Емина Чамо-Лорбек, графичарка и сликарка из Новог Сада, тридесет шест цртежа и дванаест графика, *Цртеж*, *Цртеж — Запис I, II, III, IV*, *Цртеж 1, 2, 4, 5, 6*, *Цртеж I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XII*, *Цртеж — Праскозорје*, *Цртеж — Предвечерје*, *Ораница*, *Запис V*, *Запис V/2*, *Запис I, VII, VIII, XI, XII*, *Записи*, *Два записа*, *Запис*, *Варијанта A* (инв. ГМС/У 4621—4668); Културни центар Бански Двор у Бањалуци графичку мапу са пет бакрописа Михаила Раките из циклуса *Бања Лука* (инв. ГМС/У 4669); Иван Јурић, архитекта и графички дизајнер из Новог Сада, шест компјутерских графика: *Одсјаји*, *Свемир*, *Мурано*, *Гордијев чвор*, *Пиране*, *Зграда Галерије Матице српске* (инв. ГМС/У 4676—4681); Иванка Миловановић из Београда, две слике покојног супруга сликара Душана Миловановића: *Плодови мора*, *Портрет Бојане Марковић* (инв. ГМС/У 4683, 4684) и три графике: *Столица*, *Продавац пецива*, *Коњи* (инв. ГМС/У 4715, 4716, 4333/1); Милан Јовановић Јофке, сликар, графичар и дизајнер из Сомбора, слику *Гај или обожавање дрвета*, цртеж *Анђеоски љиљани* и графику *Анђеоска пауница* (инв. ГМС/У 4685—4687); Хаџи Вера Мијатовић, пензионерка из Новог Сада, тринаест дела, графику *Аутопортрет*, рад Душана Миловановића, цртеже: *Мушкарац са капом* и *Мушкарац са брадом*, радови Драгана Стојкова, цртеже: *Старија жена* и *Непозната жена*, радови Недељка Милутина, графике: *Врисак*, *Мржња* и *Хронос*, радови Јосипа Гласновића, цртеж *Предео из Енглеске*, рад Богдана Чиплића, графику *Благо мора*, рад непознатог аутора, слику *Јелена Анжујска*, рад Миомире Благојевић, слику *Симонида*, рад Косте Кузмана и графику *Илузија*, рад Мирослава Антића (инв. ГМС/У 4690—4702); Мира и Сава Сандић, вајари из Београда, цртеж *Двоје младих*, рад Томе Росандића (инв. ГМС/У 4707); Никола Симијановић, драмски и ликовни уметник из Новог Сада, своју скулптуру *Света птица* (инв. ГМС/У 4708); Здравко Мандић, сликар из Зрењанина, четири акварела и једно уље: *Акт*, *Предео*, *Људи одлазе*, *На талпи*, *На обали* (инв. ГМС/У 4709—4713); Мирјана Цепина, историчарка уметности у пензији из Новог Сада, један медаљон рад Паје Радовановића *Аутопортрет* (инв. ГМС/У 3577/1); Милан Мумин, организатор културних активности из Новог Сада, два дела: скулптуру *Светозар Милетић*, рад Стевана Чавића, и графику *Успомена на прославу стогодишњице рођења Бранка Радичевића*, рад Стевана Никшића Лале (инв. ГМС/У 4722, 4723); Светислав Матановић, члан хора Опере Српског народног позоришта у Новом Саду, цртеж *Милица Матановић, рођ. Рогуља*, рад Миленка Шербана (инв. ГМС/У 4724).

Уметничка ливница Станишић донаторством је помогла изливање скулптуре у бронзи *Портрет академика Бошка Петровића, председника Матице српске*, рад Иванке Ацин, а мермерни постамент за исту скулптуру израдио је без надокнаде Бахрија — Бане Булић, каменорезац из Новог Сада (инв. ГМС/У 4352/1).

У овом периоду инвентарисано је и дело Анастаса Боцарића, *Св. Георгије*, које је 1999. године Галерији поклонила Александра Петровић (инв. ГМС/У

4594). Инвентарисана су дела следећих аутора: плакета Михаила Роже Пауновића, *Јован Стерија Поповић оснивач Народног музеја* (инв. ГМС/У 4670); скулптура Ференца Калмара, *Искра културе* (инв. ГМС/У 4671); скулптура Миливоја Лакетића, *Оснивачи Матице српске* (инв. ГМС/У 4675); графике Франтишека Малог, *Никола Шубић Зрињски* и *Проглашење народног уједињења* (инв. ГМС/У 4688, 4689) и олеографије Ђорђа Ј. Чарапића, *Пораз аустријске војске*, *Заузеће Кајмакчалана* и *Пробој Солунског фронта* (инв. ГМС/У 4704—4706).

Ана Бешлић је тестаментом завештала Галерији две скулптуре: *Аутопортрет* и *Пријатељ из Канаде*.

Свечана седница — додела захвалнице дародавцу Галерије Матице српске, вајарки Ани Бешлић

СТАЛНА ПОСТАВКА

Допуне и измене у сталној поставци

Допуне и измене у сталној поставци ажуриране су кроз Картотеку смештаја експоната сталне поставке Галерије Матице српске. У циљу заштите Уметничког фонда прегледана су дела у сталној поставци, проверени и обележени инвентарски бројеви и исправљене легенде за поједина уметничка дела. Током јула и августа месеца обављено је редовно чишћење изложбених просторија и освежавање експоната. Том приликом у сталну поставку је укључено 55 експоната.

У сталну поставку „Српско сликарство XVIII века" укључене су три иконе, дванаест копија и један бакрорез. У холу на првом спрату изложене су иконе непознатих иконописаца XVII века: *Св. Георгије* (инв. ГМС/У 1554) и *Деизис* (инв.

ГМС/У 1555), затим икона Андреје Раичевића, *Исус Христос* (инв. ГМС/У 1553). У ходнику лево изложене су копије Зденке Живковић: *Сабор светог Јована* и *Христос и Самарјанка* (инв. ГМС/У 3126, 3053) и Душана Михаиловића: *Прича о удовичине две лепте* и *Павлов пут у Дамаск* (инв. ГМС/У 3046, 3146). У ходнику десно изложене су копије Зденке Живковић: *Ваведење Богородице*, *Распеће Христово* и *Св. кнез Лазар, Св. цар Урош, Св. Јован Владимир, Св.Стефан Дечански и Св. краљ Милутин* (инв. ГМС/У 3428, 3052, 3130); Душана Михаиловића, *Каменовање Св. Стефана*, (инв. ГМС/У 3133) и Станислава Чавића, *Св. Максим архиепископ српски* (инв. ГМС/У 3440) и бакрорез непознатог бакроресца XVIII века, *Манастир Хопово* (инв. ГМС/У 3209/1). На степеништу између приземља и првог спрата изложене су копије Душана Михаиловића: *Истеривање трговаца из храма*, *Свети архистратиг Михаило* и *Блажени гладни и жедни правде* (инв. ГМС/У 3139, 3145, 3144) на место копија Зденке Живковић изложених у холу на првом спрату (инв. ГМС/У 3129, 3131). Из поставке „Српска графика XVIII века", на првом спрату у ходнику десно, повучен је бакрорез непознатог бакрорезца XVIII века, *Успење Богородице са изгледом манастира Пиве* (инв. бр. ГМС/У 3183/43).

У поставку „Српско сликарство XIX века" укључено је девет нових слика. У холу на другом спрату изложена су дела: Јосифа Фалте, *У предвечерје* (инв. ГМС/У 299); Стевана Алексића, *Барон Јосиф Рајачић* (инв. ГМС/У 2537); Ђорђа Крстића, *Брдски поток* или *Извор Душничке реке* (инв. ГМС/У 282) и Паје Јовановића, *Госпођица Роз Дикло* (инв. ГМС/У 1363). У сали 1, изложено је дело Павела Ђурковића, *Богородица млекопитателница* (инв. ГМС/У 933), а у сали 3 дела Димитрија Петровића, *Предео са воденицом* (инв. ГМС/У 2456) и Константина Данила, *Мадона са крином* (инв. ГМС/У 2384), затим у сали 4 дела Живка Петровића, *Јевреји на водама Вавилонским* (инв. ГМС/У 1494) и у сали 9 дело Паје Јовановића, *Портрет лепе госпође* (инв. ГМС/У 2235). У салу 1 премештена је из сале 3 слика Саве Петровића, *Девојчица са цветом* (инв. ГМС/У 142), и из сале 4 слика Павела Петровића, *Мила Поповић, супруга свештеника Лазара Поповића* (инв. ГМС/У 350). У салу 9 премештене су из хола на другом спрату две скулптуре Ђорђа Јовановића, *Биста младе жене* и *Студија уметникове мати* (инв. ГМС/У 2779, 458). У холу, на парадним штафелајима, постављена су дела Уроша Предића, *Надурена девојчица* (инв. ГМС/У 332) и Паје Јовановића, *Портрет Ђорђа Јовановића* (инв. ГМС/У 1113) раније изложена у сали 9.

У поставку „Српско сликарство 1900—1940" у холу на другом спрату укључена су четири цртежа: Миленко Ђурић, *Аутопортрет* и *Партија из Карловаца* или *Предео* (инв. ГМС/У 1678, 2800) и Љубомир Ивановић, *Кула краља Милутина* и *Општина у Новом Пазару* (инв. ГМС/У 607, 609) и четири плакете Ђорђа Јовановића: *Др Јован Суботић*, *Јован Јовановић Змај*, *Аутопортрет* и *Вук Стефановић Караџић* (инв. ГМС/У 2751, 1901, 1916, 2752).

У поставку „Савремена збирка" у приземљу Галерије укључени су поклоњени радови и то десет слика, пет графика и девет скулптура. У салу 2 укључен је рад Иванке Ацин, *Љубица Пуђа Веселиновић* (инв. ГМС/У 4283); у салу 5 три рада Петра Мојака: *Група*, *Човек и људи* и *Драма* или *Жеља за летењем* (инв. ГМС/У 4460, 4464, 4454); три рада Аранке Мојак: *Птица и цвет*, *Велика риба (зелена)* и *Корен и стабло* (инв. ГМС/У 4468, 4471, 4466); два рада Павла Блесића: *Из циклуса „Шкрињa I"* и *Фидији у част, ергастине* (инв. ГМС/У 4431, 4446); скулптура Ане Бешлић, *Габриел Ступица* (инв. ГМС/У 4597) и два рада Здравка Мандића: *На талији* и *На обали* (инв. ГМС/У 4712, 4713). У сали 6 изложена су два рада Душана Тодоровића: *Игра* и *Капија времена* (инв. ГМС/У 4363, 4377); један рад Драгана Стојкова, *Средишни низ — диптих* (инв. ГМС/У 3594); два рада Ане Бешлић: *Црна скулптура* и *Јастук VI* (инв. ГМС/У 4595, 4598). У сали 6а

изложени су радови Вере Зарић, *Искушеница* (инв. ГМС/У 4238); Саве Стојкова, *Бачки канал* (инв. ГМС/У 4425); Емине Чамо-Лорбек, *Цртеж* (инв. ГМС/У 4631); Слободана Кнежевића, *Врата I* (инв. ГМС/У 4266); Миодрага Нагорног, *Хераклит — Panta rei II* (инв. ГМС/У 4279); Бранимира Карановића, *Летач* (инв. ГМС/У 4268) и рад Ивана Јурића, *Гордијев чвор* (инв. ГМС/У 4679). У великој сали у приземљу изложена је скулптура Мире Сандић, *Мешовити хор* (инв. ГМС/У 4481). У салу 2 премештена је из сале 1 слика Миленка Шербана, *Порушени Лединци* (инв. ГМС/У 3887), а у салу 3 премештена је из сале 4 скулптура Стевана Дукића, *Човек у ходу* (инв. ГМС/У 1903).

Због организовања повремених изложби од 5. марта до 14. новембра депоновани су експонати сталне поставке „Српско сликарство 1900—1940". Поводом представљања „Поклон-збирке Павла Блесића" повучена су дела из поставке „Српско сликарство XVIII века". Из изложбеног хола на првом спрату повучено је девет икона (инв. ГМС/П 630—635, ГМС/П 384, ГМС/У 1007, 2531) и шест копија фресака (инв. ГМС/У 3125, 3127, 3349, 3350, 3351, 3352), а због изложбе „Ретроспектива Павла Блесића" повучени су из поставке „Српско сликарство XIX века" радови Стевана Алексића: *Велики косач* и *Голгота I* (инв. ГМС/У 3003, 1518).

Измене и допуне експоната у службеним просторијама у приземљу

У свечаном салону изложени су радови: Владимира Богдановића, *Радивој М. Ковачевић, помоћник управника Галерије Матице српске* (инв. ГМС/У 4449); Саве Стојкова, *Олга Микић, кустос саветник и управник Галерије Матице српске* (инв. ГМС/У 4482); Ђорђа Јовановића, *Др Александар Моч, адвокат, председник Матице српске* (инв. ГМС/У 492/1), и Михаила С. Петрова, *Жарко Васиљевић* (инв. ГМС/У 4419). У малом салону изложен је рад Уроша Предића, *Коста Миросављевић, председник Трговачке коморе у Новом Саду* (инв. ГМС/У 4326).

У канцеларији секретара изложени су радови Аранке Мојак: *Кад би Милан имао девојку, не би зевао од досаде* и *Сакривена деца* (инв. ГМС/У 4469, 4470). У канцеларији рачуноводства радови: Петра Мојака, *Милош Црњански* и *Човек и људи* (инв. ГМС/У 4456, 4465); Аранке Мојак, *Деца* (инв. ГМС/У 4467); Душана Тодоровића, *Боравиште снова* или *Месечев портал* и *Капија жудње* (инв. ГМС/У 4372, 4373); Здравка Мандића, *Акт* и *Предео* (инв. ГМС/У 4709, 4710); Павла Блесића, *Медаљон, Велики запис, Портрет тетка Линке, Из породичног албума XX* (инв. ГМС/У 4432, 4433, 4442, 4444); Ане Бешлић, *Марија Црнобори* (инв. ГМС/У 4596), и Иванке Ацин, *Академик Бошко Петровић* (инв. ГМС/У 4352/1).

ИЗЛОЖБЕ

У току године организовано је осам изложби, од тога шест камерних и две гостујуће. Пажња је посвећена и изложби у припреми „Иконе Банатске епархије", затим учешћу Галерије у повременим изложбама у организацији сродних институција и учешћу Галерије у сталним поставкама других музеја и институција.

Изложба „Поклон-збирка Саве Стојкова" обухватала је 32 уља на платну и лесониту које је сликар поклонио Матици српској 1999. и Галерији Матице српске 1987, 1998. и 2000. године. После уводних речи мр Лепосаве Шелмић и Емице Милошевић изложбу је 5. маја отворила Вера Хаџи Мијатовић, рођ. Стричевић, добротворка Галерије. Поставку и пратећи информативни каталог приредила је Емица Милошевић. У музичком програму је учествовао Хор „Све-

ти Николај" са диригентом Георгијем Максимовићем. Изложба је затворена 20. маја.

Изложба „Павле Блесић, Записи времена" — „Поклон-збирка Павла Блесића" и „Ретроспектива Павла Блесића", приређена је у Галерији а изложба „Слике 1997—2000" у Галерији Огранка САНУ у Новом Саду. „Поклон-збирка Павла Блесића" обухватала је 20 дарованих радова (два гваша, један акварел, седамнаест слика рађених комбинованом техником на дасци, панелу, ултрапасу, лесониту, хартији) насталих у периоду од 1962. до 1997. године. „Ретроспектива Павла Блесића" је приређена у знак захвалности за дарована дела Галерији и обухватила је: 9 скулптура, 40 слика и 2 таписерије насталих у периоду од 1955. до 1997. године. Изложба „Слике 1997—2000" обухватила је 20 слика из последње три године уметниковог стваралаштва. На отварању је представљена монографија *Павле Блесић 1947—1997, Записи времена*, Нови Сад, 1998 (издање Издавачког предузећа Матице српске). О монографији и изложбама говорили су Слободан С. Санадер, Милош Арсић и мр Лепосава Шелмић. Поставку изложби и пратећи информативни каталог приредиле су мр Лепосава Шелмић и Драгојла Живанов. Изложба је отворена 31. маја а затворена 21. јуна.

Изложба „Поклон-збирка Иванке Ацин" обухватила је 73 експоната (2 скулптуре Иванке Ацин, 25 слика и једну мапу са 19 цртежа Бошка Петровића, једну слику Зорана Петровића и 26 новогодишњих честитки Бошка Карановића, Миодрага Нагорног, Емира Драгуља и Драгослава Живковића). Поставку и пратећи информативни каталог приредила је Емица Милошевић. Изложбу је 23. јуна отворила др Вера Јовановић-Дунђин. Изложба је затворена 15. јула.

Изложба „Иван Јурић — computer art" обухватила је 28 радова насталих 2000. године. Поставку изложбе и пратећи пропагандни материјал — каталог водич и сајт на Интернету, приредио је Иван Јурић. Текст у каталогу написао је Бела Дуранци. Изложбу је 8. септембра отворила мр Лепосава Шелмић. Изложба је затворена 22. септембра.

Изложба „Јерусалим и српска култура — дела из Фонда Галерије Матице српске" посвећена обележавању 2000 година хришћанства. Отворена је на Дан Галерије 14. октобра. Приказано је 37 отисака (1 дрворез, 16 бакрореза и 20 листова из *Проскинитариона*), дела непознатих бакрорезаца XVIII и XIX века, Христофора Жефаровића, Захарија Орфелина, Јохана Филипа Биндера, Јохана Кристофа Винклера, Георга Николаја, Афанасија Трухменског, Томаса Месмера и других аутора. Такође је приказано и фототипско издање *Описаније Јерусалима* од Христофора Жефаровића из 1748. године (приредио др Динко Давидов, 1972), као и документарни материјал. Изложбу и пратећи каталог приредили су др Динко Давидов и Драгојла Живанов. Изложбу је отворио др Динко Давидов уз учешће епископа бачког господина др Иринеја. Затворена је 14. новембра. У Музеју Срема у Сремској Митровици приказана је од 20. децембра 2000. до 31. јануара 2001. године.

Изложба „Христове престоне иконе у барокном сликарству — дела из Галерије Матице српске" приређена је у сарадњи са Одељењем за ликовне уметности Матице српске поводом обележавања 2000 година хришћанства. Изложено је 20 икона непознатих иконописаца XVIII века, Георгија Стојановића, Станоја Поповића, Василија Остојића, Стефана Тенецког, Григорија Давидовића Опшића, Димитрија Поповића, Теодора Илића Чешљара, Теодора Крачуна и Димитрија Лазаревића. Предговор за каталог написао је проф. др Мирослав Тимотијевић. Каталог и изложбу приредиле су мр Лепосава Шелмић и Драгојла Живанов. Пригодном речи изложбу је 15. децембра отворио проф. др Мирослав Тимотијевић. Изложба је затворена 28. децембра.

Поставка изложбе „Надежда Петровић (1873—1915)”

Изложба „Надежда Петровић (1873—1915)” приређена је као гостујућа изложба Народног музеја у Београду. Представљено је 47 дела из Народног музеја у Београду и једно дело из Галерије Матице српске. После уводне речи мр Лепосаве Шелмић о Надежди Петровић, изложбу је отворила Љубица Миљковић, виши кустос Народног музеја у Београду. Информативни каталог водич *Надежда Петровић (1873—1915)* приредила је ауторка изложбе Љубица Миљковић. Изложба је отворена 10. марта а затворена 15. априла.

Изложба „Бомбардовању упркос — избор слика из здања Владе Републике Србије” приређена је као гостујућа изложба Народног музеја у Београду. Изложени су експонати 28 уметника. О изложби је на Свечаној седници Галерије говорила мр Бојана Борић-Брешковић, директор Народног музеја у Београду. Ауторка каталога и изложбе је Љубица Миљковић, виши кустос Народног музеја у Београду. Изложба је затворена 3. новембра.

Ове године у месецу септембру завршено је приказивање изложбе „Манастир Хиландар — осам векова српске душе” организоване у сарадњи са Савезним одбором за обележавање 800 година манастира Хиландара. Захваљујући ангажовању Кајице Даничића, службеника библиотеке „Вељко Петровић” у Бачкој Паланци, изложба је приказана у Товаришеву (од 21. до 28. фебруара), у Обровцу (од 1. до 7. марта), у Бачкој Паланци (од 7. до 14. марта), у Челареву (од 14. до 21. марта), у Новој Гајдобри (од 21. марта до 4. априла), у Гајдобри (од 4. до 11. априла), у Силбашу (од 11. до 25. априла), у Пивницама (од 25. априла до 25. маја) и у Беочину (од 18. августа до 5. септембра).

Изложбе у припреми

Изложба „Иконе Банатске епархије” је у припреми. Планирано отварање за Дан Галерије одложено је пошто није завршена рестаурација и конзервација икона које су предвиђене за излагање, а такође и текст пратеће публикације. За припрему изложбе и каталога задужени су Драгојла Живанов и Ратомир Кулић.

Учешће Галерије Матице српске у припреми повремених изложби у организацији других музеја, галерија и сродних установа

Уступањем двадесет два експоната из свог Фонда Галерија је помогла организацију девет изложби. Историјском музеју Србије у Београду позајмљена су четири експоната за изложбе „Ослобођење, независност и уједињење Србије и Црне Горе" и „Службено одело у Србији XIX и XX века" (Уговори арх. бр. 0303-28/9 од 3. новембра 1999. и арх. бр. 0303-17/18 од 24. априла). Музеју савремене уметности у Новом Саду позајмљено је седам експоната за изложбу „Војвођански сликари — чланови САНУ" (Уговор арх. бр. 0305-17/3 од 8. фебруара). Спомен-збирци Павла Бељанског позајмљена су два експоната за изложбе „Коста Хакман" и „Видосава Ковачевић 1889—1913" (Уговори арх. бр. 0305--17/10 од 9. фебруара и арх. бр. 0305-17/42 од 22. септембра). Музеју Вука и Доситеја у Београду уступљена су два експоната за изложбу „Кнез Милош и породица" (Уговор арх. бр. 0305-7/ од 26. јуна). Галерији Прометеј уступљен је један експонат за изложбу „Бранко Протић 1931—1999" (Уговор арх. бр. 0303-17/24 од 4. маја). Отвореном универзитету у Суботици уступљено је пет експоната за изложбу „Иван Јурић — computer art" (Уговор арх. бр. 0302-51/8 од 1. новембра) и Пољопривредном музеју у Кулпину, један експонат за изложбу „Никола Симијановић — птице и људи".

Учешће Галерије Матице српске у сталним поставкама других музеја и институција

Обновљени су уговори о позајмици експоната са Музејом Војводине (Уговор арх. бр. 0303-16/3 од 24. јануара), Музејом града Новог Сада (Уговор арх. бр. 0303-16/12 од 29. јуна) и Библиотеком Матице српске (Уговор арх. бр. 0303--16/14 од 15. јуна).

Обновљен је реверс за позајмицу 20 експоната из фонда Музеја Српске православне цркве у Београду који су изложени у сталној поставци Галерије и Меморијалном музеју „Христофор Жефаровић" у конацима манастира Бођани (Реверс арх. бр. 0117-24/1 од 10. фебруара).

За изложбу „Поклон-збирка Саве Стојкова" Галерија је од Матице српске позајмила један рад Саве Стојкова, *Милош Хаџић секретар Матице српске* (инв. ГМС/МС 4331/196). Матици српској је после конзервације у Галерији враћен рад Воје Трифуновића, *Портрет др Димитрија Кириловића* (инв. ГМС/МС 3934/ 110).

ДОКУМЕНТАЦИЈА

Одсек централног инвентара са картотеком

Уметничка дела добијена на поклон, купљена и набављена путем одливања пописана су, категоризована и процењена. Пописано је 362 инвентарна броја (од инв. бр. 4354 до 4724).

Састављени су следећи пописи уметничких дела са проценом:

— Попис Уметничког фонда Галерије Матице српске за 2000. годину (садржи 362 инв. броја са 454 дела. Од тога, 9 дела је са евиденције, 12 је откупљено, а 435 је добијено на поклон).

— Попис уметничких дела у власништву Матице српске допуњен је и закључен са 220 редних бројева (попис је допуњен за 14 дела).

— Попис уметничких дела у власништву Библиотеке Матице српске — (садржи 122 дела).

Настављен је рад на обради уметничких радова из Фонда Галерије. Израђено је 67 стручних картона за Основну картотеку. У Картотеку дародаваца унети су подаци за Поклон-збирку Иванке Ацин, а допуњене су подацима Поклон-збирке Саве Стојкова и Вере Хаџи Мијатовић, рођ. Стричевић. Израђена је Картотека смештаја за експонате у сталној поставци, службеним просторијама и службеном степеништу.

Уступљени су каталошки подаци о делима из Фонда Галерије Милораду Попову, истраживачу из Дероња, за „Монографију села Дероња", Јелени Перић и Јелени Митровић, студентима историје уметности у Београду, за израду дипломских радова „Ликови С. Шупљикца" и „Живко Петровић". Уступани су подаци о просветно-педагошком раду Галерије, за израду семинарских радова студентима туризмологије у Новом Саду.

Одсек фототеке

У Књигу инвентара фототеке и компјутерски Програм централног инвентара са картотеком и фототеком бр. II/4 и II/5 инвентарисано је 128 дела (од фото инв. бр. 2/3124 до 2/3251). У Књизи инвентара фототеке бр. 9 инвентарисано је 83 дела (од фото инв. бр. 8430 до 8512). У Књизи инвентара фототеке — конзервација, инвентарисани су негативи експоната који су конзервирани у Конзерваторско-рестаураторској радионици Галерије Матице српске (од фото инв. бр. 431/00 до 468/00).

Додатно је снимљено 94 дела за „Монографију Галерије Матице српске" и израђено 7 негатива за документацију.

На основу захтева Спомен-збирке Павла Бељанског за репродуковање у пратећем каталогу изложбе „Видосава Ковачевић 1889—1913" позајмљена је једна црно-бела фотографија. Проф. др Миодрагу Јовановићу за репродуковање у књизи *Манастири у Банату* позајмљено је десет слајдова и двадесет једна фотографија. На основу захтева ИК Прометеј за репродуковање у књизи академика Дејана Медаковића *Откривање Хиландара* позајмљене су три фотографије. Ђорђу Арсенићу уступљен је плакат изложбе „Јосиф Фалта — слике и цртежи". Историчару Живку Марковићу за репродуковање у тексту о кафани, *Код Камиле*, две фотографије. Матици српској уступљена су два слајда за изложбу „Матица српска 1826—2001" која ће бити приказана у Будимпешти и Темишвару.

Снимање дела из Фонда Галерије омогућено је Покрајинском заводу за заштиту споменика културе за књигу мр Мирјане Ђекић, *Водице у Војводини* и мр Бранке Кулић, *Дворци Војводине*; Музеју савремене ликовне уметности, за изложбу „Војвођански сликари — чланови САНУ". ИК Прометеј из Новог Сада омогућено је снимање за каталог изложбе Бранка Протића и за књигу др Динка Давидова, *Јерусалим и српска култура*, затим Одељењу за ликовне уметности Матице српске за књигу др Мирјане Лесек, *Барокно сликарство у Срему* и Петру Самарџији, новинару, за ревију *Вива* текст о скулптури Ђорђа Јовановића, *Гуслар*. Ивану Јурићу уступљен је информативни текст о Галерији заједно са логотипом, амблематским знаком пчеле и фотографијом зграде Галерије.

Вера Мијатовић, рођ. Стричевић, поклонила је Галерији 11 албума са фотографијама са изложби и промоција књига Маргарете Шефер Мартинко, Јосипа Гласновића, Саве Стојкова, Душана Нонина, Душана Миловановића, Јована Бикицког и Соње Нонин. Мирјана Цепина, историчарка уметности из Новог Сада, поклонила је девет фотографија са изложби Павла — Паје Радовановића и

Новосадске уметничке радионице XVIII—XIX века. Иванка Ацин је поклонила филм о Бошку Петровићу.

Стручни архив

Урађене су допуне монографије о Галерији у одељцима: Азбучник аутора и регистар радова, Изложбе и публикације и Прилози. У току је рад на изради именског и географског регистра.

Пред Комисијом за стицање стручних звања у Народном музеју у Београду Милена Врбашки стекла је звање вишег кустоса са радом „Српска уметност у Збирци XIX века Галерије Матице српске", ментор Вера Ристић.

На скупу о животу и делу Анастаса Јовановића, који је одржан поводом стогодишњице уметникове смрти у Конаку кнегиње Љубице у Београду 31. августа, учествовала је Милена Врбашки са саопштењем „*Споменици српски* и популаризација националне историје кроз серијска графичка издања XIX века". На научном скупу „Значајне српске личности из Темишвара, Арада и других места данашње Румуније", одржаном у Матици српској 2. и 3. новембра, мр Лепосава Шелмић је учествовала са саопштењем „Христофор Шифман, народни добротвор и мецена српских уметника".

У часопису *Ликовни живот*, бр. 81/82, у издању Галерије Стара Капетанија, Земун, јул—октобар 1999, објављен је текст Сузане Вуксановић-Солеша о изложби „Васа Ешкичевић (1867—1933) — скице из Првог светског рата". У часопису *Зборник Музеја Срема*, бр. 4/2000, Емица Милошевић објавила је текст *Поклон Николе Поповића Музеју Матице српске*. У листу *Политика* објављен је текст мр Лепосаве Шелмић са отварања изложбе „Надежда Петровић 1873—1915 — Пут части и славе". Текст мр Лепосаве Шелмић са отварања изложбе Ивана Јурића у енглеском преводу објављен је на интернет сајту о изложби. Текст проф. др Мирослава Тимотијевића са отварања изложбе „Христове престоне иконе у српском барокном сликарству" објављен је у *Политици* и *Дневнику*. Текст др Динка Давидова *Јерусалим и српска култура* објављен је у *Политици*.

Библиотека

У оквиру послова везаних за ревизију Библиотечког фонда урађена је ревизија стране књиге.

Поклонима дародаваца (Српске православне Патријаршије, Библиотеке Матице српске, Матице српске, Позоришног музеја Војводине, Викторија и Алберт музеја у Лондону, мр Лепосаве Шелмић, Драгојле Живанов, Боривоја Чалића, Драгана Стојкова, Добриле Јерков, Данице Петровић, Вере Мијатовић, Богдана Станојева, Павла Блесића, Даринке Рацков, Олге Ивковић, Сузане Вуксановић-Солеша, др Мирјане Лесек, др Божидара Ковачека, Душана Познановића, Драгомира Попновакова, Михаила Раките, Мирјане Џепине), редовном разменом и куповином, Библиотечки фонд је попуњен са 116 наслова књига и каталога и 12 наслова (64 броја) периодичних публикација. Примљене публикације су евидентиране, сигниране, инвентарисане и разврстане према класификацији галеријског Библиотечког фонда.

Размена и поклони публикација

На адресе 39 сродних институција послате су у размену књиге Олге Добровић, *Документација о стваралаштву Петра Добровића*, I и II.

Поред уобичајене размене са Матицом српском, Народним музејом, Српском православном Патријаршијом, Српском академијом наука и уметности у

Београду и Музејом Војводине, Покрајинским заводом за заштиту споменика културе, Спомен-збирком Павла Бељанског, Галеријом слика спомен-збирком Рајка Мамузића и Музејом града у Новом Саду, остварена је размена са Заводом за заштиту споменика културе у Краљеву, Народним музејом у Шапцу, Регионалним заводом за заштиту споменика културе у Смедереву, Заводом за заштиту споменика културе у Панчеву, Народним музејом у Зрењанину, Народним музејом у Кикинди, Уметничком галеријом Надежда Петровић у Чачку, Народним музејом у Вршцу, Музејом Срема у Сремској Митровици, Галеријом Сава Шумановић у Шиду и Библиотеком „Браћа Настасијевић" у Горњем Милановцу.

Библиотеци Матице српске достављено је по десет примерака публикација од којих је по два примерка задржала за свој фонд и Завичајну збирку, а остале примерке послала у размену са Народном библиотеком Србије, Народном библиотеком у Приштини, Народном библиотеком на Цетињу, Народном библиотеком „Петар Кочић" у Бањалуци и Свеучилишној библиотеци у Љубљани.

Националној уметничкој галерији Викторија и Алберт музеја у Лондону у размену је послата књига Зорана Ракића, *Радул*, а Институту историје уметности у Букурешту шест свезака из едиције „Споменици српског зидног сликарства XVIII века".

Публикације о стваралаштву Петра Добровића су поклоњене и сарадницима на издавању публикација, Уређивачком одбору, Управном одбору и Надзорном одбору Галерије Матице српске, Председништву Матице српске, управницима Матичине Библиотеке и Рукописног одељења, директорима Издавачког предузећа Матице српске и Народног музеја у Београду и председнику Српске академије наука и уметности.

На Свечаној седници Галерије поред пригодних захвалница, добротворима, дародавцима, спонзорима и заслужницима поклоњене су књиге Миодрага Јовановића, *Урош Предић* (4), Ирине Суботић, *Миленко Шербан* (18), Динка Давидова, *Привилегије* (2) и *Описаније Јерусалима* (8).

Стручњацима Управе за заштиту културне баштине — Конзерваторско-рестаураторског одјела у Осијеку поклоњене су три публикације (*Иконостас цркве Св. Николе у Вуковару*, *Иконостас капеле Успења Богородице у Даљу* и *Иконостас капеле Св. архиђакона Стефана у Даљу*).

ПЕДАГОШКО ПРОПАГАНДНИ РАД

Групне и протоколарне посете

Евидентиране су протоколарне посете: Мануса Брикмана, генералног секретара ICOM-a, и Џенифер Тевено из Одељења за пројекте при ICOM-у са домаћинима: Милом Поповић-Живанчевић, председницом YU NC ICOM-a, Мирјаном Менковић, секретаром YU NC ICOM-a, Бранком Јефтићем, директором Музеја у Приштини, Миленом Витковић-Жикић, кустосом Музеја примењене уметности у Београду, и Дејаном Радовановићем, конзерватором из Покрајинског завода за заштиту споменика културе у Новом Саду; Љиљане Шарлах и Едите Миро Усеник, конзерватора Управе за заштиту културне баштине — конзерваторско-рестаураторског одјела у Осијеку, са Дејаном Радовановићем, конзерватором Покрајинског завода за заштиту споменика културе у Новом Саду; Мире Сандић, вајарке, Десе Керечки-Мусур, сликарке, и Гроздане Олујић, књижевнице, из Београда; Марије Прајс, костимографа, и Дејвида Прајса, графичара из Брајтона (Велика Британија); мр Бојане Борић-Брешковић, директора Народног музеја у Београду, са представницима покрајинског Секретаријата за културу; Браце Бонифација (Срдић Благоје), сликара из Ванкувера, са супругом; Ве-

лимира Матановића, директора Културног центра у Косовској Митровици, са супругом и домаћином Вулетом Миличевићем; Миланке Карић, председнице Карић фондације, и Љубинке Митровић, директора Карић фондације, са проф. др Божидаром Ковачеком, председником Матице српске.

Евидентиране су групне посете ученика основних и средњих школа из Новог Сада, Стопање, Обреновца, Лазаревца, Бачке Паланке, Смедеревске Паланке и Инђије, студената славистике из Варшаве, полазника школе страних језика „Интернационал" из Новог Сада, Удружења ликовних стваралаца из Бачке Паланке, Центра за женске студије из Новог Сада, Туристичког друштва „Бреза" из Београда, Покрета горана из Новог Сада, Кола српских сестара из Кумана, Школе за српски језик и културу „Азбукум" из Сремских Карловаца, Друштва југословенско-чешко-словачког пријатељства из Београда и Републичког Фонда за пензијско инвалидско осигурање — Филијала Нови Сад.

Пропаганда и присутност у медијима

Све активности Галерије праћене су у дневној штампи (*Политика*, *Дневник*, *Фокус*, *Булевар*) и другим јавним медијима. ТВ Нови Сад, у емисији Новосадске разгледнице, посветила је пажњу плану и програму рада Галерије за 2000. годину и изложбеној делатности Галерије. У емисијама су учествовале мр Лепосава Шелмић и Сузана Вуксановић-Солеша. Новинари исте ТВ станице, Снежана Субић и Софија Љуковчан, снимиле су прилоге о изложби „Поклон-збирка Саве Стојкова", „Павле Блесић, Записи времена", „Поклон-збирка Иванке Ацин" и „Христове престоне иконе у српском барокном сликарству". У емисијама су учествовале мр Лепосава Шелмић, Емица Милошевић и аутори чија су дела излагана.

Други програм Радио Београд, Радио Стотка и Радио 021, интервјуисали су мр Лепосаву Шелмић поводом изложби „Надежда Петровић 1873—1915" и „Христове престоне иконе у српском барокном сликарству", поводом обележавања 153-годишњице Галерије Матице српске и објављивања *Именослова пријатеља*. РТС Редакција образовног програма, снимила је за емисију проф. др Миодрага Јовановића „Једна слика, једна прича" одабране експонате. Телевизија Мост са новинаром Данијелом Шутановац снимила је спот о изложби „Јерусалим и српска култура".

Промоције

Књига Љубице Миљковић, *Надежда Петровић 1873—1915 — Пут части и славе*, промовисана је 31. марта уз учешће Николе Кусовца, Миомира Радовића, мр Лепосаве Шелмић и Љубице Миљковић. Књига проф. др Данице Петровић, *Хиландарски ктитори у православном појању*, и компакт диск са снимцима песама црквеног хора „Свети Стефан Дечански" из Новог Сада и Студијског хора Музиколошког института САНУ из Београда представљени су јавности 13. априла уз учешће академика Димитрија Стефановића, проф. др Данице Петровић и хора „Свети Стефан Дечански" из Новог Сада. Књига Драгослава Срејовића, *Драган Стојков — У свету облутака Драгана Стојкова*, представљена је 13. маја уз учешће проф. др Божидара Ковачека, проф. др Станислава Живковића, инг. арх. Слободана Машића и Драгана Стојкова. Књига Симоне Чупић, *Петар Добровић — Портрети*, промовисана је 3. новембра уз учешће проф. др Јеше Денегрија, др Лидије Мериник, Сузане Вуксановић-Солеша и аутора. Књига Драгомира Попновакова, *Сликари доње земље*, промовисана је 17. новембра уз учешће проф. др Милице Грковић, Милорада Грујића и аутора.

Концерти

Концерт Хора Епархије сремске „Св. Николај" одржан је 21. априла поводом прославе 2000 године хришћанства, а у оквиру Музичких вечери Матице српске, одржан је 22. новембра концерт Лауре Леваи Аксин, флаута и Зорана Крајишника, гитара. Хор „Св. Стефан Дечански" снимио је 19. јуна компакт диск поводом одласка на турнеју по Великој Британији и Немачкој.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

У оквиру издавачке делатности одржана је једна седница Уређивачког одбора и три седнице Уређивачког одбора у суженом саставу. Поред четвртог броја *Именослова пријатеља Галерије Матице српске* и каталога водича који су пратили изложбе дародаваца, каталога водича изложби „Надежда Петровић (1873—1915)", „Јерусалим и српска култура" и „Христове престоне иконе у српском барокном сликарству", посебна пажња је посвећена припремама за штампу монографије о Галерији Матице српске.

Уређивачки одбор

На **Првој седници** Уређивачког одбора која је одржана 13. септембра разматран је и усвојен План издавачке делатности Галерије (Записник арх. бр. 0308--72/1). Поред тога, на седници је прихваћена промена првобитне концепције Монографије. Одлучено је да први део Монографије садржи: текст мр Лепосаве Шелмић о историјату Галерије, затим Азбучник аутора и регистар радова, који су припремили мр Лепосава Шелмић, Емица Милошевић, Драгојла Живанов, Милена Врбашки и Сузана Вуксановић-Солеша, и Репродукције — одабране радове из збирки Галерије Матице српске, а други део да садржи: Именослов пријатеља, који је приредила Емица Милошевић, затим поглавље Изложбе и публикације, које су припремили Сузана Вуксановић-Солеша и Јован Тепавчевић, Прилоге, које је припремила Добрила Јерков, План сталне поставке Бориславa Радановића и Списак репродукција и Регистар, који припремају Емица Милошевић и Борислав Радановић. Одлучено је да Монографија не обухвати првобитно предвиђене текстове, Водич кроз сталну поставку — приказ збирки са тумачењем стилских епоха праваца у српској уметности XVIII, XIX и XX века (Записник арх. бр. 0308-72/4 од 14. септембра).

Састанци Уређивачког одбора у суженом саставу, а у присуству сарадника на Монографији, одржани су: 6. априла, 11. септембра и 4. октобра. На састанцима су праћени завршни радови на Монографији, послови око издавања пратећих каталога водича, предложен је Издавачки план Галерије и закључен четврти број *Именослова пријатеља* (Записници арх. бр. 0308-14/17 од 12 априла, арх. бр. 0308-72/1 од 12. септембра и арх. бр. 0308-72/5 од 14. октобра).

Каталози водичи повремених изложби

За поклон-изложбе Саве Стојкова, Павла Блесића и Иванке Ацин приређени су информативни каталози. Каталоге *Поклон-збирка Саве Стојкова* и *Поклон-збирка Иванке Ацин* припремила је Емица Милошевић, а каталог *Поклон-збирка Павла Блесића, Записи времена — Ретроспектива*, приредиле су мр Лепосава Шелмић и Драгојла Живанов. За гостујућу изложбу Народног музеја у Београду, Надежда Петровић, Љубица Миљковић приредила је каталог водич *Надежда Петровић (1873—1915)*. Каталоге изложби *Јерусалим и српска култура* при-

редили су др Динко Давидов и Драгојла Живанов, а *Христове престоне иконе у српском барокном сликарству — дела из Галерије Матице српске* проф. др Мирослав Тимотијевић, мр Лепосава Шелмић и Драгојла Живанов. Технички уредник свих каталога је Борислав Радановић.

Именослов пријатеља

Четврти број *Именослова пријатеља Галерије Матице српске* посвећен је добротворима, дародавцима, спонзорима и заслужницима између прошлогодишње и овогодишње Свечане седнице. Број пријатеља који су помогли делатност и обогатили Фонд Галерије је импозантан и издавањем *Именослова* истакнута су имена свих оних који су и у тешким временима учинили племенит гест. О издавању овог информативног гласила старало се Уредништво у саставу: мр Лепосава Шелмић (главни уредник), Добрила Јерков (секретар), Милена Врбашки, Сузана Вуксановић-Солеша, Емица Милошевић и технички уредник Борислав Радановић. *Именослов* је штампан у штампарији Будућност у тиражу од 500 примерака.

Монографија

Рад на издавању монографије о Галерији Матице српске је у завршној фази. Са „Златном граном" из Сомбора закључен је I Анекс уговора о суиздавању Монографије (арх. бр. 0308-14/22 од 6. новембра). Ликовно-техничком уреднику Милану Јовановићу Јофкету предати су припремљени текстови на дискетама и илустративни материјал који обухвата слајдове и црно-беле фотографије, укупно 905 репродукција (Реверс арх. бр. 0308-14/21 од 6. новембра). Монографију је приредила мр Лепосава Шелмић са сарадницима: Емицом Милошевић, Драгојлом Живанов, Миленом Врбашки, Сузаном Вуксановић-Солеша, Јовом Тепавчевићем, Добрилом Јерков и Бориславом Радановићем. Уредници Монографије су мр Лепосава Шелмић (главни уредник) и Милан Степановић, рецензенти проф. др Божидар Ковачек и проф. др Миодраг Јовановић. Слајдове је израдио фотограф Бранислав Лучић. Лектура и коректура је поверена Мирјани Јовановић а резиме и списак репродукција на енглески језик превео је мр Зоран Пауновић. Предвиђен је тираж од 1.500 примерака и издавање у поводу обележавања 175 година Матице српске.

Библиографија

У току је рад на припреми публикације „Библиографија Галерије Матице српске" коју припрема библиограф Вида Зеремски, библиотечки саветник. Завршен је преглед целокупне грађе о издавачкој и изложбеној делатности Галерије и обрађено прво поглавље публикације које обухвата издања Матице српске и Галерије Матице српске о српској уметности новијег доба (књиге, каталози, водичи, плакати, позивнице).

КОНЗЕРВАЦИЈА И РЕСТАУРАЦИЈА

Реализација Програма рада Конзерваторско-рестаураторског одељења за 2000. годину одвијала се у складу са кадровским могућностима радионице и непредвиђеним околностима. Програмски акценат био је на довршавању послова на иконама Банатске епархије, али се Одељење нужно морало посветити интервентним пословима на експонатима и опреми из Фонда Галерије који су искрсли као последица измештања, односно враћања експоната током и после бомбардовања

1999. године. Са друге стране, кадровски проблеми, пријем два приправника сликара конзерватора рестауратора, као и велик број оправданих одсуствовања због боловања, смањили су предвиђен учинак на реализацији Програма.

Упркос околностима Одељење је обавило низ послова значајних по обиму и по квалитету.

Конзервација и реставрација уметничких дела из Фонда Галерије

Урађено је фиксирање и пеглање бојеног слоја на слици Уроша Предића, Свети Георгије (инв. ГМС/У 9). Освежен је бојени слој и дотегнуто платно на слици Уроша Предића, Коста Миросављевић (инв. ГМС/У 4326). Урађена је картонажа, чишћење, натезање на нов носећи рам слике Косте Хакмана, Мотив из Париза (инв. ГМС/У 4160). Дезинфекција гљивица на бојеном слоју урађена је на слици Милана Коњовића, Професор Дида (инв. ГМС/У 959). Слика Михаила С. Петрова, Портрет Жарка Васиљевића, очишћена је и дотегнуто је платно (инв. ГМС/У 4419). На слици Анастаса Боцарића, Свети Георгије, извршено је напињање на нов привремени рам ради снимања и смештаја (инв. ГМС/У 4420). Спуштање бојеног слоја, скидање ретуша и поновно ретуширање урађено је на слици Новака Радонића, Исцељење Хананејкине кћери (инв. ГМС/П 260). Измештена је у друге услове, ради стабилизације пукотине носача, слика Новака Радонића, Христос у храму (инв. ГМС/У 34). Повучена је у радионицу, због пукотине дрвеног носача целом дужином, слика непознатог аутора, Богородица са Христом или Разиграније младенца (инв. ГМС/П 71). Консолидација кракелираног и полудигнутог бојеног слоја у вакум столу урађена је на слици Јована Бикицког, Катастрофа Скопља (инв. ГМС/У 3515). На слици Димитрија Аврамовића, Портрет Филипа Валтера, урађен је ретуш отпалог фрагмента на оку портретисаног (инв. ГМС/У 3459). На слици Петра Добровића, Покољ у Шапцу 1914, урађена је консолидација кракелираног и подигнутог бојеног слоја (инв. ГМС/У 4170). Превентивно фиксирање кракелираног бојеног слоја урађено је на слици Саве Шумановића, Два акта (инв. ГМС/У 1563). Превентивно фиксирање бојеног слоја урађено је на сликама Саве Шумановића, Сушара код Шида и Шидски сокак (инв. ГМС/У 1466 и 1465). Консолидација кракела у вакум столу урађена је на слици Ђорђа Пецића, Кристина Пецић (инв. ГМС/У 1630). На слици Саве Петровића, Млада жена, урађена је консолидација носача у вакум столу (инв. ГМС/У 1493).

Осим редовне контроле стања експоната у сталној поставци у августу месецу је извршено освежавање свих експоната у поставци, поправка оштећења на украсним оквирима, обележавање инвентарних бројева, додатна учвршћења експоната за оквире, а у децембру додатна провера и обележавање инвентарних бројева на вајарским радовима.

Програм реставрације и конзервације икона Банатске епархије

Интервентни послови урађени су на девет икона: из Маргите (ред. бр. реверса 94), припрема за страпирање и одстрањивање трулог дела носача; из Банатског Брестовца (117), исправљање јако закривљеног носача; из Ечке (133), фиксирање и спуштање бојеног слоја; из Долова (204), консолидација подигнутог бојеног слоја и припрема за консолидацију пукотине носача; из Алибунара (219, 220), страпирање и спуштање бојеног слоја на новом носачу у неколико наврата; из Опова (236, 237), фиксирање и спуштање бојеног слоја.

Редовни послови урађени су на укупно петнаест икона.

Консолидација платна дублирањем у вакум столу урађена је на следећим иконама: из Беле Цркве (22), из Перлеза (128), из Зрењанина (142), из Банатског Брестовца (183) и непознатог порекла (252).

Консолидација дрвеног носача, фиксирање бојеног слоја и чишћење урађено је на следећим иконама: из Банатске Суботице (65); из Зрењанина (141, 148); из Врањева (153); из Банатског Брестовца (175, 176, 177, 181); из Мраморка (217); из Алибунара (219, 223); из Самоша (229, 230); из Опова (236); непознатог порекла (254).

Верниране су укупно 23 иконе.

Конзервација и реставрација рамова и опреме

Комплетна рестаурација рама урађена је на делу Уроша Предића, *Коста Миросављевић* (инв. ГМС/У 4326). Израђен је нов рам за слику Косте Хакмана, *Мотив из Париза* (инв. ГМС/У 4160). Додат је нов сигурносни рам између украсног оквира и панел плоче за слике Уроша Предића, *Надурена девојчица* (инв. ГМС/У 332), и Паје Јовановића, *Ђорђе Јовановић* (инв. ГМС 1113). На слици Ђорђа Крстића, *Скице за Чурушки иконостас*, са полеђине је укрућена носећа лесонит плоча а скице укрућене додатним лајснама и препокривене перфорираном лесонит плочом (инв. ГМС/У 992, 1328 и 1329). Носећа лесонит плоча са полеђине додатно је укрућена и препокривена перфорираном лесонит плочом на сликама Ђорђа Крстића, *Скице из Србије* (инв. НМ у Београду 607, 663, 166, 636). Слика Јована Исаиловића Старијег, *Рођење Христово*, причвршћена је са полеђине додатним вијцима за дрво (инв. ГМС/П 361). Са три додатна вијка за пано је причвршћена слика непознатог аутора, *Свети Георгије* (инв. ГМС/У 1551). Прерамљивање и учвршћивање за пано урађено је на следећим делима: Ђорђа Крстића, *Извор Душничке реке* (инв. ГМС/У282); Јосифа Фалте, *У предвечерје* (инв. ГМС/У 299); Паје Јовановића, *Роз Дикло* (инв. ГМС/У 1363); Стевана Алексића, *Барон Јосиф Рајачић* (инв. ГМС/У 2537); Константина Данила, *Богородица са крином* (инв. ГМС/У 238), и Димитрија Петровића, *Предео са воденицом* (инв. ГМС/У 2456).

Конзервација и реставрација дела из приватног власништва

На молбу дародавца Галерије мр Милане Бикицки урађен је комплетан поступак консолидације носача, подлоге и бојеног слоја на слици Јована Бикицког *Јесен* (власништво сликареве ћерке).

Рад на изложбама

Изложба „Поклон-збирка Иванке Ацин" је захтевала интервенције на оштећеним делима Бошка Петровића (санирање поцепаног папирног носача, додатно фиксирање и ојачавање носача).

Приликом честог транспорта из места у место, дошло је до оштећења фотографија изложбе „Манастир Хиландар — осам векова српске душе" и сликари конзерватори реставратори су у мају месецу извршили знатне поправке бојама на већем броју фотографија.

Документација

Редовно су праћени конзерваторски радови. Попуњавани су конзерваторски досијеи, снимани и израђивани фотонегативи и позитиви.

Сарадња са сродним институцијама

Остварена је сарадња са Галеријом Сава Шумановић из Шида. На делу Саве Шумановића *Пејзаж са жутом кочијом* саниран је подигнут фрагмент бојеног слоја који је прорадио након консолидације извршене 1999. године. Такође је остварена сарадња са Градским музејом у Сомбору. Обављено је чишћење премаза на слици Теодора Крачуна (?), *Вазнесење Христово* и у току је комплетан конзерваторски поступак на делу Матије Ханиша *Распеће Христово*.

По упутствима конзерватора Одељења, четири ученика Школе старих заната, Одсек конзервације, из Шапца обавило је практични део и припреме за полагање дипломских испита у Конзерваторској радионици Галерије.

Стручно усавршавање

У мајском испитном року Милан Шћепановић, технички сарадник, положио је државни испит за звање техничара препаратора са радом „Депоновање музејског материјала", ментор мр Јован Пантић. Сања Стојановић, академска сликарка, положила је приправнички испит са радом „Конзервација и рестаурација иконе на платну методом подлепљивања ручним пеглањем", ментор Ђура Радишић.

Сарадници Одељења похађали су семинар о примени нових метода и поступака у конзервацији употребом вакум стола који је одржаван у Народном музеју у Београду. Предавач је био мр Јован Пантић. Присуствовали су и Скупштини Друштва конзерватора која је одржана у Београду и Сремској Митровици.

Набавка материјала

Ове године набављен је комплет пеглица са основним инструментом и пет делова, комплет рамова са четири покретна угла и четрнаест страница, нови мантили, пинцете, скалпели, четке, комплет пеглица, глодало за дрво, брусни папир, скид смесе, клинери и друге хемикалије.

Конзервација и рестаурација графике из Фонда Галерије Матице српске

Успешно је завршена сарадња са Библиотеком Матице српске, Лабораторијом за конзервацију и рестаурацију. Из Збирке графике XVIII века конзервирани су и рестаурирани *Проскинитарион из 1787. године* — 40 бакрорезних илустрација, и бакрорез Јохана Кристофа Винклера, *Распеће Христово*, из 1769. године (инв. ГМС/У 4330, 3065; арх. бр. 0117-18/3 од 26. јуна). Из Збирке графике и цртежа XIX века конзервирана су и рестаурирана 24 дела и то: Михаила Филимоновића, *Студија мушке главе* и *Студија женске главе* (инв. ГМС/У 2373, 2374); Габријела Декера по Урошу Кнежевићу, *Кнез Александар Карађорђевић* (инв. ГМС/У 1486); Јохана Штадлера по Урошу Кнежевићу, *Карађорђе* (инв. ГМС/У 2971); Петра Марковића, *Смрт аждаји, принц Ђорђе као Св. Ђорђе* и *Анексија или крај отровници* (инв. ГМС/У 3382, 3383); Стојана Николића, *Генерал Ђура Хорватовић*, *Школа у Србији*, *Гроцка* (инв. ГМС/У 2838, 2840, 2841), Лазара Николића (*Мушки акт с леђа*, *Женски акт са цвећем*, *Студија ноге*, *Мушки акт*, *Глава жене*, *Глава жене из полупрофила* (инв. ГМС/У 993—996, 998, 999); Новака Радонића, *Аутопортрет*, *Млади Јован Бошковић*, *Стеван Димитријевић из Руме*, *Млади Јован (Иларион) Руварац*, *Млади Јован Јовановић Змај*, *Млади Ђорђе Поповић Даничар* (инв. ГМС/У 942—947) и непознатих аутора: *Свети Спиридон*, *Срем-*

ска Каменица и *Глиīорије Возаревић* (инв. ГМС/У 3676, 638, 2107; арх. бр. 0117--18/4 од 27. јуна).

ОПШТИ ПОСЛОВИ

У Одељењу општих послова посебна пажња је посвећена безбедности зграде и имовине, примени позитивних законских аката у области културних и јавних делатности, радних односа и финансијских прописа. Одржаване су седнице органа управљања и комисија у циљу остваривања Програма рада, решавања кадровских питања, набавке потребног инвентара и одржавања и успостављања сарадње са сродним институцијама и спонзорима. Обављани су сви потребни послови неопходни за рад и несметано остваривање Програма рада Галерије у целини.

Нормативна делатност

Усвојена је нова Коефицијент листа за исплату зарада на основу новог посебног Колективног уговора за библиотеке, музеје, архиве, кинотеке и заводе за заштиту споменика културе (арх. бр. 0206-37/1 од 20. марта) и измењен Правилник о организацији рада и систематизацији радних места Галерије Матице српске, радно место књиговође (арх. бр. 0103-19/6 од 29. марта).

На основу позитивних законских прописа усвојене су Одлука о исплати помоћи и солидарне помоћи запосленим у Галерији Матице српске (арх. бр. 0101--57/1 од 24. маја) и Одлука о забрани пушења у згради Галерије Матице српске (арх. бр. 0101-57/2 од 24. маја).

Управни одбор

Одржане су две седнице Управног одбора.

На **Првој седници** 13. септембра усвојен је Извештај о раду Галерије Матице српске за прво полугодиште 2000. године, Извештај о финансијском пословању јануар—јуни 2000. године и План издавачке делатности. Поднете су информације о кадровским питањима, о крађи слике Паје Јовановића, *Портрет Ђорђа Јовановића*, и обележавању Дана Галерије (Записник арх. бр. 0102-66/4 од 19. септембра).

На **Другој седници** 3. октобра усвојени су закључци о раду Галерије у ванредним околностима проузрокованим изборним резултатима за председничке изборе. Закључено је: да се зграда и Фонд морају обезбедити, да сваки запослени има право да искаже своја политичка уверења, право на штрајк и грађанску непослушност и да ће се оглашавање Галерије у јавности обавити јединствено и у складу са ставом Управног одбора Матице српске (Записник арх. бр. 0102-66/5 од 8. новембра).

Надзорни одбор

Одржане су две седнице Надзорног одбора.

На **Првој седници** 24. фебруара разматран је Извештај о раду Галерије Матице српске и усвојен Завршни рачун за 1999. годину (Записник арх. бр. 0102--31/2 од 24. фебруара).

На **Другој седници** 27. јула разматрани су Извештај о финансијском пословању од 1. јануара до 30. јуна и Шестомесечни извештај о раду за 2000. годину (Записник арх бр. 0102-31/5 од 27. јула).

Колегијум

Током ове године одржано је осам седница Колегијума: 18. фебруара, 14. априла, 2. јуна, 30. јуна, 29. августа, 19. септембра, 7. и 24. новембра.

На седницама Колегијума усвајани су планови рада и извештаји о раду за текућа тромесечја, разматрана кадровска питања, доношене одлуке о раду Галерије са посетиоцима у летњем и зимском периоду и одлуке о цени улазница. На Колегијуму је разматран рад Галерије у склопу кризне ситуације изазване изборним резултатима за председника државе, са посебном бригом о безбедности Фонда и зграде.

На Осмој седници разматрано је извршење Програма рада за 2000. годину, предлог програма рада за 2001. годину и договорено заказивање седнице Управног одбора.

Комисија за рад и радне односе

Одржано је десет седница Комисије за рад и радне односе: 4. фебруара, 2. марта, 20. марта, 5. априла, 26. априла, 25. маја, 1. септембра, 3. октобра, 8. новембра и 14. децембра.

На седницама су разматрани извештаји о раду за текући месец, кадровска питања, радна дисциплина, организација рада и сва питања везана за остваривање Програма рада. Поред тога разматран је Посебан колективни уговор за библиотеке, музеје, архиве, кинотеке и заводе за заштиту споменика културе (*Службени гласник Републике Србије*, бр. 7/2000).

Безбедност и заштита Фонда и зграде

Ове године и поред повећане пажње посвећене безбедности и очувању зграде и имовине Галерије Матице српске украдена је слика Паје Јовановића, *Портрет Ђорђа Јовановића*, уље на дасци, 19,5 x 25 см (инв. ГМС/У 1113). Слика је враћена у Галерију 8. маја (Потврда о пријему, арх. бр. 0118-44/4 од 8. маја и Белешка о крађи слике арх. бр. 0118-41/5 од 18. маја). О томе је расправљано на Другој седници Комисије за заштиту и попуњавање Уметничког фонда (Записник арх. бр. 0103-29/4 од 2. јуна), на Петој, Шестој и Седмој седници Комисије за рад и радне односе (Извод из Записника са Пете седнице арх. бр. 0103-19/11 од 23. маја, Записник са Шесте седнице арх. бр. 0103-19/16 од 29. маја и Извод из Записника са Седме седнице арх. бр. 0103-19/19 од 13. септембра), на Трећој седници Колегијума (Извод из Записника арх. бр. 0102-30/7 од 23. јуна) и на Првој седници Управног одбора (Записник арх. бр. 0102-66/4 од 19. септембра).

Заједнички састанак Штаба цивилне заштите и извршилаца појединих мера приправности одржан је 18. априла. На састанку је разматрано чување и безбедност зграде и противпожарна заштита (Записник арх. бр. 10/2 од 18. априла). Истог дана је одржана и практична провера знања из области заштите од пожара за све запослене (Евиденциони лист арх. бр 0110-46/1).

После реконструкције крова констатовано је да недостаје један громобрански извод који је у мају месецу и надокнађен (ДД Сигурност — Бровин из Новог Сада, Стручни налаз арх. бр. 0101-46/3 од 12. маја).

Редовно пуњење противпожарних апарата и халона обављено је 29. марта и 29. септембра. Трогодишња контрола громобранског система обављена је 9. августа (Стручни налаз 0110-46/5 од 9. марта).

Кадровска питања

У радни однос на одређено врема на упражњено радно место техничара конзерватора 11. априла је примљен столар Предраг Ердељан; на упражњено радно место кустоса 21. септембра је примљена историчарка уметности Мирјана Мајкић а на упражњено радно место сликара конзерватора рестауратора 17. новембра академска сликарка Јелена Јоветић. На обновљен захтев упућен Министарству културе за запошљавање још једног радника обезбеђења (арх. бр. 0203--6/21 од 30. маја) позитивно је одговорено и на место чувара сталне поставке на одређено време је 18. октобра примљен Слободан Циганков. На упражњено радно место радника обезбеђења на одређено време је 19. новембра примљен Момир Никић. Ове године на сопствени захтев раскинули су радни однос академска сликарка из Кладова Сања Стојановић 9. јуна, рестауратор препаратор Мирослав Закић 31. октобра, портир благајник Саво Ђиновић 12. новембра и радник обезбеђења Новак Ђиновић 12. новембра. Приправник конзерватор техничар Предраг Ердељан није у законском року положио приправнички и државни испит и радни однос му је по сили закона престао 15. децембра. Примљени на пробни рад за радно место сликара конзерватора рестауратора Јелена Гужвица и кандидат за портира благајника Срђан Сремац нису задовољили. Окружни суд у Новом Саду је донео пресуду којом је жалба Милане Веиновић одбијена и потврђена пресуда Општинског суда, односно одбијен је као неоснован захтев Милане Веиновић да се поништи решење о престанку радног односа. Милана Веиновић више нема право жалбе већ само позив на ванредни правни лек који у оваквим случајевима није уобичајен (пресуда на жалбу арх. бр. 0106-45/5 од 9. октобра).

Биљана Ристић је положила државни испит за рачуновођу.

Набавка инвентара

Ове године набављен је нов штампач CANON за документацију, комплет пеглица са основним инструментом и пет делова, комплет рамова са четири покретна угла и четрнаест страница, бојлер у приземљу зграде, дикатофон за снимање отварања изложби и састанака, нов усисивач и инвентар за потребе рада Конзерваторско-рестаураторског одељења.

Сарадња са сродним институцијама

Друштву историчара уметности Србије уплаћене су чланарине за историчаре уметности запослене у Галерији.

Редовну делатност у целини је финансирало Министарство културе Републике Србије. Остваривање програмске делатности поред бројних дародаваца су помогли: Миодраг Станишић, власник Уметничке ливнице Станишић, Мирослав Гвозденовић, власник ADECO-a, каменорезац Бата Булић, Гавра Нинковић, радионица CANON, Марта Макарић, власник Eurocom-a, Предраг Ничић, власник Искреелектроник, Стеванка и Илија Курјаков, власници цвећаре Бреза, предузеће 7. јули — Електротехничко д.д. из Петроварадина, Жарко Славковић, власник Дигитал Телекома, Ловотурс и Новосадска банка.

СЕЋАЊЕ НА БУДУЋНОСТ МАТИЦЕ СРПСКЕ

(Анкета)

Ову рубрику у *Раду Матице српске* отварамо са жељом да прикупимо и јавности учинимо доступним сведочења оних чланова Матице српске који дуго памте и имају шта да кажу о људима и догађајима везаним за нашу установу. Искрено се надамо да ће на овај начин бити прикупљена сведочанства корисна за будућа проучавања историје Матице српске.

Питања која смо, као основне оријентире за сведочење о прошлости, поставили гласе:

1. Шта Вас је привукло Матици српској? Како сте постали њен члан?
2. Које догађаје из историје Матице српске, чији сте непосредни сведок били, сматрате посебно важним? Са којим људима сте највише сарађивали током рада у Матици српској?
3. Шта посебно привлачи Вашу пажњу у оквиру свестране Матичине делатности? Којим облицима рада би Матица српска, по Вашем мишљењу, убудуће требало да посвети посебну пажњу?

Академик ЧЕДОМИР ПОПОВ

Не знам да ли је међу позоришним светом још увек распрострањена она изрека коју сам у младости, док сам се више дружио са глумцима, много пута чуо: „Ко једном осети мирис мастикса, лако се од позивнице не одваја". То „правило" — у измењеном облику — могло би се применити и на нашу драгу древну, знамениту и велезаслужну Матицу српску. Ко једанпут у њу активно уђе, ко почне да се дружи са многобројним портретима и књигама њених твораца и дародаваца, ко се једном огреје на топлини њених часописа, интелектуалних сусрета и пројеката — научних, књижевних или уметничких — тешко да ће је икад моћи напустити и заборавити. Тим пре, што се у Матицу, као у какво посвећено место, не улази на пречац, уз трескање вратима и лупање ногама. Матица српска је нешто посебно: слична штованим академијама, а није академија; господски уздржана, а отворена свима који су спремни да јој поклоне своју даровитост и креативност. Са својих 175 година она стоји и даље трајна и стамена, мада јој времена у која је упловила и ка којима, вазда успорена и опрезна, ходи заједно са својим народом, не обећавају баш блиставе и спокојне перспективе. Уз ту и такву Матицу, заправо у њој самој, видим себе и своју скромну улогу већ преко четири деценије.

Мој први сусрет с именом Матице српске десио се пре равно пола века у гимназијским данима. Читао сам тада једну збирку песама Бранка Радичевића, којој је предговор написао Младен Лесковац, а издавач била Матица српска. Ни једно ни друго име ми у то време није ништа значило. Ускоро иза тога, у неком тексту Милована Ђиласа прочитао сам да је Матица била организација „реакционарног српског грађанства" које није прихватало Вукову језичку и културну реформу. И то ме је оставило индиферентним. А онда сам 1954, пред само отварање првих новосадских високих школа, из свог Зрењанина, дошао у главни град

Војводине и у празним данима касног лета и ране јесени — док сам очекивао „велики дан" 20. новембар кад је на свечаном отварању наших факултета, већ престарели али општепоштовани Милутин Миланковић, изунькао своју беседу — неко од првих новосадских другара ме је одвео у Трандафилкино здање у којем сам се уписао у позајмно одељење Матичине библиотеке. Матица је, дакле, библиотека која се налазила у данашњим просторијама антикварнице.

Библиотека је за мене и моју генерацију првих новосадских студената остала Матица и у свим студентским данима кад смо одлазили у њену читаоницу где су нам пажњу понекад више привлачиле лепоте девојке, библиотекарке Соња Тишма и Цица Крекић, него Цвијићево *Балканско полуострво*, Јиречекова *Историја Срба*, или Станојевићева *Енциклопедија*, књиге које су нам биле обавезна литература.

Заокупљен више својим позоришним афинитетима, радом у Студентском клубу, на Трибини младих, у листу *Индекс*, Матицу сам некако превиђао. А онда, по завршетку студија, мој тада најмлађи наставник Славко Гавриловић, већ уредник *Зборника за друштвене науке*, понудио ми је да напишем приказ једне целе едиције тада објављених пет књига о првим социјалистима у Војводини. Мучио сам се месецима, читао (понекад и по два пута) некад врашки занимљиве (Драгише Станојевића) а некад смртно досадне сањарије недоучених ђака и пропагатора „нове науке", али сам приказ написао и он је 1960. био објављен у 25. свесци овог зборника. Дошли су после тога нови прилози који су ме учинили чланом сарадником Матице српске.

У Матици српској било је тада доиста знаменитих људи наше културе и политике: од Младена Лесковца, Бошка Петровића и Живана Милисавца, Лазара Стојковића и Бранислава Букурова, до Раше Радујкова и Каће Соколовић. Једна од њихових вредних особина је била да не превиђају млађе сараднике, писце и научне прегаоце „који обећавају". Захваљујући њима, а свакако и неким другима, већ 1965. ушао сам у састав Уредништва *Зборника за друштвене науке*, а 1969. и у Управни одбор Матице српске. Све сам то прихватао као признање и као почаст, али и као могућност једног новог подручја рада и озбиљног стручног и научног остваривања и доказивања. Био бих неправедан када заслуге за своје брзо и лако улажење у Матичине послове и прихватање њених благотворних утицаја, њене подстицајне стваралачке атмосфере, не бих приписао и тадашњем доиста предусретљивом и љубављу према Матици испуњеном стручном административном саставу: од вредног, углађеног и бескрајно стрпљивог Борка Боарова, озбиљног али и срдачног Васе Вучковића („Васе, Васе"), преко брижних, предусретљивих: хитре секретарице Председништва Маре Жунтер и срдачне Милене Котрошан („Котрошановићке"), референта нашег Одељења друштвених наука, све до такорећи најнижих службеника и спремачица. Неко је једном рекао да Матица оплемењује људе који се за њу трајније везују. Био је у праву. Или је бар тако добрим делом било. Где данас бива племенитост?

Многе послове сам обављао у Матици за протекле четири деценије. Како и не бих: четрдесет година — то је читав један људски радни век. Да ничег другог није било осим скоро десет година дужности управника Рукописног одељења (једне од најзначајнијих Матичиних институција), са занимљивим људима какви су били Бинко Нађвински, Стојан Трећаков и Дана Богдановић, и осам година потпредседничке функције, уз Бошка Петровића као председника и то у сурово и трагично време за српски народ (1991—1999), било би обиље тема за дуге приче у неким старовременским зимским вечерима, уз пуцкетање ватре и титрање сенки на зидовима. Али, нећу овог пута приповедати ниједну од тих прича, нити ћу о њиховим актерима ишта говорити.

За ову прилику два ми се догађаја намећу као незаобилазне теме. Први ћу само поменути, јер ће имати утицај на други. Тај први из 1969, везан за догађаје уочи, у току и после Матичине Изборне скупштине, препун је политичког набоја и тиче се неких личности које својим виђењем ствари не бих желео да повредим. За мене су ти догађаји значајни највећма по томе што сам тада стекао неки, сад би се рекло, имиџ у Матици српској, и што су ме они зближили с неким од најистакнутијих Матичиних чланова — Бошком Петровићем, Младеном Лесковцем и Живаном Милисавцем. Лесковац је тада био председник, а Бошко Петровић секретар Матичин. Њихова наклоност, њихова заправо пажња коју сам тада изазвао, охрабрили су ме да почнем с више слободе и уверења износити своје погледе на будуће правце рада Матице српске и на њене тадашње послове. Разуме се да би било и нескромно и нетачно ако бих уображавао да сам ја сам и не ослањајући се на већ постигнуте резултате и идеје других људи смислио како Матицу треба усмеравати на пут прерастања у својеврсни институт за интелектуалну — научну, уметничку и мисаону, синтезу у области националних (српских) научних дисциплина. С њеним у то време многобројним, али уситњеним пословима (десетинама малих специјалистичких научних пројеката и појединачних иницијатива) то би тешко ишло. Брижљиво чувајући њене традиционалне задатке на подручју језика, књижевности и историјске баштине, требало би тај репертоар истраживања проширити, али, пре свега, постићи њихова дотицања па, ако је могуће, и прожимања.

О овим претпоставкама разговарао сам у Матици с већим бројем људи. Највише с једном особеном, чворноватом и не баш увек пријатном личношћу, али човеком велике ерудиције и богатих идеја. Реч је о Александру — Саши Форишковићу, у то време члану Одбора Одељења друштвених наука и Уредништва новопокренутог *Зборника Матице српске за историју*. Он је показивао највеће интересовање за овакве разговоре. Једног дана ме је истински изненадио. Негде у раним поподневним часовима децембра 1971. или јануара 1972. возио ме је у свом прастаром расклиманом спачеку (Deux chevaux) из Матице улицом Марка Миљанова, препуном блузгавице и прљавог још неотопљеног снега. Наједном је снажно скренуо удесно и зауставио ауто у целцу на травњаку. Мало и уплашен запитао сам га: „Шта радиш, забога?". „Имам једну идеју, хоћу да ти је саопштим" — одговорио је. Подробно ми је изложио како бисмо замисао о окупљању великог броја стваралаца из различитих струка око једног посла могли да остваримо покрећући неки велики енциклопедијски пројекат — на пример Српски биографски речник у више томова и са свом потребном научном апаратуром као у другим сличним светским едицијама. Српски народ таквих књига нема, а оне су основица сваке развијене националне културе. Са хиљадом и више својих сарадника Матица би такав један монументални пројекат могла да изведе, био је уверен Форишковић.

У почетку сам био скептичан. Нисам имао никаквих искустава у раду на лексико корпусима, а плашио сам се да нас старије колеге неће разумети, сматрајући наш предлог претенциозним. Форишковић ме је храбрио и подстицао да о свему разговарам с Лесковцем, док ће он „обрадити Чичу" (Бошка Петровића). Кад ме је Лесковац позвао на разговор видео сам да је о свему већ обавештен и да је замисао прихватио — чак и да буде руководилац пројекта, с тим да целу оперативу у рукама држи сам Форишковић. Очевидно је било да је „Чича" већ био „обрађен" и да је за подухват придобио и Лесковца.

Тако је рођена идеја о Српском биографском речнику и данас једном од највећих Матичиних научних подухвата, какав је већ био и још увек је Лексикон писаца Југославије, животно дело Живојина Бошкова, или шестотомни Речник српскохрватског језика, који је Матици донео много неприлика и главобоља.

Припреме за отпочињање рада на СБР биле су дуге — трајале су неколико година — а и доиста темељне. С меродавним људима одржали смо безброј консултација и стручних разговора у којима су се до детаља разрађивали и методи и технике рада на Речнику. На тим састанцима било је много пријатних и корисних расправа. Али у јануару 1974. догодио се и један ексцес који је већ ушао у литературу и поново ме коснуо, мада, наравно, много мање него пре 28 година. Зато га и овде помињем.

Да бисмо одржали један од важних састанака, доброћудни Васа Вучковић је групу еминентних историчара сместио у тог момента потпуно празну редакцијску собу *Летописа Матице српске*. Усред састанка наишао је његов главни уредник Александар Тишма и уз увредљиву галаму избацио нас из ове канцеларије. Међу, на овај начин извређаним, учесницима састанка било је и људи који су тога тренутка више значили у интелектуалном животу земље него Тишма. Више због њих, које сам и сам придобијао да усред зиме допутују у Нови Сад, него због себе самог, био сам повређен и пожалио сам се Младену Лесковцу. Умиривао ме је и упућивао да се не узбуђујем превише. „Не знате Ви Тишму. Такав је он...” Није ме то много утешило, али сам на ову епизоду ипак готово заборавио кад се у Тишмином *Дневнику* (објављеном 2001), под датумом 19. I 1974. појавила ова белешка: „Извикао сам се на групу историчара која је засела у соби 'Летописа' по налогу Васе Вучковић... А викао сам у ствари из два разлога: што сам смењен у 'Летопису' због нове политичке климе, и што је међу историчарима био и Чеда Попов, који је пролетос пронео глас како смо погрешили објављујући причу Живојина Павловића, а ја му то нисам никад отворено замерио. Хистерија политичких притисака и прогона.”

Данас, кад ме је сам Тишма на то подсетио, морам да кажем ово. Ако ме сећање добро служи, реч је о Павловићевој приповеци *Пасијарту* (?) која ме је дубоко узбудила. Не да је нисам критиковао и „проносио глас” против њеног објављивања, већ сам је препоручавао другима за читање. Тако сам остао и без тог броја *Летописа*, јер ми га неко коме сам га позајмио да ову приповетку прочита није никад вратио. И после толико година памтим име главне јунакиње Павловићеве приповетке: Гордана Каписода! Тишма би, дакле, боље учинио да је на мени самом и на време излио свој неоправдани бес због очевидне дезинформације, или очевидне интриге, коју је прихватио здраво за готово, него што је то сручио у лице угледних и недужних људи.

Смрт Саше Форишковића 1992. и Радована Самарџића 1993, те епископа Саве Вуковића 2000, били су свакако тежи ударци Речнику од оваквих инцидената. Форишковићев одлазак ме је и довео на чело овог енормног подухвата, којем, у постојећим околностима, нико не види крај и сагледиве исходе.

Али, било је у раду на Речнику и много пријатних и радосних доживљаја. Свака нова добра биографија која је написана — а њих је већ око 4.000 — такав је доживљај. Сарадња са младим несебичним људима такође, да о пожртвованом, малобројном професионалном персоналу и не говорим. Ипак, међу најпријатније тренутке бележим радне састанке које је Уредништву Речника организовао (и плаћао) епископ шумадијски др Сава Вуковић у манастирским конацима своје епархије — у Дивостину и Јошаници. Такви тренуци потискивали су из сећања тужне и ружне догађаје и храбрили све нас да пребродимо многе горке часове неизвесности и дубоке сумње да смо се у Речнику прихватили Сизифовог посла. Нисмо ли преценили способност интелектуалних снага Матице српске да остваре један преобиман енциклопедијски задатак? Ако смо ту сумњу захваљујући преданости и ентузијазму неколико стотина сарадника Речника успели да отклонимо, тешкоће материјалне природе нас нису остављале све три деценије, колико на њему радимо. И што даље, с њима је све горе. Због њих смо се поми-

рили са жалосним закључком да ће генерација најревноснијих Матичиних привржeника, која је започела и која и данас истрајава на пословима Речника, већ појавом прве свеске овог лексикона морати да каже да је свој дуг према Матици и српској култури одужила.

Било како било, Матица у нама и ми у њој остајемо заувек.

Академик НИКША СТИПЧЕВИЋ

Установе, оне које дуго трају, имају неку скривену душу. Улазећи у зграде и међу људе тих дуговечних установа вазда сам гонетао да у њима влада неки тајанствени дух који држи на окупу и људе и ствари. Као да ствари, њихов размештај и само постојање, исијавају неку супстанцу која запахује свакога ко се у таквим просторима нађе. Осетио сам то и у мојој Другој мушкој гимназији у Београду, која је дуго трајала, и чији су професори, ма колико различити били, имали једно понашање и став који им је био заједнички. Генерације које се смењују у тим старим установама као да наслеђују, преносе једна другој, ту скривену душу, која од установа чини оне стубове који држе и нацију и државу. Зато мислим да у старим установама не само да статуте не треба мењати, него ни у размештај ствари не треба дирати, јер и размештај има своје симетрије, а и асиметрије, које говоре о духу оних који су и такве симетрије стварали. Души је мило сести у столац на коме је неколико претходних генерација седело, а писати за столом на коме је, својом мастионицом и пером писао Стојан Новаковић, или налив пером којим је писао Александар Белић, посебно је задовољство. Не смемо се тих задовољстава лишавати. Опасно је такве симетрије пресецати.

У првој половини педесетих година, онда када је основано Издавачко предузеће Матице српске, а имао сам тада 24 или 25 година, с побожном кроткошћу ушао сам у зграду Матице српске јер се тражило од мене, као младог италијанисте, да сачиним познате „лилипут" речнике од десет хиљада речи: италијанско-српскохрватски и српскохрватско-италијански. Примио ме је мршави и угласти господин, љубазан и причљив. И заједно са другим, много вишим, и округластих црта лица, изложена ми је била концепција тих речника. Први господин био је Бошко Петровић, а други Сава Јосић. С једним и другим одржао сам непомућене пријатељске односе све до њиховог пресељења из овог земаљског живота. Саву Јосића сам потом и у Београду, где је често навраћао, са угодним осећањима виђао. Он је са собом носио једну благост, спорост и видну честитост. Цело његово биће је ту честитост одавало. С њиме сам уговарао и неке преводе, којима сам се тада бавио. Раније, у потом угашеном издавачком предузећу „Братство и јединство", сећам се да сам остварио превод романа Алберта Моравије *Конформиста*.

Бошко Петровић је био духовно средиште Издавачког предузећа Матице српске. Из реченица које је меандрично изговарао, пратећи их укрштањем својих живих руку искакала су необична знања са широких европских и културних простора. Млади људи, када су радознали, увек воле да разговарају са старијима. Из разговора с њима вуку и подуку и поуку. И знање и морал. Од Бошка се могло чути и једно и друго. И упити. То су сусрети који богате. Ни пажљиво читање књига их не може надоместити. Из тих сусрета се упија она скривена душа која постоји у установама. Јер појединци утискују ту душу међу зидове установа. Тек потом, после усмених сазнања стечених у многим разговорима са Бошком Петровићем, стицао сам увид у онај други свет који је његова проза и његова поезија стварала. Увек ме је мамило да начиним мост између Бошка усменог приповедача, и козера, и онога што је он утиснуо у белину хартије, исписујући

закучастим својим рукописом, ситним и угластим, реченице једнако меандричне као што је и његов говор био. Постојала је сагласност између говора и писменог стила, а и дивагације су биле једнако распоређиване. Као што је у писању Бошко волео хипотаксу, понекад тацитовски сложену, тако је и у говору користио хипотаксу, иако говор више воли паратаксу. Као да је из писања Бошков говор произилазио. Он је говором исписивао своју причу. Колико ми је жао данас што нисам тада водио дневник и бележио оно што је у свим сусретима Бошко Петровић мени казивао. Лењост је опасна и она се свети. Гризе душу, и не вреди кајање. Добар део нас постоји само у другима, и други су дужни — а тај други у овом слушању сам ја био, да то постојање обезбеде трајно. Ето то постојање Бошка Петровића у мени нисам прибележио, а немогуће је данас реконструисати оно што је тако живо било некада.

Некако у време када сам ушао први пут у Издавачко предузеће Матице српске, приватним послом, по препоруци мога оца, посетио сам управника Библиотеке Матице српске, а то је био Младен Лесковац. Знао сам за њега из причања мога оца, а понешто сам и прочитао од онога што је до тада написао. Дочекао ме је омањи господин некако чврсто сложеног тела, живих и продорних очију иза наочара, које су биле, запамтио сам, некако жестоке. Разговор је кратко трајао, била је услишена моја молба одмах, а почело је још тада пријатељство једног младог човека и старијег господина, Младена Лесковца, које је такође трајало непомућено све до његове смрти. Лесковац је био старији од мене тридесет година. Успоставио се један однос као између оца и сина. Говорили смо једно другоме Ви, увек, али причали смо као да смо породица. И као што се у породици натисну облаци љутње, тако се и он љутио на мене. Бар два пута месечно, а и чешће, размењивали смо дугачка писма. Куцана машином, али без копије. Лесковац је волео добру и лепу хартију, куцао је писма на машини која је имала ситна лепа слова, а понеку куцачку грешку исправљао је белилом за хартију. Биле су то праве старовремене епистоле. *Фамилиарес*. Богме, биће да их има, у оба правца, за једну дебелу књигу. Жао ми је што их ја не могу издати, али то ће ваљда неко учинити кад и мене нестане. У тим текстовима — а текстови и јесу, а нису нагваждања, има много и среће и несреће, наших прилика и неприлика. А и љутње. Његове. Јер син не сме да се љути на оца. А зашто љутње? Лесковац је био памтило. Тешко је заборављао. Једном се десило да од њега читавих шест месеци нису стизала писма. На моје вишеструке упите није одговарао, а одједном је одговорио. И рекао ми: „Па зар Ви не знате да сам ја на Вас љут?" Како је Лесковац мрзео телефон и телефонске разговоре, та ђаволска справа му није била мила, морао сам да сачекам да га видим и да га упитам зашто је био љут. А када смо се срели он мени каже: „Ви сте пре више месеци на једној седници рекли то и то." А била је реч о неком стручном, књижевном, или културном проблему. Није се тицало Лесковчеве личности, али он је био љут јер је држао да сам ја испао будала. Вероватно и да сам био. После те епизоде постали смо још блискији. Често смо седели с њиме, моја жена Светлана и ја, у Новом Саду у кинеском ресторану пробајући сведене, а многе оброке кинеске кухиње. Он би поручивао неколико јела а кусnуо би од свакога само два или три залогаја. Мени је љутито замерао што ја јело до краја поједем. „То говори о Вашој неуздржаној природи!" Богме није се Лесковац устезао када је био љут, а умео је да буде жестоко срдит, да употреби и крупну реч, а није се либио ни псовке. На то бих му ја рекао: „Видите да сте и Ви неуздржани", светећи се за онэ пецкање за трпезом. Боже мој, како је било угодно дружити се с Лесковцем. Када је нестао са овог света, изгубио сам још једног оца.

У скривеној души Матице српске налазе се и одисаји личности које сам поменуо. Та скривена душа јесте заправо оно што су генерације српскога гра-

ђанства прекодунавских Срба, уложиле као наталожену културну страст и залагање, у Матицу српску. Свако ко уђе у Матицу српску постане „матичар", удеоница ситна и мала, која плете оно густо ткиво Матичиног послања.

ОЛГА МИКИЋ

Када сам почетком 1953. године по завршеним студијама историје уметности дошла из Београда у Нови Сад и добила место приправника кустоса Галерије Матице српске, нисам имала праву представу о значају и угледу Матице српске који је уживала у српском народу, поготову у оном његовом делу који је до Првог светског рата живео у оквиру Аустроугарске монархије. То ми је убрзо постало јасно када сам упознала Матичину историју и њену вишедеценијску делатност, и могу рећи да сам поносна што сам већ пола века члан Матице српске и њен стални члан сарадник.

Те 1953. године Галерија се налазила у старој Матичиној згради, задужбини Марије Трандафил, смештена на првом спрату у десетак изложбених просторија поред неколико соба за канцеларије и депое. Стална галеријска изложба обухватала је нешто преко стотину експоната из области новије српске уметности XVII—XX века са превагом ратова из XIX века међу којима су најбројнији били портрети Матичиних оснивача, председника, секретара, добротвора. Цео галеријски фонд бројао је тада, са студијским материјалом, испод хиљаду објеката од којих је само мањи број био погодан за излагање па и он углавном неконзервисан и ретко рестауриран јер Галерија није имала своју конзерваторско-рестаураторску радионицу, оформљену доста касније. Од стручног особља у Галерији су тада били: управник Миливој Николајевић, сликар и графичар, и његов помоћник Радивој Ковачевић, задужен као зналац страних језика за протоколарне посете којих је у Матици српској увек било.

Као прво, ваљало је тада прићи систематском попуњавању галеријске збирке путем теренских истраживања и такозваног „активног одкупа" који је подразумевао познавање евидентираних приватних колекција и већа финансијска средства. То је било омогућено јер је почетком педесетих година основан Покрајински завод за заштиту споменика културе Војводине, смештен у то време такође у згради Матице српске, који је радио на евиденцији уметничких споменика и приватних колекција, а и одобрена средства за набавку уметничких дела су тих поратних година била знатна. Тако је ова некада скромна Матичина уметничка збирка, до 1947. у оквиру Музеја Матице српске, нагло и систематски повећавана путем откупа и дугорочних позајмица уметничког материјала, махом из власништва Српске православне цркве, те је већ 1957. године Галерија пресељена у посебну троспратну зграду адаптирану за потребе музејско-галеријске установе, у којој се налази и данас. Нова галеријска стална изложба, презентована у преко двадесет изложбених дворана приземља, првог и другог спрата, отворена је за публику 1. јуна 1958. са више од триста одабраних експоната српске уметности XVIII, XIX и прве половине XX века.

Сећајући се тих плодних година када су се галеријске збирке нагло и систематски увећавале поменућу да су поред стручњака Галерије у томе учествовали и галеријски спољни сарадници и то као чланови Комисије за процену и откуп уметничких дела за галеријске збирке. Као млад службеник била сам импресионирана уметничким образовањем и обавештеношћу њених чланова који су имали јасну визију будуће Матичине галерије и тако је и усмеравали. Комисија је заседала сваког месеца, а њени први чланови су били: Бошко Петровић — књижевник, прво као представник Издавачког предузећа Матице српске, касније као

уредник *Летописа*, а потом као секретар Матице српске, Светислав Марић — професор филозофије и физике те историчар културе, а у два наврата потпредседник Матице српске, Лазар Ковачевић — правник, познавалац и колекционар уметничких дела, Бошко Петровић — сликар, и Јован Солдатовић — вајар. Сви су они, волонтерски, знатно допринели да Галерија Матице српске од скромне Матичине уметничке збирке прерасте у једну од најбогатијих и најзначајнијих уметничких галерија наше земље.

Од важнијих догађаја који су се у Матици српској и њеној галерији током протеклих деценија одржавали, чији сам непосредни сведок и учесник била, истакла бих као први пресељење Галерије у нову зграду, односно њено свечано отварање за јавност јуна 1958. године, затим обележавање значајних јубилеја као што су: 125-годишњица Галерије Матице српске (1972), 150-годишњица Матице српске (1976—77), 150-годишњица Галерије Матице српске (1997) и 175-годишњица Матице српске (2001). Сви су ови јубилеји били пропраћени свечаним академијама, бројним публикацијама, изложбама, предавањима, а осим тога били су и нека врста преиспитивања шта је у предходном 25-годишњем периоду у Матици учињено. То се такође односи и на четворогодишњи период, када се одржавају скупштине Матице српске и избор нове Матичине управе, када се Матичини чланови упознају са резултатима рада претходне управе. Што се тиче личности са којима сам сарађивала и које су на мене оставиле најдубљи утисак, осврнућу се, најпре, на мог првог и дугогодишњег управника који је у много чему био изузетан. Поновићу оно што сам недавно изјавила приликом снимања телевизијског филма, поводом десетогодишњице његове смрти, а то је да сам имала ту срећу да скоро 25 година будем његов ученик и сарадник.

Нећу говорити о томе да је био талентован сликар и врстан графичар, већ о његовој тридесетогодишњој делатности у време управљања Галеријом. Многи велики и запажени галеријски пројекти као што су: стварање збирке копија српског зидног сликарства, издавање корпуса српских бакрореза XVIII века, организовање студијских изложби са пратећим публикацијама као и започета међународна сарадња, остварени су у време када је он био на челу Галерије уз неоспорну подршку и сарадњу галеријских стручњака и осталих њених сарадника. Поред оваквих иницијатива, преко којих је Галерија Матице српске стекла афирмацију прворазредне уметничке установе, ми, дугогодишњи његови сарадници, памтимо га као човека једноставног, скромног и изнад свега добронамерног. И после формалног одласка из Галерије, када је 1977. пензионисан, пратио је њен рад као саветник и искрен пријатељ све до своје смрти, а нарочито у време када је био председник Матице српске (1979—1983). Као одани „матичар", заслужан за одбрану имена Матичине Галерије, Николајевић је први ликовни уметник који је доживео част да буде изабран за председника Матице српске. То је несумњиво заслужио својим радом и чврстим ставом у одбрани имена Галерије Матице српске која је по актуелним политичким предлозима требало да понесе име Моше Пијаде. Наиме, убрзо после смрти Моше Пијаде, почетком 1957. године, када је већ скоро прихваћен предлог да Галерија Матице српске понесе име познатог револуционара и сликара, Николајевић се уз подршку Матичине управе томе одлучно успротивио и коначно успео да Галерија задржи име Матице српске из које је и потекла.

Још неколико заслужних људи, који су у другој половини прошлог века водили Матицу српску, оставили су за собом дубоке трагове, те их се сећам са поштовањем. Такви су били председници и секретари: Раша Радујков, Милош Хаџић, Младен Лесковац, Живан Милисавац и Душан Попов, а понајвише Бошко Петровић за кога је речено „да је дуго и успешно проносио заштитни знак Матице српске као њен секретар, председник и почасни председник" (Б. Ковачек),

и који је више од осталих био пријатељ и сарадник Матичине Галерије. Читавим радним веком везан за Матицу српску, делујући у њој и као пензионер, он је све време будно пратио и рад Галерије, а као члан поменуте Комисије за откуп уметничких дела, а касније као председник Савета Галерије и директно учествовао у њеном раду. Увек се интересовао за галеријске програме и садржаје њених збирки, редовно посећивао њене изложбе и са одобравањем прихватао пратеће, стручне публикације. Таквим својим деловањем заиста је био један од утемељивача модерне музејске установе каква је данас Галерија Матице српске.

Проф. др ВИТОМИР ВУЛЕТИЋ

Још као ђак средње школе и студент славистике сазнао сам доста о Матици и њеном раду. И тада сам био поносан што наша национална култура има такву установу. Кад сам 1. септембра 1953. године дошао на рад у Учитељску школу у Сремске Карловце, физички сам се приближио Матици, сневао сам да понешто и ја у њој порадим. Чинило ми се то недостижним. Убрзо ми се и тај сан остварио. Уз помоћ тадашњег директора Учитељске школе Мирослава Јеркова већ у фебруарској свесци *Летописа* за 1954. годину појавио се мој први текст. Био је то почетак моје сарадње с Матицом. У току педесетих година *Летопис* је објавио неколико мојих написа. Упознао сам се са Живаном Милисавцем, тадашњим секретаром Матице, са Живојином Бошковим, тадашњим сауредником *Летописа*, Младеном Лесковцем, уредником *Летописа*, Радомиром Радујковим, председником Матице. За члана сарадника Матице српске изабран сам на редовној годишњој скупштини 31. марта 1963. године. Ово чланство је обнављано на редовним изборним скупштинама. У другој половини седамдесетих година изабран сам за сталног члана Матице.

За члана Одбора Књижевног одељења изабран сам на седници Управног одбора 25. новембра 1965. Три године касније тај избор је обновљен, да бих престао бити члан тога Одбора у политичким потресима почетком седамдесетих година. Као члан тога Одбора покренуо сам заједно са Живаном Милисавцем, Живојином Бошковим и Милорадом Живанчевићем почетком 1966. године *Зборник Матице српске за славистику*. Управни одбор је на својој седници 19. марта 1966. године прихватио нашу иницијативу и донео одлуку о покретању овог зборника. На истој седници Управни одбор је изабрао Уредништво од шест чланова из Новог Сада, Београда, Загреба и Љубљане. Већ 2. јуна 1966. године Матица тражи од Републичког фонда за унапређење културних делатности средства за објављивање овог зборника. Средства су нешто касније додељена, па је Зборник почео излазити 1970. године. Живојин Бошков и Живан Милисавац су покренули едицију „Библиографије". Убедили су ме да треба да се прихватим и тога посла. На седници Управног одбора 28. априла 1967. године изабрано је Уредништво ове едиције од четири члана. Одређен сам за главног и одговорног уредника едиције. Тај посао сам обављао до почетка деведесетих година. Ово Уредништво је објавило 1969. године прву књигу, *Библиографију Вељка Петровића*, коју је урадила Вида Зеремски. Уредништво је у уводу те књиге наговестило да ће објављивати четири типа библиографија: ауторске, контактне, садржаје и регистре часописа и листова и библиографије установа. Од 1969. до 1993. године у организацији овог Уредништва, које је с времена на време мењало састав, објављено је деветнаест томова: два ауторска — о Вељку Петровићу и Бранку Радичевићу; четири контактне — три руско-југословенске и једна мађарско-српска; тринаест томова садржаја и регистара часописа *Седмица*, *Матица*, *Млада Срба-*

дија, *Вила*, *Летопис Матице српске*, *Даница*, оба *Јавора*, *Стражилово* и листа *Застава* (1871—1875).

Био сам непосредни сведок значајних подухвата Матичиних: у педесетим годинама велика анкета о српскохрватском језику и Новосадски договор; израда и објављивање *Правописа српскохрватског језика*; израда и објављивање шестотомног *Речника српскохрватског језика*; покретање едиције „Библиографије"; покретање *Зборника Матице српске за славистику*; покретање *Зборника за уметност*; израда и објављивање *Руско-српскохрватског речника*; сарадња са Институтом за славистику Академије наука Совјетског Савеза и истраживање руско-српских књижевних и културних веза, израда и објављивање зборника радова из те области. После научног скупа о стогодишњици Уједињене омладине српске, одржаног у децембру 1967. године, отпутовао сам у Москву на рад у Институту за славистику Академије наука Совјетског Савеза. По налогу Матичиног Управног одбора са совјетским колегама организовао сам сарадњу између Матице и овог института. Са совјетске стране ту су се посебно ангажовали Дмитриј Фјодорович Марков, директор Института, Сергеј Васиљевич Никољски, Регина Фридриховна Дороњина, Галина Јаковљевна Илина, Јулија Дмитријевна Бељајева. Тада смо направили оквирни садржај четири зборника и саставили списак југословенских и совјетских сарадника на зборницима.

Са великим задовољством сарађивао сам са Живаном Милисавцем и Живојином Бошковим, управником Рукописног одељења у оквиру кога је организован рад на библиографијама и у оквиру кога су објављивање књиге. И Милисавац и Бошков имали су велико разумевање за сложеност посла који је имало да обавља Уредништво едиције, увек су помагали у организовању посла, у обезбеђивању хонорара за сараднике и новац за објављивање књига. Добро сам сарађивао и са Чедомиром Поповим, потпредседником Матице и једно време управником Рукописног одељења. Веома добро сам сарађивао и са архивистом у Рукописном одељењу и чланом Уредништва Добривојем Нађвинским. У време припрема научног скупа о стогодишњици Уједињене омладине српске веома добро сам сарађивао с Миленом Котрошан.

Околности које су се стекле у последњих петнаестак година угрозиле су Матичину активност. Треба уложити све могуће напоре да се у овој материјалној оскудици очува Матичина широко развијена делатност. Треба сачувати све зборнике, гледати, колико је то могуће, да се скрати заостајање у њиховом излажењу. Свакако би требало очувати Издавачко предузеће Матице српске које има веома леп углед у културном свету. Императив је систематско подмлађивање састава чланова сарадника, сталних сарадника, увођење нових и младих људи у све Матичине органе, у уредништва зборника. У последњој деценији томе се мало посвећивала пажња. Посебну пажњу треба посветити прикупљању грађе, преписке, објављених и необјављених рукописа, фотографија оних људи који заувек одлазе и оних при одласку. Тиме ће се обогатити Рукописно одељење и постајати све занимљивије за истраживаче.

У припреми је Закон о денационализацији. Матица српска је имала велике некретнине које су својевремено национализоване. Вредело би размислити и о укупној организацији Матичиног живота и рада у новим условима. Она би могла у својим пословима у науци, уметности и култури уопште бити потпуно независна од државног буџета, ослањала би се на своја материјална добра. Тиме би постала и независна од утицаја политичара и политиканата. Била би усмерена према магистралном току националне културе.

Инж. МИЛАН МАКСИМОВИЋ

Пре него што сам, у оно време када је војвођанска студентска омладина радила на формирању ОМПОК-а, постао члан Матице српске, био сам члан Студентске матице и њеног Надзорног одбора, коју су подржавали чланови Управног одбора Матице српске. А онда ме је, те 1936. године, мој ујак, Александар Моч, питао да ли хоћу да будем члан Матице српске. Рекао сам да сам ја већ члан Студенске матице, што свакако није исто; хоћу да будем члан; и он ме је, потом, одмах „једном за навек" уписао у Матичину књигу чланова, плативши тада одређени допринос. Од тога времена сам члан Матице српске; данас, вероватно, један од најстаријих живих чланова.

Шта ме је привукло Матици? За време похађања гимназије овде у Новом Саду, нисам користио Библитеку Матице српске. У то своје дечачко време нисам ни могао знати нешто више о значају Матице. Гимназија је имала своју библиотеку и ми смо тамо узимали књиге. А једна од првих књига коју сам из Библиотеке Матице српске користио, већ као студент, била је Дарвинова студија *О йосшанку врсша* на немачком језику. Библиотекар је био професор историје Александар Поповић чувен по материјалистичком третирању историјских збивања. За време студија користио сам примерке *ЛеШойиса Маше срйске* у којима су еминенти зналци писали о спровођеној аграрној реформи из 1919—1922. године, па и касније, у Војводини, а о томе сам у личној архиви сачувао сву документацију из давних дана. Чак сам о аграрној реформи одржао једно предавање у Удружењу студената „Михајло Полит Десанчић" у Загребу.

У гимназији ми је професор српског језика и књижевности био Васа Стајић, па ме је особито дирнуло када је дао оставку на функцију председника Матице српске, августа 1936. године. Поставило се у мојим мислима питање зашто је мој професор — који је проучавао и из архивских докумената Новог Сада објавио многу грађу, између осталог и о мојим Максимовићима (а о томе је разговарао са мојим оцем) — морао да поднесе оставку. Идемо Стајић, Живан Милисавац и ја Пашићевом улицом, а ја инсистирам да ми професор каже зашто је дао оставку. Васа Стајић само је одговорио, на Милисавчеву неку примедбу коју нисам чуо, да „није Матица српска банка као што то Моч мисли". Васа Стајић се љутио на Моча, јер је Моч, у ствари, само водио рачуна о материјалном стању Матице српске, што је особито важно. Нема развоја без материјалне основе.

Иначе, као Мочев нећак ја сам присуствовао његовом састанку са Иваном Мештровићем приликом уговарања израде споменика Светозару Милетићу. Било је то 1938. године, у марту месецу, када је у Загреб стигао Александар Моч са супругом Милицом. Обојица су били истих година, рођени 1883. Заједнички ручак одржан је у хотелу „Еспланаде", на коме се разговарало о изради споменика. Ја сам морао да одем јер сам сутрадан полагао некакав испит. Касније, одлазио сам, до Мештровићевог атељеа у Тушканцу, и видео израду доњег дела споменика, вероватно у гипсу — бело.

У току припрема прославе 70-годишњице Уједињене омладине српске, предвиђене и одржане 13. IX 1936. године, дат је предлог да се нас неколико састанемо у нашем винограду на Парагову. На тај предлог нисам пристао јер тамо у винограду постоји само један орах, скоро порушена колиба, а преко удолине са потоком, ни на двеста метара даљине један полицајац има свој виноград. Нема безбедности, а и прилично је далеко.

Предложио сам да се обратимо Угљеши Мољцу. Његов отац Ђорђе Мољац имао је кућу у Дунавској улици са гвожђарском трговином и у Каменици виноград са великом кућом, где су лети обитавали. Требало је да Угљеша замоли оца

и мађеху да нам за то пополдне уступе кућу и да припреми балон са пет литара вина. Мој предлог је прихваћен.

Инж. Никола Петровић рекао је једном приликом да је постојало „једно језгро" студената са станом: у Адвокатској комори Милан Џанић, у Милетићевој улици Никола Мандић, у Грчкошколској Жарко Матијашевић, у Лазе Телечког Милан Максимовић, код кога је сваки дан долазио Никола Савић и повремено Радомир Радујков звани Брица, Сава Влалукин из улице Архимандрита Рајића. У књизи *Новосадска гимназија 1810—1985*, на страни 204 у пасусу 4 наведено је неистинито да је на иницијативу тих и тих, одржан „илегални састанак представника омладине из целе Војводине". Наводећи имена њих двадесетак без присутних Милана Максимовића (иницијатора за састанак код Матице) и Милана Џанића, а појавили су се и они који нису сарађивали код организације прославе 70-годишњице Уједињене омладине српске — Виктор Розенцвајг, Бошко Петровић и још неколицина политички ангажованих. Ја сам позвао Спасу Благојевића, новинара, уредника *Војвођанина* из Панчева, а наведен је и Бранко Бајић који уопште није учествовао у нашим стремљењима јер је до јула 1937. био у Загребу, а о ОМПОК-у чуо је тамо од мене. Да су сви наведени били присутни не би ни могли да стану у једну собу у којој је одржан састанак. Био сам задовољан преподневном приредбом, певушио сам. Брица Радујков ми рече да Милан Џанић и ја не можемо присуствовати састанку у побочној соби. Џанића сам послао доле на степениште испод жељезничке пруге да пази и да ако наиђу полицајски агенти брзо јави, а ја ћу са балоном већ ући у њихову собу. Сутрадан на састанку у Грчкошколској улици бр. 1 испред куће Виде Вулко-Варађанин неко од синоћ присутних у винограду саопштава да је одлучено да се оснује Омладински културно-просветни покрет. У моменту ми је засметало оно „културно-просветни", то је плеоназам. Без просвете нема културе, без културе нема просвете. Супротставим се том називу и предложим да се место „просветни" прихвати термин „привредни"; дакле, да буде Омладински културно-привредни покрет, јер такав назив сасвим одговара друштвеној ситуацији (незапосленост младих, ниске плате и наднице, поскупљења узрокована јачањем немачког нацизма-хитлеризма чији се утицај ширио посредством немачке националне мањине и код нас. Тако је и прихваћен тај назив омладинске организације.

Између 13. и 27. септембра када је одржана оснивачка скупштина ОМПОК-а, био је у старој згради Матице српске сазван састанак свих омладинских професионалних структура — не само студената, на договор. Састанак није дуго трајао, можда којих сат времена увече после 8 сати. Излазимо напоље из зграде, а са тротоара нас пребројава полицијски агент Мађаревић. Кроз дан-два изјутра долази агент Сава Поповић, пристојан младић, да ме приведе у Градску полицију, у велику стару зграду где је сада улаз у Футошку пијацу. Неугодно му је да се види да ме он спроводи и каже да идем према Полицији, а он ће за мном доћи. Тамо се већ скупило доста приведених. Дочекам саслушање пред шефом политичке полиције, због тога што нисмо пријавили полицији састанак. Пред шефом Миланом Вујином (?), окренем на шалу, а он наједном: „Господине Максимовићу, confero, confere" (а промрљао сам наставак) и „ви сте конферисали противно закону". Неко је, пре мене саслушаван, изјавио да сам ја сазивао састанак (а да нисам сазнао ко је тај могао бити — Брица Радујков каже „један", па не рече ко је провалио). Кажњен сам са три дана полицијског затвора и 500 динара новчане казне претвориве у 10 дана затвора. Сазнало се то брзо међу друговима и рођацима. Био је на годишњем одмору, ту у Новом Саду мој ујак др мед. Славко Злоколица (1895—1980), стоматолог у Прагу. Сазнао је шта ми се десило, па је хтео жалбом на пресуду да ми помогне. Оде он, предвече, код др мед. Ђоке Огњановића, директора Новосадске болнице, са станом на Трифковићевом

тргу, а враћа се са поруком да сутра изјутра у 8 сати будем у болници, што је и уследило. Др Ђ. Огњановић пише на машини уверење и каже: „Дијагноза туберкулоза фиброза денза" — застао, смеје се „па нека докажу да ли јесте или није", три месеца лечења и одмора. Таксена марка 20 динара.

Овај документат у оригиналу предам полицији и три месеца био сам миран. Два пута сам бежао из Загреба у Нови Сад када ме је полицијски агент требало да ухапси ради издржавања казне, док ме није у 4 сата изјутра дигао из кревета. Но, то је дуга прича.

Тражио сам од оца да ми да 500 динара за новчану казну, а одговорио је: „Када знаш да водиш политику, седи и у затвору." Доследан сам био своме одговору: „Биће онако како ти кажеш." И било је.

Моја мати Милена Максимовић, рођена Моч, умрла је 1920. године и остало је нас троје деце. Била је учитељица, три године млађа од свог рођеног брата Александра Моча. Отац се шест месеци после смрти моје мајке оженио Буњевком, католкињом, родом из Сомбора, и могу да кажем да ми је било лоше. Она је водила рачуна о нама. Али ја сам код ујака Александра Моча ишао веома често, практично сам тамо растао, па памтим много тога. Ујна Милица је често спремала ручкове за госте: долазили су ту глумац Добрица Милутиновић, био је ту Урош Предић. Чак су Предићу показали један мој мали акварел. Нацртао сам једну кућицу у цвећу; мојој сестри од ујака, Лекици у спомен, па уместо да нешто напишем, ја сам насликао оно што сам хтео. Милица Моч није била сујеверна, али кад год је било њих 13 на ручку, она би послала собарицу по мене или по неког другог. Тако је она водила рачуна да нешто не буде лоше, већ да буде по неком реду.

Моч је иначе био јако предусретљив и врло комуникативан човек. Није био строг према деци, а мене је понекад водио на салаше, код председника Општине др Милоша Петровића на Сајлово или код баба-Десе на Ченеј, или на тркалиште где смо се са 10 динара кладили који ће коњ да победи. А на тркалишту ја видим како Милош Петровић разговара са Ђоком и Гедом Дунђерским, са грофом Шенборном, који су имали своје коње на тим тркама. Они се ту договарају кога ће да пусте да победи. Мени чика-Милош лепо каже на кога да уложим и ја тог дана од 10 динара направим 100 динара. А следеће недеље питам ја чика-Милоша на кога да уложим, а он ми каже да добро погледам коње и да ставим на оног за кога мислим да ће победити. Тако ја изгубим све.

Проф. ЉУБИЦА ВРАНЕШЕВИЋ

Као ученица Друге женске гимназије у Београду, још давне 1929. године, под вођством госпође Зоре Вуловић, угледне професорке српског језика, сва три одељења гимназије дошла су у Нови Сад. По програму екскурзије прва посета је била Матици српској и будно смо пратили сваку реч која нам је објашњавала слике и важније догађаје у вези са оснивањем Матице, тако да смо са пуно пажње и радости пратили сваку реч и стекли утисак да је Нови Сад заиста Српска Атина. Све до 1945. та сећања су живела у мени, а тада сам се, удајом за свог животног сапутника професора Бранислава Вранешевића, доселила у Нови Сад и наставила да уживам у свим његовим лепотама и вредностима. Обоје смо добили радно место у чувеној Српској православној гимназији, сада Змај Јове Јовановића, и наставили да пратимо рад Матице српске. Муж је одмах прихватио све обавезе тако да је био секретар Друштвеног и члан Управног одбора. Пошто сам 1946—1947. постала мајка, ја нисам могла да се више активирам, али сам редовно пратила годишње скупштине и сећања на њих и данас су свежа. У то доба

је била велика смена у Матици, како су онда говорили. Ушли су на широм отворена врата они из шуме, а представници грађанског друштва морали су напустити рад. Сећам се највећих дискутаната: један од њих је био Тима Димитријевић који је ватрено нападао нове представнике Матице и њихов рад критиковао исувише оштро, тако да је понекад изазивао и смех. Критичан је био и Борислав Михајловић Михиз, Ирижанин, врсан говорник код кога су врцали и мисли и изрази. Био је у извесном смислу умеренији, али је на вешт начин, такође критичним оком, излагао све о раду нових људи у Матици. Михиз је умео да буде врло духовит и на фин начин да каже оно што му се не допада, али и да никог не увреди. У суштини, у раду Матице српске догодиле су се промене јер се развијао рад на научној делатности и појачала сарадња са Српском академијом наука, и то баш интензивно. Тако да је Матица постала врело развијања нових научних кадрова.

Значајан период у развоју Матице српске је време кад је на њеном челу био познати Вељко Петровић, књижевник и велика личност, значајан учесник у историјским догађајима државе. Познато ми је из приче Милице Стајић, супруге Васе Стајића, да је био члан наше делегације у Француској кад су се повлачиле границе наше земље. Незаборављен утисак остао ми је кад је, једном приликом, на седници, Милош Хаџић поздрављао Вељка Петровића и у искреном заносу и одушевљењу његовим ликом, пред свима присутним, говорио о Вељку као младом човеку, младићу који га одушевљава и ако је био у зрелим годинама. Председниковање Вељка Петровића исписало је дивне странице у раду Матице српске. Било је тренутака кад се постављало и питање да ли Матица треба да учествује и опредељује се у свакодневним политичким збивањима. И ту је било подељених мишљења, али углавном је преовлађивало оно да се Матица својим радом не меша у та свакодневна политичка трвења, тако да је обезбеђивала несметани рад штедећи се од тих ситнијих политичких трзавица.

Проф. др НИКОЛА ГАЋЕША

Након завршених студија историје на Филозофском факултету у Београду (1954) и запошљавања у основној школи у Кању, убрзо сам се учланио у Матицу српску, верујући (што се показало оправданим) да моје евентуално ангажовање у њеном раду неће бити условљено морално-политичком подобношћу. Већ следеће, тј. 1955. године на основу залагања академика Славка Гавриловића (тада асистента на новооснованој Катедри за историју Филозофског факултета у Новом Саду), успоставио сам сарадњу са *Зборником Матице српске за друштвене науке*, што се састојало у писању приказа и мањих историографских прилога, објављиваних на страницама Зборника. Након две деценије та сарадња се изражавала објављивањем мојих монографија о аграрној реформи и колонизацији у Војводини и Југославији.

Међу догађајима из скорашње историје Матице српске, чији сам сведок био, остала ми је у памћењу година 1969. кад је Младен Лесковац постао њен председник, инаугуришући њену не само свестрану књижевну него и научну делатност. Током његовог десетогодишњег председниковања прослављена је на веома импозантан начин 150-та Матичина годишњица, што је било пропраћено објављивањем великог броја јубиларних књижевних и научних издања. Памтим такође и 1972. годину кад је на основу добро осмишљеног иницијалног посла Александра Форишковића и Чедомира Попова, познатих историчара, а истовремено и доказаних Матичиних делатника, покренута израда Српског биографског

речника, изузетно значајног дела у најновијој повесници српског културног стваралаштва.

За време мог вишедеценијског рада у Матици српској, сарађивао сам са многим људима. У почетном периоду највише са Славком Гавриловићем, Живком Боаровим, Миленом Котрошан и Бранославом Букуровим, а током последњих деценија са Матичиним секретарима Душком Поповим, Бошком Петровићем (који је истовремено био и Матичин председник), Драганом Станићем и Добрилом Мартинов. Сарадња са свима њима текла је на принципима међусобног уважавања и потпуног разумевања.

Посматрана у целини Матичина делатност од 50-тих година прошлог века па до нашег доба може да изазове само дивљење и поштовање, јер је успела да своју културну и научну мисију прилагођава објективним приликама и околностима, које јој нису увек биле а приори благонаклоне, чувајући истовремено своје достојанство и интегритет.

Према моме мишљењу, Матица би већ сада требало да конципира своју будућу делатност у циљу превазилажења олабављених духовних веза и трауматичних стања у српском националном корпусу током последњих деценија XX века, користећи између осталог и разноврсну српску политичку баштину, насталу у условима политичке разједињености до Првог светског рата. Сем тога, у новим приликама и околностима, требало би посебно неговати сарадњу науке и капитала као један о предуслова за Матичину научну делатност.

Проф. др ЖИВОЈИН ГАВРИЛОВИЋ

Као некадашњи текелијанац, сматрао сам да би требало да радим у Матици српској, јер је она нешто величанствено, значајан је фактор даљег прогреса српског народа у овој Покрајини.

Радим у Матици српској од 1959. године, када су по препоруци др Јове Поповића, лекара из Новог Сада, додељена материјална средства за испитивање досељеника у Војводини.

Сарађивао сам највише са проф. Младеном Лесковцем и проф. Лазаром Стојковићем којима сам неизмерно захвалан за све што су учинили за мене и мој рад у Матици српској.

Матица српска је наша мала академија у Војводини. Даљим радом створиће се још погоднији услови за њен успешан прогрес.

Моја мајка — Матица, благословила ме је 1959. године и пожелела да све што урадим буде беріћетно и корисно нашем народу.

In memoriam

Проф. др СТРАХИЊА К. КОСТИЋ (1918—2000)

Дана 4. маја 2000. године преминуо је Страхиња К. Костић, професор Универзитета у Новом Саду у пензији, утемељивач и дугогодишњи шеф Катедре за немачки језик и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду, један од најагилнијих и најплоднијих посленика у делокругу наше германистике, посебно у подручју истраживања узајамних односа између наше и немачке културе, и један од највреднијих посленика Матице српске.

Страхиња К. Костић рођен је 13. јануара 1918. у Опову (Банат) у угледној породици Константина Костића, свештеника и професора историје у гимназији и учитељској школи у Сомбору. Пошто је у Сомбору 1936. положио матурски испит, уписао се на Филозофски факултет у Београду, определивши се за студијску групу Немачки језик и књижевност са југословенском књижевношћу. Дипломирао је 1940. године и одмах потом добио стипендију Задужбине Александра фон Хумболта, те се јануара 1941. упутио за Беч да настави студије, односно припреми докторат из германистике. Међутим, избијање рата у априлу 1941. прекинуло је његов боравак у Бечу, те се вратио у земљу. Од 1942. до 1948. радио је као професор гимназије у Вршцу, а потом од 1948. до 1950. године као професор учитељске школе у Сомбору. Године 1951. изабран је за професора Више педагошке школе у Новом Саду на којој је основао Катедру за немачки језик и књижевност. Када је 1954. године основан Филозофски факултет у Новом Саду, међу првих шест студијских група налазила се и Катедра за немачки језик и књижевност, на којој је одмах ангажован и Страхиња Костић, најпре у хонорарном својству, а затим је, пошто је 1956. одбранио докторску дисертацију *Немачки преводи српских уметничких приповедака и романа до Другог светског рата*, изабран је у звању доцента (1956), ванредног (1960) и коначно редовног професора (1965). Предавао је предмете немачка књижевност од почетка до у XIX век и југословенско-немачке књижевне и културне везе. Готово две деценије обављао је дужност шефа Катедре за немачки језик и књижевност, а у два маха је био директор Института за стране језике и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду. Пензионисан је 1. октобра 1983. године.

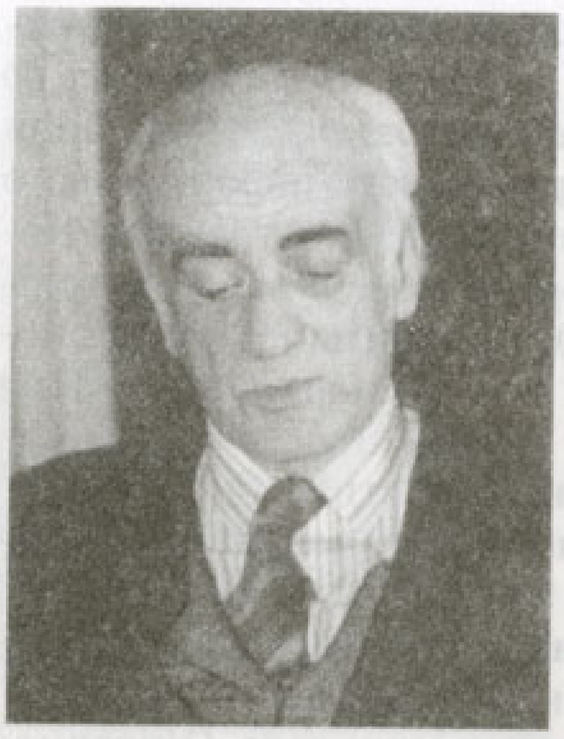
Иза ових основних биографских података стоји једно неуморно и предано прегалаштво, о којем сведочи његова богата библиографија од око 300 што већих што мањих прилога (*Биографија и библиографија проф. др Страхиње К. Костића*. Урадила мр Десанка Костић).

Својим радовима, поглавито из области проучавања узајамних односа између наше и немачке књижевности и културе, Страхиња Костић се афирмисао као један од наших најплоднијих и најбољих познавалаца српско-немачких и не-

мачко-српских књижевних веза и односа. Његови прегледи немачке књижевности (*Преглед немачке књижевности I—II*, 1954; *Преглед немачке књижевности до натурализма*, 1955; *Преглед немачке књижевности до натурализма I*, 1964) били су за многобројне генерације студената германистике први извор информација о развоју немачке књижевности. Ако се има у виду чињеница да је Страхиња Костић у неколико наврата деловао као гостујући професор на немачким и аустријским универзитетима (Минхен, Мајнц, Беч, Грац и др.), на којима је држао специјалне курсеве о нашој култури, као и да је деловао и као преводилац (Ф. Филер, *О лепом*, 1957; Јохан Хојзинг, *Јесен средњег века*, 1974), онда се може без даљњега рећи да је германистичко посленишство Страхиње Костића било разнолико и разнородно, те да је себи својим радом обезбедио високо место у историји наше германистике.

Поврх свега се не сме пренебрећи да је Страхиња Костић био од 1950. године све до своје смрти један од најагилнијих Матичиних сарадника: био је сарадник готово свих органа Матице српске и члан разних њених тела (Управног одбора Матице српске, разних уредништава и жирија), а уз то је био један од идејних и делотворних покретача великог *Лексикона писаца Југославије* Матице српске (I—IV тома). Смрћу Страхиње Костића Матица српска губи једног од оних знаменитих посленика и привржених који су у другој половини XX века себе уградили у ову нашу најстарију културну институцију.

Проф. др Томислав Бекић

In memoriam

Академик СЛАВКО ЛЕОВАЦ
(1929—2000)

Пола века трајала је књижевно-критичка делатност Славка Леовца. Он је први из своје генерације објавио, почетком педесетих година, књижевне осврте и есеје, а пред смрт је изашла и његова последња књига *Три знаменита српска песника* (2000). У том полувековном периоду стварања Леовац је писао о већини истакнутих српских писаца. Писао је о њима као критичар, као теоретичар и историчар књижевности, настојећи да представи њихово укупно дело, али и да размишља о његовим особеностима и вредностима. Оно што је Леовчево мишљење о књижевности чинило специфичним, свакако је озрачење, у његовој медитацији и стилу, које је долазило из класичне грчке и римске старине чији је познавалац био. Студирајући, наиме, код Милоша Ђурића, Леовац је своје знање о изворштима европске књижевности и културе уградио у своје целокупно књижевно-критичко дело. Само је једна његова књига, урађена прво као докторска дисертација, *Хеленска традиција и српске књижевности XX века*, наглашено компаративистичка. У осталим, поготово у раним есејима, античка мудрост уграђена је у само ткиво текста, а огледа се и у приступу теми, у позивању на одређене идеје и поетске максиме, у настојању да се хармонија истакне као идеал. Уткана је та мудрост и у Леовчева најпознатија монографска остварења: *Портрети српских писаца XIX века, Јован Дучић, Приповедач Иво Андрић, Књижевно дело Исидоре Секулић, Романсијер Милош Црњански, Момчило Настасијевић*.

У раним делима, а и у књизи *Трактат о књижевности*, бавио се теоријским проблемима књижевности, особито поезије и критике. У теоријским есејима из раних књига (*Мит и поезија, Критика и креација, Метаморфоза*) Леовац је изложио властите погледе на књижевност. Посебно му је било стало да назначи контуре критике коју је сам настојао да негује. Хтео је да критику ослободи искључивости и да јој наметне тон одмереног размишљања о делу и писцу, које би избегло строге и аподиктичке судове. У есеју *Страст и женерозитет критичара* одбацио је грубог просуђивача писаца и дела и заложио се за критичара „истанчаног духа и укуса, културе обимне и богатог искуства". А то је значило да критичар мора да буде „приправан да се спусти у те пределе у којима људска нога ретко гази и, ако пролази, онда с много досаде". И заиста, у есејима и освртима о савременицима Леовац се не залеће, не даје оштре судове. Пре би се могло рећи да описује анализирана дела са ноншалантном одмереношћу и суд о њима садржан је у самом приказу појединости књижевне творевине и писца.

Леовац је и као критичар и као историчар књижевности писао портретистичке текстове. Он обично истакне неку изразиту пишчеву особину, а затим, полазећи од ње, извлачи основне линије стваралачког лика, његове метаморфозе

из дела у дело, пратећи при том промене које су се дешавале у дужем временском периоду. Зато је и очекиван наслов једне Леовчеве књиге *Метаморфозе:* из приказа метаморфоза стваралачког лика критичар склапа на крају укупну представу о њему и тако упућује читаоца да сагледа његову целину и важне детаље у њој.

Пишући на такав начин и са жељом да широко осветли одабране теме, Леовац се доказао као један од најзначајнијих српских критичара из друге половине XX века. Он је био исто тако, један од најистакнутијих српских интелектуалаца из Босне и Херцеговине тога времена. Критичар, есејиста и историчар књижевности истовремено, он је мислилац и аналитичар, поуздани тумач књижевне прошлости и садашњости. Био је, уз то, и интелектуалац високих моралних принципа, господственог понашања, радан и поштен, избалансираног односа према различитим мишљењима, што му је доносило углед и поштовање многих.

Радован Вучковић

In memoriam

Проф. ВЛАСТИМИР ПЕРИЧИЋ (1927—2000)

Властимир Перичић, композитор, теоретичар, музички писац и деценијама врсни педагог, преминуо је у Београду 1. марта 2000. године, после изненадне, кратке и тешке болести. Био је једно од најзначајнијих имена српске музичке културе у другој половини XX века. Један од малобројних ерудита старог кова, искрено посвећен музичкој уметности, чији је језик и сложено писмо изванредно познавао, и којим се савршено служио у представљању личних духовних садржаја и у тумачењу дела других музичких стваралаца. Скромност и повученост носио је као печат сопствене личности, али и васпитања. Био је дугогодишњи цењен и вољен професор Факултета музичке уметности у Београду (1955—1993), а од 1988. године и дописни члан Српске академије наука и уметности. За члана сарадника Матице српске изабран је 1995, а за сталног члана сарадника 1999. године.

Рођен у Вршцу 7. децембра 1927, школовао се у Београду, где је на Музичкој академији завршио студије композиције у класи професора Станојла Рајичића. Непосредно по завршетку студија боравио је на усавршавању у Бечу, а потом и на курсу модерне музике у Дармштату. По унутрашњој уметничкој вокацији припадао је позном романтизму. Несклон било каквом подражавању помодних струјања, тешко је подносио искључивост присталица авангарде. Зато његов опус садржи релативно мали број дела, и то углавном писаних до 1960. године, и завршаваних и прерађиваних у последњој деценији живота му. Писао је композиције за клавир, оркестар, камермну и сценску музику, као и соло песме и хорове. Природну дубоку музикалност изражавао је у својим делима јасним, разумљивим и стилски прочишћеним језиком. Зато његове композиције, иако махом нештампане, налазе пут до извођача и све чешће се могу чути на концертима. То најзад потврђују и програми Музичких вечери у Матици српској на којима се веома често налазе и дела Властимира Перичића.

Апстиненцију у композиторском раду Перичић је богато надокнадио писањем музичких уџбеника, монографија, драгоценим лексикографским радом. Генерације ученика музичких школа и студената музике улазило је у структуру музичких дела захваљујући *Науци о музичким облицима* коју је написао са Д. Сковраном затим *Прегледу науке о хармонији*, *Вокалном контрапункту* и низу појединачних студија. Историји српске музике поклонио је јединствене монографије посвећене Јосифу Маринковићу и Станојлу Рајичићу, као и вредан, још увек незаобилазан водич кроз српску музику — *Музички стваралаци у Србији* (1969). Свим музичарима и преводиоцима подарио је драгоцен *Вишејезични речник му-*

зичких термина (1985), који се комплетношћу и једноставношћу приликом коришћења издваја међу сличним европским издањима.

Последњу деценију живота проводио је у дубокој душевној патњи због свега што се догодило на тлу некадашње Југославије. Готово да не знам човека који је дубље и трагичније проживљавао сва болна збивања на унутрашњем и међународном плану. Најзначајнији део своје тада већ невелике физичке снаге, а тако широких знања, марљивости и најприснијег сродства са музиком, посветио је раду на *Сабраним делима Стевана Мокрањца*. Иако је званично приређивач само два тома (трећег и десетог), радио је неуморно на свим књигама несебично помажући и старијим и млађим колегама. Старао се до исцрпљења о коректурама и многим редакторским интервенцијама, увек стрпљив, без гордости због сопственог знања и без срџбе због туђег незнања, са само једним циљем — да Мокрањчево дело у достојном руху буде предано будућим генерацијама.

Нисам имала прилику да као студент боље упознам професора Перичића, али сам као члан редакције Мокрањчевих сабраних дела имала част и радост да многе сате проведем с њим исправљајући и расправљајући о свакој ноти, тону, речи, преводилачкој вештини или омашци. Увек у дијалогу, расправи, недоумици, тражењу аргумената, у шали или у тужењу због онога што нас окружује, али никада у немарном или једностраном одлучивању, празнословљу и тривијалности.

Била је привилегија познавати и радити са човеком таквог кова. Надајмо се да је не само у књигама, већ и у људима, оставио довољно дубок траг, траг који подстиче, али и обавезује, у времену које нема стрпљења за дубину, студиозност, научно поштење, мудрост.

„Вечнаја памјат" човеку, професору, хуманисти, композитору — Властимиру Перичићу.

Проф. др Даница Петровић

In memoriam

ГОЈКО ЈАЊУШЕВИЋ
(1936—2000)

Нисам пре познанства с њиме, а не верујем ни да ћу после тога познанства у животу срести још једнога таквога човека који би као Гојко Јањушевић онако дубоко боловао пријатељево или рођаково самртно боловање, и који би онако као он замирао у туђем умирању.

Сада се, ево, од живота откинуо и сами он, Гојко Јањушевић, и ја сумњам да ће ико од нас, његових пријатеља, умети замрети у овој његовој смрти, и умети је понети и рећи, и себи и другима, онако како је он умео понети, дубоко болно а високо достојанствено, многи и многи гроб у себи. И како је могао, себи, па другима, рећи тај гроб тако да би се у животу и од те смрти нешто засветлуцало: јад се онадио, а бесмисао смрти животно осмислио.

Откада га знам — а биће да је то шездесет друге или треће — па све до дана од послетка му, непрестанце је носио у себи, а најчешће и на челу својему видљиву, неку *срдитост увређеног дечака*: свет му никада и никако није био потаман. Ни у овим најпотоњијим његовим годинама постаријег човека тај расрђени дечак у њему није умео или баш није ни хтео да стаса до пунолетства артикулисане срџбе и бунта, програматски сабраних и уочљиво делатних.

Али јесте та срџба, а још више један *бол живљења*, докраја неименован јер уистину неименљив, у Гојка Јањушевића био отпрве до последње доследно исповедан у његовој поезији: романтичарски а уклето, или самоуклето, он је — патетично говорећи на начин његова патоса — био *песник бола*, неког личнога, и најличнијега, али баш тако и тиме и онога општинскога, свесветскога. Од грађе тог бола била је сва грађа његове и животне и песничке несанице: на разбојишту живота, а на разбоју његова бића, од предива те и такве несанице у њ су се и ткала и распредала сва песничка му ткања. А у томе ткању било је једног, тек на трећи поглед видљивог, прикривеног, а усудног раскола и жестоког судара, који га је и мамио у жарки проговор и потапао у дубоку и дугу, па и предугу песничку ћутњу: не да се, наиме, олако и лако, а најчешће не да се никако дати леп облик болу нити наћи достојна имена ономе што љубиш... А још мање се да глатко у себи ужљебити два тако међу се одаљена завичаја и света — онај првотни, родни, и овај потоњи, новостечени, а најконачнији. А Гојко Јањушевић је управо то, милозвуком своје речи и измивеном песничком сликом, упорно настојао и, зачудно, почесто успевао да учини. Био је један од најврснијих „последњих Мохиканаца" онога певања у овоме језику у којему језик доиста пева: заверенички страсно и недоступно припадао је баш томе и таквоме „братству по несаници".

И био је један од највиђенијих „грађана" оне велике и вишејезичне „књижевне републике" претходне Југославије: преко педесет најзапаженијих књига и десетак најуспешнијих позоришних комада превео је са словеначког, неколико исто таквих књига и позоришних комада са македонског, а по једну или две са мађарског, словачког и русинског језика. Само онај који се огледнуо у песничком препеву може знати, те посведочити колико је за то, да би било ваљано, потребно једне нештедимичне, што ће рећи безграничне несебичности, у којој на препев туђег стиха не трошиш само аутентично своју слику и слик, него и свеукупну своју творачку песничку енергију, што значи и читаву своју могућу, на туђу књигу потрошену књигу. На десетине и десетине туђих песничких књига песник Гојко Јањушевић је као препевач „потрошио" бар десетак могућих својих.

С неколебљивим *вјерујy* знао је да је језик *црква човекова*, у којој се он моли, плаче и пева, те није дао да се на ту цркву удара, још мање да се она руши, нарочито онда када она није била — његова. У томе, али не само тад и у томе, чојствило се *чојство* чојственога Гојка Јањушевића.

Кроз олуј и тмушу живота ишао је усправно, правичан и прав, и прошао је кроза њ чист, неокаљана образа. И утихнуо је такав, непољуљан и непогрбљен, усправан и висок, као дрво.

А живео је и пре, а нарочито последњих година, мукотрпно, сиромашки. С ударничком радиношћу, ослабљена вида, полуслеп, умео је, од звезде зорњаче до звезде вечерње, да преводилачки, уреднички, приређивачки, редакторски и лекторски капа над туђим рукописима, са супругом подижући и најпосле подигнув у живот кћер и сина, поодавно дочекав и срећу деде.

Али је умео и да збаци са себе самар рада, те да дубоко забаса у ноћ пића, у којој је, канда, налазио одушка не само од рада, него и од свег света, па и од сама себе, таквога, трештено трезвенога, сабранога и радинога — преуморнога...

Али је сад — фајронт, Гојко!...

Већ годинама, нажалост, нису Ти били истинити они Јесењинови стихови из *Писма матери*: „Ти жива јешћо, маја старушка"... А и оне, у *Далекој земљи* негда тако далеке Оградице из родних Озринића ево су се пришуњале овамо, у Твоју нову животну и вечну домају...

Тавни анђели који су ненадано банули да Те узму, узели су Те намах, не мучећи Те умирањем: знали су да си се наумирао у многим досадашњим блиским Ти туђим умирањима... Откинуо си се од живота без грча и минуо без боре на лицу: можда зазорно је, али се мора рећи да си био исувише млад и леп за покојника...

Ни у трену Твог минућа нећу Те поздравити речју растанка. Јер, у сваком од нас који Те волимо остаће више нег делић Твоје сени, над коју ћемо се надносити — опет ако није зазорно признати! — с неком осмехнутом тугом, топлом сетом, у којој ће бити више неке драгости и милоште него неутешнога ваја и очаја. Баш онако, дакле, како си и Ти многе гробове у себи проносио кроз живот и свет.

Нека Ти душа пребива међ анђелима, дечачки срдитим и чедним!...

Бошко Ивков

УМРЛИ ЧЛАНОВИ МАТИЦЕ СРПСКЕ ИЗМЕЂУ ДВЕ СВЕЧАНЕ СЕДНИЦЕ

СТАНКО ЈАНЕЖ, историчар књижевности, стални члан сарадник, Љубљана (19. I 2000)

ВЛАСТИМИР ПЕРИЧИЋ, музиколог, стални члан сарадник, Београд (1. III 2000)

АЛЕКСАНДАР ДРАЖИЋ, саобраћајни инжењер, редован члан, Нови Сад (2. III 2000)

Др ДУШАН АНТОНИЈЕВИЋ, лекар интерниста, редован члан, Нови Сад (3. V 2000)

Проф. др СТРАХИЊА К. КОСТИЋ, историчар књижевности, германиста, професор универзитета, члан сарадник, Нови Сад (4. V 2000)

БОЖИДАР ТИМОТИЈЕВИЋ, књижевник, стални члан сарадник, Београд (6. V 2000)

ЖИКА ТАДИЋ, друштвено-политички радник, редован члан, Нови Сад (12. V 2000)

СВЕТИСЛАВ С. ПАПИЋ, дипл. инжењер машинства, редован члан, Нови Сад (1. VI 2000)

ГОЈКО ЈАЊУШЕВИЋ, књижевник, стални члан сарадник, Нови Сад (3. VII 2000)

ОЛГА ЗАМУРОВИЋ-АЦКЕТА, примаријус, редован члан, Нови Сад (3. VII 2000)

БРАНКО МИЛОШЕВИЋ, драматург, члан сарадник, Нови Сад (11. VII 2000)

Принц ТОМИСЛАВ КАРАЂОРЂЕВИЋ, редован члан, Топола (12. VII 2000)

Проф. др ЈОСИФ МИЛИН, лекар, професор универзитета, стални члан сарадник, Нови Сад (18. VII 2000)

Академик СТАНОЈЛО РАЈИЧИЋ, композитор, стални члан сарадник, Београд (21. VII 2000)

Др СВЕТОЗАР СТИЈОВИЋ, филолог, професор универзитета, стални члан сарадник, Београд (29. VII 2000)

Академик СЛАВКО ЛЕОВАЦ, књижевник, професор универзитета, стални члан сарадник, Београд (6. IX 2000)

Др МИЛОЈЕ МИЛОЈЕВИЋ, лекар, професор универзитета, редован члан, Нови Сад (6. IX 2000)

АНИЦА КАЋАНСКИ, библиотекар, редован члан, Ада (29. IX 2000)

ПАЈА ДУДВАРСКИ, потпуковник у пензији, редован члан, Нови Сад (29. X 2000)

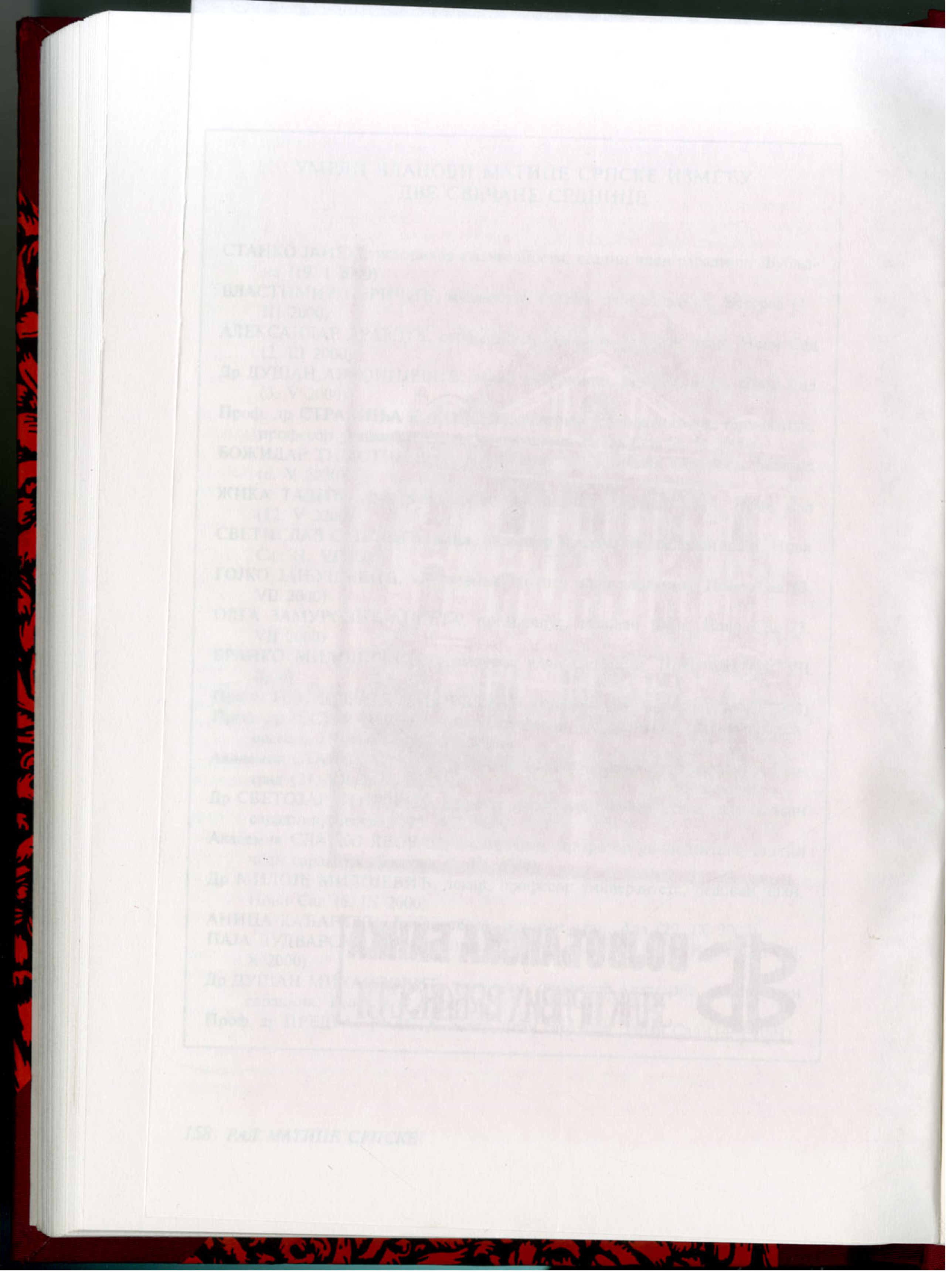
Др ДУШАН МИХАИЛОВИЋ, театролог, професор Академије, стални члан сарадник, Београд (7. I 2001)

Проф. др ПРЕДРАГ ВУЛЕТА, лекар, члан сарадник, Нови Сад (14. I 2001)

ВОЈВОЂАНСКА БАНКА

ЗНАК ПРАВИХ ВРЕДНОСТИ

ЦИЉЕВИ, ЗАДАЦИ И ДЕЛАТНОСТ МАТИЦЕ СРПСКЕ

Члан 7.

Циљеви Матице српске су неговање духовног и културног живота и развијање и популарисање књижевности, уметности и науке.

Матица српска негује и развија културу српског народа, као и његове везе са југословенским, словенским и другим народима у свету.

Члан 8.

Матица српска:

1. изучава књижевност и језик српског народа и књижевност других народа;
2. организује и обавља научноистраживачки рад у области друштвених и природних наука;
3. издаје Летопис Матице српске, научне зборнике и часописе, књиге и друге публикације из области књижевности, науке и уметности;
4. припрема и издаје капитална дела из области књижевности, науке и уметности;
5. обрађује, чува и штити архивску грађу настalу у своме раду и у раду установа и предузећа које је основала, као и архивску грађу која јој је поверена и коју је стекла од физичких и грађанскоправних лица;
6. сакупља, обрађује, штити и популарише културна добра;
7. подстиче и популарише књижевно, научно и уметничко стваралаштво;
8. додељује награде и признања;
9. сарађује са академијама наука и уметности, универзитетима, научним установама, установама у области културе и образовања и другим организацијама, удруженьима, друштвима и појединцима у земљи и иностранству;
10. остварује права и испуњава обавезе оснивача, власника или деоничара у установама и предузећима које је основала или чије деонице поседује;
11. обавља и друге послове који су у складу са њеним циљевима и произилазе из овог Статута.

(Из Статута Матице српске)

YU ISSN 0350-O42 | UDK 061.229(497.113)(06)

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ
Ђ Ђ 2968
2000

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

П

II 2968/2000

010157143,37

COBISS